

NOVIOMAGI . TYPIS REGNERI SMETII . A . CLIOCLXXIX .

ANTIQUITATES NEOMAGENSES.

Sive

NOTITIA

Rarissimarum Rerum Antiquarum,
quas in veteri Batavorum Oppido
studiose comparavit

JOHANNES SMETIUS,
Pater & Filius.

In qua annuli, gemmæ, amuleta, claves, styli, tintinnabula, fibulæ,
lampades, aræ, marmora, mensuræ, pondera, statuæ, sigilla,
lagenæ, vasa, atque alia Antiquorum Monumenta explicantur:
& varia Romanorum Numismata hactenus non visa illustrantur.

NOVIOMAGI BATAVORUM.

Ex Typographeio REGNERI SMETII.
A. c. l. a. LXXVIII.

M. TULLIUS CICERO
Orat. ix in Verrem
de CAIO HEIO MAMERTINO.

Erat apud Heium Sacrarium cum magna dignitate in ædibus, à Majoribus traditum, perantiquum, in quo signa pulcherrima &c. Messanam ut quisque nostrum venerat, hæc viscre solebat: omnibus hæc ad vivendum patebant quotidie: Domus erat non Domino magis ornamento, quam Civitati.

NOBILISSIMIS. AMPLISSIMIS.

PRIMI. PRINCIPIS. QVE.

BATAVORVM. OPPIDI.

SE V. CIVITATIS.

LIBERAE. IMPERIALIS. AC. REGIA.

FVLGENTIS. DIGNITATE.

NOVIOMAGI. PATRIBVS.

ANTIQUITATES. DEDICABAT.

L. M. Q.

JOHANNES. SMETIVS.

FILIVS.

 Ntiquum & tralatitium est, Scriptores Illustribus virtute Viris libros suos consecrare. Morem ab altissimâ rerum memorâ receptum ut servarem, non potui non ex antiqua Veterum formula Antiquitates nostras, dicam an vestras? vobis Patres Conscripti dedicare. Omnium in his Regionibus antiquissima Urbs est Noviomagum, olim Batavorum illustre Romanorum societate oppidum, quorum immensam à seculis penè innumerabilibus totus orbis loquitur & stupet potentiam. Ipla verò Civitas primis post Christum temporibus in terræ sua gremio recondidit infinita ultimæ antiquitatis monumenta, quorum reliquæ & rudera tam intra urbis pomœria, quam in

(†)

tractu

tractu ejus suburbicario indies eruuntur. Ripa tota
hic ruderata est, & fluvius ab omni hominum memo-
ria, hodieque adhuc detegit plurima veterum Ro-
manorum opera, tam exquisite etiam elaborata, ut
non minus pretio & opere, quam nobilitate materiae
sint aestimanda. Dividiæ autem fuit, quod quon-
dam apud Patriæ Patres publice contestabatur Pater, vi-
dere quotidie vetustatis reliquias, post atque inter se-
ptendecim sæculorum injurias superstites, neglectas
haberi, atque ab imperito illas vulgo, quod unam fere
materiam aestimat, alias in formas & usus non suos
converti, aut ab indocte curiosis passim attineri,
vel extra oppidum & fines Batavorum aliò deferri, Ur-
bem Gentemque patriam propriis exui splendoribus.
Cæpit ergo in monumenta serio inquirere, quæque
fossores venalia habebant, privato, nec tamen sem-
per moderato, si alicujus momenti viderentur, sum-
ptu coëmtere. Ista autem residua prisci ævi Cimelia
post beati Parentis excessum omnia ad me transierunt,
quæ exinde nova non raro acceperunt incremen-
ta, suis quæque locis ad Musæi ornamentum tam
belle fuerunt disposita, & non minus omni antiquæ
supellec̄tilis genere, quam incredibili veterum num-
morum multitudine repleta extiterunt scrinia, ut
vel illud Juvenalis ex Sat. viii. hic usurpare liceat.

Plena domus tunc omnis, & ingens stabat acervus
Numorum.

Sed

Sed eheu ! bellum, quod Belgio non ita pridem im-
minebat turbulentissimum, Pinacothecæ ordinem tam
repente turbavit, ut partem illius ad Oceani littora
confuse transportare, & partem ad Rheni Galici, seu
Vahalis fluvii ripam terræ visceribus iterum mandare
coactus fuerim. Ignarus interim, an unquam e-
busto hujus impeditæ rei foret exspectanda restitutio.
Edoctus satis, quam lubrico sint in statu res homi-
num. Ne tamen nesciret longa posteritas tot altissi-
mæ vetustatis reliquias sexaginta fere retrò annorum
spatio in Urbe & agro Neomagensi repertas, hinc ab
illo tempore in maxima plurimarum calamitatum pro-
cellâ desultoriæ huic scriptioni horis subcisisvis mentem
& manum admovebam, atque inter armorum stre-
pitus ita meum versabam calatum, sicut olim Dioge-
nes suum dolium, vel ut Archimedes lineas describe-
bat, dum capiebantur Syracusæ, sic inter tubarum
clangores & tormentorum bombos bis jam sepultas e
tenebris rursus eruebam antiquitates. Postquam ve-
rò ad celeerrimum (quem per omne ævum totus or-
bis ab urbe Noviomago vocabit Noviomagensem) de
pace Conventum ex singulis fere Regnis undecunque
huc accesserunt tot Illustrissimi Legati, quorum plu-
res Antiquitatum viendarum desiderio accensi ad æ-
des meas properare aliquoties sunt dignati, nec non
subinde post blandos Amicorum hortatus novo celeu-
smate animum ad scribendum non leviter excitarunt,

utque Antiquitatum collectanea ad posteritatem trans-
mitterem, publicum in proscenium me tandem per-
traxerunt. Haec tenus desperita veterum sive Roma-
norum, sive Batavorum monumenta inter privatos
parietum cancellos latuerunt, dum verò Urbs cum
suburbiis Halcyonia gaudet quiete, jam carceres e-
rumpunt, & vos me Duce Patres Conscripti acce-
dunt. Antiquitates istas ad subsellia vestra venera-
bundus defero, & illic librum hunc submisso depono.
Neque fas erat alibi: in solo enim vestro conceptus,
natus, & educatus est, quæque continet monumenta
non leve momentum adferunt ad singularem Urbis
Neomagensis celebritatem seu immortalem gloriam
primi Principisque Batavorum Oppidi, quod Nobis-
sissimæ olim Genti unum, atque adeo commune fuit
Theatrum. Serenâ ergo fronte suscipite, illique lo-
cum in Bibliotheca adsignate. Si illud impetravero,
summoperè mihi gratulabor. Valete Patres incliti pu-
blico Patriæ bono, & ad Concilium Deorum (de hoc
uno in urbe vestra consultantium, ut totus orbis tran-
quillitate fruatur longa) jam medii gaudete, & tan-
dem tantis Caduceatoribus permisi pace terrâ marique
parta in veteri Batavorum Oppido tanquam in com-
muni Theatro sub finem plaudite. Scrib. Novio-
magi, vii. Kal. Febr. A. C. c i c i o n e l l a x x i x.

JOHAN-

JOHANNIS SMETII

P R A E F A T I O

A D L E C T O R E M .

Ab antiquo quum sit in more positum Lectores morari in vestibulo. Heus ergo Lector quisquis es? (*Si quis tamen hæc quoque, si quis Captus amore, leget*) ne sis nescius, Noviomagum urbem olim Batavorum, hodie Gelrorum primariam omnium Rerum antiquarum esse Conditorium & Promptuarium, Romanosque (quando societas illorum cum Batavis durabat) oppidum illud saepius frequentasse, & infinita omnis generis monumenta illic reliquisse, quemadmodum post tot secula adhuc sine numero fodientibus occurunt veterum ædificiorum rudera, stylobatæ, pavimenta, cloacæ, lapides, marmora, inscriptiones, lampades, annuli, gemmæ, fibulæ, clavi, patellæ, ansæ, claves, sigilla, lateres, tegulæ litteratæ, columnarum bases, testæ, urnæ, vasæ, numismata atque alia veteris Romanorum elegantiae & supellestilis ornamenta. Qualia innumera altissimæ Veteritatis Cimelia multo pretio, magno labore & longo tempore, olim quum inter mortales ageret, non tantum conquisivit beatus Pater, qui (quod de Sichæo Didonis Marito Æn. i Virgilius refert) veteres tellure recludit Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.

Per quem ad me pervenit, quicquid est doctrinæ hujus & preciosæ mercis. Sed & ego miro antiquitatis, quo reneor, desiderio, studiosius multis

A

retro

JOHANNIS SEMETI

retro annis comparare non omisi; ut tot nunc habeam in manibus, quot nostræ aut ætatis, aut sortis vix quisquam (præfiscine dixerim) unquam habuit, quamvis & non pauca me aliud agentem aliquando fugerint. Ast in magna sylva (teste Columella lib. v. cap. i.) boni venatoris est, indagantem feras, quam plurimas capere, nec cuquam culpa fuit, non omnes cepisse. Placuit verò hæc Antiquitatum Collectanea subcisisvis horis in adversaria conjicere & in ordinem, quem per otium impetus dabat, disponere. Ac licet in tam variâ multiplice observatione se multa obtulerint, quæ cantant à se, ut Plautus olim jocabatur, cuja sint, attamen multa etiam fuerunt spissis & Cimmeris tenebris obscuriora, quæ Oedipo, vel Delio natatore egent, quorum nec volam, nec vestigium apud Scriptores Veteres extare memini. Certè res istæ multum noctis habent, & plus otii, adjumenti, ingenii requirunt, quam mihi datum. Hinc silentio non pauca obsignare debui ad exemplum Timanthis sagacissimi Pictoris, qui velo adumbrasse dicitur, quod penicillo exæquare desperabat. De nonnullis quid sentiam, aut quid sibi velint, non promptum est mihi dicere. Videor aliquando per nebulam aliquid videre, & in talibus nil præter conjecturas habeo. Non fore ignoro, ut in opere tam diffuso industriam nostram fugerint quam plurima. Sed Doctioribus non ignotum, quam sit arduum vetustis novitatem, novis autoritatem, obscuris lucem, dubiis fidem addere. Facile etiam est in rebus difficillimis hæsitare, & in tanta pene sepulta antiquitatis caligine cæcutire. Mihi certe non omnia

omnia agnoscere , nec abdita expromere datum fuit .
 Multa quoque , partim brevitatis studio , partim , quia
 in iis sunt , in quibus mihi nondum satisfeci , in aliud
 tempus distuli . Ne quid tamen operis elegantiae vel
 Lectoris curiositati decisset , appingi & scalpi quo-
 rundam figuram curavi , quo res ipsae melius sub aspe-
 ctum caderent , & rectius ex imagine discerentur .
 Metam verò scriptioris attigisse mihi videor , si alios
 excitavero ad ea investiganda , quæ nos latent . Ut
 ut diligentiae fiduciâ majus quid tentare præsumam ,
 ita tamen officii , quo fungor , curæ distrahunt , ut
 nulli præterquam desultoriae serenis intervallis scri-
 ptiori vacare liceat . Atque ut minuta folia , quæ
 sub arbusculis latent , persequerer , nimis esset
 laboriosum . Malo propterea Cosmographos imi-
 tari , qui universum , quem calcamus terrarum or-
 bem , unius tabulae ambitu circumscribunt . Peritis
 interim Antiquitatum fautoribus non erit difficile è
 Umbria de texto judicare , & sententiam ferre , quan-
 ta his sacris mysteria insint . Ab imperitis & popula-
 ribus Getis , aut ab amusis latratoribus licet vix me
 defendam , qui non curant , quæ ignorant , & solent
 vituperare , quorum usum non intelligunt . Romanæ
 tamen Antiquitatis quantus sit fructus , non nescire
 possunt illi , qui cum Musis , id est , humanitate &
 doctrina aliquod habeant commercium . Auctores Ve-
 teres nemo in Antiquitatibus hospes assequetur . Pro-
 prium huic scientiæ faciem præferre Veterum scriptis .
 Magnum enim litteris accedit lumen ex Romanorum
 Monumentorum inspectione : & non insuave est in-
 ter Musæ amoenitates atrectare clapsi ævi pignora ,

4 JOHANNIS SMETII

& cernere Romam triumphantem , non aliud fecerat votum Augustinus Antistes celeberrimus. Ita enim ferunt simulachra Deorum, ut menti æternum infideant eorum species. Nescio certe qua dulcedine mihi commendent doctæ Antiquorum elegantia, omitto, quantum utilitatem Reip. Litterariæ conferant ! imprimis Romana altissimæ antiquitatis numismata: Rei numariæ presulum ut ostenderem, in hoc libro ante numorum Consularium & Imperatoriorum recensionem utramq; paginam implevi. Sed ut eorundem usum-fructum ex aliis quoque intelligas, ne unus loqui videar , vel de ævi nostri infelicitate illud Symmachi effari cogar, Spectatorum veteris monetæ solus supersum; duos aut tres grayissimos in medium producam testes, Joh. Hemelarium , Claud. Chiffletum , Ezech. Spanhemium.

HEMELARIUS Canonicus Antverpiensis ad aurea Caroli Croy Ducis Arscotani numismata sic præfatur.
 „ Nihil domi forisque aut Græca , vel Romana Res-
 „ publica gessit , quod non orbi sacerulisque spectan-
 „ dum legendumque numisma exhibuerit. Nam Re-
 „ ges , Consulatus , Senatus Consulta , Jani clausas ,
 „ apertasque fores in nummis leges , & postquam in
 „ Romana re ad unum cuncta conferri omnium inter-
 „ fuit , longo ordine venientes Principes , deinde
 „ captas restitutasque Provincias , Victorias vel
 „ Triumphos non desiderabis.

„ Si quis Religionem Principis Populi nosse amat ,
 „ hic pietas piæta est , & sacrorum omnium ritus de-
 „ signantur , quæ statuæ fuerint , hinc eluent , quæ
 „ vasa , aræ , ædes , quæ litandi ratio , quæ templorum
 „ facies , quis Augurum litus , quæ Pontificum vestis ,
 „ quot-

„ quotque sacerdotia, qui Ludi Sæculares, quorumque
 „ in iis animalium spectacula, quæ ancilia Martis,
 „ spoliorum ex hoste dedicatio, funerum varietas &
 „ post mortem honores delati, Principumque Apo-
 „ theosis, quos ipsorum judicio & ritu, aut virtus pro-
 „ pria, aut Successorum adulatio consecravit.

„ Si belli studia placent. Hic vexilla exercitus, sacra-
 „ menta militum, prætoriæ cohortes, legionum globus,
 „ Equitum ordo, Sociorum auxilia, Castrorum ratio,
 „ armaturæ modus, Imperatorum iussa concionesq;
 „ Si belli finis queritur. Et hisce numismatis Victo-
 „ riae Lauras insitæ sunt, coronæ civicæ, obsidionales,
 „ murales, rostratae, arcus triumphales, viætarum Gen-
 „ tium Regumque effigies & spolia: bigæ, quadrigæ,
 „ pardonum, Leonum & id genus animalium conju-
 „ ges currus, efficta fluminum, Provinciarum, fera-
 „ rumque simulachra, dicata securitati publicæ, feli-
 „ citati temporum, æternitati rerum templa visuntur.
 „ Denique quicquid de potenti & primario populo
 „ celebrari potuit, aut de tantis rebus gestis ignorari à
 „ posteris haud decebat, in èternis numismatum tabulis
 „ servatur. Inclusum itaque nummis nobile fuisse hi-
 „ storiarum opus, & quod solum, etiamsi reliqua præ-
 „ clarissimorum monumenta intercidissent, stare ad
 „ yersus annorum edacitatem temporumque injurias
 „ potuisset, sat superque confirmavi.

CHIFFLETUS Bisuntinus J. Crux in libro de Numis-
 mate antiquo ad medianam partem capitilis tertii refert.

„ Qui Romanæ Republicæ studio tenetur, qua nulla
 „ unquam in terris major, nulla pluribus virtutum, vi-
 „ torumque documentis fecundior, & forte fortuna

8 JOHANNIS SMETTI

„ in scrinium deducatur præstantis alicujus viri hoc.
 „ nummorum genere instructissimi. Dii boni! quas
 „ suavitates , quos fructus ex hac contemplatione per-
 „ cipiet? Dum hinc Consulares nummos, Triumpha-
 „ les, Dictatorios, inde Triumvirales , Imperatorios,
 „ Consecratorios & peregrinos, digestos , ac in seriem
 „ lineamque dispositos adspiciet? dum vultum ex vul-
 „ tu comparabit: dum mores ex oris cujusque delinean-
 „ mentis colliget , & bonos à melioribus , optimos à
 „ nequissimis segregabit & distinguet? Certe si alio-
 „ rum gaudium meo metiri liceat , fateor ingenue ni-
 „ hil mihi unquam gratius contigisse , quam cum ali-
 „ quando clarissimorum hominum beneficio mihi
 „ hujusmodi nummorum adspectu frui datum est.

„ Magna enim utilitas ex hoc studio accedit antiqui-
 „ tatis cognitioni , & verior ac certior Fastorum series
 „ ordinatur. Quibus adjumentis freti Reipublicæ Ro-
 „ manæ Illustratores , multa rectius, quam veteres hu-
 „ jus Historicæ partis ignari constituerunt. Nam &
 „ Imperatoriorum nominum ordinem , numerum,
 „ Consulatus , Tribunitias Potestates : Patris Patriæ ,
 „ Patris Senatus appellations in tanta Romanæ Hi-
 „ storiæ egestate non aliunde tutius petere possimus:
 „ ac si quid dignum aut memorabile contigerit, quove
 „ id tempore acciderit , abunde docemur : idque
 „ signat nummi fere cujusque pars altera.

„ Ut omittam Orthographiam germanam ac veram ,
 „ quæ non minus ex antiquis nummis , quam ex mar-
 „ moribus & libris repetenda est.

„ Ipsæ etiam Mechanicæ artes , Pictura, Cælatura ,
 „ Statuaria , Flatuaria , Metallaria hac antiquitatia
 „ parte

„ pafte maxime juvantur: cum id artificiosum & in
 „ suo genere excellens judicetur, quod ad antiquita-
 „ tem proxime accedit.

„ Denique ipsa vetus Historia, temporum iniuitate
 „ manca, diminuta, corrupta, obfcura ab ipsis anti-
 „ quis nummis fuppetias & lucem postulare fæpe cogi-
 „ tur. Quot enim apud Auctores loci mutili, corrupti,
 „ non intellecti, hodie restituti, integri, clari & aperti
 „ deprehenduntur veterum numismatum beneficio?

S P A N H E M I U s Setenissimo Electori Palatino à
 Consiliis Status, & hoc tempore Legatus Noviomag-
 gum missus ad pacificum tot magnorum Caduceato-
 rum Conventum, primam de præstantia & usu Nu-
 mismatum antiquorum dissertationem ita clausit.

„ Quid jucundius homini veteris memoriarum non plane
 „ incurioso, quam tractare priscos illos Rerum Do-
 „ minos, modò sacra facientes cum omni sacrorum
 „ apparatu & supellestile, modò vota suscipientes pro
 „ salute Reipublicæ aut Imperii æternitate: modò di-
 „ stribuentes donativâ & congiaria, modò Reliqua
 „ seu Fisco debita remittentes: modò Annonam pro-
 „ curantes: modò Circenses aut Sæculares Ludos va-
 „ rio spectaculorum genere celebrantes; modò Tem-
 „ pla, Portus, Thermas, Circos, Theatra, Vias,
 „ Aquæ ductus, Arcus aliaque viætura opera molien-
 „ tes aut ampliantes: modò peragrantes & restituen-
 „ tes Provincias: modò deducentes Colonias: modò
 „ Libertatem publicam adserentes: modò Justitiae,
 „ Concordiae, Abundantiae, Felicitati, Lætitiae, Secu-
 „ ritati, Tranquillitati denique Temporum variâ ra-
 „ tione consulentes, omnibus denique Pacis artibus
 „ florentes intueri? Quid suavius iterum, quam eos
 „ dem

„ dem militari gloria conspicuos aut ad expeditionem
 „ accinctos : aut proficiscentes ad exercitum & adlo-
 „ quentes è suggestu milites : aut Fidei jusjurandum
 „ ab iis exigentes : aut Disciplinam restaurantes : aut
 „ captivos Reges & prostratas ad ipsorum pedes Pro-
 „ vincias ostentantes : aut Regna adsignantes aut sub-
 „ limes in triumphali curru & à victoria coronatos,
 „ aut inter signa militaria Gloriam sæculi vel Roma-
 „ norum diffundentes , aut gratulantem illis Adven-
 „ tum Romanum vel aliam quamvis Orbis partem : aut
 „ eosdem denique post impletum mortalitatis ter-
 „ minum Divorum honoribus videre decoratos.
 „ Mitto varium adhuc Spectaculum ; quod insuper
 „ omnigena Numorum Græcorum & Romanorum
 „ supellex præbet Deorum Simulachra : Herculis labo-
 „ res : Urbium insignia & origines : fluviorum figuræ;
 „ Provinciarum effigies : Animalium formas : planta-
 „ rum imagines : Armorum genera : Legionum nomi-
 „ na : vestium species : Coronas omnis generis , &c.
 „ Quis autem non gemina voluptate afficiatur, in con-
 „ templanda expressa tot pulcherrimarum & recondi-
 „ tarum in nummis rerum effigie , quâ Lucianus olim
 „ Rhodi picturas in porticu depictas adspiciens tan-
 „ gebatur : quam ex contemplatione , inquit , capiebam
 „ heroicas illas fabulas memoriam repetens. Ego equidem
 „ quid honesta sit ac suavis animorum remissio non in-
 „ telligo, si illam non provocat ejusmodi contemplatio.

Hæc , benevole Lector , præmonere volui , ne livor impedit
 vel inscitia oculos perstringat , ut quis in ipso limine instar cæci
 de coloribus judicet , dum peritiores uberrimum , quem monu-
 menta ista orbi litterato exhibent , usum-fructum percipiunt. In-
 terim vale & fave , atque si commodum est , errata ad calcem libri
 apposita , ne te morenatur , antequam legas , fodes corrige.

Ad

*Ad Instructissimam Viri Doctissimi & Humanissimi
JOHANNIS SMETII Penum Antiquariam*

T A B E L L A

*Illustris Viri CONSTANTINI HYGENII, Equitis,
Toparchae Zulichemii &c. Principi Auraco à Confil. & Secret.*

Defuncti cinis Imperii, grandæva Supellex,
Parva peregrino reliqua Roma solo;
Frusta Deam, putres Genii, fumose Penatum
Horror & ararum sic quoque sancte lapis;
Crinibus in nodum tortis, fera signa, Sicambri,
Quæ deriserunt qui timuere Patres;
Fibula decepti toties jam fabula vulgi;
Annule quem fracto gemma nitore decet;
Arma virtutis: phaleræ, magè nunc desflebilis urnæ
Testa frequens, laceræ lampades, ossa, styli;
Vestigata diu pedis uncia, trita fritillo
Tessera, pertuso debilis ære lebes;
Gutte, triens, phialæ, Setini cara lagena
Vitra, Saguntino pocula ficta luto;
Ridiculi periamma Dei, benè nupta sigillo
Clavis, inassueti cymbala fissa soni;
Numme situ præstans, vili venerande metallo;
Quem senium, rara forte, virere facit;
Cara strues carie, regina pecunia certè,
Quæ Regum titulos reddis & hos pecudum.
Vobis, Thesauri, fumos & inania rerum,
Et maris & terræ viscera posthabeo.
Nec satior visis tamen, en, quicumque voracem
Creditis aspectu pascier, cfurio.

B

Nec

20 J O H A N N I S S M E T T I

Nec moveor tactis ; nihil est tractata rubigo ,
Sollicita nihil testa voluta manu.

Ardet ab amplexu totius avara metalli

Mens magis antiquæ noctis intire specum ,
In sacerdici penetrare sinus , in viscera veri

Ire juvat , te , te , Roma , priore frui.

Quis Genii genius , quæ Dis reverentia ; quæ dos
Propria , quæ lapidi victima , thura , merum ;

Cur aurita sicut rufi persona Batavi ,

Quâ quondam , qua nunc parte Sicamber arer .
Quâ lacerarit acu , qualem , cui fibula vestem

Vinxenit , unde sagittam strinxerit , unde cogam ,

Annulus in dextrâ quando , quâ fulserit , in quâ

Fulmine non moctu sanguinis annua virum ;

Quâ phaleras gestarit equus ; quas flebilis urna

Reliquias truncò catinacē nauca motet ;

Lampas ad humanos quæ non descenderit usus ,

Cui magis in cultu , cui minùs apta Deam ;

Vixerit æternæ , tantum se pasta , luceræ

Flammula , an invisa larva sit illa rei ;

Osseus argenteo suum cesserit , hic aurato

Ipsò vertendus sub Cicerone stylus ;

Rettuleritnè parum cui se præberet arandam

Nafta cedro dignam cera beata manum ;

Unde sat inventi constet pedis uacia , de quo

Non dubiam faciat mammone sumpta fidem ;

Quâ se parte cubi clamiosa canicula , qua se

Felici dexter senio prædiderit ;

Aretina quid antistent , quibus inter amicos

Laurus erat Tuscis Ponena fistilibus ;

Qui calices , qui non vili de pulvere nati ,

Quod Surrentinæ leve toreumâ rotæ ;

Unde

Unde sit exanguem Lemures timuisse Priapum,
 Quem, puto, nec vivum tota Suburra timet;
 Quæ promi fuerit, quæ duræ densa noverat,
 Quæ non morosi pandula clavis heri,
 Æra Celentos lugentia matris amores
 Quanta Corinthiaci prædæ sonora juvet;
 Quis nummo pretium Consul, quotus arroget annus,
 Quid sibi serratus, biga, quadriga velit;
 Quis solidum, qua parte, creperet, cui lamina fucum
 Fecerit, aut ferrum in viscera condiderit;
 Qui referat rerum Dominos, qui fronte Quiritem
 Praferat hesterno sordidus ille situs,
 Quo spiret non falsus Ortho, quo curta Tribunos
 Puncta, quorum imperium cæca litura probet,
 Cur magis hunc illo firmet consulta Senatus
 Gratia, an argenti pluris, an æris honos:
 An pretium utrvis duplicarit miles iniuri,
 An proba missilium pondera, forma, valor.
 Singula nosse juvat, juvat omnia: & omnia jam, jam
 Singula perspiciens omnia percipio,
 Erudit incautum prisci facundia Smeri,
 Ambiguoque piam præstat ubique facem,
 Invisi Romæ Smeri, quem Roma superstes
 Si videat, civem non neget esse suum.
 Nunc age, qui rerum tot ad hæc portenta stupebas,
 Omnibus hoc unum rarius hospes habeo:
 Largitur Dominus quod non habet, integræ mecum
 Aufero, quæ laceræ hic aut mutilata vides:
 Exeo non satur, & satur exeo; Roma nequivit
 Auro, quam pepulit S M B T I V S ore famem.

C O N S T A N T E R.

B 2

In

*In Reverendi ac Clarissimi Viri**Verbi Divini apud Noviomagenses Interpretis,**Pinacothecam Antiquariorum & Supellectilam Romanam.*

Antiqui lateres, urbisque annosa Supellex,
 Æraque Cæsaribus prisca notata suis,
 Fibulaque, & solido gravidæ dodrante bilances,
 Tuque puellari gemma superba manu,
 Vel si quæ nostris superant monumenta Batavis,
 E senio tantæ reliquiisque Dex,
 Hac demum gaudete die, vos Smetius umbris
 Eruit, & luci donat habere suæ.
 Haec tenus ignavis jacuisti oppressa tenebris,
 Rudere nunc major, Martia Roma, tuo:
 Nutat, & attonitus spectator in omnibus hæret;
 Et propè Romanæ se putat urbe frui.
 Emicat ex ipsis facies veneranda ruinis,
 Et cineres aliquid relligionis habent.
 Ingeniosa suo prope spirat in ære vetustas:
 Et quasi præsentes exhibet arte Deos.
 Irradiat spectantum animos & pectora complet
 Numine Majestas Cæsariana suo:
 Annule jam Dominæ digitis versabere nostræ;
 Accipietque tuas missa tabella notas.
 Hæreat adductis contracta lacinia gemmis:
 Mordeat & laxos fibula curva sinus.
 Fictilis attrita jam pendeat urceus anfa:
 Libet & assuetis missa patella Deis.
 Denique Tarpeja Latialis spirat ab arce,
 Inque suo posthac Juppiter ære tonet.

Spec-

Spectandi quisquis studio trans æqua vetus
 Aufonias lento remige findis aquas;
 Quid Rōmam Romæ peregrina quætis in urbe?
 Jam S M E T I I doctos incolit illa Lares.

NICOLAVS HEINSIUS, DAN. FIL.

I N P I N A C O T H E C A M
 J O H A N N I S S M E T I I
Noviomagenibus à Sacris.

Fatale Nomen S M E T I O R U M quis neget
 Ad excolendam Antiquitatem, qua latet?
 Ei vocavit primus ille S M E T I V S,
 Cui Roma debet Posterique Romuli
 Isto quod extent, ac perennent tempore,
 Et si quod inde tempus extrudet dies.

Eumque sequeris Smetium haud S M E T I minor,
 Nostro reponens saeculo saeculum vetus,
 Faciensque cippos, æra, saxa, nummulos,
 Et tale quidquid texerat terræ sinus,
 Quæ Neomagum tollit ad Coelos caput,
 Ad nos redire & ore conspicí suo.

Mi clare S M E T I , quas tibi reddet vices
 Gratesque saeculum? Reddat id magnas licet,
 Vix paria faciat, semper hoc erit minus.

J OH. I S A C I U S P O N T A N U S,
*Sereniss. Regis Danie, & Illustriss. Geldrie
 Ordinum Historiographus.*

D. JOHANNIS SMETII,
apud Neomagensis Ecclesiastic.

R omâ caput mundi quondam, rerumque potestas,
At nunc Imperii flebilis umbra tui;
Læta peregrinos huc respice, Rôma, Sicambros,
Respice Smetiacos ore favente Lares.
Suspicies sævis ævi subducta ruinis,
Tot monumenta tui reliquiasque rogi.
Antiquos Divum cultus, formasque videbis,
Quas æs, quasque lapis religiosus habet.
Servatos urnæ cineres, lachrymasque loquuntur,
Præfica quas olim, funera quasque dabat.
Dente suo mordax subnequit fibula vestem:
Arguit & lusus alea jacta fûos.
Poculaque, & phialæ, Spoletinæque lagenæ
Testantur veteres, inclita Roma, manus.
Justa suas referunt æquatas pondera libras;
Et præsca digitos annulus arte terit,
Et sunt quæ superis sacratos lampades ignes,
Et quæ privatas exhibuere facies.
Nominaque, & vultus prodit Regumque, Ducumque
Nummus, & abstrusæ degeneresque notas.
Quo feror? Immensum est seriem deducere rerum:
Singula non oculi, non mea lingua capit.
At tu Rôma veni; plus te miraberis ipsam,
Plus poterit Latio Geldrica terra tuo:
Majorum scriptis, quos posthuma suspicit ætas,
Plus tibi facundo S M E T I U S ore dabit.

ROCHUS HOFFERUS. Hadr. Fil.

In Thesaurum Antiquitatum

J O H A N N I S S M E T I I

Viri omnium Litterariorum & Virtutum genere Clarissimi.

Antiquitatum plurimarum S M E T I V S.
 Habet Reconditorium plenissimum,
 Auro, cupro, argento, vitro, argilla affabre
 Factarum ad intuentium miraculum,
A Gente seclis Roduli prioribus,
 Vetus suis dum Roma viribus stetit.
Cujusmodi Farrago Numularia,
Cujus parem S A M B Y C V S aut O R T E L I U S,
 Aut alter ille S M E T I V S, nec G O L T Z I U S.
Antiquitatis Thamioꝝ illi opinioni,
 Monstrare quiverunt suis in Scriniis.
Cujusmodi sunt Signa, sunt Icunculæ,
 Sunt ductiles Deum & Dearum Imagines,
 Imagines sunt Cæsarum, sunt Confulum.
Cujusmodi sunt anouli, sunt lunulæ,
 Sunt circuli, sunt uraulæ, sunt hydriæ,
 Obbaꝝ, patellæ, canthari, lagunculæ.
Cujusmodi sunt cistulaꝝ, sunt capsulaꝝ,
 Cucurbitæ, ampollaꝝ, lacernæ, lampades,
 Sunt pyxides, thuribulaꝝ & fideliaꝝ.
Cujusmodi sunt Flaminum secospicæ,
 Sunt arulæ, sunt regulaꝝ, sunt marmora,
 Sunt amphoræ, sunt cratinaꝝ, sunt pondera.
Cujusmodi pocilla sunt, sunt simpula,
 Sunt furculæ, veruta fusaꝝ, sunt fuscinæ,
 Pelves, scyphi, gutti, vagæ paropsides.
Cujusmodi spinther, catena, armillula,
 Murenulæ, bullæ atque brachialis,

Fiscel-

16 S M E T I I A N T I Q U I T:

Fiscella, habena, fræna, calcar, orea.
 Cujusmodi sunt arma Martialia,
 Amenta, culter, clava, funda, parmula,
 Lorica, tela, pila sunt minantia,
 Quēis eminus necant, necant quēis cominus.
 Et plura, quorum jam exciderunt nomina,
 Interciderunt invido vel tempore
 Antiquitatum plurimarum symbola:
Quarum Neomagi JOHANNES SMETIUS
 Habet Reconditorum plenissimum,
 Auro, cupro, argento, vitro, argilla affabré
 Factarum ad intuentium miraculum,
A Gente seclis Romuli prioribus,
 Vetus suis dum Roma viribus stetit.
 Sed maximi illud instar est miraculi,
 Antiquitates nominatas nunc modò,
 Antiquitates nominatas nec modò,
Quod ille sic sui cerebri vertice
 Mnemēsque scrinio reconditas habet,
 Injuria ut si temporis contingat has
 Cum nomine interire funditus suo;
 Vel si ille primus author urbis Romulus
 Ædes velit locare denuò suas;
 Possimus hic Romam alteram recondere
Unius ex relatione S M E T I I :
 Possimus arma antiqua ei recudere
Unius ex relatione S M E T I I :
 Possimus & nummos ei refingere
Unius ex relatione S M E T I I .

JOH. LEONH. WEIDNERUS
Palatinus.

JO-

17

JOHANNIS SMETII
RERUM ANTIQUARUM
Conditorium & Promptuarium.

S I V E

T H E S A U R U S

Rarissimæ & Pretiosissimæ
S U P E L L E C T I L I S A N T I Q U A R I A E ,

Gemmeæ , Aureæ , Argenteæ , Æneæ , Ferreæ ,
Plumbæ , Vitreæ , Olleæ , Lapideæ , & Figlinæ ,
quam plurimis pulcherrimis Veterum Cimeliis
instructissimæ & augustissimis tam Romanorum ,
quam Batavorum , Aliorumque monumentis re-
fertissimæ . In quibus multa sunt , quæ ad rem
Ecclesiasticam , Milicarem seu Bellicam , Chirur-
gicam , Fabrilem , Domesticam , Vestiariam , An-
nulariam , Fibulariam , Mensurariam , Pondera-
riam , Lusoriam , Vasculariam , Nummariam &c.
illustrandam faciunt .

Ac us nobis multæ & variaz , omnes vel æneæ
vel offææ , quædam rectæ , quædam obliqua-
ta . Acus fibularum sunt centum amplius ; re-
lique Sartorum , Textorum & Foemina-
cum , & in illis aliquot comatorizæ , sive crinales , qui-
bus

C

bus olim utebantur foeminæ ad explicandos & discriminandos capillos, quæ inde Veteribus dicebantur *discriminales*: erant autem non tantum ad componendum crinem vel capillum, sed etiam ad scalpendum caput, ut inde prurigo tolleretur. Frequenter mulieres ad ornatum in capite acum gestabant, hinc Apuleius libro octavo habet, *Mulier acu crinali capite deprompta.* * Prudentius quoque libro secundo in Symmachum foeminarum ornamentiis istas annumeravit & ad mundum muliebrem transluit.

----- *crinalis acus, redimicula, vittæ,*
Fibula, flammeolum, strophium, diadema, monile.

Æ R A M B E N T A sunt varia; *multa*, quorum usus fuit in claustris & seris: atque *non pauca*, quibus *vaginæ inferius* muniebantur: *septem*, quæ utrinque orbiculata: *quatuor* clypearum instar: *duo*, quæ facies foemineas referunt oculis argentatis. Adhæc *duo* pendula ad pulsum, nec *non duo*, quorum unum scipioni imponendum, alterum hastæ supponendum.

Adde æramenta *duo oblonga* cordis fere figurâ, *unum* cum facie Imperatoris Lucii Veri & inscriptione *I M P. C A E S. L. A U R E L. V E R U S. A U G.* *alterum* in ambitu *T R. P O T. I I I. C O S. I I.* infra figuram, *F O R T. R E D.* Ast intra ambitum in medio numismatis orbe inter S. C. figura muliebris stolata sedet, sedili adjacet globus vel rotâ, mulier verò dextrâ manu temonem vel clavum navis tenet, & sinistrâ cornucopiaz habet. Veteres, quini *Fortuna* indicare nequitiam vellent, illam foeminae specie effingebant, referente Galeno in Suasoriâ. Sedentem fecere exempto Apellis,

Apellis, qui cum depinxisset sedentem, caussam rogatus, acutè respondit, quia nunquam stetit. Ubi stare non opponitur sedenti, sed permanēti. Itaque constantiam ejus significabat: sed sedentem formarunt, ut quietem se jam nactos recuperatis Fortunæ bonis ostenderent. Globus aut rota sedi addita, symbolum erat, etsi tranquillæ res essent, mutari tamen cito & posse & solere: ob volubilitatem Fortunæ, inquit Boëthius lib. 2. de consol. Philos. *rotam volubili orbe versamus, infima summis, summis infima mutare gaudemus.* Posset hic quoque indicare Imperatorem curru Romam fuisse reversum. Quod verò figura Fortunæ dextrâ teneat clavum navis & sinistrâ cornucopiac, id Laetantius explicat lib. 3. Instit. Div. cap. 29. dicens, *simulachrum ejus cum cornucopia & gubernaculo singunt, tanquam hæc opes distribuat, humanarum rerum regnum obtineat.* Clavus navis est symbolum gubernationis; nam Fortunam res gubernare humanas putabant, juxta illud, *vitam regit Fortuna, non sapientia.* Cornucopiae est insigne ubertatis, quia Fortuna largiri bona externa credebatur. Hinc Petronius, *præsto erat Fortuna cornu abundanti copiosa.* Et Prudentius contra Symmachum.

Formatum Fortuna habitum cum divite cornu.

A M V L E T A sunt multa & varia; atque in iis pyxides vel thecæ, & res turpiculæ.

Pyxides sunt ænæ, numero triginta tres, illarum aliquæ rotundæ, nonnullæ quadratae, aliæ cordis figuræ, cum operculis, aut perforatis, aut gemmis vitreis, variaque incrustatione & re turpiculæ insignitis ac deauratis, singulis in angulo adest annulus,

quo pixides istas è collo suspensas olim Veteres gettarunt.

Res turpicule, & custodes puerorum sunt viginti amplius, omnes vel ex ære, vel ex osse. *Pueris*, ut habet Varro lib. 6. de Ling. Lat. *Res quædam turpicule è collo suspendebantur, ne quid ob sit bona scævæ causa.* Magna enim erat puerorum cura, ut, (quod notat Plutarchus) ad avertendam aciem malignam ac Fascini plenam, infantes rem turpiculam, ut puerorum custodem collo suspensam gestarent; in istum verò usum pudendo isti insigni annulus adaptabatur, aut ipsum medium perforabatur, quo lorum vel catenu-nula, de qua penderet, commodè transmitteretur: sic res turpiculas habeo vel cum annexo annulo, vel cum foramine in medio: omnes autem forma referunt genitale membrum, in nonnullis hinc apertum, illic digito compressum: & forsan pollex ita abditus inter medium digitum & indicem premebatur, sicut C. Caligula Suetonio teste lib. 4. c. 55. *osculandam manum offerebat, formatam in obscenum modum.*

Ad amuleta reforendus *lapis Heliotropius* aureo circulo (qui & anellum ex auro habet) cinctus & inclusus, utrinque illi sunt insculptæ Græcæ litteræ & characteres, atque ab una area in medio litterarum monstrum est horrendum, quod superiore humani corporis parte nudum, inferiore autem semicinctio vel subligaculo ornatum, & caput habet galli gallinacei, pedesque in tortuosos serpentes desinunt, sinistra verò manu tenet scuticam, atque in circum torto aut falcato brachio dextram lateri applicat: loco intermedio monstrosum nomen idoli 140, puerorum mulie-

mulierumque inane terriculamentum legitur , & magni hujus numinis effigies gestantibus vires & victoriā conferre videbatur . Nonnulli derivant 140 à Jephova , Diodorus Siculus lib. 1 , 42. Deum Mosis dicit vocari 141. Vide Ireneum lib. 2. cap. ult. & Confer Tertullianum advers. Valent. c. 14. aliosque . Non nemo putat personam Servatoris per Acrostichida intelligi quasi indicaretur littera I Jesus, A Alpha , quæ Graecorum prima , o Omega , quæ est eorum ultima . Sed portentosa ista Basiliidianorum amuleta neminem intelligere , nisi qui facienda curavit , & frustra illis interpretandis operam dari scribit illustris Scaliger , Epist. 119. Apud Juvenalem quoque Satyra decima quinta legitimus .

----- *Quis nescit ? qualia demens
Egyptus portenta colat.*

Restant numismata ex argento & ære , quam plurima , quæ limbo circumdata & inclusa , aut in formam eorum parte perforata , è collo amuletū loco contra fascinum , ut pretioſa monilia Veteres olim gestarunt , sed de his in re nummaria aliquando fusiūs & uberioriſ .

A L E X firanno antiquitus fuerunt in uſu , hinc Augustus apud Suetonium c. 72. *Lusimus per omnes dies forumque aleatorium calefecimus.* Et Juvenalis Sat. 8. §. 9. per totam noctem Veteres lufſiſe refert : *si luditur alea pornox , nobis una indubiae ventus tatis est plumbea , duæ sunt zneæ , & tres offæ vel eboreæ , in illis autem tesseris inscripti erant duxatax numeri.* Ovidius lib. 2. de arte amandi .

Seu ludet numerosque manu jactabit eburnos.

A N N V L I nostri sunt vulgares , vel domestici ,
vel pronubi , vel signatorii.

Domestici & vulgares , qui etiam volubiles atque
versatiles , eorum usus fuit in pulsandis ostiis , aut in
cordinis , aulæis & velis subducendis : horum alii erant
majores & lati , quingenti fere numero . Sunt & an-
nuli ansati octo . Est annulus unus ossus maximus ,
quo ostium à Veteribus pulsabatur .

Pronubi , qui nuptiales dicuntur , sunt septem , eorum
aliqui Amphisbænæ seu serpentis utrinque capitati
modo figurantur & singula eorum capita formantur
duobus corporibus maris , ut videtur , & foeminae ,
quibus puerulus ad pedes medius adstat . Si alterum
Amphisbænæ caput in aliquam partem feratur , alte-
rum simul sequitur , quod sua vice prius caput secu-
rum præceder . Veterem ergo formulam refert , ubi tu
Cajus , ego Caja .

Amphisbæna , quod docet litteratissimus Ger. Joh.
Vossius , lib. 4. c. 55. de Idolol. & prorsum & retrorsum
graditur circa conversionem , unde & nomen accepit . Imo
quia nunc in partem anticam progreditur , nunc in posti-
cam regreditur , cauda etiam pro capite habita est . Sed
Petrus van den Broeck testatus in Suratta vigesimo
sesto die Junii A°. millesimo sexcentesimo vigesimo
primo se vidisse serpentem , utrinque capitatum , uno
mense prorsum , altero retrorsum gradientem . Certè
Nicandro ~~αμφισβηνος~~ , id est , utrinque caput habens
vocatur & Æliano ~~αυτονομος~~ , hoc est , biceps . Lucanus
etiam habet

Et gravis in geminum surgens caput Amphisbæna .
Quem Galenus libro de Ther. ad Pis. quoque sequitur .

Non

Non ergò errarunt, qui Amphisbænam geminō vel bicipiti capite effigiarunt.

Capita autem ista Amphisbænæ in annulis nostris matronalibus argenteis & æneis, foeminæque complexu, medioque ad pedes adstante puellulo, quasi Fidii simulachris affabre figurantur: Deus enim Fidius in veteri marmore sic exhibetur, tribus ut constet figuris, una mascula imberbi, cui nomen HONOS adjectum, alia foeminea cum nomine VERITAS, hæ dextras jungunt. Tertia puerili ætate AMOR media est. Fidem honos sustinet, veritas parit, amor nutrit. Hinc Alciatus.

Stet depictus HONOS, tyrio velatus amictu,

Ejusque jungat nuda dextram VERITAS,

*Sitque AMOR in medio castus, cui tempora circum
Rosa sit, Diones pulchrior Cupidine.*

Constituent hæc signa fidem, reverentia honoris

Quam forvet, alit Amor, parturitque Veritas:

Unum quodque ergo Amphisbænæ in annulis caput videtur simulachrum esse conjugalis Concordiæ, ad exemplum Dei Fidii formatum.

Nostrí quoque nuptiales annuli duas habent dexteræ conjunctas & implicatas, cum inscripto nomine FIDES. Notant Viri docti apud Christianos antiquum usum obtinuisse, ut sponsalitus annulus Fidei signo, quod est mutui foederis ac concordiæ symbolum, sculperetur. Id enim præ se ferunt conjunctæ simul dextræ, quarum porrectione fidem sponderi, res est vel pueris notissima.

Signatorii annuli dicti, quibus signa imprimebantur, Vopiscus sigillarii vocat in Aureliano: & quod
Atte-

Atrejus Capito apud Macrobius indicat : veteres non ornatus, sed signandi causa annulum secum circumferebant.

Materia annularum non est unius generis, alii enim sunt ex auro, alii ex argento, alii ex ære, sunt etiam ex ferro & aliqui ex vitro. Aureos habeo duos, argenteos quindecim, (in illis unus capite deaurato insignis) æneos circiter triginta, ferreos decem. Adhæc annularum ex omni metallo & vitro fragmina sexaginta & amplius.

Aureus annulus peculiare antiquitus erat Equitum Romanorum ornamentum, distinguebatque Equestrem à plebe ordinem: jusque annuli habere fuit perinde ac Equestri dignitate praeditum esse. Sed postea Imp. Septimius Severus aureis annulis sine discrimine uti, & domi militem habere permisit. Quod memoriae prodidit Herodianus lib. 3. Hist. Aug.

Ferreus autem annulus peculiare quidem apud Romanos erat servorum vel vulgarium militum gestamen, non tamen semper fuit: Inveniuntur enim his in locis plures ferrei annuli cum nitidissimis gemmis elegantissimæ sculpturæ, quales sunt nostri. Cajo quoque Mario, quum de Jugurtha triumpharet, annulus in dito erat ferreus, & Divo Augusto decurias ordinante, major pars Judicum in ferreo erat annulo. Quod narranti Plinio credi convenit, quum scribit etiam avorum memoria multos illustres viros Prætura functos in ferreo consenuisse annulo. Idemque tradit sua adhuc ætate sponsæ annulum (quem primum appellabat Tertullianus) à sponso mitti solitum ex ferro simplici & sine gemma, qualem cassum Literatio-

teratores vocant: ut refert Doctissimus Petrus Scriverius in suo Antiquitatum Tabulario.

Erat & genus annulorum, quibus clavis erat adjuncta, annulatae istae claves omnes nostrae sunt æneæ, formâ minutissimi digiti, numero viginti. Vir summus Justus Lipsius existimavit hos annulos cum clavibus ad duplarem fuisse usum, signandi aperiendi-que. Non enim solùm, ut Clariss. Polyhistor, rerum Batavicarum promus condus, Petrus Scriverius hoc in Tyronum gratiam adjecit, epistolas ultrò citroque missitandas signabant Romani, sed apud ipsos quo-que moris erat, ut domi supellex, penusque omnis annulo signaretur, ne quid negligentiâ aut furto pe-riret. Cujus annuli cura propriè ad Matres Familias pertinebat. Hinc Flavius Vopiscus sub finem Histo-riæ Aureliani Cæsaris: *Uxori & Filiæ annutum sigilla-ricum quasi privatis instituit, & in Pandectis Juris Tit. de Legat. Pater pluribus filiis heredibus institutio moriens claves & annulum, custodiae causâ majori natu filiæ tradidit.* Signabant autem res non tantum pre-tiosas, verùm etiam minimi momenti. *Vilissima uten-silium annulo clausa* Corn. Tacitus Annal. lib. II. me-morat. Et Plinius Hist. Natur. lib. XXXII. cap. I. que fuit, inquit, illa prisorum vita, qualis innocentia, in qua nihil signabatur? Nunc cibi quoque & potus an-nulo vindicantur à rapinâ. Plautina Mater Familias in Casinâ. *Obsignate cellas, referete annulum ad me.* Te-statur M. T. Cicero, matrem suam lagenas sive am-phoras vitarias etiam inanes obsignare solitam, ne dice-rentur inanes, que furtim essent exsiccatae. Et Martialis lib. IX. epig. LXXXIX.

D

Nunc

Nunc signat meus annulus lagenam.

Hujus moris obvia passim apud Auctores veteres exempla. Maximus verò Salmasius ad Solinum p. 932. negavit annulos istos cum adjuncta clave duplicem habuisse usum , nimirum annuli signatorii & clavis. Si quidem nullum in his sigillum pressum ad signandum aptum. Ac proinde meras claves fuisse putavit cum annulo , qualis & hodie fieri solet in nostris clavibus , quæ sunt longiore scapo. Asseveranter nostram interponere sententiam re propter altissimam vetustatem dubia & controversa supersedemus , aliis qui majore abundant otio , & quibus rotundiore felicioreque genio loqui datum est , libenter herbam cedemus : non tamen dissimulandum nostras annulatas claves , annulorum loco digitis gestatas , & earum multas omni imagine caruisse , aliquas autem varios diversosque ductus , formas & figuræ in ipso metallo seu materia clavis annulatae habuisse : ac licet in singulis Dactyliothecæ nostræ clavibus cum annulis , quod ingenuè fatemur , gemmas desideremus , magno tamen Antiquitatis indagatori Abrahamo Gorlæo fides adhibenda , dum ex ære annulum cum clave refert , in cuius gemma vel onychæ incusum est gubernaculum navis , cum duabus spicis , ex utroque latere una. Figura ista Agriculturæ & Navigationis , divitiarumque ex iis symbolum est : Et revera ille annulus cum gemma (cui clavis adjuncta est) aptissima fuit ad duplice signandi aperiendique usum.

Annulorum nostrorum alii gemma caruerunt , alii gemmam habuerunt , eamque aut figura aliqua insignem , aut nulla. Figura impressa est vel in ipsa annuli

muli materia, vel in ejusdem gemmā. Signa enim annularum initio insculpebantur cælabanturque in ipso metallo, ex quo annuli erant facti, augente autem luxuriâ etiam in ipsis gemmis, teste Macrobius lib. vii. cap. xviii.

Sculptura annularum erat, vel *vacuum*, ut in nostris legimus *V I D E S.* & *D U L C I S.* vel *Litterarum*, ut in illud habemus G. P. L. & V. T. F. vel *magnum*: quarum aliæ sunt cavæ, quæ scalpro factæ, aliæ extuberantes & prominentes, quæ cælo: unde etiam gemmæ, quæ aliquam exhibebant imaginem, dicebantur *E&t;ypæ*.

Gemmæ annulares, quæ cum lapiillis pretiosis olim Veteribus fuerunt in usu, multæ hoc seculo hic inventæ: & plusquam octoginta præter aliquot vitreas nostri sunt factæ juris. Erant autem Achates, Jaspides, Lychnites, vel Rubini, Smaragdi, Corniolæ, Sardii & Sardæ, Onyches, Sardonyches, Amethysti, Lapidæ Cyanei, quos Gemmarum mangones vulgo Lazuli vocant.

Plinius lib. xxxvii. cap. i. refert, Nicomachum multas habuisse gemmas, sed nullâ peritia electas. Plures Neomagum nobis quidem dedit gemmas, sed omnes tamen varia sculptura insignes, vel ex promiscuo signandi usu, vel ex admirandis Ægyptiorum mysteriis.

In annularibus Antiquorum gemmis passim variae & diversæ sunt imagines, non tantum Deorum, unde Plinius lib. ii, cap. vii. *digitus Deos gestant:* sed etiam Hominum, Imperatorum, Regum, Principum, Majorum & Amicorum. Adde effigies animalium, avium,

piscium, quadrupedum, & multarum aliarum rerum
inanimatorum.

Si tantum obiter Daetyliothecam excutimus, in
annulis varias diversaque inveniemus figuræ: Et ut
tandem leviter recenseamus, icones aliquas gemmis
nostris annularibus insculptas, fiat à Jove principium.

Juppiter Gentilium Deorum & primus & maximus.

Juno Jovis conjux, dextra tenens fulmen, sinistra
hastam vel scipionem, Leæna vehitur, sicut à Car-
thaginensibus colitur, qualis etiam in Severi nummo
cernitur.

Apollo capite radiato in quadrigis. Sol nimirum
orbem universum percurrens, omnia moderatur, in
celo cunctis astris lumen impertiens, & in elemen-
tari mundo singula perlustrans, atque vegetans omnino
tempore. Quadrigæ enim Soli sacræ signant ob solem
annum verti per quatuor tempora, ver, æstatem,
autumnus, & hiemem. Talem annulum, in cuius
gemma fere eadem erat sculptura, quondam habuit
Amphitruo apud Plautum, So. *Ubi patera nunc est?* ME.
In cistulâ, Amphitruonis obsignata signo. So. *Signi
dic quid est?* ME. *Cum quadrigis sol exoriens: quid me
captas carnis ex. Cl.* Licetus quoque in Hieroglyphi-
cis, seu antiquis schematibus gemmarum annularium
cap. cxiv similem exhibuit, ubi Sol capite laureato
dextra equos scutica ad cursum propellit, & Solis
currum astra septena ambiunt: Idemque commemo-
rat Plinium Secundum olim usum fuisse sigillo cum
scheme quadrigæ, ipse enim lib. x epist. xvi ad
Imperatorem Trajanum scriptis, *Callidromum Domi-
ne, mittendum ad te putavi: quod paulo tardius feci,*
dum

dum requiro gemmam, quam sibi habentem imaginem
Pacori, & quibus ornatus fuisse subtractam indicabat.
Unius enim hanc quoque si inveniri posuisset, simul mit-
terem, sicut globulam misi, quam se ex Parthico metallo
attulisse dicebat. Signata est Anulo meo, cuius est apo-
sphragisma Quadriga. Galenus lib. xvii de usu par-
tium commendavit ætatis suæ artificem, à quo Phaë-
ton cum Quadrigis annulo ita scitè insculptus, ut cu-
jusque equi, & frænum, & os, & dentes, ac pedes
anteriores pulchrè dignoscerentur. Certe equi & qua-
drigæ cum Apolline in gemma nostra elegantissimæ
sunt sculpturæ.

Hercules cum clava & pelle Leonis, adest quoque
alia figura, quæ sertum ipsius capiti vel fronti im-
ponit.

Mercurius pileatus, sed toto pectore & corpore
nudus, dextra manu crumenam tenet, & sinistro
brachio pallium gerit.

Pallas galeata stans, dextra hastam, sinistra cly-
peum habet.

Eadem figura, sed dextra tenet Victoriolam, sini-
stra clypeum & hastam.

Palladis caput galeatum, adest prope mentum su-
prema pars & hastæ & clypei.

Mars galeatus stans cum clypeo & hasta.

Venus tota fere nuda stans, dextra protendit cassi-
dem, sinistra hastam tenet, & lævo brachio columnæ
innititur, eadem simili modo cernitur in Titi Vespa-
fiani Imperatoris nummo sub nomine VEN. VICTR.

Cupido insidens delphino.

Neptunus.

Diana venatrix , dextrâ tenet sagittam , sinistrâ arcum , canis ad pedes currit.

Victoria alata stans , dextrâ fertum , sinistrâ palmarum gerit.

Victoria aurigans bigas.

Fortuna stolata stans , dextra tenet gubernaculum navis , sinistra cornucopiae , ex adverso adeat alia figura , quæ in altum supra ejus frontem fertum ostendit.

Roma galeata sedens , dextra manu ramum protendit.

Genius delphinum cum tridente trahit.

Genius ramos arbori inserit.

Figura stans capite turrito , tota fere nuda , pubescentium tecta , habet dextra pateram , sinistra cornucopiae cum litteris G.P.L. hoc est , si modo benè legimus , & non fallimur , Genius Populi Lugdunensem.

Vir stans cum catello & hasta coram serpente torto & in gyrum assurgente.

Fœmina expansis manibus solem adorat , adstat cum floribus vasculum.

Vir dextra tenet serpentem.

Figuræ duæ stantes , una virilis nuda , dextram dimittit , sinistram clypeo imponit : altera muliebris stolata , lœva manu cornucopiae tenet.

Figura muliebris galeata stans , dextram attollit , sinistra clypeum attingit.

Figura virilis nuda gradiens , altera manu pedum pastorale , altera glandem habet.

Figura muliebris stolata stans , dextra tenet Victoria , sinistra hastam.

Vir

Vir nudus, cui à tergo adstat columna.

Figura cum cornucopiae.

Figuræ duæ delphinis insidentes & colludentes per mare vehuntur.

Equiso duos equos scutica propellit.

Eques equum, cui insidet, **velocissime** ad cursum urget.

Caput juvenile nudum.

Caput senile barbatum.

Caput galeritum.

Caput galeatum.

Caput pileatum.

Aviculæ basibus insistentes respiciunt.

Aquila insistens aræ victimam rostro apprehendit.

Aquila alas super aram ad volatum expandit.

Aquila in altum volans fulmen Jovis pedibus tenet.

Leo cum spica.

Canis venaticus lepusculum capit.

Equi tres pabulum querunt.

Lupa.

Animal ignotum sub arbore jacet:

Delphinus.

Delphinus, cui Cupido alatus insidet, tendens arcum cum sagitta.

Delphini duo per aquas natant, illis duæ quoque figuræ inter se colludentes insident.

Delphinus inflexo capite, repando seu incurvo corpore, cauda verò prominente & erecta, bifurcata aut lunata, sessorem habet.

Herma, sistrum & capeduncula:

Malum punicum, quod vulgò dicitur granatum.

Biden-

Bidentes duo decussati & transversim per medium dispositi.

Quadriga aurigante Sole.

Biga aurigante Victoria.

Ara cum aquila.

Crux cum duobus pisciculis & eorum ex utroque medii stipitis latere unus.

Anchora in medio duorum piscium.

Sufficiat nunc aliquas gemmarum nostarum figuras leviter enarrasse: nemo nescit, qui eruditæ vetustatis cultor agit in orbe Musarum, quod Antiquitas in exigua sculptura magnæ artis opus incluserit, sunt enim gemmæ, teste Plinio lib. xxxiv cap. vii, *in arcto coarctata rerum naturæ majestas*. Non semel plus ibi intelligitur, quam pingitur, & quum re vera sub multis magna adhuc lateant mysteria, propterea illis interpretandis singulisque minutatim explicandis longo Commentario Lectorem non morabimur, sed unam solummodo, aut alteram gemmam (quæ Catholicam Antiquorum Christianorum religionem propius tangit) illustrabimus.

----- *Mundum tibi nosse volenti:*

Sufficit unus homo.

Sic quivis ex unâ Carniolâ de reliquis Veterum gemmis facile judicium feret.

Nobilissimus Heinsius litteris Lugduno-Batavorum Pataviam ad Clarissimum Licerum Ao. c15 I5CLI datis, Gemmæ illius, (quæ crucem præfert, & pisciculos) mentionem injecerat, & multam simul illi salivam moverat, unde mox Vir Ingeniosissimus in Italis ansam scribendi arripiens, eandem conabatur in elucubratiſſimo

cifis de gemmis annularibus libro , quatuor diversis capitibus elucidare , ast nimirum indulgens ingenio , dum ex arbitrio iconem nostræ Carniolæ delineabat , è lineis peregrinus excidit , atque in ipso , quod ajunt , limine deficiens , non potuit vel ostium attingere , vel Lectorem in Sacrum ducere : quam ob rem authori suo operosa ista explicatio jam relinquitur , & alia ex descriptione optimi Parentis , quæ gemmæ ad amissim respondebit , illi substituitur , quam Lector (si lubet) nunc audiat & sequatur .

Anno Christi c^{lo} Ioc xxvii Octavo Calendas Januarias , à Fœmina , quæ topho Romanorumque nummis investigandis adsueverat , Carniolam infra urbem Noviomagensem non procul à Vahalis ripa inventam emi , ejus pars inferior quæ annulo olim inclusa fuerat latior , superior verò angustior est . Huic crux oblonga insculpta , atque infra lignum transversum erectus ex utroque medii stipitis latere pisculus .

In hac sculpturâ certas mihi videor veteris Christianismi reliquias agnoscere .

De cruce res clarius , quam ut probationis egeat . De piscibus cum non æquè omnibus evidens , explicationem paulo altius accersam .

Piscis nomine Dominum nostrum J. Christum . Pisciculorum nomine Christians olim notatos fuisse non simplice ratione persuasum habeo . Celeberrimum apud Gentiles fuisse Sibyllarum nomen nemo nescit . Isto nomine Fœminæ Faticidæ , quasi Deo plenæ , vel Dei Consilium & Interpretes indigitabantur .

Quanquam de Vatum istarum numero gravissimi Scriptores mirè varient , de ipsarum tamen carmine

Unius Sibyllæ Cumanæ libri magno à Tarquinio
 pretio empti , ceu Imperii Romani arcana Capitolio
 adserabantur. Vide Varronem l. i. Rerum divina-
 rum ad C. Cæs. Plin. l. xiiii, xiiii. Confer. xxxiv, v.
 Solin. c. viii. Gell. l. i, xix. Lact. lib. i. c. vi. de
 falsa Relig.

Nec Romæ tantum , sed passim in Asiaticis etiam
 Civitatibus Sibyllarum carmina religiose habebantur.
 Cum enim exusto sociali bello Capitolio Cumanæ si-
 mul Sibyllæ Carmina conflagrassent , Rœmâ missi fue-
 re , qui Samo , Ilio , Erythrîs , per Asiam , Siciliam
 & Italicas Colonias carmina Sibyllarum conquire-
 rent. Tac. Annal. vi. c. xx. Lactant. de falsa Rel.
 cap. vi.

Istorum carminum notioni & custodiæ primò præ-
 erant Sacrorum Duum-viri , post Decem-viri , po-
 stremò à Sylla Dictatore instituti XV-viri. Publicaque
 in calamitate libri Sibyllini ut oracula adibantur.

Tanta eorundem carminum authoritas fuit , ut vul-
 gari proverbio pro verissima atque indubitate veritate
 acciperetur , apud Latinos Sibyllæ folium , Juvenal.
 Sat. viii. apud Græcos , quod Sibylla cecinisset.
 Aristoph. in Pace.

Inde factum , ut prisci Christianæ veritatis Docto-
 res in exhortationibus , præcipue ad Gentiles , quo
 eos Vatum aut Deorum suorum testimonia revince-
 rent : Sibyllarum sœpe numero carmina adduxerint:
 Celsus Gentilis id factum non semel apud Origenem
 Christianis objicit. Et ipsa passim rerum occurunt
 testi-

testimonia , secundo etiam à Christo nato seculo ,
videlicet Justinum Martyrem in oratione ad Gentes ex-
hortatoria , & in Apologia pro Christianis secunda ,
ad Antiochium Pium , in qua disertè scribit : Malo-
rum dæmonum instinctu capitalem poenam decre-
tam esse Sibyllinorum carminum & Hydaspis , Pro-
phetarumque lectoribus , ut periculo deterrentur à
lectione rerum bonarum . Moxque subjungit . *Intre-
pide non solum versamus ea volumina , sed & vobis , ut
videtis , consideranda preberemus , non dubitantes placitura
omnibus .* Vide & Theophilum sextum Antiochenæ
Ecclesiæ Episcopum , qui lib. 11. ad Autolycum Si-
byllini operis principium prolixè transcribit . Cle-
mentem item Alexandrinum , qui in Protreptico &
Scroenat: libris Sibyllam non modo in partes vocat ;
sed lib. Scroenat. v 1. Paulum Apostolum auditores
monuisse refert , libros ut Græcos sumant , Sibyllam
agnoscant , quomodo unum Deum , & quæ futura
sunt , significet . Usque adeo Sibyllinorum Christianis
usus frequens fuit , ut eodem circiter tempore , isthoc
ipso nomine Christiani Gentilibus Sibyllistæ vocaren-
tur , quod prioribus istis ætate propinquus Origines
sub finem l. v. contra Celsum docet .

Ante alia Sibyllarum carmina memorabilis est
Acrostichis , quæ libro Sibyllinorum hodie oraculo-
rum , qui numero octavus est , legitur , in qua primæ
ejusdem series versuum litteræ connexæ voces dant
istas . *Terū. xxi. (pro xxi.)* *sc. id. m. t.* Argumentum sci-
licet aut explicatio totius orationis , modo non omni-
no absimili , quo apud Plautum Comædiarum argu-
mentis Acrostichis præfigitur , quæ nomen cujusque
refert Comædiæ .

Non possum quidem fateor iis adsentiri, qui istam; ut genuinum Sibyllæ foetum suspiciunt, eandemque Ciceroni visam, & lib. de Divinatione secundo Sibyllinorum nomine memoratam existimant, sancti Constantinus M. in Sermone ad Conventum Sanctorum apud Eusebium. Num quæ fides? Cicero ex primis litteris Acrostichidis, quam ipse vidit, verum & carmen prætexi scribit, negatque in illâ indicari hominem, qui Rex habendus: At in hâc nostra nullus versus aut carmen, & Jesu Christi Servatoris nomen disertè præscriptum legitur.

Illi sum proprietor, qui Sibyllam quidem aliquid vaticinatam etiam de Christo non negant, Acrostichida tamen istam falso Sibyllæ tribui existimant. Quales multos & olim fuisse Imperator ibidem agnoscit. Non est enim fateor verò simile unam Sibyllam, Gentilem Vatem, Judæorum Prophætis antiquiore tam clara dedisse Evangelii vaticinia, ut nemo Sanctorum Prophetarum, imo non omnes simul Prophetæ in illo, quem Deus ex omnibus elegit, cuique oracula sua credidit, populo Rom. III. §. II. Psalm. cxlvii, §. xix, xx. Servatorem clarius prænuncient. Mysterium hoc, quod S. Litteræ seculis tacitum Rom. xvi. §. xxv. & absconditum fuisse testantur Eph. III, §. ix. Col. I, §. xvi. temporibus ignorantiae Act. xvii, §. xxx. ilhis patefactum, quos Deus sivit viis suis ingredi Act. xiv, §. xvi. Psalm. lxxxii, §. xiii. idque tam exsertè, de cruce etiam, ut nec ipsi Apostoli triennium amplius à Christo instituti, ante ejus resurrectionem, illud tam clare intellexerint, id vix ac ne vix quidem credibile est. Casaub. vide Exerc. I. N. x.

Ut præ-

Ut præclara tamen Sibyllarum olim ante natum in carne Servatorem inter Gentiles habebantur oracula, ita multa vana sub nomine (Sibyllarum) celebri vulgarabantur. Sic Tiberius in litteris ad Senatum scribit, carmina earundem, quæ passim circumferebantur, missis Legatis per Civitates quæsita, datumque Sacerdotibus negotium, quantum humanâ ope potuissent verâ à falsis decernere. Tacitus Annal. vi. c. xi. Ergo multa adulterina Sibyllinis intermixta inter ipsos Gentiles. Et nascentis Ecclesiæ initio multa commentitia sub ipsius Christi, Apostolorum, Sanctissimorumque Virorum nominibus edita, sive à Christianis Neophytis, Semi-Christianis, Viris non malis zelo imprudenti & præpostero, sive ab Hæreticis, ut nemo jure miretur idem & hic sub Sibyllarum nomine factum.

Libri Sibyllinorum Oraculorum octo, qui hodiè supersunt, ejusdem sunt ordinis. In iis, ut quædam sunt sana, & genuina Sibyllarum vaticinia, quædam etiam spuria, & fictitia iisdem permixta esse nemo paulo judiciosior, qui ea accurate expenderit, negare sustineat. Ego hic Clariss. Jacobo Capello, charissimo meo in Sedanensium Academia olim collegæ, cuius jucundissimo tunc convictu utebar, me applausisse memini, quum rationes colligeret, quibus farraginem aliquâ minimum parte commentitiam falso Sibyllæ adscribi & sub M. Aurelio Imp. consarcinatam fuisse contendit, illum vide in Vindiciarum pro Casaub. lib. i. cap. xi.

Nec mirandum tamen antiquos Patres istorum Carminum autoritatem usos. Quum ipsis fraudes non

E 3. subo-

suboluerint, & ipsi sancta simplicique credulitate non hos modo, sed & complures alios ejusdem notarum libros pseudo-epigraphos, ut Trismegisti, Hermetis, atque aliorum admirerint & adduxerint: Imo ipsi etiam Gentiles cum Celso querantur quaedam prava & maledica Sibyllæ scriptis à Christianis esse intermixta; non tamen ista, quod Origines lib. viii. contra Celsum reponit, coarguerint, nec vetustiora aut puriora exemplaria dederint. August. de Civ. Dei l. xviii. c. xlvi. de Sibyllinis locutus, Nobis, inquit, Scripturæ sufficiunt, que de nostrorum inimicorum codicibus proferuntur. Inde frequens Sibyllarum & frequens istius Acrostichidis apud Veteres mentio.

Celeberrimus Augustinus, qui in grandi opere de Civit. Dei lib. xviii. c. xlvi. aperte scribit: *Quaecunque aliorum* (quam Judæorum) *Prophetiae de Dei per Jesum Christum gratia proferuntur, possunt putari esse confictæ* & cap. xlvi. sibi adversariorum nomine eadem à Christianis conficta esse objicit. Initio capituli xlvi. & hæc verba habet. *Si quis tamen alienigena aliquid de Christo prophetasse legitur, ad cumulum a nobis commemorari potest.* Atque ipse ejusdem libri c. xxiii. Acrostichidem istam Sibyllæ Erythrææ nomine sibi in Græco codice à Flacciano Proconsule ostensam versibus Latinis integrâ describit: Versus ejus numerat septem & viginti, in quorum capitibus ordo litterarum ita se habet, ut hæc in eo verba legantur: *I*esus *X*ristus *C*onsul *E*cclæ*s*, quod est Latinè, *J*esus *C*hristus *D*e*i* *F*ilius *S*alvator. Addit idem, si primas horum quinque Græcorum verborum litteras jungas, erit, *I*hesus, id est, pifcis, in quo nomine mysticè

Dicē Christus intelligitur , eo quod in hujus mortalitatis abysso , velut in aquarum profunditate vivus , hoc est , sine peccato esse pasuerit .

Ante Augustinum Optatus Afer Milevitanus Episcopus initio l. 111. adversus Parmenianum eodem respexit , quem Donatistas sic compellat : traducentes ad vos aquam antiquę piscinę , sed nescio , an cum illa pisce , qui Christus intelligitur , qui in Lectio Patriarcharum legitur in Tigride flumine prehensus à Tobia &c. Hic est pisces , qui in Baptismate per invocationem fontibus undis inferitur , ut quæ aqua fuerat à pisce etiam piscina vocitatur . Cujus pisces nomen secundum appellationem Græcam in uno nomine per singulas litteras turbam Sanctorum nominum continet xxxi. quod est Latine , JESUS CHRISTUS DEI FILIUS SALVATOR.

Constantinus M. Imp. ut modò diximus , ejus Acrostichidis apud Eusebium Pamphilum ita meminit , ut simul disputet contra eos , qui suspicabantur aliquem Christianę Religionis Poëticę Musę non expertem istam condidisse , adeoque adulterinam & falso Sibyllę vaticinium dici . Adseritque Imp. Ciceronem Acrostichidem istam legisse , in Dialectum Rom. transtulisse , Commentariisque suis inseruisse . Maronem quoque idem Imp. opinatur beatam ac celebrem Servatoris mortem novisse , Eclogam ejus iv ad Christum refert . Ipsam autem Acrostichidem describit non septem tantum & viginti , ut apud Augustinum , sed quatuor & tringita versibus constantem : subjicit enim vocem ΣΤΑΥΡΟΣ crux , quæ libro viii. Sibyllinorum oraculorum initialibus proximè sequentium versuum litteris absolvitur .

Laetan-

Lactantius Firmianus, qui ante alios Patres Sibyllinis frequentissimè toto sparsim opere utitur, lib. vii. divinarum Institutionum cap. xvi, xix, xx. aliquoc ex hac Acrostichide versus integros producit.

Omnes ergò prædicti authores Acrostichidis hujus meminerunt. Piores duo Augustinus & Optatus insuper ostendunt, ex istâ, quæ vocibus Græcis quinque constat Acrostichide, si initiales istarum vocum (τετραγενερικούς νόμους τηνήσιμης) litteras rursus connectas, nova Acrostichide nomen ἔχει, colligi, quod non tam pīscem, quam ipsum Dominum Jesum Christum Servatorem mysticè significat. Non quidem à latente quodam etymo aut arcano aliquo typico, sed sola, quantum judico, scripturæ abbreviatione, quâ quinque vocis ἔχει, litteræ totidem vocum prioris, ut diximus, Acrostichidis notæ sunt.

Quod genus scriptionis in omnibus linguis obtinet, Hebræorum Rabbini capita dictiōnum vocant. Unde Macabæorum fluxit nomen. Cum Judas Mattathias Filius quatuor vocibus, quasi Symbolo uteretur, quæ Exod. xv. §. xi. leguntur, Mi Camoca Baclohim Jehovah. *Quis sicut tu inter Deos ē Domine!* Capita seu initia istarum dictiōnum vocem MaCBaI dabant, inde Macabæus dictus est. Cabalistæ genus istud scribendi, quo singulæ vocis significaturæ litteræ singulas voces connotant, notarium vocant, & Cabalæ suæ partem faciunt, tribusque punctis super positis signant voce à notis & notariis Latinorum deducta. Sic in his Pseudo-Sibyllinis libro secundo vocabulum Adam, primi hominis nomen, quod Hebraicè tribus litteris scribitur, quasi Græcæ esset

esset originis, tetragrammaton ponitur, ut singulæ ejus litteræ primas quatuor mundi cardinum litteras exhibeant. Neque ut A sit *Aurora*, oriens: D *Asper*, occidens, A *Asper*, septentrio, M *Meridies*, meridies, quam explicationem Author libri de montibus Sinai & Sion, qui Cypriani opusculis jungitur & Augustinus in Johannem sequuntur.

Latini quædam verba atque nomina ex communi consensu primis litteris publicè notabant, de quibus Valerius Probus atque alii passim: ita S.P.Q.R. Senatum Populum Que Romanum significat & recentiore exemplo in Antiphonali Romano: **E V O V A E.**

Ex diverticulò in viam redeo. Eundem ergo ad modum vox *ixi*: ex priore Acrostichide desumpta, pro Christo Servatore olim usurpata fuit. Sic toto ferè ante Scriptores modò memoratos seculo fidem facit Tertullianus, qui alibi libro de pallio cap. 11: Sibyllam quoque non mendacem in partes vocavit, adduxitque Delum delendum & Samon in montem vertendum, quod lib. Oraculorum iii. prædixisse legitur: Idem initio libri de Baptismo Jesum Christum disertè ad Sibyllam procul dubio respiciens *ixi* nostrum nominat.

Gentiles præter bullas pueritiæ ornamenta, & Fortunæ insignia, rem quoque turpiculam, ut puerorum custodem collo suspensam gestabant, in istum usum prudendo isti insigni annulus adaptabatur, aut ipsum medium perforabatur, quo lorum vel catenula, de qua penderet, commodè transmitteretur, ut alibi dicemus.

Patres, quibus olim cum Paganis res fuit, illorum
F institu-

42 JOHANNES SMENTI
instituta non omnia sustulerunt, sed multa mutuati
laborarunt, ut illa mutatione meliorem in usum ad-
hiberent. Polyd. Virg. vide libris quinque posterio-
ribus.

Refert Cæsar Baronius Annal. p. 1 ad a. 58. Sect. 76.
ad abolendas bullas re turpicalè confignatas, placuisse
Christianis, superstitione (ut quidem ipse sentit) in
Religionem mutata, ex cera bullas confici, quas agni
Christum proferentis imagine insignitas geniti in
Christo gestarent.

Sanè Jesum Christum Dominum nostrum figurâ agni
Præcursoris digito ostensi olim pictum fuisse constat,
vel ex iisdem locis, quibus imposterum non agni,
sed & hominis specie, etiam in imaginibus figu-
randum esse decrevit Synodus vi. in Trullo Constan-
tinopolit. can. lxxxii. Vide Nicenam ii. Act. vi.
& Decret. Dist: iii. de consecratione capite, sext.
S. Synod.

Eodem fortè referri possunt figuræ non Agni modo,
sed & Piscium, quales in Veterum Fibulis nonnullæ
apud me visuntur. Fibulæ enim illum ad modum for-
matæ sunt, ut anteriore parte Agnum solum, vel Pi-
scem preferant & interiore seu postica acum fe-
rant. Fibulam auream Piscis forma depictam videoas
in tabula fibularum, quæ alteri operi Batavorum Op-
pido ante hac inserta est. Habeo & Fibulam æneam
interrasam, quæ Agnum, & aliam, quæ Piscem ar-
cu, seu parte sui superiori refert.

Si tamen istos Fibularum Agnos aut Pisces cum ipsis
Fibulis simplicem magis ad vestium ornatum, (cum
aliæ aliorum animalium figuræ referant) qui modum
vix ha-

vix habuit, rejicias. Non oblietabor pertinaciter, in te, quæ non satis liquet. Sed addo, nos etiam inventare antiqua inter monumenta Veterum, ossicula quædam Piscis forma, paris cum Re Turpicula non magnitudinis modo, sed ad similitudinem quoque, quæ perforata, ut ex loro pendula Piscem rectum exhibeant, cujus pars anterior capitum atque altera caudæ æquilibres utrumque pendeant.

Est, qui nativo, nunc vetustate tamen obsoleto, ossis colore albicat, forte ut cordis simul candorem & canam fidem referat.

Est aliis viridi Smaragdino colore, qui Platonis Spei, atque Aliis Fortitudinis & vigoris Symbolum est, ut vice turpis Gentilium Idoli, quod Isti pro Custode Imperatorum & Triumphantium æque, ac Puerorum pro Medico Invidiæ & Conservatore Propaginis colebant, Christiani fidem & spem suam profiterentur in eum, qui Piscis nomine ex famosissima Acrostichide vulgo notuerat.

Ab ista Piscis voce Christianos Pisciculos vocatos fuisse, nullum mihi sit dubium. Clarissima sunt illa Tertulliani initio libri de Baptismo adversus Quintillam, *Viperæ fere & aspides, inquit, ipsique reguli serpentes arida & in aquosa settantur. Sed vos, inquit, Pisciculi secundum ius nostrum Jesum Christum in aqua nascimur, nec aliter quam in aquâ manendo salvi sumus, Quintilla monstrissima, cui nec integrè quidem docendi jus erat, optimè norat pisciculos necare de aquâ auserens.*

Qui enim alii hic Pisciculi vocantur, quam qui Jesus Christum, *nam*, ita Servatorem profitentem suum,

suum, qui aquæ Baptismo abluti & renati in Sacra-
menti verba respondentes eidem Christo nomen dant
suum. Omnes loci circumstantiæ ita docent Christianos
hic intelligi, ut simul causam istius appellationis,
non simplicem, sed geminam pandant.

Una, quod Pisciculi vocemur secundum nostrum J. Christum, ut ab illo Christo uncto, seu Chreste suavi & benigno, ut Gentiles perperam pronunciabant, penes quos certa notitia nominis non erat, Christiani seu Chrestiani vocabantur, atque ut Philosophi de Auctoribus suis nuncupantur, & Disciplina aliqua de Magistro cognomentum sectatoribus suis inducit, sic ab eodem Christo, Piscis nomine indigitabimus, Pisciculorum ortum est nomen. Non quod ista nominis professio cum institutione transmissa sit ab institutore, sesqui-seculo à Christo nato nusquam istud Piscis Christo; aut Pisciculorum nomen Christianis, quod sciam, tributum legitur. Verò simile est, ut à frequenti Sibyllinorum usu Christiani Sibyllistæ, quod supra ostendimus vocati sunt, ita ab illa Acrostichide, quæ Sibyllarum nomine circum-ferebatur, & Piscis, & ab hoc rursus Pisciculorum nomen originem traxisse.

Gentiles videntur sarcasticè per contumeliam illud Piscis nomen Christo & illud Pisciculorum Christianis objecisse, ut cum Magistro discipulos simul irridèrent: ut alibi à commorationis loco Christum Nazarenum & cum Juliano Apostata Galilæum: ita Christianos Nazarenos & Galilæos vocabant.

Christiani concessione libentes admittebant utrumque nomen, cum prius Christi elogia quasi Sibyllis memo-

memorata designaret; posteriore ipsi Christi nōmine convitio proscinderentur, atque adeo Magistro conformarentur. Non secus atque ipsorum Dūces Apostoli cæsi gaudebant se dignos habitos, qui Christi nōmine contumeliam paterentur Act. v. §. xl. Et Paulus de maculis & cicatricibus flagellationum: quas Christi causa perpessus erat, jactabat se stigmata Christi in corpore suo portare, eademque circumcisione opponebat, in quā Judæi gloriabantur. Gal. vi., §. xvii.

Unde isto Pisciculorum gestamine christianismum lætiores profitebantur, & Tertullianus sibi hic christianisque omnibus Pisciculorum nomen ultro arrogat.

Altera istius nominis causa Tertulliano est, quod Christiani ut Pisciculi aquæ lavacro, Christianismo initientur, unde Baptismum ipsum Piscinam vocabant, ut supra Optati Milevitani auctoritate ostensum deditus.

Possunt & aliæ hujuscce nominationis causæ in medium adferri: quum Christiani Magistri sui miracula narrarent, non piscem tantum ore stateram feren tem, sed & piscium multitudinem uno retis jactu non semel captam, nunc in littus integro reti tractam, alibi rupto reti duabus navibus vix capiendam, alibi paucorum piscium multiplicationem, duorum que in viros quinquies mille distributionem. Marc. vi, §. xl, xliv. imo & Matth. xv, §. xxxiv. Marc. viii, §. vii. pisciculos in viros quater mille distributos, atque alia de piscibus procul dubio refe rebant. Ipsos etiam Piscatores in primum Apostolo-

46. JOHANNIS METTI
rum ordinem à Christo vocatos, qui pro piscibus ho-
mines caperent, memorabant.

Unde Gentilibus istud Piscium, Piscatorumque
nomen, quod Christianis per contemptum objice-
rent, frequens videtur in ore fuisse: Christiani rur-
sus improprium adversariorum laudi sibi ducebant;
Piscatorum nomen velut Elogium & ipsi Apostolis
tribuebant.

Inter alios Patres unus Theodoretus Cyri Episco-
pus in libris de curandis Græcorum affectionibus ser-
mone nono de Legibus plus duodecies Apostolos
quasi Christianorum Legislatores disertè Piscatorum
nomine designat.

Ut nemini mirum videri debeat eundem ad mo-
dum Christianos à Gentilibus sibi objectum Piscicolo-
rum nomen libentes & lātos usurpare, ut alia ejus
usurpationis loca in veterum Scriptorum paucitate
hodie, quod quidem sciam, non occurrant, unus
tamen Tertulliani locus, quem in medium produxi-
mus, satis id superque evincit: Cum multæ etiam voces
Latinæ vocumque significaciones ab Eruditis admit-
tantur, quæ apud unum parioris Latinitatis Scripto-
rem semel tantum leguntur. Sed & isti sententiæ fir-
mandæ servit nostra Sarda seu Carniola, ut vulgus
vocat, cuius gratia hanc dissertatiunculam suscepit.

Crucis signum Christianismi testandi Symbolum
Christianis frequenti in usu olim fuisse nemo igno-
rat. Jos. Scaliger ad argenteum Freheri nummum
censet nullum in occidentali aut Orientali Ecclesiâ
Christianis Symbolum fuisse sine cruce.

Eo ipso Crucis signo, qui gemmam hanc sculpen-
dam

dama dedit , aut digito gestaviç , & ea ad Sigillum usus fuit , satis professus est , se Christianorum haberi velle in numero.

Atque inde abunde (ut existimo) liquet , ad pictos utrinque pisciculos ad idem crucis Symbolum referri , atque adeo simplicissimè respicere Piscem seu Pisciculos , de quibus modò egimus .

Clemens Alexandrinus lib.iii. Pædagogi sui cap. ultimo , Viris annulorum usum interdicit , præterquam unius , qui ad signandum serviat . Præscribit itidem de figuris isti anæculo insculpendis , Nobis , inquit , signacula sunt Columba , vel Piscis , vel Navis secundo vento currens , vel Lyra Musica , quâ usus est Polycrates vel Anchora nautica , quam insculpebat Seleucus : & si sit Piscans aliquis meminerit Apostoli , & Puerorum , qui ex aqua extrahuntur .

Signa ista Symbolica esse constat satis tam ex oppositione , quam ibidem subjungit , dum vetat Idolorum facies annulis ne imprimant , cum Christianis illis vel attendere non liceat : nec ensis , nec arcus etiam figuræ , cum ipsi pacem prosequantur ; nec pocula quidem , cum ipsi moderati sunt & temperantes : tam ex ipsis quas Piscatoribus commendat figuris : in quibus eos Apostoli aut Puerorum , qui aquis extrahuntur , meminisse jubet . Polycratis & Seleuci nomina tantum ex occasione adjectit , ut signorum istorum figuram suggereret , simulque ostenderet , neutrum signum novum aut insolens videri posse .

Ut ergo per columbam vel illam Noachi , de qua Cyprianus ad Novatianum oleæ folium ferentem Gen. viii , §. viii l. significabant , vel Davidicam Ps. lv. ; §. viii . & lv. ,

& LVI, §. I. & LXVIII, § XIV. vel Salomonis, cuius in Cantico Canticorum Christi Ecclesia adsimulatur Cant. II, §. X, XIV. & IV, §. I. & V, §. II, XII. & VI, §. VIII. vel Spiritus S. qui columbae formâ apparuit Matth. III, §. XVI. Vel illius simplicitatis, quam Servator Matth. X, §. XVI. Sectatoribus suis omnibus commendat.

Per navem, Noachi Arcam vel Christi Navem Ecclesiæ typum.

Per Lyram, illam Davidis, veterumque Levitarum chordarumque concentum atque alia arma Musica, quibus Deo laudes decantabant.

Per anchoram, Spem certam, (cujus Apostolus meminit Heb. VI, §. XIX.) designabant.

Sic per Piscem, ipsum istum Piscem mysticum Servatorem nostrum Jesum Christum ipsos denotasse vero sit simile. Quem enim Piscem cruci aptius junxiserint? Et isti intenti gemini piscis signo videntur testari voluisse, ita se non pudere aut crucis Christi, aut istius Piscis, aut Pisciculorum opprobrii, ut pandam & illius signum & horum figuram annulis digitis que præferre ament, istoque insigni res suas obsignari & dignosci velint.

Mos Gentilibus fuit, (teste Virgilio Georgic. libro III, §. CLVIII. notas & nomina sua inurere non animantibus tantum, sed & Servis. Imo Tyrones ad militiam delecti exercitio prætentati victuris in cunctis punctis signorum non inviti scribebantur, & mox cum in matriculas & numeros referebantur, militiae Sacramentum seu jurandum præstabant. Vide Veget. lib. I. cap. VIII. & lib. II. cap. V. Signabantur Milites

Milites in manu, & stigmata hoc est notæ publicæ Fabriciorum brachiis ad imitationem tyronum infligebantur, ut agnoscí possent. C. de Fabricens. lib. xi. Aquarios item vel Aquarum custodes singulis manibus suo Imperatoris nomine signandos Zeno decernit C. l. x. de Aquæ ductibus.

Christiani similiter Domini sui nomine signari gaudabant. Ad ista Esaiæ XLIV, §. 5. *Hic dicet, Domini ego sum, & ille vocabit se nomine Jacob, & alias scribet manus sua, Domini sum & nomine Israëlis cognominabit se ipsum.* Procopius Gazæus olim annotavit, multos fuisse, qui fervente ferro manibus vel brachiis sibi inuri curabant, aut crucis signum, aut Christi nomen vel ~~completum~~, quæ complicatione litterarum initialium X & P pingebatur.

Eundem morem in hunc usque diem servant Jacobitiæ Christiani, qui post Concilium Chalcedonense Antiocheno Patriarcha relicto, à Jacobo Zanzalo Syro nomen sortiti in magno numero, suo sub Patriarcha, in Mesopotamia, Syria, Babylone, Palæstina, atque alibi agunt. Illi non aqua tantum infantes baptizant, sed & candente ferro ipsorum corpusculis in fronte vel pectore, vel brachiolis, crucis characterem imprimunt.

Nostri Majores quanquam corpori pepercerint, neque illud Dei injussu sponte ipsi scindere aut urere sustinuerint, imperterriti tamen Christi nomen mediis in persecutionibus profitebantur. Locuples hic nobis ex ipso Oriente testis est Cæsareæ Palæstinæ Episcopus Eusebius Pamphilus, qui initio libri v. Histor. Ecclesiasticæ sub L. Vero Gallorum Martyrum certamina

50 JOHANNIS SIMEONI
mina indebili memoriâ digna describit. In illis est
Vetius Epagathus juvenis nobilis, qui clarissima voce
ultrò confitetur se Christianum esse. Est Blandina,
quæ ipsorum Ethnicorum confessione graviora & ma-
jora Christi nomine perpetua erat, quam ulla mulier,
ista in mediis tormentis identidem confitebatur se
Christianam esse, ipsaque ista confessio, quoties ea
utebatur, ipse dolorem abstulit, & recreationis re-
focillationisque vice fuit. Est & Sanctus Vienensis
Ecclesiæ Diaconus, qui de proprio nomine, gen-
te, civitate, conditione suâ rogatus, illud unum
identidem respondit, *Christianus sum*, *Christianus*
sum.

Inter Lugdunensibus vicinos Belgas, qui omnium
Gallorum habebantur fortissimi, celebrantur populi,
qui Rheni ripam habitabant, atque à Germanis oriundi,
ultrò enim circa affectationem Germanicæ originis
ambitiosi erant, tanquam per hanc gloriam san-
guinis à similitudine & inertia Gallorum separaren-
tur, omniumque harum Gentium virtute præcipui
Tacito lib. de Mor. Germ. cap. xxxix. laudatur
Batavi.

Ut dubium non fuit, eosdem ex quo Christum
agnoverunt, eique nomen suum dederunt, eundem
pro insitâ fortitudine intrepidè fuisse professos. Quan-
quam nobis Annalium Scriptorumque vetustissimo-
rum, temporum penuria alia Sanctæ hujus fortitu-
dinis exempla nunc non suppetant, vel hæc gemma
indicio est, quam Possessor ejus nihil simularit, sed
ipso hoc Crucis Christi, & Pisciculorum signo & no-
mine palam gloriatus sit.

In no-

In nostro Batavorum hic Oppido annulo suo gemma ista excidit , Possessorumque adeo suum non aliusquis procul dissipit , sed nostri hujus Oppidi incolam & cives fuisse arguit.

Aliibi ostendimus patre*is* virtutis semina Partem nostrorum memoria his ipsis Regionibus in Posteris reluxisse : ut Majores Christi Crucem , Pisciculamque opprobrium libere admirerant , ira Minorum , cum clarius ejusdem Servatoris ex Sacris Lituris ipsis cognitio ; quam obscurioribus aliquot ante seculis illuceceret , Concilii Tridentini decreta omnibus sub pars capite fortiusque luenda imperarentur , Equestrisque ordinis Viri contra rigorem apud Margaretam Parmensem , quae Provinciis hisce Hispaniarum Regis nomine præterat , intercederent , contemptimque tunc ab Aulicis mendicorum nomine traducerentur , mox sponte opprobrium istud libentes admirerunt , manticamque & scutellas minimas leti ad formam earum , quibus mendici tunc temporis utebantur , formatas , pilo adpensas gestarunt , objectumque Mendicorum nomen G e u x ipso pro Symbolo & tessera admirerunt . In istorum ordine primi fuerunt , Culenburgius , Brederodius , Batenburgici , Noviomagensis territorii indigenæ aut finitimi ; qui isto facto suo ostenderunt , quis Majoribus ipsorum fuerit animus , & quam ipsi non degeneres avita instituta tanto post tempore limatoque zelo similari gestiverint .

Aliud insuper indicium Possessoris faciunt ipsi Pisciculi , qui ex Marinorum , illorumque videntur esse numero , quos vernacula lingua vulgus nostrata à ve-

locitate Postas vocat, qui Oceanii Germanici Aescolis, atque his Regionibus nostris notissimi & magnes in pretio sunt. Nonnulli illos inter pisces ad Indorum, alii ad Scorpionum ordinem referunt: Ipsa ergo figura Pisciculorum, qui ipsius Patria frequentissimi erant, uti Possessor voluit, ut & isto signo patrium simul solum originemque suum profiteretur.

De Antiquitate si quæris? Suspicetur forte aliquis Augustini locum, quem supra de Sibyllarum Acrostichide ex libris de Civitate Dei in medium adduximus, occasionem dedisse sigillo, idque co-magis, quod Augustini scripta apud Batavos nostros maxima in extirpatione fuerunt. Carolus Magnus Noviomagi nostri instaurator & frequens incola, libris Augustini delectabatur, istosque de Civitate Dei, ut Egmarhartus in ejus vita refert, præcipue lectoriebat. Infantium itidem, quam Augustinus ante alios urget, communio, quam Pamelius in annotationibus ad Librum Cypriani de Lapsis, diu post Augustinum durasse negat, hic Noviomagi viguit: sic Gualtherus Ruys & Henricus à Gravia Prædictorii Noviomagi Ordinis Monachi ex antiquissimo codice, cuius in Baptismi & Eucharistiae administratione hic olim usus fuit, ostendunt libello Coloniae Anno c. 10 xxxii i. edito, qui titulum præfert: *Ritus ac Observaciones antiquissimæ olim circa Baptizates, confitentes, &c. qui pro delictis ab Ecclesia eliminandi essent, observata &c.* Quæcunque tamen de Augustino huc adduci possunt, nunquam nobis persuadebunt ex illo Augustini loco Symbolum hoc originem primam traxisse. Ut de forma Gemmæ nihil dicam, ipsa Sculptura omni-

eminae repugnat , si inspicias nummos Caroli M. ipso Imperatoris in Palatio casos , si illis antiquiores alios , qui A D E L I N U M & D O R E S T A T U M lequuntur , longissime ipsorum figuræ ut & Crucis formæ absunt ab illa Pisciculorum aut Crucis hujus elegantia , quæ in Gemma visitur. Nummis etiam Imperatorum Occidentis , qui Valentinianum tertium aut Augustini tempora fecuti sunt , auctiæ sculpturae cedunt. Ista ergo nos ad altiora , quarti , pato , seculi tempora ducit , quo Romana adhuc Societas & melior sculpendi ars inter Batavos vigebat. Adhuc Cracis nomen Augustino in Acrostichide lessum non fuit. Ille totam septem & virginitatem versibus strictim definit , mysteriumque quadrati ternarii ex lato in altum ducti isto in numero vestigat.

Vero ergo similius existimo , eo circiter tempore sculptam , que Lactantius Firmianus Crispi Cæsaris in Gallia , quod Hieronymus scribit , Magister fuit , ille magna eloquentia laude , Sibyllarumque auctoritate Gentiles preffit. In Imperatoris Filium , omnium totâ Regione oculi intenti , Aulæ studia ubique narrabantur. Ipsius Imperatoris Constantini M. Orationes publicè habitæ , toto ut solet Imperio audiebantur , & illa procul dubio ante alias , quæ ex omnibus una servari meruit , hodieque tot post secula adhuc superest , quam ad Sanctorum Cætum Imperator habuit , in qua , ut supra ostendimus , tota Acrostichis Sibyllina sic descripta est , ut ad voces quinque Jesus Christus Dei Filius Servator , quæ vocem ^{ad} dederunt , sexta ^{ad} seu crux adjiciatur : adeo ut

Gemma nostra planè ad eam sculpta videri posse, cum
Pisci aut Piscibus Crucem medianam jungat.

*Elogia et
obitio Sme-
tii - 1651.*

Hactenus magnus ille æternitatis & coeli Candidatus Johannes Smetius; qui anno milleſimo texcen-
telimo quinquagesimo primo, mense Mayo (dum
superiora scriberet) mortalitati ac terra valedixit,
eamque ob causam posthumo hoc scripto ultimam
imponere manum non potuit.

Anno Christi dicitur 1651 quarto Idus Julii ab au-
rifabro Alb. Gramaye, qui præter numeros aureos &
argenteos, plurimas etiam Veterum gemmas collige-
re consuevit, Onychem & ego miseri ære non paucis
comparavi, cujus pars inferior olim annulo inclusa
latrior, superior autem augustior est: Huic Anchora
nautica insculpta visitur, & infra lignum aut ferrum
transversum ex utroque medii longioris scapi latere
adest pisciculus: Si autem inferius ab ancora incurvi-
dentes vel unci abessent, crucem quam dicant im-
missam, ad amissim tum referret, atque eadem esset
non modò piscium, sed etiam crucis figura cum ista,
quam in Carniola nostra expressam vidimus, & ne-
scio, aut fallor, an ovum ovo, vel lac lacti tam sit
simile, quam in Carniola & Onyche uterque pisci-
culus cum cruce & ancora, demptis modò incurvis
dentibus.

An ancora cum pescibus in hac gemma debeat re-
ferri ad pescatores & nautas, qui his in oris Neptu-
num Deum tutelarem coluerunt, annulisque suis
insculpsérunt; quales ipsius sculptura & charakte-
re insignes post atque inter septendecim seculorum
injurias non semel hic inveniuntur. Quis persuade-
bit?

bit? Gentiles, quibus olim Neptunus erat sacer, Delphinum implicuerunt ancoræ, & ancora, cui iste pescis erat circumvolutus, non habebat aut lignum aut ferrum ullum superius sibi immisum, sicut ex multis veterum Romanorum nummis atque ex variis Antiquorum monumentis olim hic inventis, clare patet.

Seleucus Rex Syriæ habuit quidem annulum, in cuius gemma erat ancora, testes sunt Appianus Alexandrinus, Justinus lib. xv. cap. ult. & Ausonius in urbibus de Antiochia & Alexandria.

Magnus Alexander te condidit : illa Seleucum

Nuncupat, ingemnum, cuius fuit anchora, signum.

Sed Clemens Alexandrinus, lib. 111. cap. ult. quando usum unius annuli signatorii Christianis permittit, & figuræ. quæ isti insculperentur, præscribit, *Nobis sunt, inquit, signacula columba, vel pescis, vel novis secundo vento currens, vel lyra Musica, quæ usus est Polycrates, vel ancora nautica, quam insculpebat Seleucus, & si sit pescans aliquis, meminerit Apostoli, & puerorum, qui ex aquâ extrahuntur, &c.*

Hinc mihi persuasissimum est gemmæ nostræ Possefforem, sive Nautam, sive Piscatorem, vel alium hujus Regionis incolam & urbis Neomagensis civem Christum fuisse professum, atque annulo insculpsisse ad Seleuci imitationem ancoram, sed ab illa aliquo forsitan modo diversam, ut melius spem designaret Christianam in Christo crucifixo sitam, ac ex utroque latere illi ancoræ adjunxisse piliculos, ut indicaret homines Christianos, qui ab Apostolis vel viris Apostolicis, hominum pescatoribus, quum adhuc sunt

sunt infantes ex aqua baptis̄mi tanquam pisces aut pisciculi ex piscina extrahuntur.

Pisciculorum nomine Christianos olim notatos in alterius gemmæ explicatione satis superque est demonstratum: unde lucem quoque hæc onyx mutabitur, eamque vicissim isti Carniolæ commodabit, quæ crucem præfert cum pisciculis, utraque enim gemma in eadem lance ponenda, & purpura ad purpuram sic judicanda. Sed quid jam ancora velit, inquirendum est ulterius.

Ancora propriè instrumentum est, quo projecto in profundum maris retinetur & firmatur in mediâ tempestate navis. In Sacris divinorum Apostolorum actis cap. xxvii i. vers. xxix. & xxx. Paulus naufragium referens ait, quum jactaremur in Hadriâ, nautæ circa medium noctis suspicati sunt appropinquare sibi aliquam regionem, & demissâ bolide invenerunt passus quindecim, & metuentes, ne quo modo in aspera loca exciderent, jaciebant è puppi ancoras quatuor.

Impropriè autem & Metaphorice ancora appellatur Spes Christiana, quæ in ipsa cœlorum adyta penetrans animam nostram præstat firmam ac tutam adversus omnes tentationum procellas. Heb. vi. §. xviii, xix.

Græci ancoram proverbialiter usurpabant pro refugio & pro omni eo, cui innitimus, cujusque fulcimur fiduciâ, sumpta à navibus metaphora, quæ cum anchoris fultæ sunt, veluti defensæ à fluctibus quiescunt.

Certè quamdiu in hoc mundo peregrinamur, (ut cum castigatissimo Sacrarum Litterarum Interpretē loquamur) non stamus in firmâ terrâ, sed quasi in medio

medio mari & quidem valde turbulentio fluctuamur. Diabolus enim innumeratas procellas excitare non cessat, quæ navem nostram protinus everterent, ac submergerent, nisi ancoram in fundo penitus figeremus. Neque enim usquam oculis nostris statio apparet: sed quaquaversum se extendunt sensus nostri, sola aqua se ostendit, imo inde etiam insurgunt ac minantur.

Quemadmodum quoque ancora per medias aquas projicitur in locum obscurum & abditum, & dum illic latet, navem fluctibus retinet in statu, ne obruiatur: ita in Deo invisibili spes nostra figenda est: hoc tantum interest, quod ancora in mari deorsum jacitur, quia fundum in terrâ habet: spes autem nostra sursum attollitur & evolat, quia in mundo nihil, cui insistat, reperit, nec hærere debet in creaturis, sed in solo Deo quiescit.

Ut funis, ex quo pendet ancora, per longum & cæcum intervallum navem ipsam conjungit cum terra: sic Dei veritas ad nos cum ipso colligendos vinculum est: ut nulla locorum distantia, nulla caligo impedit, quo minus illi adhæreamus, sic cum Deo colligati, etiamsi etiam conflictandum nobis sit cum assiduis procellis, sumus tamen extra naufragii periculum. Ideo docet Gentium Doctor ancoram tutam esse & firmam. Fieri enim potest, ut fluctuum impetu aut revellatur ancora, aut rumpatur funis, aut navis concussa dissiliat: hoc in mari accidit, sed alia est Dei virtus ad nos fulciendos; alia est vis spei, alia est verbi ejus firmitas. Dicit ergo Apostolus nos ancoram habere non qualemcunque, sed tu-

H

tam

tam ac firmam , per quam jam sumus in cœlo , *spes enim non pudefacit.* Rom. v. §. v.

Nonnulli etiam Theologorum in loco Pauli Heb. vi. §. xviii. accipiunt spem pro re speratâ. Simili quoque loquendi modo apud Euripidem Hecuba Polydorum familiæ gentisque ancoram nominat.

οὐ μόνος ἀγωγή οὐδὲν. id est.

Qui solus generis supereft nunc ancora nostri.

Non alia ratione per ancoram tum Recentiores, tum Veteres designarunt & spem & rem speratam, nempe Dominum nostrum Jesum Christum.

Recentiores in nummis patriis Anno nonagesimo octavo supra millesimum & quingentesimum (dum hostibus mare ad furta tantum usurpatibus, damna Batavis suo in oceano plurima reponebantur: atque summo Provinciæ Inferioris Germaniæ versabantur in periculo) ab unâ parte scriperunt ex Psalmo Davidis centesimo septimo , *QUI NAVIGANT MARE, NARRANT PERICULUM EJUS, QUOD AUDIENTES AURIBUS NOSTRIS ADMIRAMUR.* Ab alterâ parte duas posuerunt anchoras cum inscriptione *SACRA ANCHORA CHRISTVS.*

Veteres quoque anno quinquagesimo supra trecentesimum in aversa parte Numismatis Constantini Magni Labarum , cujus perticæ litteræ Christi initiales decussatæ impositæ , incurvo & repando serpentì ita infixerunt , ut omnis ista figura exactissime ancoram retulerit cum inscriptione *S P E S P U B L I C.*

Serpens Diabolum antiquum illum Draconem Apoc. xii. §. ix. indicabat , sed nomen Christi personam

sonam Filii Hominis denotabat: ipse enim, ut proto-Evangelium Gen. 111. §. xv. habet, serpentem contrivit. Malè, imò pessime, & non sine detestanda blasphemia, reclamantibus Orthodoxis Patribus, Græcis LXX. Interpretibus, Chaldaeo Paraphraste & Authentica Veritate pro *ipse* alii substituerunt *ipsa*, ut Mariæ Matri tribuerent, quod competebat Christo Dei Filio, teste Paulo Rom. xv. §. xx. *Deus pacis conteret Satanam.*

Ad hunc solum esse accommodandum Dei oraculum non obscurè illud Constantini Magni numisma docet, in quo disertè nomen Christi cum labaro & serpente in formam ancoræ vel spei publicæ visitur, ut ostendatur spes Christianorum locata in contritione antiqui serpentis per Christi solius nomen, quem primi Imperatores Christiani unicum Servatorem, imo proram puppemque salutis statuerunt.

In carniola notasse crucem cum pisciculis ac in onyche ancoram cum iisdem & Christum & Christianos nullum nobis fit dubium. Ut nulli amplius obscurum maneat, istam crucem aut anchoram in medio pisciculorum Christum designasse, summopere hoc illustrat lucerna vetus, quam Roma nobis subterranea Tom. 11. lib. vi. cap. xxix. exhibet, in cuius orbe majore ex utroque medii foraminis latere similis adest pisciculus, & in manubrio, (quod medio majoris orbis foramini ex adverso respondet) loco crucis vel ancoræ nomen Christi per litteras ejus initiales Græcanicas X & P decussatas expressum, nempe X per P traducto. Atque ita ad antiquas lampades legere est primos Christianos pisciculis ali-

quando crucem , aliquando ancoram , aliquando litteras Christi nominis initiales addidisse , atque ita diversimodè unum eundemque Christum & per crucem & per ancoram & per illas decussatas litteras indigitasse , hoc quia luce meridiana jam clarius patet , quis in re tot seculis remota hodie luculentiora exspectet ?

Si verò utriusque gemmæ sculpturam , formam , tum crucis , tum ancoræ , figurasque piscium acutius intuemur , ducimur non ad alia , quam ejusdem seculi tempora . Papinius Statius in Hercule Epitrapēsio lib . Sylv . ix . § . XXIIII .

--- *Artificum veteres agnoscere ductus
Et non inscriptis Authorē reddere signis.*

Vindicem in statuis & picturis dijudicandis tam versatum fuisse prædicat , ut nomine non adscripto posset ex ipsis ductibus & colorum temperamentis autores operis agnoscere . Si Vindex iste etiamnum vive ret , ex formis & figuris totam utriusque gemmæ sculpturam suo Authori , Sculptori , vel Artifici sine dubio redderet .

Quicquid sit , gemmæ istæ seculum idem referunt , & possessorem , tum Onychis , tum Carniolæ primis temporibus Christianum fuisse arguunt , atque certas nobis Christianismi veteris reliquias in his regionibus ostendunt .

Tam certum est , quam quod certissimum , à temporibus Apostolorum Christianismum per totum terrarum orbem esse diffusum ; atque semina Christianæ fidei non tantum inter Romanos , sed & Provinciales hic loci aut habitantes aut militantes esse sparsa nobis est persuasiſſimum .

Ire .

Irenæus circa Annum Christi centesimum septuagesimum Episcopus Lugdunensis in Gallia, (qui in Asiam audivit Polycarpum Johannis Euangelistæ discipulum) testatur lib. i. cap. 111. adversus Hæres. Valent. dicens, *neque hæ, quæ in Germaniâ fundatæ sunt Ecclesia aliter credunt, aut alitor tradunt, neque hæ, quæ in Hiberis, neque hæ, quæ in Celtis.* Germaniam intellige primam & secundam. Et Celticam scias usque ad Rhenum extendi. Teste Dione Cassio lib. xxxix, Rhenus ad sinistram, Galliam ejusque incolas, ad dexteram Celtas dividit, tandemque in Oceanum exit. Hic quippe limes in hanc usque diem earum regionum habetur, ab eo tempore, quo diversa nomina adeptæ sunt, si quidem antiquissimis temporibus populi isti ad utramque fluminis ripam colentes **C E L T A E** appellati fuere.

Tertullianus circa Annum Christi ducentesimum, Præbiter Carthaginensis libro adversus Judæos cap. vii: differens, quibus in locis Christi nomen regnet, post enumeratas plures gentes Christianas, pergit, & *Galliarum diversæ nationes, & Britannorum inacessa Romanis loca Christo subditæ.* Ex diversis ipsis Galliæ nationibus quis ullâ ratione excluderit Galliam Belgicam ad Rhenum, Mosam & Vahalim sitam. Britannorum inacessa Romanis loca, id est, Scotia. Si zelus eò penetravit? quid de locis inter-mediis, Bataviâ judices?

Hilarius Gallus genere, qui sub Constantio Anno Christi trecentesimo quinquagesimo octavo claruit, in libro de Synodis adversus Arianos scribit. *Dominis & beatissimis Fratribus, Coepiscopis Provinciae Germaniae*

maniae prime & secundæ, & Belgicæ prime & secundæ &c. Hilarius servus Jesu Christi in Deo & Domino nostro æternam salutem. Antiquitus Germania dividebatur in superiorem & inferiorem, & in duplum Belgicam primam & secundam: atque ibi aliquos Christianos hactenus docuisse & habitasse ex dictis patet.

Ammianus Marcellinus sub Valentiniano & Graciano ad Annum trecentesimum septuagesimum, habet lib. xxxii. Rando Maguntiacum latenter irrepit, rati Christiani ritus invenit celebrari solemnitatem. Et multò ante Idem lib. xv. Sylvanum extractum ediculâ, quo exanimatus confugerat, ad conventiculum ritus Christiani tendentem, densis gladiorum iictibus trucidant.

Sonum Christi Prædicatorum in universum orbem, & verba eorum ad terminos terræ exiisse multis posset deduci longius ex Justino Martyre, Hieronymo, Theodoreto, Eusebio, Prudentio atque aliis: sed quis ausus vocare in dubium? Indigenas harum regionum Christianam hausisse religionem à Romanis ab utraque Rheni ripâ hyberna & castra sua habentibus sæpiusque flumen illud ultrò citroque trajicientibus.

Plurima hic Imperatorum numismata olim inveniebantur & quotidie adhuc inveniuntur, quæ ista palam faciunt. Habeo enim non tantum nummos & Magnentii & Decentii, præferentes hinc Augusti & Cæsaris faciem, illinc tñ r̄ x̄īḡp̄or initiales Christi litteras x p cum a & n, atque inscriptione s a l u s d d. nn. a u g. e t. c a e s. Hi nummi aperte loquuntur,

tur, quod Christus & Magnentio Augusto, qualem se tulit, & Decentio Cæsari Salutis author sit habitus: atque eodem tempore Anno Christi trecentesimo quinquagesimo Constantio Imperatori, & ante illos Constantino Magno, cuius nummulum elegansissimum (ut Pici aurum suum) custodio; ab unâ parte nummuli facies est Constantini Magni cum inscriptione, ab alterâ parte sine Litteris, Victoria proræ navis insistens expansis alis, intra ambitum sub ala dextra sunt duæ litteræ initiales nomen Christi exprimentes per primos duntaxat characteres, X per medium scissa & decussata littera Græcanica P. In isto signo vicit Constantinus Magnus Imperator, postquam Christum est professus.

Copiosissimus Seneca in consol. ad Helviam Matrem cap. viii. *ex similitudine ritus, tegumentis capitum, calceamentis, & verbis quibusdam apparere scribit Cantabros olim Corsicam habitasse. Et Dio Chrysostomus docet orat. xxxi. non aliunde Græciæ magnitudinem, quam ex ruinis ejusdem constare. Nos non modo paria, sed & majora jam dedimus, quibus christianos primis post Christum temporibus hic quondam fuisse & habitasse ostendimus. Diu certe ante Willibrordum & Werenfridum, imo ferè ab ipsis Euangelii in Novo Testamento primordiis purum christianismum in Batavorum insula & oppido cœpisse & sub orthodoxis Imperatoribus obtinuisse, non dubium neque simplex indubitatæ fidei momentum antiqua primæ verustatis, quæ hic erudentur, monumenta nobis exhibent.*

Unam aut alteram modò gemmam in medium addu-

adduximus , & tantum sic minimum magni operis specimen dedimus : judicent jam curiosi Antiquitatum fautores è fimbria de texto . Interim ego ingenuè fateor , de cælatis antiquorum annularum gemmis mihi datum non fuit singula cognoscere vel abdita nunc expromere : materies enim ista vasta & diffusa , adhæc obscurissima , & quod olim alicubi agnoscebat Albertus M. difficilioris est explicationis . Erit tamen (ut spero) aliquando post nos aliquis , cui & majus otium , & melius studium , qui cætera nostrarum gemmarum Annularium emblemata fusius exponet . Nos ut tandem in viam redeamus , nunc pergimus & ad antiquitatis alias , quæ adhuc exequendæ restant , gradum contendimus .

A N S A E vasorum & poculorum aliæ figlinæ , aliæ æneæ , prioris generis duæ sunt litteratæ , in altera **R O M A N I** , & in altera **C. N. Q V I L.** Posterioris autem tres & triginta rudes , una tamen earum est pulcherrima .

A N S U L A E cingulorum æneæ sunt octo .

A R A E sepulchrales ex duro lapide aut marmore tres , quas Romani hic olim in sepulchris erexerunt , vel non longe ab iisdem summâ cum veneratione posuerunt : de illarum formis & inscriptionibus postea , quum lapides & marmora recensere licebit , copiosius differendi dabitur occasio .

A R U L A E marmoreæ duæ elegantissimæ : sed altera earum formâ oblongâ , in inferiori parte est mutila , & in superiori cornuta , epigraphe est hujusmodi .

F O R T U N A E
: : : : : : : N A

Reli-

Reliqua desunt, litteræ autem istæ I N A , quæ in secunda linea adhuc supersunt, R E G I N A E mentionem injiciunt. Veteres Fortunam non tantum Deam habuerunt, sed etiam Reginam coluerunt. Hinc Juvenalis Sat. x. §. ccclxv.

----- *Nos te,*

Nos facimus, Fortuna, Deam, cæloque locamus.

Et Philastrius, qui sub Theodosio M. claruit, Brixiensis Episcopus in libro de Hæresibus dixit Hæresim esse, quæ Fortunam Reginam cœli invocat, quam & cœlestem vocabant in Africâ, eique sacrificia offerre non dubitabant.

Altera arula est integra & portatilis, formâ quadrata, cum rotundo foramine in plano vertice, digitos altitudine sex Romanos superat & latitudine tres in quadrum æquat, & eminentes binos habet margines, inscriptio ejus est.

In suprema parte supra marginem superiorum,

D E A E

In area media.

M	I	N	E
R	V	E	
C.			

In infâma parte infra marginem inferiorem.

P. A R A M O.

Priusquam ulterius progrediar, non prætereundum, quod exstet in lateribus areæ mediæ circa oram inferiorem. In latere sinistro est L. in dextro M. Dicatam sic vides arulam istam portatilem D E A E M I N E R V A E , & habes in linea tertia litteram E vocalem I

lem loco diptongi Æ ex prisca scribendi apud Veteres consuetudine, non enim semel sed s^pius in faxis E pro Æ legimus. Sic etiam inveniemus in magnis Antiquarum Inscriptio[n]um libris I O V I N E. D O M I T I E. N O N I E. A R R I E. S A L V I E. A S I E. B E L L O N E. T U L L I E. F I L I E. C A R I S S I M E. Sed hæc Grammaticorum sunt.

B A S E S statuarum & sigillorum æneæ, plusquam viginti quinque, quarum aliæ sunt majores, aliæ minores, nonnullæ rotundæ, reliquæ quadratæ: una Colossi magna est lapidea cum pedibus mediocris statuæ, cui homines duo quasi oppressi minoris statuæ adjacent. Sic Victores olim victos & pedibus prostratos hostes calcabant, victique ac prostrati ad pedes Victorum jacebant: quod sacra & prophana, tam vetus quam hodierna nobis testabitur Historia. In sacriss litteris apud Josuam cap. x. §. xxiv. legimus: *Imponite pedes vestros cervicibus i[n]storum Regum, qui propinquantes imposuerunt pedes suos cervicibus eorum:* Et apud Regium Prophetam Psalmo LXVI §. XII, habemus: *Imposuisti homines capitibus nostris, triumphantes scilicet.* Neque aliter Prudentius refert.

*Sub pedibusque Ducum captivos poplite flexo
Ad juga depresso manibus post terga revinctis.*

Et hoc sensu Ovidius Trist. IV. Eleg. II. exhibit Germaniam passis crinibus, colla præbentem & vinclam catenis.

*Crinibus en etiam fertur Germania passis
Et Ducis invicti sub pede mæsta sedet.*

In pulcherrimo quoque nostro Cæsaris Trajani ex majori ære nummo, postquam Armenianam & Meso-pota-

potamiam in potestatem Populi Romani redegisset, Imperator dextra hastam & sinistra scipionem militarem tenens erectus stat, atque tres figuræ alias sed prostratas & cubitis innixas pedibus Victor calcat. Huic simile est recentius Ferdinandi Albani Ducis exemplum, qui sibi anno CLO. ICLIX. statuam æneam loricatam cum aliis duobus statuis humi jacentibus tanquam supplicibus, Antverpiæ in medio castris cœravit erigi.

B I L A N C I V M , trutinarum popularium juga ænea, quadam punctis argenteis distincta & scapi octo.

B O L I D E S ex ære ad altitudinem & profunditatem explorandam septem, non omnes quidem ejusdem sunt magnitudinis, sed aliquæ sunt majores, reliquæ minores.

B U L L U L A E dux, earum una aurea octo granorum, altera ærea deaurata, cordis figurâ: ex catenula majori æramento perforato annexa pensilis. Bulla erat, ut ait Festus, *insigne puerorum prætextatorum, que dependebat iis à pectore, ut significaretur eam etatem alterius regendam consilio.* Dicta autem est à Græco sermone ~~bus~~, quod consilium dicitur Latinè: quia eam corporis contingit partem, id est, pectus, in quo naturale manet consilium. Ita Plautus eleganter, et si jocose in Mostell.

----- *hac concessero,*

Dum mihi Senatum consilii in cor convoco.

Bulla quoque cordis erat figurâ teste Macrobio lib. I. Saturn. v. i. Perottus vero inquit, *bullam amuletum esse manifestum est, & dictam à similitudine ejus bulle,*

quæ Spiritu in aqua excitatur, præcipue dum bullit, Figurâ rotunda. Isidorus etiam lib. xix. cap. xxxi. dicit æ bullæ, quod sunt similes rotunditate bullis, quæ in aqua vento inflantur. Adhæc Aſconius Pædianus in Orat. III. M. T. Ciceronis contra Verrem scribit. *Bulla suspendi in collo infantibus ingenuis solet aurea, libertinis scortea, quasi bullientis aquæ; sinus communiens pectusque puerile.* Cæterum Plinius lib. xxxiiii. cap. i. de rei origine loquens dixit; *A Prisco Tarquinio omnium primò filium, cum praetextæ annis occidisset hostem, bullâ aureâ donatum esse constat, unde mos bullæ duravit; ut eorum, qui equo meruissent filii, insigne id habèrent, cæteri lorum.* Sic Juvenalis.

- - - - *Signum de paupere loto.*

Ut puellæ nubiles Veneri pupas, ita puberes solenni festo bullas Laribus suspendebant. Hinc Persius Sat. v. §. xxx.

Bullaque succinetis Laribus donata pependit.

B R A C H I A L I A seu ornamenta circularia æneæ quatuor, qualia Veteres brachiis circumdare solebant: Aurelianus olim ut habet Flavius Vopiscus militi concessit torquem brachialeum.

C A L C U L I Judicarii fusi five fictitii, varii & diversi coloris, in illis alii sunt albi, alii nigri, numero centum & viginti. Calculis in urnam conjectis Veteres olim sententias in consiliis & judiciis significabant, unde calculus ponitur pro suffragio. Judicium Græcorum calculi duplices fuerunt, ut ex Ulpiiani annotationibus in Demosthenem constat, quidam pertusi perforatique & nigri, qui condemnabant, alii integri & albi, qui absolvebant. Admodum

dum clare Romanorum calculos exponit Ovid. lib.xv.
Metam.

*Mos erat antiquus niveis atrisque lapillis
His damnare reos , illis absolvere culpa ,
Tunc quoque sic lata est sententia tristis , & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos ,
Omnibus è nigro color est mutatus in album.*

C A P I T A ex ære sunt mihi multa & varia , ne-
quæ illa unius aut formæ , aut materiæ , sunt quædam
Deorum , Dearum , Imperatorum , Heroū atque
aliorum Hominum , nec non Animalium. Divus
Ambrosius Hexam. vi. cap. ix. ait , *sola ære fusæ
Principum capita , & ducti vultus de ære , vel de mæ-
more ab hominibus adorantur.* Ejusque rei ratio , quod
totus homo sit in capite , ut idem Doctor innuit :
Nec aliter Apulejus lib. de dogm. Platon. *Homo totus
in capite & vultu est , namque prudentia & sensus omnes
in illa parte continentur , cetera omnia capiti ancillantur.*
Solum caput ac vultus hominem totum mysticè re-
presentat. Hoc Veteres eo significabant , quod in
nummis non totius corporis imaginem dabant , sed
tantummodo cælabant caput vultumque Cæsaris aut
Augusti , Neronis , Agrippinæ aut cuiuslibet alterius.

In Supellecstile hac nostra præter caput vitreum ,
atque argenteum virile cinctum diademate , nec non
lapideum muliebre ; sunt quoque capita duo fictilia ,
quorum unum est Mercurii , alterum humanum ;
accedunt capita ænea numero circiter quinquaginta ,
in quibus primum est Jovis.

Secundum Neptuni.

I 3

Ter-

Tertium Gorgonis.

Quartum Mercurii.

Quintum Palladis cristatum.

Sextum Antonini Pii Imperatoris.

Septimum (nescio cuius) tutulatum.

Octavum etiam alicujus ignoti cirrigerum.

Et nonum imberbe.

Sunt præterea in iis æreis capita duo Serpentum.

Quatuor Leonum.

Adde non pauca, quorum olim frequens fuit usus
apud Veteres in januis & valvis.

C A P I T A S I C A M B R O R U M - seu Batavorum
Veterum ex ære, quæ restant, sunt duodecim, illa
reflexis ansarum ænearum extremitatibus instar glandi-
um præfixa fuere: Forma & facies singulis diversa,
sed omnibus tetrica & severa est, frons alta, barba
promissa, oculi grandes, auresque fere arrectæ &
capaces, capillus in nodum cirea verticem ligatus
conglobatur, extremitates ejus pilorum occiput
versus post-ventulæ sparguntur. *Martialis lib. I.*
Epigr. III. de Sicambris Veterum Batavorum vi-
cinis.

Crinibus in nodum tortis venere Sicamtri.

*Tacitus lib. de Mor. Germ. c. xxxi. de Cattis Bat-
avorum Majoribus.* At his Germanorum populis usur-
patum, rara & privata cujusque audentia apud Cattos
in consensum vertit, ut primum adoleverint crinem
barbamque summittere, nec nisi hoste caso exuere
votivum obligatumque virtuti, oris habitum. Super
sanguinem & spolia revelant frontem. Capillo scili-
ct incerto & vago attonso, reliquo in nodum reli-
gato.

Inter pag. 70 et 71.

gato. Martialis lib. v. Ep. xxxviii. Eritonita Puel-lam de pilis commendans sic describit.

Quæ crine vincit Batisci gregis vellus

Rhenique nodos, aureamque vitellam.

Quos Seneca Germanorum, ut mox dicemus, hos Martialis Rheni nodos vocat. Tacitus lib. de Mor. Germ. c. xxxviii. *Insigne ait Gentis Service obligare crinem, nodeque substringere.* M. An. Seneca de ira lib. iii. c. xxvi. Non Suevorum, sed & Germanorum nodos memorat. *Non est, inquit, Æthiopis inter suos insignitus color, nec rufus crinis & coactus in nodum apud Germanos. Utrumque decet, nec in uno judicabis notabile aut fædum, quod Genti suæ publicum est.* In Epistola quæ numero ultima est, cum capillum Germanorum, inquit, nodo vinxeris, disertè Germanorum nodos agnoscis. Ut Tertullianus de velandis Virginibus, Germanorum cirros, capillos in circum vel circulum tortos.

Quis hic capillorum nodus Germanis Batavisque fuerit, nemo, quod scimus, quærendo adhuc investigavit. Qui ejus meminerunt, nodum, quantum videmus, pro ipsa simplicium capillorum ligatura accipiunt, quasi capilli sursum sublati vinculoque tenacissime supra verticem colligati & substricti, quæ vincuntur, nodum retulerint; atque si ipse nexus seu strictura nodus sit, supra quem crines sparsi volunt. Hac formâ Claudium Civilem alicubi in fronte etiam magnorum librorum Viri docti pictum exhibent. Nos hic nodum accipimus pro crassiore convolutione, ut arborum & articulorum, crurum, scirponum nodos alibi legimus: ac capillos relicinos seu refle-

reflexos colligatos supra ligaturam in nodi formam prominuisse existimamus. Ita Germanorum crines in nodum tortos supra audivimus.

Statius de Pumilionibus loquens lib. i. Sylv. vi. ait. Naturam illos brevi statu peracto, nodosum semel in globum ligasse. Globus ergo nodosus & rursus nodus aliquis globosus est. Capilli enim retorti, supra verticem ligati nodum globosum dabant. Qualem videoas in æneis istis capitibus, quæ ad Veterum Batavorum capita omnino effigiata censeas. Vultus minax & ferox, oculique satis convenient. Aurium ea forma videtur fuisse, ut Romanorum mordacitas in iis æque, atque in Germanorum oculis & cæsarie invenierit, quo Batavos notaret, cum Batavorum aurem in proverbii consuetudinem traduceret.

Barbam juxta cum crine suo submisso Cattorum adolescentes refert Tacitus lib. de Germ. Morib. c. xxxi. Barbam ergo aluerunt Batavi, ipsi Cattorum olim populus, patria instituta cultumque, quantum licet, servarunt. Vide quæ in eum sensum multa Pater optimus cap. ix. Oppidi Batav. dedit. Habet hic barbam prolixam, Cæsariem diffusam, propexam & dividuam; in duobus crinis intortus implexoque vinculo nodolorum ordinibus rarum in modum distinctus est.

De nodo non est, quod quisquam ambigat. Capillus prolixior sursum ductus, si deorsum resipinatus, reflexus proximè verticem colligetur, supra ligaturam similem tibi nodum, qualis ille Batavorum fuit, dabit. In istis nodis videoas plerosque suis pilorum ordinibus, plexibus, & annulis in altum distin-

distinctos, ut capitis ornatum illis curæ fuisse fatis constet. Hinc Cl. Salmasius in libro de Comâ p. 715. scribit : *Si virverent hodiè illi prisci & fortes Batavi fratresque Romanorum, non permetterent sibi cirros fluentes recidi, quos tanto studio & curâ colebant, ut comam vinculo religarent supra verticem pressius, & quod ex vitta eminebat, reflecti ad inferiora sinerent. Barbam verò iidem promissam & per gradus decenter ornatam & propexam in pectora gerebant. Caput Batavi ita comptum adeo pulchrum videbatur Romanis, ut hujusmodi oris figuram curarent exsculpendam in manubriis cochlearium & cultellorum decoris gratiâ. Talem mihi ostendit nuper in Antiquarii cuiusdam supellecstile Vir Doctissimus & totius Antiquitatis summopere peritus Johannes Smetius Pastor Neomagensis, qui & plures hujusmodi penes se esse memorabat.*

De veterum Sicambrorum Effigie,

ad Clarissimum JOHANNEM SMETIUM.

Arn. Slichtenhorst J. C.

Quos promisisti, Batavæ flos Gentis & Urbis,

Et quos sepositos hactenus arca tenet.

Crinibus in nodum nexit ostende Sigambros,

Et nexus facies me proprio tuum.

Ut rabiem spirant, ut vibrant lumina flamas,

Ac suus intonsis vultibus horror inest !

Quos si conspicerent vel simplex corporis umbra,

Romulidis alvi solvere posset onus.

Ut cum, semi-decim centum veniente caterva,

Millia semi-decim terga dedere fugæ.

Posteritas, mirare tuos & nosce parentes,

Ac veteres cultus & venerare comam.

K

Gloria

*Gloria Pelleum magni stimulabat Achillis,
Miltiadæque alium clara tropæa Duceb.
Tu quoque, quos imiteris, habes Mavortis alumnos,
Effigies fuerit sic tibi muta liber.*

C A P U L U M seu manubrium gladii æneum.

C A T E N U L A quinque & viginti, quarum ~~sunt~~ sunt
quam plures ærei, pauciores aurei.

Ex ære sunt octodecim cum variis ligaturis plexis
& commissuris connexis, quæ Veteribus Murenułæ
dicebantur, quia catenæ istæ flexuoso ordine con-
texabantur in similitudinem Murenæ serpentis, & ad
collum ornandum adaptabantur.

Ex auro catenulæ sunt septem cum lapillis pretio-
sis, Jaspidibus in cordis figuram formatis & Smar-
agdis aliquot quadrangulis, nonnullis sequi-angulis
& reliquis rotundis, omnibus politis & perforatis,
contra Epilepsiam ad collum infantium suspendi soli-
tis, ut Clariss. Petrus Scriverius ex Wilh. Heda Rerum
Ultrajectinarum Scriptore refert, etiam Voorburgi
olim catenulam auream cum ejusmodi lapillis pretio-
sis fuisse inventam. Juvenalis Sat. vi. de Smaragdis.

Quum virides gemmas collo circumdedit.

Habuerunt & puellæ tales gemmas in filo ad instar
Margaritarum, quas lineas appellant, loco Moni-
lium. Hinc Claudianus in Ruffinum

- - - - - circumque monile

Contextum gemmis.

& Virgilius lib. i. Æn. in fine. - - - Colloque monile
Bacatum.

Isidorus etiam lib. xix. cap. xxxi. *Torques & bulle
à viris geruntur, à fæminis verò monilia, & catella.*

C H I-

C H I A V R G I C A Instrumenta diversa; ut sunt Cucurbitulæ, Volsellæ, spatulæ, cochlearia, fibulæ &c. de quibus singulis phura inferius suis in locis.

C I N G V L O R V M ansulæ æneæ octo, & nodi duo.

C I R C E L L V S argenteus, vel fibella vulgaris argentea ad cingulum ornandum & vestem subligandam.

C I R C I N V S ex ære pulcherrimus, cuius inferiores pedis utriusque partes sunt ex argento.

C I N E R A R I V M non unum. Vide inferius descriptionem ollarum & urnarum sepulchrallium.

C L A V E S annulares & matronales æreæ viginti, confer pag. xxv. & xxvi. enumerationem nostrorum annulorum: reliquæ sunt vulgares cum longiore scapo, in illis ex ære sunt decem, ex ferro quatuor, quarum una minor est, & tres maiores ponderosa mole graves, digitosque fore decem longæ; Martialis lib. v. Epigr. xxxvi.

*Equiti superbo, nobili, locupleti,
Cecidit repente magna de finu clavis.*

C L A V I mille amplius, omnes ænei, nisi quod vitreis capitibus sint nonnulli.

Est qui bullam & in ea vultum, qualis Neronis est, refert: atque unus, in cuius summitate caput argenteum cum inscripto nomine **M E R C V R I V S**.

Sunt & clavi maiores cum orbiculis æneis quinquaginta quatuor.

Trabales quoque centum & triginta septem.

Capitati plusquam octingenti.

Bullati & umbellati centeni aliquot, muki latiore

K 2 atque

atque expresso in orbem cacumine vel in bullæ mossum fastigiati, quibus superbarum ædium fores configi solebant. In antipagmentis eorum usus fuit. Plaut. in Afinaria Act. II. Scen. IV. *Jussin' in splendorem dari bullas has foribus nostris?* Cicero. *Verres bullas omnes aureas ex valvis non dubitavit auferre.* Virgilius Æn. I. *Nexas ære trabes.* Vegetius probat æneos clavos configendis navibus, quos ferreis anteponit, quod istos tempore & humore celeriter rubigo consumat. Athan: Kircherus in Latio, de Naumachia priscorum Cæsarum differens ex Blondo recitat. *Claviculi, non ut affolet ferrei, sed ænei frequenter infixi navibus.* Et aliquanto post. *Pulchrum autem & pene mirum est videre clavos majores æneos, quibus bicubitalibus navis constructa erat, ita integros, ita politos ut nuper à Fabri ferrarii incudibus exiisse videantur.* Ipse addit. *Certè in Musæo Gualdino unum ex hisce clavis æneum summâ cum voluptate me vidisse memini.* Sed si tantam clavorum integrorum & politorum copiam in nostro Antiquitatum Tabulario hospes vidisset, quid non de iisdem absens postea ruminasset?

C L Y P E O L I rotundi, five orbiculi ænei septem, quales esse solent in fronte & temporibus equorum ornamenti causa.

C O C H L E A R I A parva argentea, ænea, & ossa septem & viginti amplius, quibus pulverem ex pire longo Veteres indebant, ac columellam seu uvulam tactam sanabant: quæ etiam styli graphiarii loco antiquitus fuerunt.

C O L V M E L L A lapideæ milliaris fragmen inven-

ventum atque effossum anno c^{lo} I^c xxix. mense Aprili supra urbem in pago Beeck, uno à Batavorum Oppido Milliari, Coloniam Trajanam versus, juxta viam Regiam, vulgò dictam *de Koningh-straet*, quæ Noviomagum primum attingit, ac inde ripam sequitur, ad pagum Druyten in Mosa Vahaliæ: dono dedimus hoc fragmen Senatui Populo Que Neomagensi anno c^{lo} I^c lxx, atque tunc operâ nostrâ in superiori magnificæ Noviomagensium Curiæ ambulacro insertum muro fuit, ibidemque hodie adhuc visitur intrantibus ad levam. Altitudo ejus duorum est pedum & pollicum, sed diametrum unius tantum pedis: inscriptio autem hujsmodi.

I M P. C A E. N E R
 V A. T R A I A N : : :
 A U G. G E R. P O : : : :
 M A X. T R I B : : : : :
 P. P. C O S : : : : : :

Si pressius fugientium litterarum vestigia legimus, vel epigraphen ipsam resolvimus, inscriptionem in studiosorum gratiam, qui minus in talium lectione versati sunt, sic extendimus. *Imperator, Cæsar, Nerva, Trajanus, Augustus, Germanicus, Pontifex Maximus, Tribunicie Potestatis, Pater Patriæ Consul Fecit. Quantam lucem columna ista milliaris daret! si non olim fuisset dejecta, vel si modo pars inferior hodie supererisset.*

Apud Studiosissimum Antiquitatum Romanarum Indagatorem Gruterum inscriptiones operum & locorum publicorum, pontium & viarum, columnis ferè lapideis inscriptæ. Milliaria quoque lapidibus &

78 JOHANNIS SMETTI
cippis signabantur, hinc aliquando in Latinis Scripto-
ribus Lapis pro Milliari sumitur.

Duæ sequentes inscripciones apud Jan. Gruterum
precedenti nostræ ferè similes, lucem illi non par-
vam commodabunt.

Prior.

IMP. CAES. NER
V A. TRAIANUS.
A V G. G E R M.
TRIB. POT. P. P.
COS. II. FECIT.
A B. AUGUSTO.
B R I G A.
M. P. X.

Posterior.

IMP. CAESAR. NER
V A. T R A I A N U S.
AUG. GER. PONT. MAX.
TRIB. POT. P. P. COS. IIII.
FECIT. A B. AUGUSTOB.
M. P. X.

C O L V M N A marmorea , pedes quinque alta
atque unum cum dimidio crassa , instar cylindri ob-
longa & rotunda , in quâ externe cælatum eminet ma-
jori forma signum pudendum , seu virile membrum
horrendi Idoli , Dei nimicium Helleponiaci vel
Priapi. Sicut cum vetus Bibliorum Interpres nomi-
navit , i Reg. xv. §. xiiii. & i. Chroa. xv. §. xv.
Johan. Pierius Valerianus in suis Hieroglyphicis
lib. xxxiv. refert Mutinum seu genitale hoc instru-
mentum esse tot columnis incisum , tot obeliscis no-
tatum ,

tatum, totque aliis Veterum monumentis insculptum.
Exstant, inquit, *adbuc columnarum frusta aliquot in*
Sesostreos memoriam erectorum, quæ litteris Ægyptia-
cis incisæ sunt, in quibus utriusque sexus naturæ insculpte
conspiciuntur. Sesostrem enim Theopompus libro IIII.
appellat, quem Sesonchosim aliqui nominarunt,
qui scilicet Ægypto regnavit universæ, imperium-
que in Europam protulit, de quo apud Herodotum
multa. Divus Augustinus de civitate Dei lib. VI.
cap. XXI. Bacchum Lasciviarum Deum & turpitudinem
ejus in sacris retegens, dicit in Italia compitis
quædam sacra Liberi celebrata cum tanta licentia tur-
pitudinis, ut in ejus honorem pudenda virilia cole-
rentur. Et apud Eundem in suis commentariis Joh.
Ludovicus Vives. Priapum Bacchi sacris addi multa
sunt in causa. Primum, quod Priapus comes fuit ex-
peditionum Bacchi: deinde, quod sine beneficio
Bacchi frigeat, ideo Filius putatur Liberi & Veneris.
Jam & Bacchus seminibus præesse creditur, quorum
membrum instrumentumque inter omnia primum est
Priapus, & hac de causa hortis præficietur, ejus-
que sacra per pagos villasque à rusticis magnâ lœtitia
risuque celebrata sunt. Postremo Diodorus Osiri-
dem, quem eundem Bacchum fuisse ferunt, di-
scerptum à Typhone narrat, datamque unicuique
eorum, qui cum Typhone conjurarant, partem ali-
quam, quo & fideliores inter se forent, & Osiridis
mors melius celaretur: virile membrum, quum nemo
vellet recipere, in Nilum est abjectum: Postea Isis
mariti necem ulta, membra omnia ex conjuratis re-
cuperavit, ac ubi deesse mentulam intellexit, ima-
ginem

ginem ejus sacravit, ad suam consolationem majore habuit honore, quam reliquas partes, cæremoniasque & sacra illi instituit, Phallumque dixit, cui primùm initiantur futuri Sacerdotes. Lucianus lib. x. dial. 111, ubi tractat de Dea Syria, *Phallos*, ait, *Græci Dionysio erigunt*. Sed non excutio pluribus tam deforme monstrum, ut ait Laetantius de vera Religione lib. 1, cap. xxii.

CORNV Venatorium rubicans fictile, atque af fabre à Veteribus factum: materia ejus probior est, quam hæ Regiones intra decimum seculum viderunt.

CORONÆ laureæ ex ære fragmen.

CVCVRBITVLÆ sunt aut æneæ aut figlinæ, æneæ tres, figlinæ septem, forma omnes rotundæ, fundo plano, tumido ventre, & in superioris orbis acclivis centro os habent rotundum & patens, quod pollicem crassiusculum admittit. Ligula parva angusto foramine iisdem pro manubrio est. Aptæ sunt ad sanguinem scarificatæ cute educendum. Certe inter nos Chirurgus senex fuit, qui in scarificatione tali vase frequens utebatur.

CVNEI ænei manuales duo, unus major, alter minor, uterque viridis coloris, & singulis eadem facies atque cavitas est ab altero latere: instrumenta ista apta sunt ad sculpendum, dicunturque *Celtas*. Proprie celtis est celum, γλυπτον, qua voce vetus Sacrorum Bibliorum Interpres est usus Job. xix. §. xxiii, xxiv. *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?* In recentioribus libris Antverpiensibus certè, quin etiam doctissimi & præ-

præstantissimi viri scribi jubent, quos tamen, inquit, Litteratissimus Matthias Martinius in Lexico Philologico certum est falli: nam aliter versionis Author scripserat. Vide librum Hieronymi ad Pammachium adversus errores Johannis Hierosolymitani. Aldus Manutius de Orthographiæ ratione in festivo Sertii Polensis Epitaphio. *Volentes legere, hoc scriptum. Vah, quid loquor? immo sculptum, quam ægre veritas adhuc se mecum conciliat, nam neque hic atramentum, vel papyrus aut membrana ulla adhuc, sed malleolo & celte literatus filex, filens adhuc, quid hic latet, late quod ego efferrri & effari gestio. Sertius Polensis, parasitus, Hisprio vester festervimus heic cubo. &c.*

C U S P I D E S acutæ atque hamatæ ferreorum jaculorum quinque.

C U S T O D E S puerorum tam ænei, quam offei sunt viginti amplius: hos vide superius pag. xx. inter Amuleta.

D I G I T I ex ære obliqui quatuor.

D I G I T A L I A vel digitabula ænea sex, quæ & Veteribus dicebantur Daçtylia, quibus digitorum oras Sartores & Mulieres adversum acus muniebant.

E Q V O R V M ornamenta & frontalia ænea septem.

E L E N C H V S aureus.

F I B V L A Veterum (ut in illius delineatione Parentis optimi vestigiis aliquo modo insistam) una vulgaris annulo constabat & acu, quæ lora atque alia annulo immissa transfigendo sibi connectebat. Hujus formas magnitudine varioque ornatu diversas ex auro, argento & ære aliquam multas dare possem, sed ista tralatitia hodie adhuc vulgo nota & in usu est.

L

Passim

Passim adhuc obtinent tales fibulæ vulgares in vestium cinctu & zonis : atque in calceolis infantium , nec non in baltheis , cingulis , peris , bulgis , folliculis , scorteis : his calcaria pedibus nectuntur : his equorum cingula & lora subligantur , aut adstringuntur ; & in Ephippiariorum officinis nihil est frequenter.

Sunt apud me , quæ duobus circulis aut quadratis inter se connexis constant , in quarum connexione acus volvitur.

Ex hoc genere , fibulæ majores digitos circiter tres latæ , posticâ parte in lamellis æneis porrectæ , claviculariis utrinque umbellatis zonis affigebantur.

Fibula Balthei una mihi maxima , Gigantea , non multum absimilis est , quam habuit totius antiquitatis indagator curiosissimus Thomas Bartholinus.

Aliæ ex ære sunt minores . Minimæ ex auro & argento , earumque usus sine dubio in vestium connexione fuit.

Una mihi aurea litterata est , sed inferioris ævi.

Mediæ fere magnitudinis sunt reliquæ æneæ.

Est & ferrea , sed acu cupræ.

Magna sane inter illas magnitudinis , atque maxima est ornatus formarumque varietas , quas omnes & singulas (ne in re levi graves simus) non excequeremur.

Alia fibula fuit Gymnaistica , seu Comædorum , quam Vetus Juvenalis Glossator generali voce circello vocat , de cuius reliquiis aliquid forte apud me supereft.

Tertia , quæ cum secunda hodie obsolevit , meritoque

toque inter desperdita numeratur, orbe vel arcu pro annulo ita constabat, ut acus chordam, pars superior acum referret, hæc vestem fluctuantem stringendo plurimùm subnectebat ejusdemque frequens olim in apertæ tunicæ circa vel supra humeros connexione usus fuit.

Ex hoc genere aureas, argenteas, ferreas & æneas habeo, atque ex ipsis inauratas, deargentatas, notis argenteis punctas, gemmis, vitro, variaque incrustatione insignes.

Fuerunt superioribus annis, qui istud incrustationis genus (quod encaustum & cum Gallis *Email* vocamus) in ære pro novo jactabant, ad imitationem ejus, cuius in auro & argento, ut ex Petronio observare licet, semper usus fuit. Sed fibulæ apud nos plurimæ illos aperte erroris coarguunt, nisi forte modum aliquot seculis neglectum à se revocatum velint. Longissime etiam nostratum solertia in hoc genere infra veterum stat peritiam.

Clariss. Joh. Rhodius in dissertatione sua de Acia ad Corn. Celsi mentem, Patavii A. cIɔ Iɔc xxxix. testatur Fibulas æneas se nunquam vidisse, & quidem Romæ satis esse raras, imo apud curiosissimos etiam Antiquarios nullas.

Pars Fibulae inferior, seu acus, in omnibus simplex & pura, aut ductilis est & pendula.

Ductilis ex arcu continuato ductu reflexa, extremitate, quâ in cuspidem desinit, intra cavitatem seu canaliculam conatu nisuque aliquo adigitur, rursumque cavitate exempta sponte suâ ab ea resilit.

Pendula ferè superiori parti claviculo, circa quem

volvitur inserta est, lamellaque seu hamo quodam & retinaculo aucta, quo ei firmioris adstrictionis causa obnatur. Acus tamen nonnullas videre est, quibus arcus seu pars superior immittitur, & benè multas, quæ lamellæ carent, ut quibus arcus ipse crassior atque altior, lamellæ istius vicem præstat.

Acus in plerisque recta est, in paucis obliquata, in omnibus cuspidata. Quæ causa est, ut vix ausim, quod aliis placet, adserere fibulam ita vestes adstrinxisse, ut nunquam transfixerit.

Habeo fateor & ex osse & ex ære plusquam decem alterius generis fibulas, formâ fere circulari instar jugi vel arcus, cum oculis in extremis semicirculi partibus, quibus immittebatur æramentum obliquum, superne circa medium leviter reflexum, atque unco dextra levaque incurvum. Ista fibulae sine acu vindentur sola obliquitate veluti nodo vestes strinxisse.

Pars Fibulae superior, quæ acum tegit, exteriore sui parte vel uniformis est, vel multiformis.

Uniformis in longum porrecta, filo tereti vel quadrato arcuatur. In plurimis uno, in quibusdam binis aut ternis arcubus parallelis constat.

In latitudinem extensa circularis, ovalis, triangularis, quadrata, parallelogramma, rhomboïdes, ex rotundo tetragona, hexagona est, &c.

Ex ipsis sunt incrustatae, diversis coloribus, orbibus, quadris, rhombis, areolis, nodulis, stellulis, scutulis, fulcis, striis, emblematis, &c. variegato, tessellato, vermiculato & musivo opere hodie vix imitabili admirabiles.

Sunt & alia effigiatæ diversis figuris equi, bovis, hin-

hinnuli, leonis, oviculæ, agni, lepusculi, cuniculi, piscis, annatis, viri cum urso depugnantis &c.

Aliquæ litterarum impressione & cælaturā signantur.

In rotundis sunt planæ, umbilicatæ, atque aliæ orbibus, foraminibus, multifariisque foraminum flexibus spectabiles, quæ rotas & innominatas luxuriantis artis formas æmulantur.

Quæ *multiformis* est, variat secundum tria segmenta, supremum, medium & infimum, in quæ non incommode subdistingui potest, ut arcus in sua cornua & medium sinum.

Segmentum supremum voco, quod commissuram arcus cum acu continet: In commissuris acus quædam ex ductilium ordine quater, sexies, octies, decies, duodecies, sæpiusque (est quæ vicies quinque) in gyros curvatæ secundum fibulæ latitudinem porrigitur. Hoc segmentum præter scutulorum, globulorum, variumque ornatum inter alia annellis foraminibusque ita quibusdam fibulis aptatum fuit, ut ex illo fibula vesti alligari vel appendi potuerit.

Sunt, in quibus arcus & acus supra primam commissuram diversim reflexæ, contrario nisu iterum inter se committuntur, ut ima partis strictura sic arctior.

Segmentum infimum est, quod cavitatem seu canaliculam & tegit & continet, cui acus, cum fibulæ usus est, immittitur. Hoc globulis, annellis, nodulis, in quibusdam aut munitum aut ornatum visitur. In capita piscium, aliorumque animantium nonnunquam definit.

Canalicula cavitatis longitudine, latitudine, profunditate, perforationibusque variat. Sunt fibulae, in quibus filum æneum, ex interiore arcus cavitate, levi inclinatione sponte delabens, immissam canaliculae acum objectu suo claudit.

Segmentum medium, seu arcus inter cornua sinuatus, omnia ea admittit, quæ de toto arcu uniformi modo diximus, in quibus ars Veterum modum non habet.

Inter centum quinquaginta amplius harum fibularum formas (rasiles, quæ simplicissimæ atque absque ornatu fuerunt, istis non ad numero) vix unum par geminum invenio.

Fibularum fragmina habeo sexaginta sex.

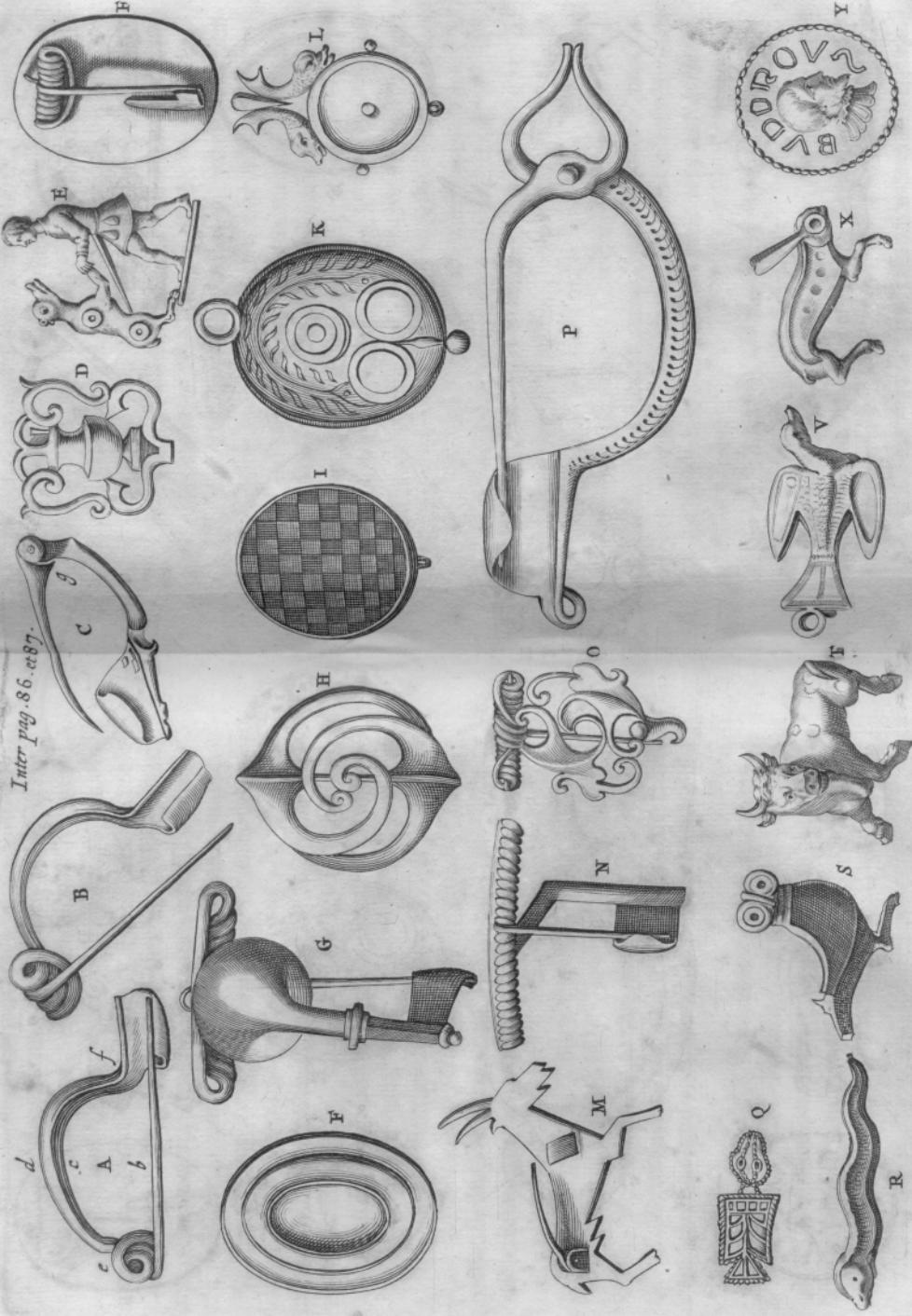
Acus fere ducentos,

Arcus plusquam sexcentos.

Ne res fibularia obscuritate suâ quenquam offendat, typum aliquot fibularum dabo.

- A. Fibula pura seu rasilis, sed adstricta, in qua est
 - b. Acus.
 - c. Arcus.
 - d. Sinus medius.
 - e. Segmentum superius, seu commissura, nodus.
 - f. Segmentum inferius, quod canaliculum vel calyculum seu uncum continet, quo acus conditur.
- B. Eadem fibula, sed laxata, in quâ, ut & in
 - F. G. N. & O. acus ductilis.
 - C. Fibula acu pendula, ut & E. & M.
 - g. Retinaculum acus.
- D. Argentea, quæ eadem interrata, ut & E. H.
- K. L. & O.

Inter-

Interasæ simul & incrustatæ sunt E. I. K. L. & Q.

F. In partis anticæ umbilico palæ instar gemmâ viridi insignis, areis duabus exterioribus deaurata est.

Parte posticâ acum exhibet.

I. Fibula est musivi operis, in cuius singulis tessellis sex & triginta aliæ tessellulæ, coloribus cæruleo & albo distinguuntur.

M. Hædulus deauratus posticâ hic parte acum pendulam habet, anticâ incrustatione ornatur.

N. Fibula, cuius filum quinquies & vicies arcuat.

P. Fibula, quæ supra commissuram reflectitur.

Q. Fibula minuta, aurea & incrustata.

F I L A M E N T A quædam aurea.

F I S C E L L E æneæ tres, quæ circa equorum, boum, jumentorumque ora ligari olim solebant. Plinius lib. xviii. cap. xix. *Fiscellis capistrari boves oportet, ne germina tenera decerpant.*

F I S T V L A ossea ex ebore. Cicero lib. iii. de Oratore ccxxv. *Gracchus, quod potes audire Catule ex Licinio Cliente tuo, litterato homine, quem servum sibi ille habuit ad manum, cum eburneola fistula solitus est habere fistula, qui staret occulte post ipsum, cum concionaretur, peritum Hominem, qui inflaret celeriter eum sonum, quo illum aut remissum excitaret, aut à contentione revocaret.*

F O C V L I ænei sunt tres, sed varia eorum manubria.

F R O N T A L I A ænea quatuor, qualia equi ad ornatum circa frontem & tempora olim habuerunt & hodie adhuc habent.

G E M M A E multæ pretiosissimæ & pulcherrimæ,
varia

varia sculpturā insignes, in iis sunt Achates, Jaspi-des, Rubini, Smaragdi, Carniolæ, Sardii & Sar-dæ, Onyches, Sardonyches, Amethysti, Lazuli. Sed de iis superius actum in enarratione tam annu-lorum, quam catenularum.

G L A D I O L U S æneus.

G R A P H I A quam plurima ferrea, ænea & ossea antiquissima, quibus Veteres in pugillaribus vel cera-tis tabulis solebant scribere. Ovid. Lib. I. Amor. Eleg. xi.

Quid digitis opus est graphium lassare tenendo?

De graphiis istis non pauca referenda restant in-ferius in enumeratione Stylorum.

H A M I incurvi ænei decem, quibus olim Piscatores ad pisces capiendos escas suspendebant.

J A C V L O R V M ferreorum summitates acutæ & hamatæ quinque.

I M B R I C E S five tegulæ majores in modum ca-nalis deductæ quinque, cum Inscriptionibus **L E G. X. G.** aut **L E G. XXX. V. V.** five **V E X. E X. G E R M.** vel **V E X. B R I T.** & similes. Singulæ tredecim pollices longæ, duos digitos crassæ, utrinque ceu parietibus assurgen tes, quæ parte sui insternebantur & vicissim subster-nébantur alteris, ut quasi communicatis operis imbrem aquamque pluviam quam ex imbricibus præ-cipitantem excepsisse videntur, per compluvium de-veharent. Una illarum mutila & fracta. Plaut. in Milite ix, xxv.

Quid meas confregisti imbrices & tegulas?

I N A V R I S aurea cum rudi Carbunculo Carche-donico vel Garamantico, qui Granatus à pompi pu-nicei

nicei colore nominatur; aurum hoc fuit orname-
ntum, quo mulieres antiquitus utebantur. Plaut.
Menæh. xii, xvii. *Inaures da mihi.* Idem Epid.
xiii, xxiv. *Non meministi me inaurem ad te afferre
natali die!* Curt. *Lapilli auribus pendent.* Juvenal.
Sat. vi, §. CCCCLVI.

*Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos commisit elenchos.*

L A G E N æ vitreæ, quarum aliæ majores, aliæ
minores, aliquot rudes, nonnullæ in fundo litteratæ:
sed de his latius infra post delineationem lucerna-
rum, & in excusione vasorum.

L A M I N æ sunt aut ex ære aut ex plumbo, cen-
tum circiter numero. Non ejusdem omnes magni-
tudinis, nec formæ, aliæ sunt oblongæ, aliæ qua-
dratæ, aliæ rotundæ, aliæ triangulares. In ipsis vi-
ginti quinque emblematicæ, septem æræ deauratae
& litteratae.

Una mutilata est, cum inscriptione.

M. A N T O N

S. P. F. A V G. P. M.

Alia, in qua non tantum legitur **F O R T U N A**
P E R M A N E N S E T A U R E L. V I C T O R I N U S,
Tyrannus, qui his Regionibus sub Gallieno, Postu-
mo cæso, Imperatoris nomen usurpavit: sed etiam
N O V I O M A G I V R B I S fit mentio: Illius ty-
pum Venerandus Pater in suo Batavorum Oppido
cap. v. dedit.

*Est & lamella ex ære deaurata, cui milites palu-
dati duo cum gladiis & parmis pugnantes sunt in-
sculpti.*

M

Lame-

Lamellæ triangulares æneæ, in singulis angulis perforatæ, sunt quattuor, usus illarum fuit in bilanciis aurifabrorum.

Lamella ex ære tenuissima, quæ bacillum cinxit:

Lamellæ æneæ fragmen, cum hac epigraphe in latere priore.

----- Q V E E O R V M.
 --- I M. V X O R I B V S.
 --- Q V A S. P O S T E A.
 ----- N G V L A S.

in latere posteriore.

S. P. L. L.
 Q. A P I D I.

Lamineæ plumbæ sunt tres.

Una rudis Sarcophagi.

*Duæ reliquæ litteratæ,
 in unâ earum incisæ sunt litteræ.*

Q. C. T.
 M. V. V.
 & in altera.
 F. P. C. A.

LAMPADES. Vide Lucernas.

LAPILLI albi & nigri, ut olim in urnas conseruerunt, de his actum est late superius in expositione Calculorum.

LAPIDES & MARMORA habeo non pauca cum variis inscriptionibus. Horat. lib. Carm. iv. Od. viii.

Sunt incisa notis marmora publicis.

Est,

Et in iis *lapis*, colore topho, duritie marmori non absimilis, utroque sui latere striatus, proiectura & fastigio inæquali, proxime infra urbem A°. cIō Iōc. xxviii repertus & ex ædibus nostris in ædem Senatoriam A°. cIō Iōc. LXX delatus, ibidemque curante me in superiori ambulacro muro insertus.

Epigraphe ejus est.

M A T R O N I S
A V F A N I A B V S
T A L B I N I V S
I A N V A R I V S
E. L. M.

*Matronis Aufaniabus Titus Albinius Januarius erexit
tubens merito.*

Monumentum hoc memoriæ Aufaniarum à Tito Albinio Januario erectum fuisse inscriptio ipsa loquitur, quæ clara est & tota integra, præterquam in postremis tribus notis: quarum media L clarissima est, postrema M etiam majore sui parte exstat, primæ loco supremi apicis extremitas seu cavitas litteræ vel E vel F vel S tantum supereft. Nec video ex collatione veterum inscriptionum, quæ littera alia sequentibus L. M. hoc loco apposite præfigi possit.

Similes inscriptiones Fulvius Ursinus in notis ad
M 2 librum

librum Taciti de Moribus Germanorum cap. viii
duas ponit, ut ostendat quanto in honore apud
Germanos præter Velledam & aliæ Fœminæ fue-
rint.

Tacitus Hist. lib. iv. cap. LXI de Velleda. *Ea
Virgo nationis Bructeræ, latè imperitabat, vetere apud
Germanos more, quo plerasque fœminarum fatidicas, &
augescente superstitione arbitrentur Deas.*

Idem lib. de Mor. Germ. cap. viii. Inesse quin-
etiam Fœminis sanctum aliquid & providum putant: nec
aut confilia earum aspernantur, aut responsa negligunt.
*Vidimus sub Divo Vespasiano Velledam diu apud plerosque
Numinis loco habitam. Sed & olim Auriniam & complu-
reis alias venerati sunt.*

Seldenus lib. II. de Diis Syris. *Ævo hoc antiqui-
tatis vestigiorum perquam studioſo plurimæ DEABVS
M A T R I B V S insculptæ aræ in Europa repertæ sunt,
eas apud Gruterum & Smetium videre licet.*

Ut sicco pede aras præteream à veteribus dicatas
MATRONIS. GABIABUS. VACALLINEHIS.
HAMAVEHIS. RUMÆABUS. Matribus.
GALLIACIS. BRITTIS. TREVERIS. ROMANEHIS.
FRISAVIS. ARSACIS. PATERNIS. SIVE MATERNIS.
Non intactam tamen relinquam. A. c. Ic. LXIX. men-
se Septembri semi milliari infra urbem nostram No-
viomagensem ad ripam fluminis inventam cum hac
epigraphe.

MA-

M A T R I B V S.
M O P A T I B V S.
M. L I B E R I V S. ^{s v i s}
V I C T O R.
C I V E S.
N E R V I V S.
N E G. F R V.
V. S. L. M.

Quod Veteres quoque inter alias Matres Numinis
loco habuerint Matronas Aufanias , contestatur
hoc marmor , MATRONIS AUFANIA-
BUS à T. ALBINIO JANUARIO olim
inscriptum & L. M. positum.

Quæ autem Aufaniæ istæ fuerint ? & quis T. Al-
binius iste Januarius , quem inscriptio memorat , non
ita clarum est.

Auriniam apud gravissimos Scriptores lego. Apud
Cornel. Tacitum Annal. Lib. 1. cap. LI. In vicis
Marsorum T A N F A N A E fanum vel templum illis
gentibus celeberberrium agnosco. Sed in nullis li-
bris adhuc Aufaniam reperio , præterquam in in-
scriptione hujus marmoris & fragmenti illius , quod
ex Paradino scio Lugduni existare.

PRO SALVTE DÓM.
 N. IMP. L. SEPT. SEVERI
 AVG. TOTIVSQUE DOMVS
 EIVS AVFANIS MAT
 RONIS ET MATTRIBVS
 PANNONIORVM ET
 DALMATIARVM...

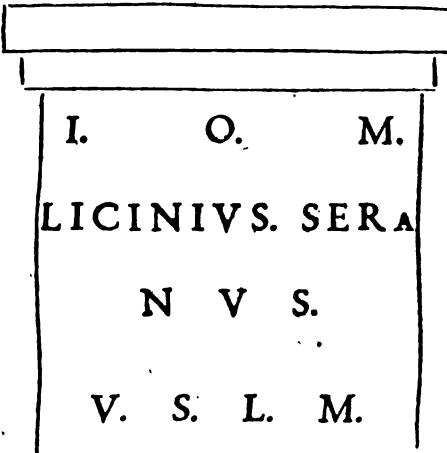
Talbinii vel Titi Albinii, (nam puncti vestigium
 inter T & A facit lectionem mihi dubiam) nomen
 non magis notum. Januarius Romanorum nomen
 fuit, & cognomen Aureliorum, Flaviorum & Pom-
 poniorum. Aurelius Januarius A. V. C. cI^o lxxx.
 Consul fuit. Flavius Januarius Papinianum consulit
 ff. xlvi. de solutionibus & liberationibus l. xciv.
 Pomponius Januarius Consul Herculii Collega fuit.
 Ego hic **T A L B I N I I** cognomen fuisse censeo.

Hæc ad explicationem præcedentis monumenti
 sufficere puto, quare ad relationem subsequentium
 lapidum nunc accedo.

Lapis inventus A. cI^o I^o xxx, die xxv. Novem-
 bris infra urbem intra muros Veteris Sacelli in agro
 Cameræ Lennepiæ proximo, in lapide illo olim stetit
 statua viri nudi, cuius brachium alterum fractum,
 gradus

gradus ad aram istam lapideam ex topho & silicibus
argilla lutatis erant fundati , altitudo ejus est unius.
pedis & octo pollicum , latitudo pedis unius & pol-
licum quatuor.

Inscriptio autem ejusmodi

hoc est , *Jovi Optimo Maximo Licinius Seranus Votum
solvit libens merito.*

Licinii & Serani nomina apud Romanos fuerunt
notissima. Ipsum Licinii nomen à Licino deductum
esse arbitror , ut Postumii à Postumo , Plancii à Plan-
co & Julii à Julo , teste Virgilio.

Julius à magno deductum nomen Iulo.

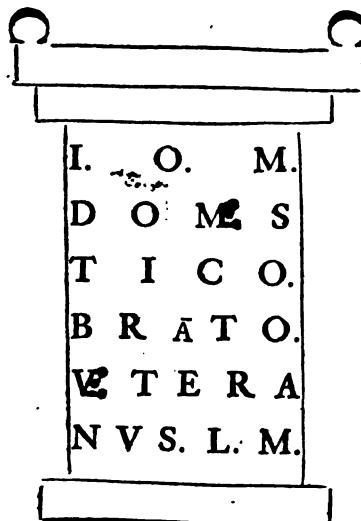
Liciniorum & Seranorum Familia fuit plebeja,
sed utraque clara & nobilis , atque in multos Consu-
lares stirpes propagata : Seranos etiam in nummorum
& lapidum inscriptionibus **S A R R A N O S** & **S A-
R A N O S** appellatos invenio , quasi dixeris Tyrios
vel

vel Punicos. Pænos Sarrâ oriundos Ennius dixit, hoc est, Tyro. Tyrus enim dicta est à pisce, qui illic abundat, quem Sara appellant, ex cuius sanguine in purpuram tingeatur. Inde Saranæ vestes Tyriæ dictæ sunt, quæ & ostrinæ & purpureæ.

Seranorum Gens à serendo id cognominis sortita, ut scribit Plinius lib. xviii, cap. 111. his verbis, *Serentem invenerunt, dati honores, Seranum unde cognomen.* Eodem respiciens Virgilius lib. Aen. vi.

----- *Et te fulco Serane serentem.*

Lapidea ara Sepulchralis, extra urbem Noviomagum A. cl^o I^c xxxvii, die xvii Novembris reperta, sed tandem à nobis Senatui data & parieti aptata. Altitudine pedem cum dimidio superat, & latitudine pollices Romanos octo æquat, in fastigii supremi extremitatibus bina habet cornua: epigraphe est hujusmodi.

Eft

Est & alius Lapis antiquus, sed multis modis multilus, à fronte pariter & à tergo: non ignotum mihi illud Poëtæ.

*Et saxo multa senecta nocet.
Auson. Epigr. xxxiv. --- Monumenta fatiscunt,*

Mors etiam saxis nominibusque venit.

Vetus certe multa hominum notitiæ subduxit.

In hujus lapidis fragmento legitur.

..... B L A N D.

XXX. A E. XII.

H. E. T. F. C.

Quanquam festinem, non possum tamen committere, quin litteras singulares exponam: Blandus, aut si mavis Blandinus, Annorum triginta, Ærum duodecim, vel quod idem, ut alibi in aliis nonnunquam legimus lapidibus, stipendiiorum duodecim. Ærarii milites dicti ab ære, quod stipendium facerent. Ærarius igitur duodecim, id est, qui æra meruit & stipendia fecit annos duodecim. Lineam ultimam H. E. T. F. C. sic explicabis, Hæredes ex Testamento fieri curarunt.

Lapis sepulchralis cum figura Fœminæ nudæ stantis, manibus sublatis inter serpentem à dextris & vasculum super tripode à sinistris. Lapis iste A. clo Ioc xxx infra urbem ad ripam fluminis intra muros veteris Sacelli in agro Cameræ Lennepiæ proximo inventus & ex museo nostro in Curiam publicam translatus.

*Lapillus viridis apud me politus & quadratus, unius
N fere*

fere est in quadrum pollicis , & crassitie tertiam circiter digiti partem æquat , in marginibus voces sequentes , sed inversæ & retrogradæ leguntur incisa litteræ.

MVLPI HERACLETIS STRATIOTICVM	MVLPI HERACLETIS DIARODONADIM
MVLPI HERACLETIS TALASSERO SA	MVLPI HERACLETIS CYGNARIVM ADIMP

Hic me sustineo & ingenue testor , quid superioræ significant , mihi N. L. De illis quid sentiam , non facile dixerim , sape mecum cogito , quid fibi illæ velint . Ego tamen nihil adhuc affirmare audeo , & juvenili meo judicio non tantum credo , videant qui in castris litterarum Veterani , & quibus emunctæ magis purgatæque sunt nares .

Dum prælum sudat & typographus sua grammatica prioresque typos conjungit , opportune in meas manus incidit similis , sed crustulos ejusdem formæ & magnitudinis lapillus , quem possidet Laurentius van den Bergh Vir Consularis , atque optime pessimo tempore de Tetrarchia & Urbe Noviomagensi meritus : non licet currente prælo de litteris inversis & characte-

raacteribus illi incisis altius jam cogitare , tantummodo typum litterarum marginalium hic dabo.

MARCI VLPPI HERA
CLETIS MELINVM

MARCI VLPPI HERA
CLETIS DIA MYSVS

MARCI VLPPI HERA
CLETIS DIARICESA D

MARCI VLPPI HERACI
ETIS DIARICESA D

Lapillus cæruleus est , in quo *FORTIS* L. F.
Lateres coctiles & tesseræ , seu quadratæ pavimentorum tegulæ quatuordecim , omnes in quadratum octo pollicum & singulæ duos digitos crassæ ; litteræ , inscriptæ.

Tegulæ aliquæ habent V E X . E X . G E R M .

Una est cum inscriptione V E X . B R I T .

Multæ , L E G . X X X . V . V .

Quam plurimæ . L E G . X . G .

In uno lateris fragmine legitur

A
E X . G E R . I N E .
V

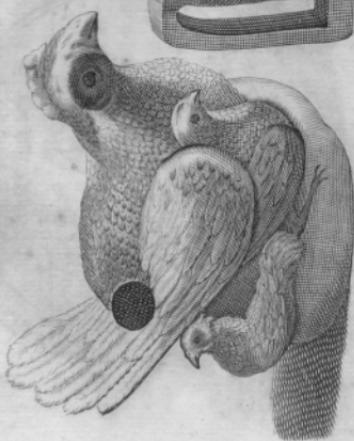
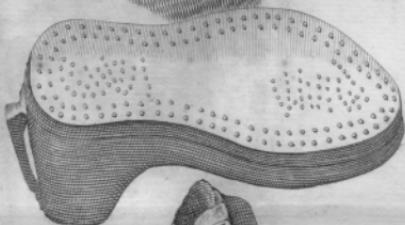
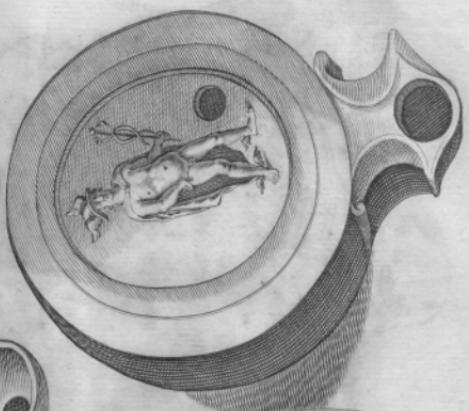
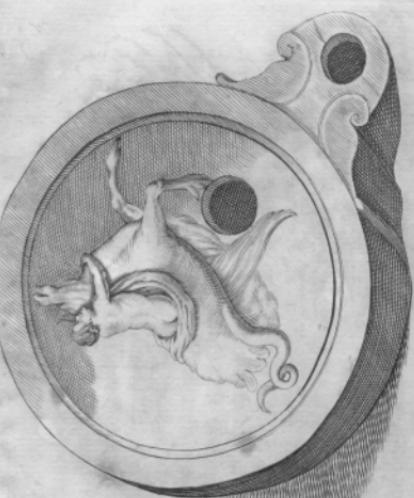
Aliud lateris fragmen non intactum relinquendum
N 2 cum

100 J O H A N N I S S M E T I I
eum gemino Cornucopiae & inscriptione L E G. X.
G. P. F. quod est; Legio Decima Gemina Pia Felix
vel Fidelis, utramque enim & lectionem & inter-
pretationem postrema littera F admittit, si veterum
monumentorum vestigiis insistimus. Habemus enim
in notis Aldi manutii ad J. Cæsarem pag. 272. P R I-
M I P I L O L E G. V I I. G E M. P I A E. F E L. & in
inscriptione Parmæ p. ccccxxi, 5 apud Janum Gru-
terum P R I M I P. L E G. X. G E M. P I A E.
F I D E L.

Quod attinet geminum Cornucopiae, illud Anno-
næ & Abundantiae loci, quem incolebat ista Legio,
forsitan indicium est: Dia Chrysoftomus inquit,
Amaltheæ cornu felicitatem & bonorum largitionem in-
dicat. Atque Adolphus Occo habet, per cornucopie
significatur ubertas agrorum & omnium fructuum abun-
dantia.

*Najades hoc pomis & odoro flore repletum
Sacrarunt, divesque meo bona copia cornu est.*

Ferunt Ammonem Lybiæ Regem, quum viseret
regionem ad montes Ceraunios, conspexisse Virgi-
nem formâ egregiâ Amaltheam nomine, quam ada-
mavit, filiumque ex ea genuit, qui postea quum spe-
cie & robore corporis esset insignis, Dionysius fuit vo-
catus. Amaltheam verò propinquæ oræ præfecit,
cujus figura cum cornu bovis esset similis, & regio
ipsa vineis, cæterisque frugiferis arboribus referta, à
Muliere autem regeretur, Amaltheæ cornu eam di-
xerunt atque propterea posteri optimam copiosissi-
mamque fructibus regionem à similitudine Amaltheæ
cornu appellarunt. Diodor. lib. III. Legimus etiam
Hercu-

Herculem donasse Aetolis cornu , propter coërcitum fluminis Acheloi cornu , quare regionem illam , antea sterilem , fertilissimam reddidit , cornu nimirum laborum duritiem significavere , frugibus feracitatem.

Lapidis Parii fragmentum variis flexuosis ordinibus affabre distinctum , A. c. l. l. c. LXXVI , dum hæc commentamur , Noviomagi refossum , fuit Epistylium ex candido marmore , quondam impositum scapo , sive columnæ , quæ ad perpendiculum basi insistebat , inscriptio Epistylia est.

PROSELITOS VI

L I B E L L A ærea ad ponderandum , cui unâ ex parte appendet globus sive rotunda pila plumbea , ut ex illius depressione vel elevatione multo melius rei pondus deprehenderetur.

L V C E R N A antiquorum reconditæ sunt mihi centum amplius , quarum plurimæ integræ & pulcherrimæ , paucissimæ laceræ aut mutilæ , omnes autem ejusmodi , quæ singularis alicujus monumenti fidem faciunt.

Summa Beati Patris diligentia magnum mihi hujus supellestilis clarissimæ illustrandæ laborem ademit , illius vestigia in explicatione Lucernarum presso pede ferè relego.

Omnes Lucernæ meæ intra Oppidi nostri pomœria inventæ sunt aut æneæ , aut figlinæ.

Eneas undecim possideo , quarum septem sunt penitiles.

Istarum **una** bilychnis , formâ æque atque magnitudi-

Eit alia , quæ non multum abit ab illa Corradini , quam Cl. Licetus duodecimo loco ponit , nisi quod nostra majoris orbis foramen majus & patens absque operculo , adhæc in medio , qui inter utrumque foramen est , canali , incisionem habet , medii fere digiti longitudine , tribusque ansulis perforatis , quibus catenulæ illi suspendendæ alligabantur , atque à tergo ex adverso orificiorum annulo lato pro manubrio instructa est , ut quarta Liceti .

Sed longum esset singularum formas , formarumque minutias ~~exequi~~ : summa tantum aut rariora dabo genera .

Reliquæ pensiles vulgiores annulum (qui iisdem pro manubrio est , qualis in septima Liceti , quo digitus gestatoris transmitti poterat) laminâ fere tegunt , quæ Lunæ modo corniculatur ; ut in quarta Liceti , atque aliquanto propius cornuum extremitates jungunt . Cl. Licetus in suis ad lucernas nostras annotationibus judicavit manubrium hoc sub imagine Lunæ corniculatæ , binos gerens orbes in apicibus cornuum , obtinuisse aliquid Mysterii : nempe , sicuti Luna de se lumen non habet , sed à Sole rotum sumit : ita lucerna lumen ab igne sibi forinsecus addito recipit : ac ut astrum Lunæ non æqualiter illuminatum adspicitur , sed aliquando corniculata spectatur , aliquando plena : quum tamen semper ejus hemispherium à Sole collustretur : ita in lucernæ manubrio signare voluit auctor has lunaris luminis differen-

rentias: per unum orbiculum indicans lunam plenam nobis conspicabilem in oppositione Solis: per alterum verò Lunæ semper illustratum hemispherium aliud, quod à nobis inspici non potest: per cornutam Lunam innuens partem orbitæ collustratæ nobis obversam. Vel potius per hujuscemodi duos orbes in apicibus cornuum Lunæ signavit hemispherium Lunæ à Sole collustrari tam in Veteri, quam in Luna nova, dum & ante coitum, & post coitum nobis cornua spectanda refert, etiamsi tunc à nobis adspici nequeat illud hemispherium illuminatum universum, at ejus dora extrema sub imagine cornuum.

Duae sunt, quæ à reliquis plurimùm variant.

Una lato fundo, calicis instar patens attollitur, à tergo foramen habet, antrorum oblongo & lato collo extenditur.

Altera non procul Judæorum hic Sepulchreto inventa, inferioris, ut videtur, vetustatis, coronæ in modum quatuor, totidem cardinibus ex eodem globo aut circulo radios emittit, qui communi ære, ex quo Lampas suspendebatur, colligati aliquanto supra id fastigiantur: ora duo habet, unum ad circuli latus excipiendo oleo, aliud longius antrorum ellychnio patens: infra fundum annulus est, cui patella defluenti forte oleo excipiendo appensa fuit.

Ista una, prior quatuor: ex aliis una duabus, reliquæ tribus catenulis suspensæ pependerunt.

Inter non pendulas, una pavonem seu avem stantem refert, cuius caput & collum manubrio, dorsum medio ori, cauda ellychnio serviit. Ista cum superioribus reliquisque ex ære fusâ est.

Una

*Una omnium ex ære ductili malleo & lima forma-
ta fuit, cuius operculum gemino orbe incrustato exor-
natum.*

*Lucernæ fictiles Authoris nomine apud me in-
scriptæ,*

A T I M E T I legunt duæ:

A T T V S A una:

C A R T O una:

C O M V N I S tres:

E V C A R P I novem, quæ omnes in ma-
jori orbe supra foramen capitum habent figuram.

F O R T I S sedecim, quarum tres habent

F O R T I S

I.

O P T A T I una:

P I I G V una:

S O I L V S una:

S T R O B I L & S T R O B I L I novem.

S V I L L I V una.

Est, quæ **L V C I L I V S**

S P I C R A D V S habet.

Superiora ista nomina Figulorum esse constat satis,
quam littera F (Faciebat aut Fecit) quæ in nonnul-
lis nomini subjecta, id clare testetur, ita enim lego

A T T V S A C A R T O F O R T I S

F.

F.

F.

S O I L V S S T R O B I L

F.

F.

**Quod Cl. Licetus de nomine defuncti, amici, servi,
ævi &c. ingeniose conjectat, firmioribus, quam ad-
huc factum, argumentis evinci optarem.**

In

In aliis vasis fictilibus saepe O. & OF. adjicitur, quæ litteræ officinam denotant: & fieri potuit, ut in eadem officina, sive figuraria, sive institoria plurimum Figulorum nomina diversis in Lucernis lecta fuerint.

Cl. Fortunius Licetus in suis ad lampades nostras observationibus, quas in lucem edidit post beati Parentis mei obitum, admittit, quibus in fundo præter nomen hominis additum est F, signare tum eo nomine Fabrum Lucernæ; sed quæ tali grammate carent, eas nomen habere Figuli pernegat.

Tam certum est, quam quod certissimum, idem nomen Artificis vel Opificis aliquando litteram F habere, aliquando quoque eadem carere, quemadmodum hoc aperte in tot reconditis Antiquorum Lucernis apparet: Nam hic toties promiscue tales & cum & sine F inveniuntur lampades, quarum multæ, ut alias omittam plurimas, nominibus vel FORTIS vel STROBILI insignitæ sunt, quibus littera F. non adjicitur. Quare nostra stat sententia & adhuc firmius stabit, si recte conferantur inscriptiones vasculorum & lucernarum: clare enim nomina quæ non semel in lucernis, eadem etiam in vasculorum fundis saepius leguntur.

Lampades inscriptæ ATIMETI in Helvetia & Batavia, tam Rhenoburgi quam Noviomagi olim repertæ, nec non STROBILI in Italia, in Gallia & in nostra inferiore Germania multoties sunt reconditæ: quis ergo cum Fortunio Liceto lib. IIII cap. XI dixerit incertum esse? an nomina ista fuerint artificis? an servi? Non enim vero-simile videtur unum

O

eun-

eundemque servum sepulchralem gessisse curam trium
Lucernarum adeo dissitarum: nisi forte idem nomen
variis servis impositum fuisse probaverit.

Depictam exhibit Cl. Licetus lib. III, cap. XI:
Lucernam L. C A E S. atque addit, *hinc argumento*
certe colligeret eruditissimus Johannes Smetius, aliquas
Antiquorum lucernas inscriptas nomine defuncti: & non
omnes nomine Fabri, nam Lucia Cesa Faber non fuit,
sed nobilis Matrona Romana, cui sepulchralis ista lucerna
posita fuit. Ast Liceti hoc argumentum non stringit;
multo enim melius & rectius legimus Lucium Cæ-
sium. Cæsiæ gentis frequens exstat mentio in veter-
ibus tum Lapidum, tum Scriptorum monumentis.
L. Cæsii meminit M. T. Cicero lib. I Ep. II. ad
Q. Fratrem, his verbis. *Nunc respondebo ad eas Epi-
stolas, quas mihi reddidit L. C A E S I U S. Invenio*
quoque, in vasculorum testaceorum fundis nominis
bus officinarum inscriptis, non tam O F. L. C. sed
etiam O F. C A E S I.

Adde, quod lib. VI. cap. LXXVII. de Lucernis è
terra Lemnia seu sigillata communi gratis commi-
niscitur, meræ sunt Viri ingeniosissimi conjecturæ:
quare non sine ratione exoptavit quondam Parens,
quum inter mortales ageret, firmiora illius rei argu-
menta: sed nunc quod restat agendum.

Materia ut in aliis figlinis, ita in Lucernis quoque
non unius ordinis est.

Aliæ albicant, nonnullæ cretaceæ molliores, aliæ
argillaceæ compactiores. Aliæ, perpaucæ tamen cze-
ruleæ, nigricantes.

Pleræque omnes rubicant, aliquæ superficie tenuis,
aliæ

aliæ toto corpore , luto nempe & argillâ ipsâ rubente , sed in istis paucæ saturi , plurimæ obscurioris & furentis coloris .

Est & alia , quæ adfrictu suo tingit , ut creta , alia , ut rubrica .

Ad formam venio .

Una mihi est minuta bilychnis , quæ non utrinque ut superior ænea , sed prorsum utrumque ellychnium emittit .

Aliæ simplices uno ellychnio contentæ , in iis quædam à communi forma abeunt .

Ut supra in æneis est , quæ avem refert : ita hinc una ad Gallinæ figuram formata , quæ pullos quatuor sub alis fovet : ellychnii foramen habet in cauda , & in tota lucerna non alibi aliud visifitur , per quod infundi possit oleum , præter illud , in quo myxus accensus irrumpit . Inde etiam Cl. Liceto Judice non difficile colligerem , fuisse illam lucernam ex illarum genere , quæ semel impletæ atque accensæ non indigent nova liquoris alicujus adfusione vel ulteriori formatis alterius adjectione ad diutissimam flammæ suæ conservationem .

Alia enorme monstrofi Satyri caput cornutum exhibet , hederaceâ corona redimitum , villosum & barbatum , linguam inter dentes exerens : atque inter cornua foramen habens , per quod olim à Veteribus infundi solebat oleum . Anterioris ellychnii os defractum . In figlino opere vix quicquam isto elegantius vidi . Et Author albis majusculisque litteris à tergo suâ manu adscripsit V I N D E X . F . E . Similem fere habet in suo augustissimo Antiquitatum Musæo Celsissimus

Est & albicans, quæ pedis dextri ocreati formam, vel si mavis, caligæ militaris speciem refert; media scote supra talos tibia præcisa, qua parte oleum infundebatur: ocrea seu caliga superæ, qua digiti pedis emineant, præscissa: ellychnium in ipso pedis pollice. Solea inferior geminos clavorum ordines, anteriore quoque & posteriore intra eos parte capira complura habet, ad calcem manubrio alto & oblongo instructa est. Similem exhibit Cl. Fortun. Licetus lib. vi, cap. xxviii.

Ut calceos, sic caligas clavis suffixas & rmanitas antiquitus militibus fuisse clarum est. Apud Valerium Maximum lib. ix, cap. i. luxuriosus Antiochi Syrix Regis Exercitus, magna ex parte aureos clavos crepidis subiectos habuit. Circum circa clavos soleis insigere Veteros consuevisse tam ad hostium offensam, quam ad hominum luxum, aut pedum tutelam docet Clemens Alexandrinus Pædag. cap. xi. Horum in calceis clavorum meminit & Josephus lib. viii. de bello Judaico cap. iii. referens de Juliano Romano Centurione. Calceos quod habuerit creberius et que acutis clavis, ut solent ceteri milites, fixos. Post eum Egesip. lib. v. cap. xxx. de excidio Hierosolymitano narrat Juliani confixum clavis calceamentum. Ita ut Græci ac Turcici milites, hodieque calceos multis clavis suffixos gestant: & rustici nostri soleas calceorum tum ligneis, tum ferreis clavis firmant, ut sint durabiliores. Doctissimus Wolfgangus Lazius lib. viii, cap. xiiii. Commentariorum Reipublicæ Romanæ agens de caligis militariibus

ribus non bene clavorum officium in caligis exposuit, quasi Antiqui caligas & braccas consuere clavis consuevissent. Sed revera *clavi* isti Plin. lib. ix, cap. xviii. dicebantur *caligares* & lib. xxxiv, cap. xiv. *caligarii*, à caligis militari bus, quibus suffigebantur. Et à caliga calceamento militari milites dicti caligati. Suetonius de Vitellio cap. vii. tot à via caligatorum quoque militum obvios exosculante. De clavo caligari scite quoque Juvenalis Sat. iii. §. ccxlvii.

- - - - - *Planta mox undique magna
Calcor, & in dito clavus mihi militis hæret.*

in dito nempe mei calcati pedis. Et in ultima Saty-
rarum legimus.

*Cum duo cura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clavorum.*

Lucerna hæc nostra non parvum eruditionis lumen dabit eruditio Viro Julio Nigronio Genuensi, qui singulari libro de Caliga Veterum plurima docte disse-
ruit, & inter alia non tantum curiose inquisivit, an ali-
quod lignum soleæ caligari fuerit adjunctum? sed etiam, an clavi caligares sic soleis fuerint infixi? ut clavorum cuspides, non vero capita terram aut solum contingent. Ipse in prioribus istius libri editionibus nullum lignum caligæ militari subactum, atque soleam solam, eamque tenuem plantæ substratam fuisse pro-
nunciabat: nec non propendebat in eam sententiam, ut cuspides clavorum humi serpsisse, & capita plana atque levia plantis adhæsisse putaret.

Certe utrumque longe aliter esse admodum clare ad nostram Lucernam videre licet. Solea enim altius à solo edita in illa conspicitur, sicuti nostro adhuc

ævo non pauci crepidarum calceorumque soleas subere suffici & infarciri curant, quo vim hyemalem aut commodius arceant, aut salubrius ferant. Sed quid me recentiora exempla morantur! non hic locus illa sibi spectacula poscit. Julius Cæsar, ut ex Dione patet, calceamentis utebantur altioribus. Constat quoque ex Augeliani Imperatoris verbis apud Flavium Vopiscum, calceamenta militum esse fortia atque altius à solo edita, quibus nimirum firmius ac tutius per loca luto limoque infesta incedant. Certe ad id crassiores è ligno soleæ longe magis utiles, quam quidlibet aliud è duplii triplicique corio compactum.

Clavorum autem cuspides soleis crassioribus fuisse infixas & capita non acuminata, nec retusa aut complanata, sed rotundiora extrorsum terram versus inversa eminere in lampade hac nostra perspicue cernimus. Quod non obscure etiam indicatur apud Veterem Poëtam Cælium Symposium Ænigmate LVII, cui titulus est, *Clavus Caligaris.*

*In caput ingredior, quia de pede pendeo solo,
Vertice tango solum, capit is vestigia signo,
Sed multi comites casum patientur eundem.*

Quare lecto ænigmate revocavit scripta, mutavitque sententiam Julius Nigrinus, & ne quis diutius hæreat, inspiciat antiquam hanc lucernam, & nullus illi amplius dubitationis locus relinquetur.

Reliquarum formæ communes inter se minus dissimiles sunt. Constant enim omnes orbe majore, quo majus foramen oleo, & minore, quo aliud ellychnio patet. Orbis isti duo canali ut plurimum (Cl. Licetus guttur, nasum, linguam, balanum vocat) inter se junguntur.

Habent

Habent præterea pleræque omnes à tergo in parte, quæ minori orbi seu ellychnio adversa est, manubrium, quod extrema majoris orbis parte sublatum orbiculari fere figura fundum versus reflectitur: altius fere istis est, quæ in secunda, tertia & quarta Cl. Liceti spestantur. Manubrium istud in meis omnibus perforatum est foramine, quod in majoribus Lucernarii vel Lychnophori digitum admittat, in minoribus pro quantitate minus est.

In nonnullis manubria non porrectim, sed transversim reliquo Lucernæ corpori junguntur, ut foramen paxillo aut clavo parieti adfixo aptari possit atque ex eo Lucerna ardens commode suspendi.

Illarum una in medio concham marinam habet.

Aliquæ manubrio omnino carent, non minutæ tantum, sed & pictæ, reliquis ornatiore, quæ hac parte exacte capedinibus suis, de quibus infra dicemus, imponebantur. Istæ fere similes Aldrovandice, quam Cl. Licietus sexto loco ponit.

In rotundis, majore sui orbe pictis, sunt apud me tres, in quibus duo pugiles clypeati gladius concurrunt.

In una est, quem Maximus Olybius à sua abesse voluit Mercurius petasatus, talariger, dextrâ loculos, sinistrâ caduceum gestans, pendente à collo chlamide, ante cujus pedes oleum infundebatur.

In alia albicante, Equus marinus, qui posteriore corporis parte in pisces desinit, caudam dimittit, caput extendit, & os sublime tenet, pedibus maris fluctus acriter secat, in ejus dorso & circa collum ad instar sellæ vel culcitæ vestis linctea oblonga & laci-

Est, in qua Genius pectori nudus solâ inferiore ab umbilico corporis parte Syndone obvolutus, dextra lecythum seu guttum tenet, sinistramque supra foramen, quo oleum emittebatur, expandit.

In alia, Figura stolata fluente circa caput peplo, adsurgente ad dextram ejusdem statello seu hinnulo visitur.

Est alia, sed manubriata, quæ Aquilam expansis alis, rostro palmæ ramum, unguibus trisulcum fulmen super globo tenentem ostentat. Licetus in suis animadversionibus illam dicit esse indicem Romani Imperii, & Populum Romanum tunc fuisse Victorem omnium locorum, hinc sua fert arma viatoria, veluti volans in omnes Mundi regiones.

In una, cervus currens visitur.

In alia, calix, ad latus foramen.

In pluribus capita variarum formarum. Omnes EUCARPI nomine inscriptæ capita habent. In una STROBILI, caput Mormonis pendentibus utrinque cincinnis hiante immensum ore. Licetus putat lucernam istam exhibere Juvenem Histriōnem antiquum, cuius imaginem dedit ex Corradino ac Pignorio Cl. Antiquariis in Lucerna Galuania mortuales ritus referente.

Fictiliū Lucernarum quædam peniles quoque fuerunt, quæ ad formam ænearum in extremo margine, medio fere inter ellychnium & manubrium spatio, ansulas duas perforatas habent, tertiaz, quæ manu

manubrio jungebatur, respondentes. Nec absimilis Pignoriana Liceto xvi. Tales forte fuerunt (si parva licet componere magnis) æterni Vestæ foci, fictilibus etiam vasis Tiberii ævo contenti, apud Val. Max. lib. iv. cap. iv. *Vas fictile Vestæ.*

Plurimæ gestationi præcipue servierunt. Eadem tamen pleræque ansulas paribus locis, quanquam non perforatas, ornatus tantum causa ad formam pensilium habent.

Orbis major in aliis magis, in aliis minus profundus est, variisque circulis, marginibus modisque variat.

Inferior fere *minor* orbis, quo ellychnium prominebat, varie ornatur, ut ex sexta Cl. Liceti aliisque colligere est.

Canalis *medius* in quibusdam perforatus est, ut istis foraminibus & aura admitteretur, & ellychnium temperaretur.

Longum esset omnia diversarum formarum genera, etiam in minutissimis enumerare. Usus & ornatus causa variis modis ars figlina hic in linearum, orbiuum marginumque flexibus luxuriat.

Fundus inferior in quibusdam planus & simplex est, in aliis orbibus circulisque pluribus decoratur, intra quos nomen Figuli, si tamen nominibus inscriptæ sunt, legitur, & alicubi parerga ornatus causa adjiciuntur.

Minimæ à manubrio ad extimum extremi oris marginem, digitos, imo pollices Romanos duos ferè æquant, ad modulus enim pedis Romani veteres eas exegi.

Plurimæ ad tertii fere , majusculæ ad quarti pollicis longitudinem extenduntur.

Quæ ultra quartum pollicem porriguntur , in maximis mihi numerantur , qualis ista , cuius os , quo funale prominebat , cum canali & aliquâ majoris orbis parte tantum reliqua est.

Ex ipsis colligas lucernas ipsis , non dicam , omnes , imo nec paucissimas igni isti inextinguibili serviisse . Plurimas cubicularias , communique domesticoque olim in usu fuisse existimo . Act. xx , §. viii . Erant lampades copiose in uno cænaculo . Et quid de ipsis tam multis (quæ communi in usu fuere) factum , si quæ nunc reliquæ sunt , omnes ad ignem istum inextinguibilem referantur ? Ego sane de nullâ mearum , quas possideo , pronunciare ausim , illam æternō isti igni sepulchrali dicatam fuisse , quanquam non paucas in ipsis urnis sepulchralibus inventas fuisse certus sciam . Mihi enim fides non fit æternos istos focos Tulliolæ , Pallantis , Olybii , omnium hominum ordinis promiscuos fuisse . Fuerunt ante annum millesimum sexcentesimum & quadragesimum sextum supra Urbem Næomagensem in valle reductæ H U N N O R U M montis lucernæ fistiles duodecim inventæ , formæ mediæ , aliquæ E U C A R P I nomine notatae , quæ in orbem dispositæ ora sibi obvertebant , adstabant in medio vascula patentia ex terra albicante sex , quæ ex fundo angustiore duorum digitorum labra dilatabant , ut superior margo flexibus variegatus , fundi margine tribus digitis altior , triploque circiter latior esset . Quis omnium istorum rationes certus nobis explicabit ?

Inve-

Inveniuntur alia vasa exacte rotunda , quæ mediocrum lucernarum majori orbi similia , fundo piano , superioris orbis acclivis centro os rotundum patens habent , quod pollicem crassiculum admittat . Lingula porrecta angusto foramine iisdem pro manubrio est , cucurbitulas fictiles fuisse suspicor , quæ tumido ventre subjecta flammula sanguinem in scarificatione educebant . Certe hic Chirurgus senex fuit , qui in scarificatione tali vase frequens utebatur .

Ad superiora de Lucernis duo adhuc adjiciam , unum æneis , alterum fictilibus jungendum .

Invenio opercula ænea quatuordecim , quæ diversæ magnitudinis , majoribus ænearum Lucernarum orbibus exacte respondent , ut intra altiorem Lucernarum marginem , quæ parvis operculis non claudebantur , ista toti orbi super imponerentur . Ista inferiore sui parte plana , marginem versus levi convexitate attolluntur , ut acu vel filo æneo , quum usus esset , à lucernis facilissime auferri possent . Superiore parte variis orbibus , incrustationibus , non vitreis modò , sed & argenteis ornantur .

Talis orbiculus est , quem habeo , qui interiore circulo notis argenteis nitet , exteriore pyramides , quarum basis introrsum , coni extrorsum tendunt , ex puro argento flammulas imitantes ostentat .

Quorundam circuli interiores tam alti sunt , ut non incommodè digitis prehendi , attolli , reponi que possint .

Illis addo operculum aliud , quanquam diversum quod totius lucernæ orbi patenti (quales non semel vidisse memini) marginique ejus interiori impositum

tum fuit: habet enim orbem ex lamina ærea deorum tendentem, qui interior exacte cavitatem diffuso supra juncturam extremo operculi margine accurate clausit. Operculum minus isti aptatum fuit, quale lampadi æneæ incrustatæ, de qua supra dictum, quod levi conversione impositum firmaretur.

Alterum, quod Lucernis serviit, sed fictilibus. Sunt *capedines fictiles*, quæ simplices, ut patellæ, marginem ejusdem cum lucernis altitudinis atque ejus formæ & capacitatis habent: quæ lucernis non manubriatis exactissime respondent.

Istius ordinis quindecim numero.

Una istarum est plumbea.

Alia semipede longior geminato margine attollitur, ansulasque incisas sex peripheriâ suâ habet, quibus catenulæ suspensioni habiles aptari potuerunt.

Reliquæ tredecim omnes manubriatae sunt ad modum Lucernarum majorum, ut his capedinibus suppositis lucernas ornatores gestatas fuisse vero-simile sit. Circa anteriorem extremitatem lampadis ellychnio propinquam aliquæ fuligine nigricant, nec aliter fieri potuit ab ardente ellychnio. An non tamen & absque aliarum lucernarum impositione pro lucernis patentibus ipsæ in usu fuerint, non ausim negare.

Retectus hic fuit **xiiii Februarii A. c^{lo} l^{oc} xlv.** (ad occidentem Oppidi, in margine fossæ Urbicæ, eo loco, qui Pes Romanus hodieque audit) *Sarcophagus ex iopho*, pedes circiter quatuor longus, adstabant lagenæ vitræ à latere tres, quæ sextarium minimum singulæ caperent: quarum una quaternis fundi.

fundi angulis litterata has notas singulares habebat
Z.E. E. V. Una majore sui parte liquore non oleaginoso sed salsuginoso plena, qui liquor tunc motu terraque injectione turbatus, paucos intra dies ad limpiditudinem clarissimam rediit, quam etiamnum integer servat. Cl. Liceto Judice lagena ista plena fuit humore lachrymarum, nam Veteres in funeribus Magnatum Mulieres pretio conducebant ad flendum, quæ lachrymas in urnulis vitreis colligebant; & multarum lacrymæ potuerunt in unam lagenam simul infusæ cum cadavere contumulari: sunt enim lacrymæ liquor non oleaginosus, at salsuginosus & limpidus, maxime diuturnitate temporis in loco subterraneo veluti sublimatus à calore telluris, qui liquor ita satis attenuatus facile potuit pristinam limpiditudinem recuperare, motu & injectu pulveris turbatam, mox residente pulvere non ita satis arcte permisto cum liquore tenuiore lachrymarum, & illarum falsedine vi nativi sui caloris ab se partes illas heterogeneas intra paucos dies segregante.

A capite Lagena altera duplo fere aliis major cum litteris C. G. C. P. in fundo. Ultraque habet litteras singulares aut notas, quæ Delio natatore egent, si quid certi inde expiscari liceat. Licetus in suis animadversionibus se admodum torsit & in omnes fere formas commutavit, conjecturam ex conjectura texuit, sed non habent conjecturæ speciem veritatis, male enim legit F. loco P., & propterea, quum nulla sit vera, ad unam omnes negliguntur.

Remotis tegulis lateritiis majoribus, quibus obtegebatur, præter ossiculorum fragmina, inventæ urnu-

læ vitreæ exigui ventris, colli oblongi, quæ altitudine digitos Romanos quinque superant, in unâ aliquid spissi coagulatum spadicei coloris, an opobalsami reliquæ? an aliud? in alterâ pollen tenuissimum cinericium. Speculum adhæc chalybeum, cuius diameter pollices quinque habebat, pars aversa leviter concavata, deargentata, varia parerga haberet. Bulla præterea (pueri bullati monumentum) plana cordis formâ ex catenula, majori æramento perforato, quod tegulæ annexum fuit, pendebat. Cujus fuerit sarcophagus, inquirit Cl. Licetus & statuit puellam Viri alicujus Magnatis in eo sarcophago sepultam, inquit enim, satis id ostendunt crepundia puellaria atque alia ibi comperta. Nimirum urnula istæ vitreas, in quarum una aliquid coagulatum, spadicei coloris, an opobalsamum? an aliud? certe fuit aliquid unguentorum, odoris extimâ suavitate puellæ gratissimum & usq[ue] quotidiano. In altera pollen tenuissimum cinericium; quidni pulvis iste sit odoratus, qualēm hic Cyprium appellamus, quo frequenter utuntur puellæ ad crines potissimum inspergendos. Speculum adhæc chalybeum pulcherrimum, in quo sepulchro, præterquam in Puellæ contumuletur! Bulla præterea pueri bullati monumentum, ut ut istiusmodi bulla simpliciter puerum nobilem dicere potuit: attamen cum ornatiore speculo, pubveribus odorum & opobalsamo, sive quovis also liquore, suavitate flagrantib[us] contumulata, non puerum, sed puellam nobilem ac nubilem Virginem maxime decet. Hæc ille.

Adde quod in eodem sepulchro capedo hujus generis seu lucerna patens fictilis simul inventa. Quanquam sollicite fossores, qui in ista certatim raptimque

que involarant, interrogavit Pater, negabant tamen omnes illi capedini alteram Lucernam impositam aut isto in sarcophago aliam præter hanc inventam fuisse: ut vel inde conjiciamus capedines istas & aliis lucernis sustinendis, & ipsas seorsim pro lucernis patentibus aliquando forte in usu fuisse.

Omnes meæ capedines ex argilla satis compacta cæruleæ & nigricantes septem, subrubræ quinque, albicantes duæ, & pleræque omnes in fundi medio circulum satis amplum atque altum habent.

L V N V L A E falcatæ, cavæ seu eorniculatæ argenteæ duæ, quibus olim ad luxum abutebantur foeminæ, quæque apponebantur collis camelorum, ut legimus in libro Judicum cap. viii, vers. xi & xxvi. Isidorus lib. xix, cap. xxxi. dicit, *Lunulae sunt ornamenta Mulierum*, quæ, ut scribit Hieronymus, habebant *bullas in similitudinem Lunæ dependentes*. Istarum Lunularum in Muliebri ornatu mentio est apud Jesaiam cap. iii, vers. xix. & ex eo apud Tertullianum de cultu foeminarum; nec non apud Cyprianum de habitu & disciplina Virginum. Basilius inquit, *Lunula muliebris est mundus, ambiens collum, & in formam orbicularis effectus, quem sibi circumponunt mulieres, dum sedulo accurant palam ostentare collum*. Chrysostomus ait Mulierum ornamentum esse *cultum in speciem Lunæ semiplena ad cohonestandam cervicem*. Lunulas quoque dimidiatas seu in cornua curvatas claræ Mulieres & nobiles Matronæ apud Veteres Romanos quondam gestarunt, ut nimirum sic demonstrarent se originem ducere, vel ab Euandro & Arcadibus, qui dicebantur *αγελλων*, ante Lunam nati. Vel à Centum Patri-

Patribus , primis illis Senatoribus , qui à Romulo fuerunt instituti ; nam ejusmodi Lunula , non tantum sideris corniculantis effigiem , sed etiam Litteræ C figuram , aut numeri centenarii notam exprimebat.

MALLEOLI tintinnabulorum pensiles argentei sunt quatuor.

M A N U S lapideæ & æneæ quinque:

Lapideæ duæ , quæ singulæ in sua cavitate globum continent.

Æneæ tres : Una oblongum quid contrectat.

Altera globum vel pomum ostentat.

Tertia est , vel H E R C U L I S poma tria , quæ sunt Hesperidum , tenentis , vel Jovis tres globos , aut si mavis , totidem orbis partes Veteribus tantum cognitas referentis , puta , Asiam , Africam & Europam.

M A N U B R I A ænea cultellorum sunt quinque , diversæ tam formæ , quam magnitudinis omnia . Eorum verò summitates nonnullæ gemino capite insignes , humano numirum & canino , canino quoque & aquilino.

Est & manubrium , quod Hermam refert.

M A T R I X seu forma argillacea , in qua *Figure* duæ , quæ basibus insistunt . Una earum dextram manum lateri applicat , sinistrâ corpus alterius figuræ tangit : altera scipionem manu dextrâ elevat , & sinistra clypeum gerit.

M I L I T A R I A instrumenta ænea diversi generis numero quindecim.

M O N I L I A gemmata , quæ sicut ornamenta catenulis

Cenulis pendere solebant de collo Virginum & Fœminarum. Vide superius Catenulas. pag. 74.

MORTARIOLVM lapideum concavum & hexagonum, quo res duræ & resolvendæ pistillo olim terebantur. Plin. lib. xii, cap. xxvii. *In mortariis immatura uva teritur.* Et Plaut. in Aulul. v, xvii.

*Culrum, securim, pistillum, mortarium,
Quæ utenda vasa semper vicini rogant.*

MVRÆNVLA ex ære octodecim. Vide Catenulas. pag. 74.

NODI cingulorum ærei duo.

OLLÆ fictiles multæ & variæ, atque in iis olla reliquias ferales continens. Vide infra Vasarium.

OPERCVLA pyxidum ænea sunt multa, aliqua etiam deaurata, alia gemmis vitreis incrustata, & nonnulla perforata. In uno illorum eminent Mutinus sive Priapus.

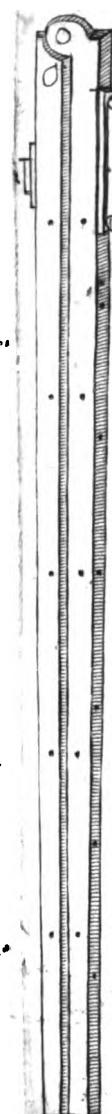
ORBI CVLI lusorii ossei sunt centum amplius, & vulgares ænei viginti quinque, in medio aliquorum horum orbicularum caput aut equi, aut canis simi, aut Leonis hirsuti.

OSSICVLA sunt mihi quinque, quarum alia colore albo, alia fusco, alia viridi, in medio singula habent foramen, quo lorum vel catenulam, de qua penderent, commode Veteres transmittebant.

Ossicula reliqua pisces repræsentant paris cum re turpicula (quam mox dabimus) non magnitudinis modo, sed similitudinis quoque atque ista sic in medio sunt perforata, ut singula ex loro pendula pisces rectum exhibeant, cujus pars anterior capitum, atque posterior caudæ æquilibres utrinque pendeant.

Est

Est ex osse piscis, qui nativo, nunc vetustate tam
men obsoleto, ossis colore albicat, forte ut cordis
simil candorem & canam fidem referret.

Est alias viridi Smaragdino colore, qui Platoni
Spei, atque aliis Fortitudinis & Vigoris symbolum est.

Est res purpicula, cum foramine in medio. Vide
inter Amuleta pag. 20.

O S T R E A vel concha cava ex ære.

P E D E S statuarum confractarum octo, omnes
præter unum plumbeum sunt ænei, atque in iis pes
est cataphractati Militis.

P E D I S antiqui Romani M O N V L I ex ære
duo, legitimi & exactissimi, uterque est unius ejus-
demque mensuræ, ac unus quisque, ubi semipedem
efficit, in medio dividitur, conjungitur, & si lubet,
denuo reflectitur, instar circini, quo Fabri aut Geo-
metræ suos ducunt circulos, dum pro lubitu pedes
illius vel contrahunt vel expandunt: in una autem
semipedis parte sunt nodi duo, quibus innectitur
lamella, quæ est in altera hujus moduli parte. Sin-
guli pedes sunt distincti in palmas quatuor & uncias
seu pollices duodecim, nec non digitos sedecim.

Hactenus inter Viros etiam eruditissimos multum
fuit dissidii, in exprimenda pedis Romani mēnsura,
sed ne hæsent diutius. Justa pedis longitudo ex mo-
dulis sive æreis, sive expressis in aliquo marmore po-
test examinari atque explorari optime.

Antiquus uterque noster modulus quadrat in omni-
bus cum ista Romani pedis mensura, quam ex Vete-
ri Lapide in hortis Angeli Colocii Romæ desumptam
exhibit Leonardus de Portis J. C., Vicentinus in libro
de asse,

de asse, & illa convenit etiam cum ista, quæ inventa est in alio marmore Titi Statilii Mensoris ædificiorum.

Mensura semipedis Colociani & Statiliani expressa est in Philandri annotationibus ad Vitruvium editis A. cl^o I^o xliv, quæ editio omnium dicitur esse prima. *Sciendum*, inquit Philander, *Pedem principio in quatuor palmas, id est, digitos sedecim divisum fuisse, quod satentur præter Vitruvium Columella, Frontinus, Isidorus, & alii.*

Quæ ratio cum paulò difficilior, aut minus expedita videretur, qui secuti sunt, pedem pro asse habentes, eum, quemadmodum & omne aliud integrum, (quod assem nominarunt) in duodecim æquas diviserunt partes. Unam portionem unciam dixerunt, duas sextantem, tres quadrantem, quatuor trientem, quinque quincuncem, sex semissem, septem septuncem, octo bessem, novem dodrantem, decem dextantem & decuncem Fannius Palæmon, undecim deuncem, duodecim assem sive pedem. Eas uncias nostri quum viderent pollicibus quadrare, non amplius uncias, sed pollices nominarunt: & certe, si componas, tres pollices quatuor digitos efficient.

Utinam nunc exactissimam Pedis Romani mensuram hic accuratissime possem instituere & exhibere? Verum id ita fieri, ut opto, non utique potest. Quandoquidem vere monuit Snellius Eratosthenis lib. 11, cap. 1. chartam udam, dum prælo subjicitur, & typum patitur ipsa pressura & humore, quem antea imbiberaut, non nihil extendi, & se ipsa fieri majorem, quæ postmodum siccata iterum contrahitur,

Q²

cur, & simul linearum mensuras, quas receperat, justo exhibit minores: Partem enim sexagesimam typorum & formarum longitudini excusis decedere, atque ita se à peritis & diligentibus Typographis edoctum.

De qua re si quis dubitat, explorare & periculum facere licet (ut ait eruditissimus Wilelmus Goesius cap. vi. Antiquitat. Agrar.) in eo semipede, quem primâ editione exhibuit Philander, collato cum ea pedis mensura, quam exinde expressam habet Agricola: itemque in ea, quæ est Villalpandi, unde transscrispsit Leonardus Marius ad Exodi cap. xvii, & inveniet exemplaria archetypis ubique extare contractiora. Idem quoque curæ nostræ eventurum certus scio, quod curiosum Lectorem monere debeo.

PISTRILLUM argenteum elegantissimum, quo aliquid in mortariolo ab Antiquis & tundebatur & frangebatur.

POCVULA fictilia sunt quam plurima diversi generis, majora & minora, albanticia, rubanticia, nigranticia, ansata & sine ansis, stricto ore, augusto collo, parvo ventre, exiguo fundo. Vide infra Vasarium:

POLLE X concavus æneus inusitatæ magnitudinis. Ajunt peritum quendam Geometram in Olympio monte longitudinem pedis magni Herculis olim invenisse, & ex una parte justam inde totius corporis magnitudinem composuisse. Idem hic fieri, atque ex uno pollice omnis magni Colossi statua excogitari & erigi nunc posset, ad minimum ex pollice cognoscimus colossum, non aliter, quam Leonem, ut ajunt, ex ungue.

PON-

PONDERA antiqua & legitima Romana sunt quadraginta circiter.

Aenea duodecim:

Plumbea novem decim:

Lapidea septem.

Ferreæ & lamellis æneis vestita sunt reliqua.

Est pondus æneum, *notatum V, unciarum fere sedecim.* Semisses habeo in partibus assis, dimidium assis librarii pendentes, in medio notatas litterâ rectâ S.

Quod autem primi inter eruditos ordinis Vir Celeberrimus Claud. Salmasius de Usura cap. xi. dicit notam, qua Romani olim semissim designabant, fuisse àversam litteram . In eo memoria Virum doctrinæ varietate, ingenii promptitudine & memoriam felicitate admirabilem fecellit.

Quadrantes notantur tribus. *Trientes* quatuor punctis, ad denotandum unciarum numerum.

Notæ ponderum æneorum sunt plumbeæ, vel stanæ vel argenteæ. Plumbeorum autem æneæ.

Uncia simplici puncto aut globulo, ut *Semuncia* litterâ S signantur.

Quincunciale pondus lapideum hanc notam habet V.

Sunt & alia pondera & notæ, quæ vel appendere vel de iisdem altius cogitare nunc non licet.

Scapi & *juga* ænea bilancium, trutinarumque sunt septem, quædam punctis argenteis distincta. Persius

Sat. v. §. c. ----- *Certo compescere puncto*

Nescius examen.

P Y X I D I C V L A E seu *P Y X I D V L A E* ex ære sunt numero tres & triginta, illarum aliæ rotundæ, aliæ quadratae, aliæ cordis fere figuræ, de quibus

Q 3

S E R A E æneæ plusquam viginti, & earum fragmī-
nā quam plurima.

S I G I L L A , quæ sunt parva signa seu Simulachra ad alicujus Dei vel Herois, aut Animalis sive alterius rei effigiem facta & formata habeo argentea , ærea , eburnea , marmorea & testacea , plusquam quinqua-
ginta fusilia & sculptilia. Arnob. lib. vi. *Simulachra* ,
*quæ vos terrent , quæque templis in omnibus prostrati at- que humiles adoratis , ossa , lapides , æra sunt , argen-
tum , aurum , testa , lignum sumptum ex arbore , aut
commixtam glutinum gypso.*

Quædam simulachra sunt inaurata , quædam dear-
gentata ; multa etiam mira pulchritudine , magno
artificio scite & venuste facta : omnia autem parvula ,
quæ inde Veteribus Sigilla dicebantur. Arnob. lib. v.
*Signa hæc ab artificibus saepe numero videmus modo par-
vula fieri , & palmarem in minutiem contrahi.*

Suspicio est minima ista Sigilla non publice culta
fuisse , sed vel Laribus sive Diis Domesticis annume-
rata esse , vel potius Gentilium Romanorum aliquem
aliquod ex illis Sigillis religionis ergo & instar Amu-
leti , ut fieri solebat , secum portasse. Ammianus
Marcellinus lib. xxii. narrat Asclepiadem Philoso-
phum *De æ Cœlestis argenteum breve figmentum quo cum-
que ibat solitum efferre secum.* Apulejus in Apol. ab eo-
dem more non alienus fuit , ut ex ipsius verbis patet.
*Nam morem , inquit , mihi habeo , quoquo eam , simu-
lachrum alicujus Dei inter libellas conditam gestare , ei-
que diebus festis thure & mero & aliquando victimis sap-
plicare. Eratque Mercuriolus.* Idem. *Dudum ergo cum
audi-*

Inter pag. 126 et 127.

p. 142.

p. 140.

*audirem sceletum per quam impudenti mendacio dictitari:
jussi, curriculo iret aliquis, & ex hospitio meo Mercurio-
lum afferret, quem mihi Saturninus iste Oe& fabricatus
est. Sic & Alexandri Magni, jam Dei vel Herois effi-
gies portabatur à Familia Marcianorum, docente
Trebellio Pollione in xxx Tyrann., quod ideo ait
se posuisse, quia dicuntur juvari in omni actu suo, qui
Alexandrum expressum vel auro gestitant, vel argento:
Eidem usui tot minima, quæ possideo, Sigilla vel
Simulachra possunt inserviisse.*

*In illis unum est Sigillum per parvulum argen-
teum, affabre factum & elegantissime elaboratum.*

H A R P O C R A T I S.

Imagine puerili.

Cum flore loti in capite.

Cum alis & pharetra à tergo.

*Primoribus dextræ manus digitis vocem premit aut
silentia suadet.*

Brachio dextro situla appendet.

*Media corporis pars velatur veste, quæ in humero
dextro substringitur.*

Circa sinistrum lacertum serpens volvitur.

Lævâ manu tenet clavam nodosam Herculis.

Cui anser appendet.

Quamque ramulus ambit.

A dextro pede sedet cuniculus sive lepus.

*A sinistro aquila, aut accipiter, vel alia
avis, nam propter detritam rostri capitisve partem
non facile dignoscitur.*

*Imagunculam hanc argenteam, quum A. cIc Ioc.
xxxi v Amplissimus & Litteratissimus Vir Gisbertus*

Cupe-

Cuperus Professor Daventriensis in Musæo nostro inter tot antiquas & singularis operis statuas videret, primo intuitu in admirationem rapiebatur, quod res tam variæ tamque elegantes junctæ forent, & tot Ægyptiorum Mysteria ob oculos ponerentur: sed postea domum reversus pulcherrimum illud sigillum diligentiori examine excussit, ostenditque publice sub Harpocratis figurâ ex Ægyptiorum instituto solem repræsentari. Viro in studio Antiquitatum versatissimo ego lubens adsurgo, vestigia Consulis & Professoris hic relego, ac quicquid loci vel brevitatis ratio exigere videtur ex elegantissimo ejusdem libro hoc transfero.

HARPOCRATES, aut si mavis, *Harpocratiolus* noster *imagine puerili* videtur, Sol enim ut puerulus & infans ab antiquis cultus est. Et Apollo variis ætatis effungi solebat. Juvenis & intonsus à Græcis colebatur, senex & barbatus ab Hieropolitanis Syriæ incolis, qui alias reprehendebant, quod Apollinem adolescentem & imberbem venerarentur, ut testis est Lucianus. Martianus Capella lib. I. *Facie mox ut ingressus est Pueri residentis, incessu medio Juvenis anheli, in fine Senis apparebat occidui.* Quâ re videntur tempus matutinum, meridiem & vesperam respicere. Quod si placet, tres de die ætates interpretari. Harpocrates puer, erit oriens: Orus Juvenis, medio die lucens, Osiris verò senex, occidens Sol. Macrobius l. I., c. xviii. *Haec etatum diversitates ad Solem referuntur, ut parvulus videatur hyemali solsticio, qualem Ægyptii proferunt ex adyto die certa, quod tunc brevissimo die veluti Parvus & infans videatur: exinde autem*

autem procedentibus augmentis æquinoctio vernali similiter atque adolescentis adipiscitur vires, figurâque juvenis ornatur, postea statuitur ejus etas plenissima effigie barbae solstitio æstivo: quo tempore summum sui consequitur augmentum. Exinde per diminutiones dierum venuti senescenti quarta forma Deus figuratur. Quo ex loco patet quatuor ætates Soli Ægyptios adscriptisse, atque eum etiam puerum ex adyto protulisse.

Occurrit primò *ornamentum* in altitudinem exstratum, & capiti Harpocratis impositum, estque *flos vel fructus loti*, tum quia omnes Ægyptiorum Dii eo solebant ornari, tum quia peculiari ratione Soli datus est. Veteres scribunt, lotum Sole exorto sese explicare, occidente vero claudere: haud vanum ex eorum sententia testimonium, naturam illius à Solis natura non alienam esse. Dioscorides l. i v. c. cxiv. *Est & in Ægypto lotus, que in campis flumine inundatis provenit caule fabæ: flore parvo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente Sole comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri: adduntque caput ipsum vespera aquis condi, & ad exortum Solis emergere.* Qualia etiam memoriaz mandarunt Theophrastus, Proclus & Plinius, cujus hæc sunt verba lib. xiiii, c. xvii & xviii. *Mirum est, quid præter hæc traditur Sole occidente papavera (ita vocat fructum, quia papaveri erat similis) ea comprimi & integri foliis. Ad ortum autem aperiri, donec maturescant, flosque, qui est candidus, decidat.* Præterea ipsa loti foliorumque forma Deo convenit, juxta illud Jamblichi c. xxxvii. de Myst. Ægypt. *Omnia in loto rotunda sunt, tum poma, tum folia, ex quo circularis actio mentis significatur in Deo.*

R

Atque

Atque hæc est causa , cur ista planta Sol designatur.

Ceterum imagunculam nostram Harpocratem & Solem referre indubitatum indicium sunt *digiti*, quibus os premit & non enuntianda esse Isis & Serapidis , cum quibus una colebatur vulgo , sacra indicat. Varro l. iv. de Ling. Lat. *Hi Dei iidem, qui e Ægypto Serapis & Isis.* At St. Harpocrates *digito significat*, id est : dicerem plura de iis , sed Harpocrates prope est , & silentium imperat digito. Nam ubique ferè colebatur Serapis & Isis , ibi Harpocratis Simulacrum erat. Sic enim Augustinus lib. xviii , cap. 1. de Civ. Dei. *In omnibus templis, ubi colebantur Isis & Serapis, erat etiam Simulachrum, quod digito labiis impresso admonere videretur, ut silentium fieret.* Illustris Scaliger arbitratur digitos ori esse admotos , quod Ægyptii dicent quosdam Deos , & inter cæteros , Orum cum Sole, ita esse natos. Damascius apud Photium de Heraisco Philosopho Aegyptio, fuit & primus ipsius ortus revera mysticus. Fertur enim ex matris uero produisse, digitum silentii indicem labiis admotum habens , quomodo Ægyptii fabulantur natum esse Orum & ante Orum Solem . Cum autem sol nullus alius sit , quam Osiris , quid mirum filium Orum , sive Harpocratem eodem habitu fuisse natum.

Ut ad *alas* & *Pharetram* , quibus Harpocrates ornatur atque armatur, transgrediamur. Nullum firmius argumentum afferri potest ad demonstrandum Harpocratem solem esse , nam ejus Dei simulachra Aegyptii pinnata fingebant , ut solis monstrarent velocitatem , teste Macrobio lib. 1. Sat. cap. xix. In signum velo-

velocitatis optimo jure illi alæ tribuuntur. Celeritas igitur motus causa est, cur soli alæ tribuantur. Quod & monere, quando de Horo loquitur, non omisit Suidas.

Pharetra autem cum sagittis, quod insigne nulli alii, quam Soli melius convenit. Nam Apollo solebat Sagittarius depingi: teste Maximo Tyrio Diss. xxvi. Quia Sol radios instar sagittarum in terram & inferiora loca vibrat ejaculaturque. Fulgentius lib. i. Myth. *Arcum verò huic (Apollini) sagittæque conscribunt, quod de circulo ejus radii in modum sagittarum exilant.* Eodem respicientes Gentilium Philosophi, Sagittarium, signum Coeleste soli consecrarunt: In numero Gallieni centaurus Sagittarius cernitur cum Inscriptione. A P O L L I N I . C O N S . A U G . Non quod Sagittarius ipse Sol sit, sed Soli dicatus & consecratus.

Brachio Harpocratis dextro fistula affabre facta appendet, qua frequenter Ægyptiorum Numina ornari solent, ex eorum sententia humorem rerum omnium esse originem credebant Antiqui. Aristides testatur Poëtas ortum Deorum aquæ sub Oceani nomine tribuisse, & omnia ex humore orta esse. Quæ ut Ægyptii clarius docerent, hydriam vel fistulam aqua plenam in Osiridis & Isidis sacris ferri volebant, ut docet Apulejus l. xi. Metam. cui addenda omnino Vitruvii verba. *Ex eo etiam, qui facerdotia gerunt moribus Ægyptiorum, ostendunt omnes res è liquoris potestate consistere.* Itaque cum hydriam tegunt, quæ ad templum ædemque casta religione refertur, tunc in terra procumbentes, manibus ad cælum sublatis, inventionibus gratias

tias agunt divine benignitatis. Neque illud memorie mandare oblitus est insignis Philosophus Plutarchus lib. de Is. & Osir. Non solum autem Nilum, sed omnes simpliciter humorem, defluxum Osiridis vocant, & ante sacra in pompa semper praecedit vas aquarium in honorem Dei. Ubi multis iisque lectu dignissimis ex sententia Ægyptiorum ostendit principium rerum humorem esse: à quibus etiam Thales videtur hausisse, & esse, ut loquitur Diogenes Laërtius. Præterea vel ideo Sol situlam potest tenere, quia Nilum putabant inundare ~~in~~ ⁱⁿ ~~tempore~~ ^{tempore} ~~et~~ ^{et} Leonis signum eo subeunte, ut docuit Horus Apollo.

Media corporis pars vel sinistrum latus *velatur*, quia Sol de die terram illustrat, de nocte absconditur, & super nostrum Hemisphærium caligines fugâ suâ inducit.

De *Anseri*, hæc avis, præterquam, quod Priapo, ut ex Petronio, & Junoni, ut ex Livio & Plutarcho patet, sacra sit, dicatur etiam Isidi & Osiridi, ac proinde Horo vel Harpocrati. Nam in templis eorum alebatur, Isidique gratissimum sacrificium erat. Aristides, *Cum in Thermis versarer, jussi me Dea (Isis) duos anseres sibi sacrificare.* Eosque quoque in Isidis templo asservari & ali Artemidorus memorie mandavit: Isiacusque apud Spanhemitum Sacerdos inter varias florum & fructuum primitias etiam anseres gerit. Harpocrati autem sive Soli dicantur, quia ut ille nil nisi ignis, ita hæc aves naturâ calidissimæ sunt, referente Æliano.

Sinistra prætereà manu Harpocrates noster *clavam*. *tenet nodosam*, eamque ramulus puta vel hederæ vel *vitis*

vitis ambit. Clava ad Herculem , ramus ad Bacchum & ambo ad Solem possunt referri. Herculem cum Baccho solēm esse , certum est ; de primo id luce meridiana clarius ostendit Macrobius lib. i. Sat. cap. xx. Sed nec Hercules à Substantia Solis alienus „ est , quippe Hercules ea est Solis potestas , quæ hu- „ mano generi virtutem ad similitudinem præstar „ Deorum : postea subjicit. Et revera Herculem So- „ lem esse vel ex nomine claret. ~~Herculus~~ enim , quid „ aliud nisi ~~eg~~ id est , aëris ~~ætatis~~ : quæ porro alia aëris „ gloria nisi Solis illuminatio : cuius recessu profundи- „ tate occulitur tenebrarum ? præterea sacrorum ad- „ ministrations apud Ægyptios multiplici actu , mul- „ tiplicem Dei afferunt potestatem , significantes Her- „ culem hunc esse in omnibus & per omnia Solem. De secundo, puta Baccho , qui etiam idem cum Sole. Dio Chrysostomus Orat. xxxi. *Apollinem & Solem & Dionysum* , quidem dicunt eundem esse , & vos ita exi- stimatis. De utroque docet ex sententia Gentilium. Eusebius lib. iii. præp. qui *Solem modo Herculem , modo Bacchum* dicere non verentur.

Ramus , qui Herculis clavam cingit , sive pampineus sive hederaceus sit , parum interest , quia utramque plantam Deo dilectam & acceptam fuisse constat. Hederā Bacchantes , Baccho sacra facientes , Silenos , Satyros omnesque adeo Dei comites ornari solere notius est , quam ut probari debeat. Bacchus etiam ab Horatio , Tibullo , Silio Italico , aliisque hederā coronatus introducitur : quorum ultimus canit.

Lumine purpureo frontem cinxere corymbi.

R 3

Vitem,

Vitem vitium repertori gratissimam quis dubitat?
principue cum Virg. Eccl. vii. canat.

Populus Alcidæ gratissima, Vitis Iaccho.

Ad serpentem accedendum est, omnium ferè Deorum sive Dæmonum symbolum & Comitem. Nihil frequentius in Ægyptiorum Sacris, qui Isidem & Osirim serpentibus representare solebant. Ammianus Marcellinus lib. xxii. *serpentes quoque Ægyptus alit innumer as ultra omnem perniciem s̄eientes.* Et prope simulacrum Isidis argenteam statui consueuisse docet Juvenalis Sat. vi.

Et movisse caput visa est argentea serpens.

Sed notandum serpentem peculiari ratione Soli tribui & proinde recte Harpocratem eā ornari. Macrob. lib. ii, Sat. cap. xx. Simulacris Æsculapii & Salutis „ Draco subjungitur, quod hi ad Solis naturam Lu „ næque referuntur. Et est Æsculapius vis salubris „ de substantia Solis subveniens animis corporibusque „ mortalium. Salus autem naturæ lunaris effectus est, „ quo corpora animantium juvantur salutifero firma „ ta temperamento. Ideo ergo Simulacris eorum „ junguntur figuræ Draconum, quia præstant, ut „ humana corpora velut infirmitatis pelle deposita; „ ad pristinum revirescant vigorem, ut virescunt „ Dracones per annos singulos pelle senectutis exuta, „ propterea & ad ipsum solem species Draconis re „ fertur, quia Sol semper velut à quadam imæ de „ pressionis senecta in altitudinem suam, ut in robur revertitur juventutis. Hujusque superstitionis cau „ sam etiam ex origine vocis repetit. Esse autem Dra „ conem, pergit, inter præcipua Solis argumenta „ , etiam

„etiam nominis fictione, quod sit nuncupatus ἄνθρωπος οὐκέτι,
„id est videre. Nam ferunt hunc serpentem acie acutissima & pervigili naturam sideris hujus imitari.

Apede dextro stat cuniculus sive lepus. Cum Ægyptus pleraque animalia (teste Herodoto lib. II, cap. LXV.) sacra habuerit, quid mirum leporem eodem numero recenseri? Ut enim Sol generationis & foecunditatis Pater fertur, ita ejus symbolum optimo jure erit lepus, foecundissimum animal, quod semper gignit & pariens uterum gerit. Plinius lib. VIII, cap. LV. *Lepus omnium præde nascens, solus præter dasypodem superfætat, aliud educans, aliud in utero pilis vestitum, aliud implume, aliud inchoatum gerens pariter.* Qualia etiam docent Herodotus, à quo sua Plinius hausit, Pollux, Xenophon & Aelianus. Sunt præterea lepores velocissimi, ideoque recte soli, celeri Deo, cuius & Filia dicuntur esse celeritas, à Martiano Capella consecrantur. Xenophon docet omnia in lepore membra mirifice ad celeritatem esse composita, deque eadem re multis agit Aelianus in Historia animalium. His adde, ut sol semper lumen suum vel in superiore vel inferiore hemisphærio ostendit, ita leporem oculos apertos habere, nec eos, dum dormit, claudere, quemadmodum præter Aelianum tradit Plinius lib. XI, cap. XXXVII. *Quin & patentibus dormiunt lepores, multique homines, quod Corybantian Græci vocant.* Aegyptii patens quid significare volentes, leporem, teste Horo, pingebant. Si autem alicui Cuniculus videatur esse, eadem rationes militabunt & recte soli hoc animalculum dedicari evincent. Plin. lib. VIII, cap. LV. Leporum generis sunt, & quos

& quos Hispania Cuniculos appellat, fœcunditatis eximiæ. Sane apud Hispanos abundasse, & eo nomine illis vocatos esse docet quoque Aelianus lib. xiiii, cap. xiiii. Huc respiciens Catullus carm. xi. Celtiberiam eleganti & vero epitheto Cuniculosam vocat. In nummis Hadriani Hispaniam comitatur cuniculus.

Restat *avis*, quæ ad sinistrum pedem veluti Dei ~~impedito~~ sedet, & propter rostrum capitisque partem detritam difficulter cognoscitur. Potest esse aquila, quia & illa Soli dicata, ut vel ex Apolline Hieropolitano patet. Macrob. lib. i. Sat. cap. xvii. Aquilæ propter altissimam velocitatem volatus, altitudinem Solis ostendunt. Sed melius est vel corvum, vel accipitrem interpretari. Porphyrius lib. iii. de Abst. enim Apollini maxime inservire tradit ~~accipitrem & corvum~~ accipitrem & corvum. Et Corvus peculiari ratione Soli non modo apud Græcos & Latinos, sed & Aegyptios adscribitur. Aelianus lib. vii, cap. xviii. de urbe Copto, & corvis binis circa eum videri solitis, loquens, est & Apollinis delubrum eo in loco, cui corvos sacros esse ajunt. Atque hæc quamvis verissima sint, tutissimum tamen erit accipitrem explicare, tum propter multum ejus in Sacris Aegyptiorum usum, tum quia plurima cum sole communia habet, ejusque veluti unicum & optimum signum proponitur. Eusebius lib. iii. præp. Soli accipiter dedicatur, quia lucis & spirituum symbolum est, & propter celeritatem motus, & quia altum petit, ubi lux est. Addit in urbe, cui Apollinopolis nomen, Lunæ simulachrum caput accipitris habere, utpote quæ lumen à sole mutuetur. Aelianus lib. x, cap. xiv. Accipitrem Apollini Aegyptios

ptios consecrassē tradit , quia de avibus solus aduersos solis radios intuetur , nec flammā ejus offenditur. Horus Apollo fœcunditatem & diuturnam vitam , quam nec præterit Ælianuſ , in cauſa eſſe ſcribit , cur Deum ſignificare volentes Accipitrem pingant , quia & Solis ſimulacrum eſſe videtur. Addo & ego , quod memorię tradidit Euarthes in Fabulosis , accipitrem fuſſe ſacratum Apollini , unde illud eſt Homeri.

K̄lēnō Āmōdōnō m̄yōs d̄l̄z̄nō.

Nam celer Accipiter fit Phabi nuntius ales.

Hactenus fatis ex eruditissimo laudatissimi Cuperi libro , ad quem , ne ſingula exſcribam , curioſum Lectorem remitto , nam & illic varii Auctorum loci , Hieroglyphicæ notæ , numiſmata , Basiliidianorum gemmæ , nec non marmora novâ luce doctiſſime perfunduntur.

S I G I L L A inaurata ſunt mihi duo ænea.

Unum minus magni Proto-Martyris S T E P H A N I , de quo olim cecinit Poëta ſacer Prudentius.

*Primus init Stephanus mercedem ſanguinis, imbre
Afflictus lapidum ; Christum tamen ille cruentus
Inter ſaxa rogar , ne ſit lapidatio fraudi
Hostibus. O primæ pietas miranda corona !*

*Alterum majus J E S U C H R I S T I D O M I N I
N O S T R I , Sigillum hoc ſex pollices altum & à parte poſtica concavum, Crucifixus autem in eo cernitur per ſingulas manuum palmas & pedum plantas ſingularis clavis trajectus pedibusque tabellam premere , atque in eadem cruribus non reductis aut mutuo ſibi impositis & complicatis , ſed diſtinctis ac directis hære. Præter tabellam quoque ſuppedaneam , cui crucifixus*

S

cifixus innitebatur, habere semicinctum, quod vesp
landa, vel medium corporis partem à ventre ad genu
tegeret, sed subligaculum hoc laxæ instar braccæ
quasi lato clavo est exornatum, atque oblongis viri-
dibus & cœruleis ex vitrea gemma areolis aut laciniis
incrustatum.

Unde patet recentiores tum Statuarios, tum Picto-
res ex Naturæ suæ Genio varie etiamnum ludere,
quando J. Christum & superiore & inferiore corporis
sui parte nudum, atque medium circa ventrem solo
indusio vestitum effingunt, & sine ullo suppedaneo
efformant, non directis sed reductis cruribus, tribus
que tantum & non quaternis clavis cruci affixum, ut
mos erat teste Plauto in Mostell. 11, 1. *qui in crucem
excucrerrit, affigantur bis pedes, bis brachia.*

Auctor etiam Romæ Subterraneæ Tom. ii. lib. xiv,
cap. XLVII. similes nostro sigillo ex ære statuas exhi-
bet, Auctoresque quarternarium clavorum numerum
afferentes profert.

Janus Nicius Erythreus Vir Litteratus, Lib. vi,
Epist. iv. scribit ad eruditum Bartholdum Nihusum,
posse disesse se imaginem Cruci-fixi à Fratre in cryptis inven-
tam æneam, in qua conspiciebatur Christus quatuor cruci
clavis affixus tabellam pedibus premere. Et post Epist. v.
cernebatur in eadem Christus non reductis, ut mos est cru-
ribus, sed distentis ac directis hærere.

S I G I L L U M M E R C U R I I eburneum est trium
pollicum. Plinius lib. XXXV, cap. XI. Diana etiam Si-
mulachrum ex ebeno visum tradit. Tibull. lib. 1, El. x.

*Ne pudeat prisco vos esse è stipite factos,
Sic veteris sedes incoluisse Avi.*

Tunc

*Tunc medius tenere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde Deus.*

Ovid. - - - - - *Multa Sacerdos*

Lignea contulerat Veterum simulachra Deorum.

Veteres Germanos Deorum maxime Mercurium, cuius multa sunt simulachra, coluisse, post C. Julium Cæsarem lib. vi, cap. iv. Corn. Tacitus Author est, qui speciatim Cattis Batavorum Majoribus & Consanguineis hunc cultum tribuit: in bello cum Hermunduris lib. Annal. xiiii, cap. lvii. *Victores, inquit, diversam aciem Marti ac Mercurio sacravere, quæ minæ in ipsis Cattos vertebantur, sive gens utraque Deo, sive ut aliqui accipiunt, Hermunduri Marti, Catti Mercurio, si ipsis bellum prosperum esset, votum fecerint. Patrium hunc Mercurii cultum Batavos servasse varia loquuntur Monumenta. Penes me præter alia ex ære Mercurii Signa hoc fictile ex ebore sigillum Mercurioli formosâ & juvenili facie, cum talibus, alis & galero, petaso aut pileo Arcadico, de quo Papin. Statius iv. Theb.*

- - - - - *Arcadici morem tenet ille galeri.*

Apulejus in Apol. de Mercuriolo suo eleganter & sati forsan accommodate ad sigillum nostrum loquitur. *En vide, quam facies ejus decora & succi plena sit, quam hilaris Dei vultus, & decenter utrinque lanugo malis decerpit, ut in capite cristatus capillus sub imo pilei umbraculo appareat, quam lepide super tempora pares pinnulae eminent.*

Mercurio Deorum Interpreti Veteres alas in capite & pedibus posuere, ut significanter velocem ferri per aëra sermonem.

SIGILLVM CONCORDIÆ lapideum, vel
ut alibi Ovidius. Factum de marmore signum.

Quum fieret, lapis asper erat, nunc nobile signum.

Sigillum hoc altitudine decem digitos æquat, &
Concordia ut Virgo sedili insidet, dextrâ tenet patre-
ram ad Deitatis indicium, sinistrâ cornucopiaz, ut
ostendat abundantiam omnium bonorum, quo ha-
bitu Drusilla Soror Caji in nummis nostris visitur.

SIGILLA ex ære conflata elegantissima vel ba-
sin habent vel eadem carent: ut VICTORIAE, Concor-
diaz &c.

VICTORIAE sunt mihi sigilla duo.

Unum est quatuor pollicum; referens Virginem
alatam & pede utroque insistentem globo, sed nudo
pede sinistro, pexo crine & laxa veste. Huic per
omnia similem, nisi quod dextrum brachium circa
humerum sit mutilum, habet in suo Musæo Reve-
rendus VirJohannes Braunius Ecclesiæ Gallo-Belgicæ
apud nos Pastor doctissimus, nec non eruditæ anti-
quitatis investigator curiosissimus.

Alterum est trium pollicum, Virginis quoque alatae
& laxa veste induitæ, sed solo pede sinistro insistentis
globo, quæ dextrâ tenet lauream coronam, sinistrâ
autem palma excidit. Ovid. lib. 111. Amor. Eleg. 11.

Prima loco fertur sparsis Victoria pennis.

Culta autem fuit in privatis Civium porticibus aut
Xystis; hinc Apulejus lib. 11. Milesiar. de Byrrhenæ
ædibus. Atria longe pulcherrima, columnis quadrifâ-
riam per singulos angulos stantibus, attollebant statuas
palmaris Deæ, facies quæque pinnis explicitis sine gressu
pilæ volubilibus instabile vestigium plantis roscidis decita-
tes,

tes, nec ut maneant, inherent, & jam volare creduntur.

Admodum concinne & accommodate ad nostrum
Victoriæ Sigillum Prudent. lib. 11. in Symmach.

*Vincendi quæris Dominam? sua dextera cuique est,
Et Deus omnipotens, non pexo crine virago,
Nec nudo suspensa pede, strophioque revincta,
Nec tumidas fluitante sinu vestita papillæ.*

C O N C O R D I A sunt duæ, carum una tres polli-
ces æquat, altera duos superat, utraque ut virgo sto-
lata stat, dextra pateram tenet, sinistra cornucopiæ
gestat: diximus supra, quum marmoream ejus ex-
hiberemus statuam, pateram, quam dextra habet,
indicare Deitatem, & copiæ cornu, quod sinistra
gerit, significare omnium bonorum abundantiam.

M E R C V R I V S sex pollices altus, imberbis, pe-
tasatus & talariger quadratæ insistit basi, dextra ma-
nu gerit loculos vel crumenam, & sinistrâ caduceum,
cui angues bini circumplicantur.

*Imberbis ponitur, quia nuncius est Deorum, & in
nuncio per cælum & solum juveniles requiruntur
vires.*

Talaria illi addita, ut commendetur ejus velo-
citas.

*Ale supra aures indicant, quæ mandantur, per-
niciter præstari oportere.*

De *caduceo* res trita est: nimirum cum ipse per
Arcadiam iret, duos reperit serpentes animose adeo
inter se pugnantes, ut invicem sibi implicantur,
quas ut dirimeret, baculum, quem forte gestabat,
inter utrumque posuit, atque ita concordes illos red-

didit, in cuius rei memoriam baculum eundem serpentibus adornatum, qui caduceus dictus, postea gestavit. Arnobio lib. iv. dicitur *affabilium colubrorum gestator.*

Crumenam autem Mercurius ideo tenet, quod ipse aurum sive auri commercium, & usum primus invenit, quare ab Ægyptiis *Aureus Deus* dictus est. Mercurium Deum Lucri dicunt, unde & cum scutulo pingitur. Codinus in Constantinop. Marsupium quoque designat Deum esse Mercatorum, qui lucro omnia metiuntur.

H E R C U L I S Leonicidæ vel Scytalo-Sagitti-pelligeri (ut à Tertulliano de pallio dithyrambica voce appellatur) Sigillum trium est circiter pollicum, sed artificiosissimum & pulcherrimum.

Hercules hic vir nudus est, hedera redimitus, barbutus, vultu militari & validis lacertis, dextram manum apertam extendit, sinistrâ clavam pellempque Leonis gerit.

Hercules fere *nudus* cum clava cernitur : Scilicet Virtus homine nudo contenta est, clava pro Virtute alicubi pingitur. Sunt antiqui nummi, qui ipsum etiam ita exhibent.

Redimitus hedera, sed extremitates vittæ seu fasciæ, quæ circum caput capillis crispis ornatum religat hederae coronam, post-ventulæ in utrumque humerum à cervice sparguntur. Hedera autem Hercules victoriam indicat, ipsa enim non semel à Poëtis victrix dicitur. Horat. lib. i, Epist. III. ad Jul. Florum.

Prima feres hederae vetricis præmia.

—

Idem

Idem effingitur *Barbatus*. Unde *Divus Augustin.*
Serm. vi. ex quadraginta illis, qui novi in lucem
 emissi. *Deus Fortitudinis solet dici Hercules. Tota vir-*
tus ejus in Barba.

Vultu efformatus militari *validisque lacertis*. In
 carmine enim *Ithyphallico* dicitur.

Phæbus comosus, Hercules lacertosus.

Pausanias lib. v. de Herculis Statua refert adeo vetu-
stam esse, ut ætatem illius nemo possit prodere.

Veteres Germanos Herculem coluisse Tacitus libro
 de Germ. Moribus cap. ix. scribit.

A P O L L I N I S criniti, imberbis, super tripode
 sedentis Simulachrum duorum est pollicum.

Apollo totus formosissimus, Phæbus, ut mox au-
 dividimus, comosus, forma fingitur juvenili, quippe
 semper pulcher, semper juvenis, ut de
 eo canit Callimachus hymno in Apollinem. Fabula
 ex eo, quia Sol nullo vel tempore vel labore senescit,
 non veterascit, sed novus ac juvenis semper renascitur.
 Eoque ut pueritia capillata esse solet, etiam talis fin-
 gitur Apollo, eo justius, quia radii ejus capillorum,
 quos de se spargit, effigiem præbent.

M A R T I S quatuor pollicum signum, Vir galea-
 tus & paludatus stans, vultu truculento, latis hume-
 ris, magno pectore, & dextra hastam tenet, quæ
 quamvis non adsit, aperta tamen elataque manus
 clapsam & amissam testatur.

Mars figuratus formâ militis. Tertullianus lib. i.
 adversus Gentes cap. x. *Senex de Saturno, Imberbis*
de Apolline, Virgo de Diana figuratur, & miles in Mar-
te, in Vulcano faber ferri consecratur.

Poëta

Poëta Ithyphallicus.

Nemo feroci pectorosior Marte.

P R I A P I duorum pollicum Sigillum, vir nudus; curvus & non erectus, utroque genu inclinans, & inter genua eam corporis sui partem, qua vir est, ex-
porrectam manibus contrectans.

Huic similis Satua apud Apollonida:

*Posuit Anaxagoras me non erectum pedibus Priapum
In terra utroque genu inclinantem.*

Prudent. lib. i. contra Symmach.

*Ecce Deum in numero formatus & aeneus adstat,
Turpiter adfixo pudeat quem visere ramo.*

Quæ de isto fædo Numine Scriptor Ityphallicus lo-
quitur, sunt istius generis, quæ adscribere piget, tan-
tum ex præfatione lusus in Priapum hic apponam,

*Membrosior æquo,
Qui tectum nullis vestibus inguen habet.*

Ad imitationem Lactantii de religione lib. i. cap. xxii.
*Non excusio tam deforme monstrum, nec Priapum de-
nudo.*

M I L I T I S A R M A T I trium pollicum statuæ,
vel Vir militari habitu stans, zonâ cinctus, in capite
cristam & conum gerit, sinistra manu tenet scutum
oblongum à mento ad crura totum fere corpus tegens
præter brachium dextrum, quod manu exertum gla-
dium punctum hostis capiti intentat.

Galea cristata ad ornatum capitum fuit. Ovid:
lib. vi. Met.

Dat galeam capiti, defenditur ægide pectus.

P U E L L I nudi genibus divaricatis pedibusque
circa talos decussatis, atque ita solo insidentis Simula-
chrum.

S I G I-

S I G I L L A superioribus addo ænea , aut capiti-
bus , aut brachiis vel manibus mutila , nam & laceras
Veterum reliquias velut è naufragio colligere non
omitto.

*Unum Puelli nudi instar præcedentis , sed sine ca-
pite & brachio , genubus tamen etiam divaricatis pe-
dibusque circa talos reductis , soloque ita incumbentis.*

Alterum *Viri togati* , aut veste Senatoriâ Romano-
rum more amicti & sellæ insidentis . Sigillum hoc qui-
dem non exstat integrum , capite enim & manibus est
confractum . Sic tamen Prætores solebant apud Ro-
manos sedere . Docente Cicerone Orat . III . & v.
in Verrem .

S I G I L L A ex ære sunt quoque animalium qua-
drupedum & volatilium . Nationes quædam cæcæ
quibusdam animantibus , tanquam veris Numinibus
cultum tribuerunt divinum .

*Canis Arcadici penes me sigillum est . De canis au-
tem veneratione leges apud Ciceronem in V. Tuscul .
& Strabonem in xvii . A Cynopolitanis imprimis
hoc animal cultum indicat Clemens Alexandrinus
Admonitione ad Gentes . Notum quoque est illud
Juvenalis Sat . xv , § . viii . - - - - - *Ilic**

Oppida tota canem venerantur .

Lucanus lib . viii . Phars . Egyptium alloquens ait .

*Nos in templo tuam Romana recepimus Istr
Semideosque canes .*

Est & Hæduli Simulachrum :

Ut etiam *Lupi* . Lopus autem Marti ob rapacitatem
ac feritatem consecratus fuit . Unde Martius Virgilio
& Martialis Horatio dictus . Virgil . Æn . Lib . ix .

T

Quæsi

*Quesum aut Matri multis balatibus agnum
Martius à stabulis rapuit Lupus.*

Horat. Carm. lib. i. Ode XVI. ad Tyndaridem.

Nec virides metuant colubras,

Nec Martialeis hædilia lupos.

Vulpecula unum est Sigillum.

Ovicula etiam unum.

Arietum sunt sigilla duo.

Pantherarum totidem , quibus corpora fuerunt admodum fera , unde Ovid. Metam. lib. IIII. Fab. x. *Fera corpora Pantherarum.* Pantheræ istæ antiquitus Baccho sunt sacratae , sic habeo Gallieni nummum , in cuius altera parte est figura Pantheræ , nisi Tigridis esse malis (quum hæc duo animalia , uti & Leopardos ac Lynces difficile est in picturis , cælaturis ac similibus distinguere) cum inscriptione LIBERO. CONS. AUG.

Cur autem Animal hoc , Libero seu Baccho sit sacrum , rationem dat Philostratus , quod animalium calidissimum leviterque ac Bacchæ instar sалиat. Addit duas alias rationes summus Philologus Ger. Joh. Vossius Lib. IX. Idolatr. Gentil. cap. XXIX. *Panthera* , inquit , *efferum est animal* ; & *Ebrii multi pantherinum in modum efferantur*. Præterea *Bacchus ebrietate gaudet* : & *panthera* , si *vinum istic collocaris* , quod ventitat , eo sic se inebriat , ut somno sopita capiatur , c Eliano & Oppiano testibus , quorum hic etiam in tertio & quarto , de Venatione refert , *Bacchi nutrices* , quia vinosæ forent , in *pantheras* fuisse conversas , & *Penthea* ab iis disceptum.

Est & Sigillum Psittaci , avis Indicæ ex occidui Oceani insulis.

Nec

Nec non *Ulula* seu Noctuæ, quæ sacra erat Miner-
væ, sapiens enim est avis, quæ videt de nocte. Sapien-
tia quoque studiis comparatur nocturnis, & sapiens
in rebus tenebricosis ac obscuris multa acutius cernit,
atque illo tempore consilia prudentius capit.

Adhæc Galli *Gallinacei*, qui dicatus fuit vel *Apollo*
sive Soli, quia diem annunciat, unde *lucis avem* vocat
eum *Martialis*. Vel *Æsculapio* Mèdicorum Deo,
quia symbolum est vigilantiæ, quæ virtus maxime
decet Medicum. Vel *Mercurio* Mercatorum Deo,
quia Mercatores vigilant, & galli surgunt cantu. Vel
Minervæ, quia sapiens hæc avis novit tempora di-
stinguere. Vel *Marti*, quia avis est pugnax.

S I G I L L A fictilia non pauca habeo, quædam
primæ, quædam mediæ ætatis.

Fictilia prioris generis Simulachra sunt antiquita-
tis altissimæ insignia. Hinc *Sext. Propert. lib. iv:*
Eleg. i.

Fictilibus crevere Diis hæc aurea templa.

& *L. Ann. Seneca Epist. xxxi. in fine. Finges autem
te dignum Deo, non auro, non argento. Non potest ex
bac materia imago Deo exprimi similis. Cogita illos;
cum propitiis essent, fictiles fuisse.*

Sigilla figina concava sunt mihi tria antiquissima &
integerrima.

In iis *unum* est Deæ sedili majori insidentis.

Alterum *Gorgonis*, instar Hermæ, solummo-
do capite, collo & pectore humanam formam refe-
rentis, & torquem circa collum gerentis, ex quo *lu-
nula* corniculata in nudum pectus usque dependet.
Olim nemo gestabat aut torquem, aut lunulam, nisi

nobilis, qui aut ratione munieris debebat, aut obvirtutem promeruerat. Sicut hodie Magnates arietis ex auro simulachrum, quod *vellus aureum* vocant, suspensum in torque habent.

Tertium, nescio cujus Dei vel Herois, qui sine manibus pedibusque absque inferiore corporis parte, tantummodo superiorem hominis formam refert, *truncoque simillimus Hermæ*, ut canit Juv. Sat. viii. Sigillum hoc quum movemus, audimus instar nolare globulum vel aliud quid solidi in interiore concavitate capititis inclusum. M. Tull. Cicero Attic. lib. i, ep. vi. *Hermæ tui Pentelici cum capitibus, de quibus ad me scripsisti, jam nunc me admodum delectant, quare velim & eos & signa & cetera, que tibi ejus loci, & nostri studiis & tue elegantiæ esse videbuntur, quam plurima, quam primum mitas.*

S I G I L L A fictilia mediæ ætatis sunt quatuor.

Unum CAROLI MAGNI Imperatoris.

Secundum Elephantis.

Tertium & Quartum Puparum. Pupæ sunt parvæ puellarum imagines. Solebant Virgines, antequam nuberent, quædam Virginitatis suæ dona Veneri consecrare. Hoc etiam Varro in Orig. scribit. *Moris fuit Veterum puellarum, parvula quedam pueraria Simulachra ex linteo insuere, deinde tomento infarcire, tum vestibus amicire. Hæc Virgines pueritiam ingressæ Veneri, tanquam Virginitatis suæ insignia condabant, ut faustum futurum matrimonium cederet.* Hinc Persius Sat. ii. §. lxxi.

----- *Veneri donatae à Virgine Pupæ.*

S I G I L L O R U M bases ænæx, plusquam viginti quin-

quinque, quarum aliæ majores, aliæ minores, aliquæ rotundæ, reliquæ quadratæ.

S I G I L L O R U M & Statuarum multis modis & locis mutilarum fragmenta. M. T. Cic. Philipp. ix.
Statue intereunt tempestate, vi, vetustate.

Fragmenta ista quam plurima centenarium numerum longe excedentia, non unius sunt generis, formæ, vel materiæ.

Sunt frusta argentea, ænea, marmorea, & vitrea Deorum, Dearum, Imperatorum, Heroum, atque aliorum Hominum, nec non animalium, & in iis invenio aliquando capita,

interdum facies sine occipitiis,
nonnunquam brachia sine manibus,
quandoque manus,
nec non digitos,
adde pedes.

Imo & ventres cum lateribus dimidiatos.

S C R V P I lusorii seu orbiculi aleatorii, quibus in alveolis Veteres ludebant centum amplius.

S O L E A parvula equi argentea pulcherrima.

S P E C V L V M chalybeum integrum, rotundum, convexum, cuius diameter pollicum quinque.

Adhæc innumera speculorum chalybeorum, & in iis quorundam deauratorum fragmenta.

S T A T E R A ænea, qua Veteres res suas ponderabant.

S T Y L I , quibus Antiqui olim in tabulis ceratis, (ut habet Plin. lib. xiiii. §. xi.) scribebant, ut nunc in libellis eburneis vel codicillis dealbatis, pugillibus Mercatores scribunt, Styli integri sunt mihi cum eorum fragmentis quadringenti circiter.

Tantam Stylorum hic olim inventorum vim & copiam ego unus quidem haec tenus mihi servo , sed quantam fabri argentarii , ærarii , ferrarii Avorum memoriâ quondam aut conflarunt , aut aliò devehendam cuivis amico emptorive tradiderunt. Certe hodie cives sunt non infimi ordinis , quales plures nominare possem , qui etiamnum , ut forte Styli offeruntur , vel illos colligunt , vel amicis alibi de gentibus liberali manu transmittunt. Quare si nunc omnium iniremus numerum , esset sine numero fere numerus. Sed antiquæ tot veterum Stylorum reliquæ fidem mihi abunde faciunt , jam olim à primis Imperatorum Romanorum temporibus ante tot seculorum injurias Batavorum oppidum habuisse Scholam Academicam studiosis frequentem , bonis artibus , disciplinis , linguisque florentem , ubi docta juventus istos saepe Stylos vertere assuevit. Atque post tot periodorum intervalla ætate nostra Tetrarchiæ Noviomagensis Ordines Gymnasium & Academiam non tam de novo primùm erexisse , quam magnum doctrinæ & diligentiae Domicilium post-limiò restaurasse , non hæsitanter ausus fui tum temporis afferere , neque haec tenus dubitavi tot antiquis Veterum Styliis instrutus sententiaœ isti adhuc subscribere , quum & meminerit Suetonius in Cajo cap. XLV. circa hæc loca *Ludi Litterarii* , id est , Academiæ aut Scholæ , nam Romani Scholam dixerunt ludum , ubi studiis devota Juventus litteris dabat operam. Ausonius Edyll. iv.

- - - - - Grajo Schola nomine dicta est,
Justa laboriferis tribuantur ut otia Musis.

Mate-

Materiam si spectes, Styli erunt aut ferrei, aut ænei, aut offci.

Ferrei ut antiquissimi & rarissimi, ita & paucissimi, numerus illorum, quos habeo, duodenarium non excedit. Litteratissimus Gerardus Joannes Vofsius lib. i. de Arte Grammatica cap. xxxv. citat Isidorum lib. vi. Etymol. Originum cap. ix, ac dicit Græcos & Thuscos primūm ferro in ceris scripsisse. Idem Romani fecerunt, sed post Romæ cautum, ne graphium ferreum quis haberet, & apud Scribas dicebatur. *Ceram ferro ne iædito.*

Graphiorum ferreorum, quod Romanis interdictum erat, Batavis usus fuit, nec à vero alienum videtur, Majores nostros integrum sibi libertatem conservasse, neque aliorum se legibus subjecisse, nisi quis contendat altissimam, multò ante latam à Romanis legem, graphia hæc ferrea sapere antiquitatem.

Sæpius Romani graphiis ad necem inferendam sunt abusi. *Cæsar Cassū brachium arreptum graphio trajecit.* Sueton. in Jul. Cæs. cap. LXXXII. Catus, cum discerpi Senatorem concupisset, subornavit, qui ingredientem curiam repente hostem publicum appellantes invaderent graphiisque confossum lacerandum ceteris traderent. Suet. in Cajo, Cap. XXVII. Antillus quidam, teste Plutarcho in Gracchis, magnis confossum graphiis. Apud Prudentium multos graphiis confossum beatam animam cælo, unde acceperant, reddidisse, legimus: inter alios beatum Cassianum, cum doceret, jussu Juliani, qui Christianos docere prohibuerat, Stylis discipulorum confossum, scimus. Ita enim Prudentius in passione Cassiani.

Inde

*Inde alii stimulos & acumina ferrea vibrant;
Qua parte aratis cera sulcis scribitur.*

*Et quâ secti apices abolentur, & æquoris hirti
Rursus nitescens invenitur area.*

*Hinc foditur Christi confessor, & inde secatur,
Pars viscus intrat molle, pars scindit cutem.*

De Erixone Equite Romano refert quoque Sen. lib. 1. de Clementia cap. XIV. *quia filium suum flagellis occiderat, Populus in foro graphis eum confudit. Vix illum Augusti autoritas infestus tam Patrum, quam Filiorum manibus eripuit.* Addit Lipsius, nec enim telis aut pugionibus vulgo tunc accincti, in subita ira, ad hæc, quæ prompta erant, graphia, quæ pugillaribus ferebant, confugiebant.

Styli istis ferreis successerunt postea ænei & ossei, in quibus sunt, qui capita habent auro tecta. Apud Quintilianum Acta in Satyra, *Vertamus vomerem in ceram, mucroneque aremus osseo.* Laërtius refert, *Cleanthem osseo stylo in tegula excepisse documenta Zenonis.* Charisius citat ex Varrone. *Osse scribebant.* Ac illud ex Titinio. *Velim ego osse arare campum cereum.*

Forma Stylorum fuit hujusmodi, ut pars altera ad scribendum esset acuta, altera ad delendum obtusa vel plana, ut supra audivimus ex Prudentio, quod etiam vetus Poëta Cælius Symposius in ænigmate non obscure ostendit, quando canit.

*De summo planus, sed non ego planus in imo,
Versor utrinque manu, diverso munere fungor,
Altera pars revocat, quicquid pars altera fecit:*

Laurentius Pignorius in Italis Antiquitatum indagator studiosissimus, duos exhibit Stylos, alterum ex suo,

suo, alterum ex Aloysi Corradini Musæo. Sed utriusque pars superior mucroni adversa plana est, quam planitiem vocat. In Prudentianis pars ista aciem habuit, quales apud me nonnulli etiam sunt, quorum planities in aciem desinit.

Herm. Hugo Vir non indoctus de primâ scribendi origine & rei litterariæ antiquitate cap. ix. stylum veterem curavit incidi, quem dixit esse instar ligunculi in curva pala, ut nempe imposito indice firmius ceræ fulci complanentur, caudâ seu cuspidे inter reliquos digitos inclusa: quare qui istum stylum vertet ad inducendas litteras, non eo utetur plane recto, sed obliquato: omnino sicut parvo ligunculo, non sicut typo epistolari, quo signantur epistolæ. Cuspis quadrilatera est, latior tamen, quam densior. Littera seu potius anguli laterum sunt limâ rasi. Id factum opinatur, ut Stylus teneretur certius & non falleret manum.

Maximus stylorum, ut diximus, fuit usus, scribere in tabulis ceratis, vel scripta mox delere. Cicero II. in Verrem. *Veritatem stylum in tabulis suis.* Et Horatius Serm. x. lib. i.

Sæpe Stylum vertas, iterum, quæ digna legi sunt,

Scripturus. Quasi diceret, sæpe deleas & expungas scripta necesse est; vel ne retine, quæ primo in mentem veniunt, sed scripta crebro muta ac corrige, parte cuspidi adversa, quæ obtusior, induc & complana. Obtusa enim parte ad delendum Antiqui utebantur, ac propterea si quid deleri oportet, cogebantur vertere. Apud Symmachum lib. i, cap. iv. legimus. *Si quid in tuis versibus forduisset, id mei Stylis cura limaret.*

T E C V L A coctiles sunt mihi undeviginti , quædam majores , quædam minores.

Majores quinque oblongæ & in modum canalis deductæ , quæ varias habent inscriptiones . Vide pag . 88 .

Minores pavimentorum quatuordecim quadratæ , litteratæ & inscriptæ . Vide pag . 99 .

T E S S E R A seu aleæ præter unam *plumbeam* sunt *æneæ* duæ & *osseæ* tres , quibus in tabulis lusoriis olim lusserunt . Inde Hieronymus in vita Apollonii . *Prophetæ tabula ludit & tesseris* . Tesseræ autem nostræ omnes sunt quadratæ , & quibusdam punctis notatæ , quæ cum jaciuntur , in quamcunque partem incubuerint , immotam habent stabilitatem . Mart . lib . xiv . ep . xvii .

Hic mihi bis seno numeratur tessera puncto .

T H E C A ex ære ad odores vel amuleta plusquam triginta , quarum aliæ rotundæ , aliæ quadratæ , aliæ cordis figuræ , de quibus actum est superius pag . 19 .

T I B I A ocreata ænea .

T I N T I N N A B U L A ex ære sonora , triginta quinque . Juven . Sat . vi , § . ccccxxxix .

Tot pariter pelues & tintinnabula credas

Pulsari . - - - - -

Sunt hæc non ejusdem aut formæ aut magnitudinis , nonnulla instar campanæ rotunda , alia quadrata , & in his unum majusculum cum globulis in quatuor inferioribus angulis : illorum aliqua forsitan ædibus foribus fuerunt alligata , habueruntque usum vel in privatis Romanorum & Batavorum ædibus . Vel in publicis eorum templis . Lucianus Samosatenis ait , *defensio mercede conditio , quod mane ad tintinnabulum fit expergefactus* . Idem , ille accepto nomine , preces pro

mo quoque facit, precando autem pariter & areum quoddam tintinnabulum pulsat, quod motum graviter atque aspere sonat. Et Hieronymus Magius cap. vii. etiam tradit Deo Syrie Sacerdotem ut consuevisse tintinnabulis.

Reliqua tintinnabula jumentorum collo fuerunt appensa. Olim non tantum oblectamenti atque ornatus gratia muliones atque agasones equis mulisque tintinnabula alligabant, sed etiam ut adventantibus alii occurrentes in tempore de via (si vel cava vel angusta esset) decederent. Phædrus lib. i, cap. viii. loquitur de mulo fiscis ferente cum pecunia.

Celsa service emmense

Clarumque collo jactans tintinnabulum.

Et hic quidem unum habuit, ast Apulei Afinus plures, ubi & de cætero ornatu: *Me phaleris aureis & fucatis ephippiis, & purpureis tapetis & frænis argenteis & pætilibus baltheis & tintinnabulis peracutis exornat.* In antiquis monumentis videre est dependentia ex equis tintinnabula. Et apud Justinianum in legibus Rusticis tit. ii, §. ii. legere est, si quis crepitaculum fore tintinnabulum bovis, aut ovis, aut alterius cuiusvis animalis sustulerit &c. Sidonius Apollinaris quoque profert lib. ii. Ep. ii. *greges tintinnabulatus.*

T ^v b ⁱ majores fistiles duo, seu canales, per quos aqua olim deducebatur. Cic. ii. de Leg. ii. *Ductus aquarum, quos isti tubos & canipes vocant, quæ non, cum videat, irriserit.*

T ^v b ^v l ⁱ minores ænei quatuor, in iis unus est, in cuius altera extremitate, qua clauditur, caput planum conspicitur.

Vasa seu vascula, dum Vasarium exutio, integrum circiter invenio, sed scruta & testarum fragmenta fine numero.

In Sepulchris ut olim multa operis antiqui vascula ponebantur, sic ex iisdem hic quotidiane illa eruderantur, & mihi non semel offeruntur. Suetonius in Julio cap. LXXXI. uno exemplo comprobavit, quanti illis temporibus antiqua opera fecerint, *quam, inquit, in Colonia Capua deducti lege Juliā Coloni ad exstenuandas villas sepulchra vetustissima disjicerent, idque eo studiosius ficerent, quod aliquantum vasculorum operis antiqui scrutantes reperiebant.*

Vascula, quæ inter tot venerandæ Antiquitatis reliquias etiamnum habeo, non unius sunt generis, nec materiae nec formæ. Multa sunt ænea, quædam vitrea, & quam plurima fictilia seu figlina, testacea, argillacea, vel lutea, vetustissima Tibull. Lib. I., Eleg. I.

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis

Pocula, de facili composuitque luto.

Juvén. Sat. x. §. XXV. - - - Nulla acomita bibuntur
Fictilibus.

Horum usus olim fuit magnus in sacris, ut apud Judæos, ita & apud Romanos. De Judæis sacra testatur Pagina, Vide Lev. vi, §. xxviii. & xi. §. xxxiiii. & xiv. §. v, l. imprimis Num. v. §. xvii. Sacerdos accipiet aquam sanctam in vase fictili. De Romanis narrat Seneca Ep. xcvi. in fine. *Ante Iovis cellam proposita convivis vasa fictilia.* Et lib. I. de Benef. cap. vi. *Boni etiam farre ac fictili religiosi sunt:* Adde Ciceronem in Paradoxis, *Minusne gratias Diis immor-*

*immortalibus capedines ac fictileis urnulas fuisse, quam
delicatas aliorum pateras arbitramur?*

Et Plin. lib. xxxv, cap. xii. *In sacrī hodie etiam
inter has opes non Myrrhinis Chrīstallinisve, sed fictili-
bus prohibatur Sympuviis.*

Apud Satyricum quoque legimus, Sat. v, §. cccxl.

*Et quis tunc hominum contemtor Numinis? aut quis
Sympuvium ridere Numa, nigrumque catinum*

Et Vaticano fragiles de monte patellas

Ausus erat?

Atque apud Plaut. Capt. vi, xl. *Ad rem divinam,
quibus est opus, famiis vasis utitur.*

In communi autem usū vasorum fictilium usus
quondam fuit maximus. Teste Ausonio Epigr. viii.

Fama est fictilibus canasse Agatoclea Regem,

Atque abacum Samio sape onerasse luto.

Apud Martialem lib. xiv. mentio sit vasorum Areti-
norum, calicum Surrentinorum, & poculorum Sa-
guntinorum.

De Aretinis Epigr. xcvi.

Aretina, nimis ne spernas, vasa monemus,

Lautus erat Tuscis Porsena fictiliosus.

De Surrentinis Epigr. cii.

Accipe non vili calices de pulvere natos,

Sed Surrentina leve toreuma rotæ.

De Saguntinis Epigr. cvii.

Quæ non sollicitus teneat, servetque Minister,

Sume Saguntino pocula ficta luto.

Materia nostrorum vasculorum non est unius ordi-
nis. Vasa enim alia nobis sunt cinerea, alia cœru-
lea, multa fusca & nigricantia, pleraque tum albic-
cantia,

cautia, tum rubicantia: perpaucæ herbacei coloris. Nonnulla autem concinne polita sine ulla ruga, quædam admixtâ glareâ, non pauca gravia, reliqua levia, imo levissima, elegantissimi & mirandi operis, atque adeo inimitabilis ipsorum Figulorum & Vasculiariorum confessione.

Forma illorum saepius variat. Sunt enim vasæ majora, minora & minutissima, quorum vix in communis vita usus fuisse posuit. Sunt quoque alia strictoris, alia angusti colli, alia parvi ventris, & alia exigui fundi. Nonnulla absque ansis, nonnulla etiam ansata, ansa vel unâ vel gemina, nonnunquam ansa maximis, latis, rhomborumque instar crenatis, nonnunquam minutissimis & angustis, aliqua superne ore ansato, aliqua inferne fundo acuminato, quæ vix recte de se stare possunt, cujusmodi vasæ Veteribus vocabantur futilia. Multa sunt oblonga, vel quadrata, vel rotunda, pauca hexagona, plurima alta, lata, patula, cava & ventrofa, ab angustiis ad latitudinem se paulatim laxantia: Aliqua aspera, incrustata, pulstulata, sigillata, litterata & affabre cælata, striata ad ventrem, nonnulla perforata ad pedem, reliqua pura sine emblemate, incrustatione aut cælatura.

Sunt quoque, quæ divisorum animalium, præcipue Leonum rictus & ora referunt, per quæ guttam liquores fundi poterant. Apud Pierum lib. 1. Hierogl. legimus. Veteres incrementum Nili ostendere quam vellent Leonis Hieroglyphicum faciebant, quippe quam Sol Herculei terga leonis adit, Nili diluvium excitat, duplumque recentis aquæ Sole in eo signo commorante saepius exundat: quævis

„ vis aquæ per spatiösam Agypti planiciem late dif-
 „ fusa , solum eä fertilitate gravidum reddit , qua
 „ non ipsi tantum indigenæ sibi alimenta colligunt ,
 „ sed magnam orbis partem fame levant. Propter
 „ eam vero aquarum redundantiam , quam Leonis
 „ beneficio consequi se quotannis experiuntur , in-
 „ stitutum est , ut apud Gentes omnes uno jam con-
 „ sensu receptum , ut canales , tubique & Siphones ,
 „ qui aquam eructant , per terebrata foramina in
 „ Leonina capita , ad id locis opportunis adsculpi
 „ solita , aquam immittant , quæ inde ex Leonis ri-
 „ cibus evomi videtur .

Reliquæ omnes luxuriantis artis in opere præfer-
 tim figlino figuræ enarrare nimis longum esset , ali-
 quo modo diversarum formarum genera strictim re-
 citasse satis sit .

Ut forma & ornatus , ita usus vasorum quoquę
 varius. Sunt enim in illis vascula , alia sacrificiis fa-
 ciendis apta , alia obsoniis condiendis accommodata.
 Sunt culinaria , coquinaria , pulmentaria , escaria ,
 potoria , vinaria , aquaria , salsaientaria , cineraria ,
 ossuaria. Sunt ampullæ , pocula , pateræ , scutulæ ,
 lances , patellæ , paropsides , gutti , pelves , obbæ ,
 lagenæ , lecythi , phialæ , atramentaria , mortaria ,
 thuribula , infundibula , opercula , obbæ , urceoli ,
 urnæ , lebetæ , lampades & lucernæ. Martial. lib. xi.
 Epigr. xxxii.

Sic implet gabatas , paropsidesque

Et leve scutula cœvasque lances.

Est abenum ex Campano conflatum ære magnum ,
 multaque ærugine obductum , exesum , peneque ab-
 sum-

sumptum, & licet hinc inde multis scateat foraminibus, maxime tamen est sonorum, reddit enim (si clave ferias aut digito percutias) tinnitum ad multum etiam temporis resonantem, ut forsan referri possit ad Dodonæos lebetes, de quibus Virgil. *Aen.* III.

Dodonæosque Lebetes.

Et Aufonius Epist. xxv.

*Nec Dodonæi cessat tinnitus aheni,
In numerum quoties radiis ferentibus itæ,
Respondent dociles moderato verbere petves.*

Ovid. *Tinnulaque æra sonant.*

Lagenæ, & Urnulæ vitreae, sunt decem, varix omnes magnitudinis. Duæ in iis exigui ventris, oblongi colli, coloris ad Thalassium propendentis, quæ altitudine digitos Romanos quinque superant: in una pulvis tenuis pollinis instar albicans, in altera nigricans.

Est & Phiala vitrea elegantissima, ansata, nigricans, quæ ventre capit is foeminei formam refert.

Urnula lachrymales, duæ pyriformes, figuræ oblongiore in formam lachrymæ latius descendentes, ore patulo & incurvo ad excipiendas lachrymas. David magnus Rex & Propheta in Israel hujus moris meminit Psalm. LVI, §. ix. *Tu vagationes meas in numerato habes, pone quamque lachrymam meam in utre tuo.* Et inde intelligi potest, quid in antiquis monumentis sit: *lacrimas ponere.*

Pocula fictilia sunt duo nigricantia. Unum superiore sui parte foraminibus plenum, alterum pustulatum.

Est &

Est & ab^{ud} poculum ex albo rubrum duarum palmarum altitudine.

*Ob*be* sunt geminis ansis quinque.*

*Tes*tae* litterat*æ*, inscript*æ*, innumer*æ*.*

*Oll*æ* ferales vel urn*æ* sepulchrales, (in quibus defunctorum ossa cum cineribus claudebantur) sunt quatuor.*

*Una ex alabastrite urna est cum inscriptione Ægyptiaca & operculo Isidis form*æ*: reliqu*æ* fictiles. Et in iis alia operis figlini olla parva ossuaria & cineraria, plena ossibus & cineribus, quæ operculo acuminato tegitur. In ill*æ* ossium & cinerum mixtura. Xiphilinus in Severo refert, ossa in urnam factam ex lapide Porphyretico conjecta Romam perlata, & in Antoniano reposita sunt. Fertur Severus hanc urnam paulo antequam decederet è vita jussisse ad se perferri: deinde contrectasse, atque ita dixisse. Tu virum capies, quem totus orbis terrarum non cepit.*

De urnis & testis minoribus loquuntur Ovidius & Propertius.

Ovid. lib. III. Trist. Eleg. III.

Ossa, tamen facito, parva referantur in urna,

Sic ego non, etiam mortuus, exul ero.

Propert. lib. II. Eleg. XII.

Deinde ubi depositus cinerem me fecerit ardor,

Accipiet manes parvula testa meos.

Cineres verò aut ossa non nude tumulo componebantur, sed vasculis inclusa, quæ Latini urnas vocabant. Proprio tamen nomine urnul*æ* ist*æ* ut patet (ex antiquis Inscriptionibus) aliquando Ossuaria, aliquando Cineraria dicebantur. Oll*æ*

ossuariz & cinerasiis in eo differebant, quod haec cineres conderent, illæ ossa exciperent. Veteres cum suos defunctos cremabant, sic eos in pyra colloca- bant, ut cineres & ossa separata manerent, neque aut ligni cineribus, aut animalium, quæ sapissime simul comburebantur, ossibus commiscerentur. Ossa quoque quod cum Clarissimo Is. Casaubono certum & indubitatum ponimus, nondum plane dissolu- ta, nec in pulverem redacta, in urnam condebat: & situs ac locatio cremandi cadaveris ejusmodi fuit, ut facile discernendi facultas esset. Cadaver enim nunquam ita igne absumebatur, ut non ejus ali- quid remanserit. Unde illa quæstio Veteribus Phi- losophis tractata, cur igne cremati maneant reliquæ, in sarcophago absumti non maneant.

Vas magnum, figlini operis elegantissimum, pedes fere duos altum, rubicans est, & utrinque ansatum, circa pedem angustum perforatum, quasi esset viridiarium vel hortus imaginarius. Plin. lib. ix, cap. iv. Jam in fenestris suis plebs urbana in imagine hortorum quotidiana oculis mira præbebat, antequam præfici pro- spectus omnis coegerit multitudinis inservare sara latroci- natio.

Vasculum aeneum cum ansa & canali unum.

Aliud utrinque cavum.

Ficile etiam atramentarii instar.

Vasorum testaceorum fragmenta, lato colore insi- gniisque labore candicantia, rubicantia, sunt innu- mera.

*Litteris variisque picturis insignita, quam plurima.
Unde periti rerum antiquarum ex ipsis ductibus, &*
colo-

colorum temperamentis (licet non adscriptum sit nomen) agnoscere tamen possunt Auctorem operis , ut Viadicem tam versatum fuisse in statuis & picturis dijudicandis prædicat Papinius Statius in Hercule Epitrapesio lib. Sylv. iv , §. xxxiiii .

- - - - Artificum veteres agnoscere ductus

Et non inscriptis authorem reddere signis .

Non ignotum quoque est illud Poetæ .

Linea que veterem longe fateatur Apellem .

Figulorum & Officinarum nominibus inscripta , vasa sunt non pauca . Mos Veterum Artificum fuit nomina operibus inscribendi . Petronio teste , Trimachonis nomen in lancium marginibus inscriptum erat . Apud Martialem quoque legimus lib. ix. Epigr. xlvi .

Alcidē modo Vindēcis rogabam ,

Esset tuus opus , laborque felix .

Risit : nam solet hoc levique nutu ,

Græcē mangnid ait Poëta , nescis ?

Inscripta est basis , indicatque nomen

Auctorū logo , Phidiae putavi .

Nec non Lib. viii. Epigr. li .

Quis labor in phialā ? docti Myos ? ame Myronis ?

Mentoris hac manus est ? an Polyclete tua ?

Nomina figelorūm , quæ in nostris vasis , lagenis , patellis & testis leguntur , sunt Romana , Barbara , nota , ignota , servorum , ingenuorum , plurima interioribus rubentium vasculorum fundis inscripta , nonnulla quoque in externa testarum & vasorum parte notata conficiuntur .

Nomina ista , uti è naufragio tabulas hic colligere operæ pretium daxi , quia eorum multa non exstant

in indicibus propriorum Nominum, quos magni nominis Antiquarii ante nos & confecerunt & ediderunt: Verum enim verò, quum typi non sint ad manum, ut dictiones compendiarias & contortuplicatas litteras litterarumque singularum aut vocum abbreviatarum obscuriores & inversas notas in lucem ponam, majusculis omissis characteribus, quibus inscriptiones in vasibus & testis signatæ reperiuntur, minoribus jam litteris ordine Alphabetico nominum notarumque contortuplicaciones aliquo modo resolvam, & clementis, ut vocant, Italicis incognitas hactenus inscriptiones proferam.

<i>Alpinus.</i>	
<i>..lpinus. F.</i>	
<i>Amabilis.</i>	
<i>Arvernicus.</i>	
<i>Atimetis.</i>	
<i>Attici. M.</i>	
<i>Attusa. F.</i>	
<i>Att. Of.</i>	
<i>Atto. F.</i>	
<i>Aqui . . .</i>	
<i>Austric.</i>	
 <i>Biga. Fec.</i>	
<i>Borius.</i>	
<i>Boudus. Fec.</i>	
 <i>Carant. F.</i>	
<i>Carto. F.</i>	
<i>Carus.</i>	

<i>Caupius.</i>	
<i>Celsinus. F.</i>	
<i>Cemm.</i>	
<i>Ceriali. Ma.</i>	
<i>Cinnamus.</i>	
<i>Cilinus. I.</i>	
<i>Cintus. S. M.</i>	
<i>Cirrus. F.</i>	
<i>Clemens. F.</i>	
<i>Comunis.</i>	
<i>Coris. Off.</i>	
<i>Corisc.</i>	
<i>Cosi. Rupin.</i>	
<i>Cosmini. F.</i>	
<i>Cos. Ru. F.</i>	
<i>Crispi. M.</i>	
<i>Cuptius.</i>	
<i>Cuno. V.</i>	

Dago

Dagomarus. F.	Lassus.
Dacomot. . .	Latinus. F.
Disetus.	L. C. Offi. Virilis.
Divic. M.	Legin. F.
Donati. M.	Litter. . .
Driedocius. F.	Locco. F.
Duppius. F.	L. Ter. Secun.
. . . gnatius.	Lucilius.
Eucarpi.	Luppa.
Erici. M.	Marc. F.
Festus. Fecit.	Marcus. F.
Fortunatus.	Marcelli. Ma.
Fortis. F.	Marcellius.
Fusci.	Martial. Fe.
Gajus. F.	M. I. Luro.
Giamar. Fe.	Montanus.
Graca. F.	Medius. F.
Gomarus. F.	Merca.
Forte Dagomarus, qui supra.	Miccio. Fec.
Griciro. . .	Mom. . .
Januarius.	Moxsius. F.
Iassus.	M. Crestio.
Imbetius.	Morini.
Imbetus.	Medeti. M.
Imbelius.	Matrinus. Fit.
Logium.	Mutio. F.
Juniani.	Nasso. I. S. E.
Justus. Fe.	Nicephor. M.
	Occo. F.
	Of. Baffi.

<i>Off.</i>	<i>Ager.</i>		Pugni. M.
<i>Off.</i>	<i>Ger.</i>		Piicunarpe.
<i>Of.</i>	<i>Cæsi.</i>		Peculiar. F.
<i>Of.</i>	<i>Calvi.</i>		Possun.
<i>Of.</i>	<i>Cens.</i>		
<i>Of.</i>	<i>Cresti.</i>		Quirini.
<i>Of.</i>	<i>L. Fabn.</i>		<i>Regin.</i> F.
<i>Of.</i>	<i>L. C.</i>		<i>Regu.</i>
<i>Of.</i>	<i>Mas.</i>		<i>Remic.</i> F.
<i>Of.</i>	<i>Pater.</i>		Riga. Fec.
<i>Of.</i>	<i>Prim.</i>		Roppu.
<i>Of.</i>	<i>Ponti.</i>		<i>Roudus.</i> Fecit.
<i>Of.</i>	<i>Re.</i>		<i>Roulus.</i> Fecit.
<i>Of.</i>	<i>Rom.</i>		Romani.
<i>Of.</i>	<i>Rufi.</i>		Rucatani.
<i>Of.</i>	<i>Severi.</i>		Rufi.
<i>Of.</i>	<i>L. C. Virilis.</i>		Sabinus.
<i>Of.</i>	<i>Luci.</i>		Sacra. Po.
<i>Of.</i>	<i>Vitalis.</i>		Saturninus.
<i>Ociso.</i>	<i>F.</i>		Serva. F.
<i>Of.</i>	<i>Silv.</i>		Secund.
<i>Optati.</i>			Senni. M.
<i>Officina.</i>	<i>Po.</i>		Sex. C. N.
	<i>Paternus.</i>		Silvini. M.
	<i>Paterni.</i> Ma.		<i>Soilus.</i> F.
	<i>Paterclus.</i> F.		<i>Solimni.</i>
	<i>Patrici.</i>		Strobili.
	<i>Ponti.</i> Offic.		<i>Strobil.</i> F.
	<i>Prid.</i> Fec.		Suilliu.
	<i>Pridiani.</i>		Sulpici.

Ter-

Tertius. F.		Verecundus.
Tocca. F.		Vesponsi.
Tocca. Fecit.		Vicati. M.
Titius.		Victorinus.
Tittius. Fec.		Vitalis.
Teati. F.		V. . . al. off.
Valpinus.		Urbanus.
Valerius.		Urbinus. F.

VERTICILLAR offei majores & minores viginti quinque , nec non vitrei diversæ magnitudinis , varii coloris , alii flavi , alii cœrulei , centum amplius.

VITRORVM fragmina quam plurima , olim vitreis fractis permutabant sulfura. Unde Martial. lib. i. Epigr. XLII.

*Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis.*

Et Juvenal. Sat. v. §. XLVIII. Siccabis calicem

Quassatum & iupto poscentem sulfurâ vitro.

Nec non Stat. Lib. i. Sylv. ult.

*Hic plebs Scenica , quique comminutis
Permutat vitreis gregale sulphur.*

UM B I L I C I varii operis & diversi generis viginti amplius.

UNCINULI rari sex & viginti.

VOESCELLÆ vel forcipulæ Chirurgicæ sex , vulgo pinsetas vocant , illis vel caro ex ulceribus præcidenda apprehendebatur , vel pili è corporibus eradicatoribantur. De his Martial. Lib. ix, Epigr. XXVIII.

Nec

*Nec vivat ullus in tuo pilus crure,
Purgentque sœvæ cana labra Volscelle
Curios, Camillos, Quintios, Numas, Ancos.
Et quicquid usquam legimus pilosorum.*

Singula SUPPELLECTILIS ANTIQUÆ genera enumerare nimis longum esset, quum & æramentorum & ferramentorum multitudo majorque ruderum vis magno numero hic olim refossa in suos locos dirigendorum supersit. Dum verò bellum, quod imminebat luctuosissimum, non ita pridem sic ordinem hujus supellec̄tilis turbaret, ut eam vix convalescere, vel aliò confuse hinc transportare permetteret, nullus, licet totus horis subcisisvis in illo fuerim, recensere potui, tantum multa tacitus transfilire debui. Atque vix rudem benevolo Lectori magni corporis umbellam dedi, nec non levem illius descriptionem ad umbilicum tandem perduxī.

F I N I S.

Instructissimæ
 SUPELLECTILIS ANTIQUARIAE
 CONGERIEM
 insequitur locupletissima
REI NUMMARIÆ
 SERIES.

ANTE numos Antiquarii statuas priscamque supellectilem studiose colligunt, & æstimant hanc rariorem, illos bonam partem pervulgatos. In istâ paucissimos, in illis plurimos passim Collectores reperies. Nummi ubique sparsè inveniuntur, quum lege olim severissime sit cautum, ne quis pecuniam conflaret, id est, flatam resloveret. Ast Supellex ista non æque obvia. Hinc eam multè inter magnos rerum Antiquarum Æstimatores pluris faciunt. Ego quidem in illam quoque partem incumbo. Existimo tamen merito nummariam in pretio haberi, quando numerosior, & cum aliâ supellectile conferri, quum plurima aliis ignota numismata continet.

Flavissæ certe nostræ numos habent multos singulares & vix alibi repertos, à plurimis desideratos, antea non visos, omnes indubiaz vetustatis & genuinos, qui pro genimis à curiosis & elegantioribus habentur ingeniis. Incredibilis penes me Numismatum vis, plenæque numorum exquisitissimorum arcuæ nostræ. Decem millia circiter numero: eorum triens amplius.

Y argen-

170 JOHANNIS S M E T I I
argenteorum est ; reliqui fere ænei, aurei pauciores :
rarissimi omnium stagni vel plumbei.
Aurei sunt vel puri & solidi, vel bracteati & sub-
ærati, de quibus intelligendus Persius Sat. v.

- - - - Et veris speciem digneſtare calles;

Nec qua ſubærato mendofum tinniat auro.

Argentei, quidam deaurati, quidam subærati, qui-
dam ſubferrati. Inde Plinius lib. XXXIIII, cap. IX.
mifcuit denario Triumvir Antonius ferrum, & poſt, falfi
denarii ſpectatur exemplar, pluribusque veris denariis
adulterinus emittit. Argentum magis quam aurum
Germani olim ſequabantur, Tacito teſte de morib.
Germ. cap. II.

Ænei, aliqui deaurati, aliqui deargentati, ali-
qui etiam ſubferrati, nec non aurichalcei & tincti;
undique ſaturo tenacifimoque coloro virides : qui
ſunt ex ære Corinthio, aurulento, ut Prudentius lo-
quitur, illi tardius æruginem contrahunt, (quod Tul-
lius III. Tuscul. teſtatur) ſeu propter ſui bonitatem,
ſeu quantamæunque auri portionem iis immixtam. De
ære Corinthio, vide Plutarchum in libro de Pyth.
Oraculo. Nummi autem, qui intus ferrei, iſti foris
lamina ænea erant obducti, cuius commodi cauſa id
factum fit, me latet. Labor enim & impensa longe
præmium æris ſuperat. In multis fane majoribus æneis,
quos Medalliones vocant, artificium ſculpturæ pluris
videtur conſtitiffe, quam valor nummi fuiffe potuit.
Apud Petr. Gaffendum legimus in vita Nic. Fabe. de
Peirescio. Paris. clc Icc xli. Venerata Cobergerus
Pictor Bruxellæ de architectura, pictura, Deorum ima-
ginibus, & numiſinatis (opus quadripartitum) censuit
Meda-

Medalias seu Metallicas aeneas à Julio ad Gallienum monetales non fuisse; quod forma, qua ferirentur, signarentur, ante duos mones elaborari non posset, nec plures ducentis eadem typo percussi, pretium ergo operz valorem superasset.

Stagni & plumbi fuerunt adulterini. FF. l. viii. Tit. x. Lib. ix. §. ii. *Nō quis nummos stagnos, plumbos, emere, vendere dolo male volit.* Plaut. in Mostel. *Tace, inquit, tu faber, qui cudere falsos plumbos nummos.*

In Flavissis meis nummi sunt ex omni metallo, quam plurimi non vulgares, sed singulares, diversis typis, notis numeralibus litterarum & imaginecularum, parergis, aut parepigraphis inter se differentes, omnes ordine aptissimo digesti, in scribam lineamque dispositi, singuli exquisiti, atque magno cum judicio selecti: multi integri, asperi, incorrupti, & veri. Ut quivis mecum, qui tractandis nummis adsuetus, si attente metalli genus, formas, margines, inscriptioes, planicie laevitatem, at quo alia id genus extutias, facile admittet.

Sunt aliqui rudes *fata bicipite & raro insigniti*, numerorum vero antiquissimorum tam areorum, quam argenteorum *notas*, alibi, si Deus volet, integras representabo. Non raro typi Monetariorum sunt confusi, atque uni nummo hanc unius; illinc alterius Imperatoris typus impressus, quam typorum confusio nem Celeberrimus Patinus ad Monetariorum incuniam traducendam putat.

Sunt nummi *incusi*, seu altera parte concavi, ad ostentationem forte Artificum facti.

Y 2

Sunt

Sunt *Serrati*, Antiquis Batavis probati, non enim tacet Tacitus lib. de morib. Germ: cap. v. cives nostrates hic probasse pecuniam veterem & diu notam. Serrati autem illi, non sunt ferræ imagine (quales sibi Alex. ab Alexandro, Pierius Valerianus, Althamerus, Fulvius Ursinus Viri doctissimi tot seculis proposuerunt) notati nummi, sed crenati, ferræque in modum toto margine, ut serratae vel serratulæ herbae folia, incisuris dentati.

Sunt *divisi*, seu secti. Germani enim, quod Romanorum civibus lege erat prohibitum, nummos medios secabant partibusque tesserarum vice utebantur.

Vulgus nostrate sectos nummos, in fidem conjugalis pacti datos *tronw-penninge* vocat.

Antiquissimis hic nummis ferè usi sunt: plures, qui C. Julii & Augusti capita præferabant: ita semper diviserunt, ut in altero fragmine Julii, in alio Augusti caput spectaretur.

Coloniae Nemausensis nomine inscriptos, hinc Augusti, illic Agrippæ rostratum caput delegerunt.

In III Virorum Monetalium nummis S. C. maiuscularum litterarum notis insignibus, hinc S. illinc C. in alia parte exhibetur.

In aliis, qui Romæ & Augusti templo notabantur, Augusti aut Tiberii capita præferentibus promiscue aliquando secundum longitudinem, aliquando secundum latitudinem capita diviserunt.

Recentiores nummos paucos divisos aut sectos invenies.

Aliqui cuneo adacto secti fuerunt, alii fracti: alii media

media fere parte secti, reliquā secundum longitudinem parte fracti videntur.

In inferioribus temporibus morem hunc durasse vel inde colligas, quod in dissectorum nummorum partibus notas videoas, quæ pecuniae usu detritæ impressæ fuerunt.

Invenias nummos Tiberianos, atque inferiorum Imperatorum integros, quos aliquā sui parte sectos posses judicare. Aliquos etiam, in quibus secundis frustra laborasse olim videntur.

Sunt mihi denique nummi, qui aut *limbo circumdati*, aut in summâ eorum parte *perforati*, quales olim Veteres gestarunt ē collo, ut pretiosa monilia, quod siebat, aut circulo, quo includebantur, aut foramine, quod erat ad marginem. Hinc lucem (quod me docuit doctissimus Chiffletius) Pomponius J. C^{us}. cuius hæc sunt verba lib. xxviii. ff. de usufr. *Numismatum aureorum & argenteorum veterum, quibus pro gemmis uti solent, usus fructus legari potest.* Accursius in Commentario, quem Glossam vocant, ex Johanne Bassiano, à quo denique alii omnes. Erit, inquit, *fructus in hoc, quod pro gemmis tanquam monilia portentur ad pectus.* Unde videtur voluisse Pomponius, ut Numismatum Veterum ex principe materia ratio etiam habeatur, ac gemmarum, quippe, quæ Amuleti loco gestarentur vel perforata, vel aureo circulo inclusa, uti gemmæ.

Sed quum Romani res pene omnes, sive sacras, sive profanas, militiæ domique gestas, & quicquid posteritatis memoriam dignum censerent, nummis insculpsérunt.

In illis videtas Deorum Dearumque Imagines, Tempa, Aras, Aedes, Ludos, Consecrationes, Pontifices, Augures, Sacerdotes, Flamines, & multifaria religionis rerumque Sacrarum instrumenta.

In iisdem nummis Imperatorum, Cæsarum, Augustarumque vultus & ora post tot seculorum decursum adhuc coram spectantur.

Tituli, Nomina, Expeditiones, Adlocutiones, Profectiones, Decurssiones, Adventus, Liberalitates, Victoriae, Tropæa leguntur.

Consulatus, Tribunicia & Imperatoria Potestates numerantur.

Magistratus majores & minores Dignitates, Honores, Officia publica & nomina eorum, qui Magistratum gesserunt, habentur.

Exercitus, Legiones, Signa Militaria, Aedificia, Regiones, captas & restitutas Provincias, Populos, Oppida, Colonias, Municipia, Fluvios, Portus, Thermas, Circos, Theatra, Vias, Aquæductus, Jani clausas apertasque foræ observat Historicus.

Nummorum testimonis publica sunt, Senatusque consultis fere eodem, quo res gerebantur, tempore confirmata, ut nulla alia istis aut luculentiora aut certiora sint.

Ex illis longa Historiarum series pertexitur, Fasti ordinantur, lacunæ in Historiis supplentur, obscura nec intellecta explicantur, incerta definitiuntur, errores corriguntur. Ad nummos enim Historiæ, non ad Historiam nummorum fides exigenda est. Quo quisque Historicorum, non Recentiorum modo, sed & Veterum segnus, aut diligentius numorum monumen-

menta excusit, eo aut infelicius, aut accuratius Historici munere functus fuisse deprehenditur.

Grammaticus Orthographiam, veteres scribendi loquendique formas, notarum dictionumque compendia non pauca habet in nummis.

Ethicus vel Politicus agnoscit Virtutum Symbola, Augustorum, Augultarum & Principum officia, nec non artes ex iisdem Numorum inscriptionibus deductas atque illustratas.

Physicus contemplatur Animalium proprietates, avium, piscium, quadrupedum, monstrorumque tam falsorum, quam verorum formas etiam vulgo minus notas, plantarum imagines, fluviorum figuræ, urbium origines & Provinciarum effigies.

Inveniunt ibi Artifices etiam Mechanici, Pictores, Sculptores, Statuarii, Fusores, Æramentarii, Argentarii, ipfi Lapicidæ & Figuli, quo juventur: quum Veteres naturæ decus sic expresserint, ut hodie plerique ea opera ante alia mirentur, quæ proxime vetustiorum istorum elegantiam emulantur.

Numismata denique characteribus temporum indubitatis Sepulchrorum & Thesaurorum ætatem indicant, locorumque ubi eruuntur, si antiquitas indagatur, eorum majorem vel minorem vetustatem clarissime ostendunt, cumque fide magna conjecturæ multæ ex loco defensionis de antiquis Veterum ornamentis, & de sententia monumentorum usque eorumdem se ultro ingerunt.

Nullum sanci genuini Regum, Consulam & Imperatorum Romanorum Nummi vel contemptorem vel inimicum habent, nisi aut ignorantem aut iavidum.

Anti-

Nummi nostri tum vetustate, tum venustate spectabilis, *alii* Consulares sunt, qui Gentis aut Familiz alicujus Romanæ, *alii* Imperatorii, qui Imperatoris vel Augustæ nomen præferunt.

Familias Romanas in nummis meis centum fere & viginti numero, atque in illis aliquæ decem, aliquæ viginti, imo triginta exhibent non tantum diversa indubiaæ vetustatis numismata, sed etiam multæ hactenus à plurimis desiderata, quibus aliquando numerus (si Deus vitam & otium concesserit) Ursinianæ & Patinianæ collectionis à nobis non parum augabitur.

SYLLABUS GENERALIS

S I V E

PINAX ONOMASTICUS

Gentium seu Familiarum Romanarum, tam Patriarum, quam Plebejarum, ordine Alphabetico dispositarum, ex quibus ego tot nummos habeo.

A.

Aburia.
Accoleia.
Acilia.
Ælia.
Æmilia.
Afrania.
Annia,

Antestia.
Antonia.
Apronia.
Aquillia.
Asinia.
Aurelia.

B.
Bæbia.

Cæci-

C.

Cæcilia.
Cæcina.
Cæsia.
Calpurnia.
Carisia.
Cassia.
Cipia.
Claudia.
Cloulia.
Cœlia.
Considia.
Coponia.
Cordia.
Cornelia.
Crepusia.
Cupiennia.
Curtia.

D.

Didia.
Domitia.

E.

Egnatia.
Egnatiuscia.

F.

Fabia.
Fannia.
Farfuscia.
Flaminia.
Fonteia.
Fufia.
Fundania.
Furia.

G.

Gallia.
Gellia.
Grania.

H.

Herennia.
Hosidia.
Hostilia.

I.

Julia.
Junia.

L.

Licinia.
Livincia.

Z.

Lollia.

Lollia.
Lucretia.
Luria.
Lutatia.

M.

Mæcilia.
Mamilia.
Manlia.
Marcia.
Maria.
Memmia.
Mescinia.
Minucia.
Mucia.
Mussidia.

N.

Nævia.
Nasidia.
Nonia.
Norbana.

O.

Ogulnia.
Opeimia.

P.

Papia.

Papiria.
Petronia.
Pinaria.
Plætoria.
Plancia..
Plautia.
Plotia.
Poblicia.
Pompeia.
Pomponia.
Porcia.
Postumia.
Procilia.

Q.

Quinctilia.

R.

Roscia.
Rubria.
Rustia.

S.

Salvia.
Sanquinia.
Satriena.
Saufeia.
Scribonia.

Sentia.

Sentia.
Sepullia.
Sergia.
Serveilia.
Sicinia.
Silia.

Sofia.
Spurilia.
Statilia.
Sulpicia.

T.

Terentia.

Thoria.
Titia.
Titinia.
Tituria.
Tullia.

V.

Valeria.
Vergilia.
Vettia.
Vibia.
Vipsania.
Volteia.

Atque hactenus Familiarum Romanarum nomina,
quæ in antiquis meis numis reperiuntur.

Adde non pauca, quæ præterea habeo numismata
incerta, paffim occurrentia sine alicujus Gentis aut
Familiae notâ, quæ tamen omnia sunt Romana, &
signata imaginibus & simulachris vel ipsius *Romæ*, vel
Jani, vel *Jovis*, vel *Martis*, vel *Mercurii*, vel *Apollinis*,
vel *Cybeles*, vel *Vestæ*, vel *Victoriae*, vel coronæ
laureæ in qua s. P. Q. R. &c.

*Fuerunt, qui optarunt, ut Denarii nostri Consulares
appenderentur, illorum ergo ex voto accuratissimam hoc
loco ponderis notitiam suggero.*

Aureus Hispanorum numus, quem pistoletum vo-
cant, Anglicos duos & grana septem, seu grana unum
& septuaginta pendet. Si grana duo, quæ vulgo
Z 2 bilan-

180 J. H A N N I S . S M E T T R .
bilancibus appensa detrahuntur , tollas , grana exakte
novem & sexaginta supermanent.

Isti nummo uno grano leviores , pendentes grana
LXVIII appendit Venerandus Pater , quum inter
mortales ageret , plures ex Familia Antestia , Anto-
nia , Cordia , Cornelia , Fonteia , Hosidia , Servi-
lia , Thoria , Titia .

Exakte Pistoleum penderit seu grana

LXIX. Nummus Familiae Calpurniae:

Ab una parte est caput Apollinis , ante
quod tropæum minusculum .

Ab altera eques desultorius , & sub eo L.PISO.FRUGI-

XVIII.

Cl. Ursinus habet nec numerum , nec tropæum .
Alius Familiae Vettiae ferratus .

In parte antica est caput Sabini : T A. s. e.

In postica , sub bigis cum spica . T. VETTIUS.

Bigæ in meo stant sinistrorum , secus quam in
Ursiniano , ante nomen Vettii cum littera T. quam
Patinus omisit .

Et alii Familiae Aciliæ , Æliæ , Claudiæ , Corneliae ,
Crepusilæ , Curtiæ , Egnatuleiæ , Furiæ , Liciae ,
Naviæ ferratus , Plætoriæ , Sergiæ , Juliæ , Pompeiæ .

LXX. *Uno grano ponderosiores .*

Calpurniae .

In adversa parte caput Apollinis .

In aversa Sub equite desultorio C.PISO.L.F.FRUGI-

Atque alii Familiae Æmiliæ , Antoniæ , Juliæ , Lu-
cretiæ , Pompeiæ , Porciæ ferratus , Sentiae , Titiae .

LXXI. *Duobus granis .*

Carisiæ .

In :

In latere anteriore est caput Deæ Floraæ, vel, sicut
vult illustris Spanheimius, Sibylæ Phrygiae.

In posteriore r. CARISIVS. Sub Sphyngis imagi-
ne IIVIR. Ursinus in suo IIIVIR non legit.

Valérix.

Hinc, caput anteriore parte calvum, M. VALERIVS.

Illinc, grus vel ciconia ad pectum ex poculo babit,
cum inscripione R.R. ATI.

Non visus Ursino, nec Patino:

Alii Familiaæ Bæbiæ, Marciæ, Porciæ, Siciniæ,
Vibiæ, Volteiæ, Incertæ.

LXXXII. Cassiæ.

Ab una parte caput Deæ Floraæ. CÆCILIAN.

Ab altera sub jugo boum. CASSI.

Supra boves Ursinianus habet O; meus V.

Claudiæ.

In parte antica caput Dianæ. s. C.

In postica, sub bigis A. LXXXVIII

T.I. CLAVD. T.I. P.

AP. N.

Bigatus & serratus est, atque diversus ab
Ursiniano & Patiniano, quæ A. CXXII.

Et alii Familiaæ Antoniæ &c.

LXXXIII. Nummi Familiaæ Antoniæ, Cassiæ, Cæciliæ,
Fonteiæ, Mesciniæ, Porciæ, Prociliæ, Vibiæ.

LXXXIV. Næviæ.

Hinc, caput Veneris vel Monetae. s. C.

Illinc, sub trigis cxx.

C. N.E. BALB.

Serratus est & numerus nec Ursino, nec Patino ob-
servatus.

Z. 3.

Allii

Alii Familia^e Claudi^e, Deidi^e, Fonte^e ferratus, Fufi^e, Rubri^e, Rusti^e, Marci^e, Juli^e, Pompei^e, Procili^e &c.

LXXV. Rosci^e ferratus.

Uno latere, caput pelle caprina tectum Junonis Sospit^e.

Altero, sub serpente Lanuvio è sinu Virginis pabula poscente F A B A T I. A tergo adest avicula, secus quam in Ursini vel Patini nummo.

Sulpici^e ferratus.

In area antica, duo capita Penatum. D. P. P.

In postica, sub porco jacente inter duos hastatos stantes C. S U L P I C I. Supra porcum non Q ut habet Patinus, sed A.

Et alii Hostili^e, Plauti^e, Servili^e, & incert^e Familia^e.

LXXVI. Mari^e.

A priore parte, caput Cereris cum corona spicea, & sub mento character trium crurum, CAPIT. XXXXV.

A posteriore, jugum boum cum colono.

Supra jugum XXXXV.

Infra jugum C. M A R I . C. F.

S. C.

Serratus & diversus est ab Ursini & Patini nummis, in nostro enim figura sinistrorum posita & numerus notarum additus.

Antoni^e.

Hinc, caput Antonii cum lituo.

M. A N T O N I U S. I I I V I R. R. P. C.

Ursinus, & Patinus non legunt M.

Illinc, PIETAS. cos. In medio, figura muliebris stolata

stolata stans, dextera acerram seu thuribulum, finistra cornucopiae cum ciconiis.

Alii Familiae Fouriae, Juliæ, Muffidiæ, Volteiae.

LXXVI I. Nummi Marciæ, Cassiæ, Cupienniæ, Juniæ, Liciniæ Familiae.

LXXVIII I. Vibiae.

In uno latere, caput laureatum **P A N S A s :**

In altero, sub quadrigis aurigante Marte cum tropæo & hasta **C. V I B I U S. C. F.**

Cæliae, Plætoriae, Plautiæ, Juliae.

LXXXI X. Juliæ & Papiæ serratus.

LXXX. Juliae.

In parte adversa, caput alatum Mercurii, à cervice tridens & forma hominis. Ursinus autem non habet hominem, sed hædulum. Patinus neutrum.

In aversa, sub quadrigis aurigante Victoria,

L. J U L I . B U R S I O.

Supra equos conopæum & cxviii, quibus Ursinus & Patinus carent.

Alius Aquiliæ Familiae serratus.

LXXXI. Denarius Prociliæ Familiae.

LXXXII. Scriboniae.

In uno latere, Caput **B O N . E V E N T . L I B O.**

In altero. **P V T E A L.**

In medio est ara & non tribunal, ut eruditii aliquot Viri putarunt.

S C R I B O N I .

LXXXIII. Tituriæ.

A parte anteriore, caput barbatum **S A B I N .**

A posteriore. Tarpeia Virgo inter clypeatos duos, supra eam Luna cum sidere, quod Ursino vel Patino

184 JONATHAN S M E T T
tino non observatum, sed infra virginem istam ve-
stalem L. T I T U R I.

Satrienæ.

In area una caput galeatum Romæ. viiiii.

Ursinus legit xxxvii. Patinus i. r.

In altera R O M A.

Sub Lupa.

P. S A T R I E

M U S.

Alii multi earundem quoque Familiarum superio-
ribus leviores sunt, aliique aliarum Familiarum,
quales Familiaæ Afranæ, Bæbiæ, Cipiæ, Cæliæ,
Considæ, Cœpusæ, Curtæ, Egnatæ, Fabiæ,
Flaminæ, Mæciliæ, Mamiliæ, Maniliæ, Mesci-
næ, Minuciæ, Papiæ, Petroniæ, Pinariæ, Sepu-
liæ atque aliæ.

Nummus Cornelii.

Hinc, caput Genii, K nota est sub mento. Vr-
sinus non vidit, & Patinus ejus loco habet G.

Illinc, sub quadrigis L. SCIP. ASIAG. sine inter-
punctionis nota ante ultimam litteram, quam Vr-
sinus & Patinus exhibent. Fuit autem Scipio Afia-
genes, non verò Afagetes, ut existimavit Ant. Au-
gustinus, quod liquet ex Sidonio, ut teste illustri
Spanhemio docuit Sirmondus, & confirmant ex-
cerpta Diodori Peireskiana, vocemque eam antiqui
codices Livii lib. xxxix cap. xl ix admittunt, quod
Vrsinum fugit.

Serratus est hic nummus & integer, grana tamen
xlv tantum pendet. Subseratum omnino existima-
mus. Ita Majorum simplicitas, etiam serratis decepta
est.

est, quanquam non ita facile erat in iis æs argento supponere.

Habeo & alios serratos subæratos.

Antonii Legionum nummi omnes pene superioribus leviores sunt.

Victoriatos habeo Antoniæ & Porciæ Familiaæ, in illis stantis, in his sedentis Victoriae.

Alii, ut in Egnatuleia Q. Quinarii notam præferrunt, ipso adspectu illos à denariis facile decernas.

X Denarii nota in antiquis nummis frequens est.

O . R . D . O .

R O M A N O R U M I M P E R A T O R U M ,

C A E S A R U M ,

Augustorum, Augustarumque, sicut in nostris antiquis Numismatis ex omni metallo cum capitibus laureatis, galeatis, radiatis, diadematis, crinitis vel puris aut velatis, continua & fere non interrupta serie à Pompejo Magno usque ad excessum labentis Imperii reperiuntur.

Cudebantur
ante Christi
nativitatem
post Annum 45.

Mag. Pius. Imp.

C. Julius Cæs. Imp.

Brut. Imp.

C. Cæs. Imp.

M. Lepidus.

M. Anton. Imp. Aug.

A 2

M. Agrip-

	<i>M. Agrippa L. F.</i>	
42.	<i>Cæsar Augustus Divi F.</i>	
	<i>L. Bab. Prisc. II Vir.</i>	
	<i>C. Gran. Broch. II Vir.</i>	
	<i>Q. Ælius Lamia.</i>	
	<i>Silius Ahenius Lamia.</i>	
	<i>C. Asinius Gallus.</i>	
	<i>L. Sordidus.</i>	
	<i>C. Gallius Lupercus.</i>	
	<i>M. Sanquinius Q. F.</i>	
	<i>T. Crispinus.</i>	
	<i>C. Plotius Rufus.</i>	
	<i>Cn. Piso. Cn. F.</i>	
	<i>C. Cassius Celer.</i>	
	<i>M. Macelius Tullus.</i>	
	<i>Volus. Vaber. Messal.</i>	
	<i>M. Salvius Otho.</i>	
	<i>P. Larius Agrippa.</i>	
	<i>S. Nonius Quintilianus.</i>	
6.	<i>Censorinus. L. F.</i>	
	<i>Ti. Cæsar. Ti. Aug. F.</i>	
	<i>Drusus Cæsar Ti. Aug. F.</i>	
	<i>Nero Claudius Drusus Germanicus.</i>	
	<i>Antonia Augusta.</i>	
	<i>Germanicus Cæsar Ti. Aug. F. Div. Aug. N.</i>	
	<i>M. Agrippina M. F. Germanici Cæsar.</i>	
37.	<i>C. Cæsar Aug. Germanicus.</i>	
41	<i>Ti. Claud. Cæsar Aug. Germ.</i>	
54	<i>Nero Claud. Cæsar. Aug. Germ.</i>	
	<i>Ottavia Augusta..</i>	
68	<i>Ser. Sulp. Galba Imp. Cæsar.</i>	
		Imp.

A nato
Christo post
annum.

- 69 Imp. M. Otho Cæsar Aug.
 69 A. Vitellius Germanicus Imp.
 70 Imp. Cæsar Vespasianus Aug.
Domitilla.
 71 Imp. Titus Cæs. Vespasian.
Julia Imp. T. Aug. F.
 71 Imp. Cæsar Domitianus Aug.
Domitia Augusta.
 96 Imp. Nerva Cæs. Aug.
 98 Imp. Cæs. Nerva Trajanus.
Matidia Aug. Divæ Marciane F.
 117 Imp. Cæsar Trajanus Hadrianus Aug.
Sabina Augusta Hadriani Aug. P. P.
L. Cælius Cæsar.
 138 Imp. Cæs. T. Æl. Hadr. Antoninus Aug. Pius.
Faustina Aug. Antonini Aug. Pii.
 140 M. Aurel. Antoninus Aug. Armeniacus:
Faustina Aug. Pii Aug. F.
 162 L. Verus Aug. Armeniacus.
Lucilla Aug. Antonini Aug. F.
 175 M. Commodus Antoninus Aug. Pius:
Crispina Aug. Imp. Commod. Aug.
 192 Imp. Cæs. P. Helv. Pertinax.
 193 M. Did. Sever. Julian. Aug.
Manlia Scantilla Aug.
Didia Clara Aug.
 193 Pescen. Niger Justus Aug.
 193 D. Clod. Sept. Albin. Cæs.
 193 Septimius Severus Pertinax.
Julia Domna Aug.
 196 M. Aurel. Antoninus Pius Aug. Brit.

Plautilla Augusta.

201 P. Septimius Geta Cæſ.

217 M. Opel. Sev. Macrinus Aug.

218 M. Opel. Ant. Diadumenian. Cæſ.

218 M. Aur. Antoninus Elagabal.

*Julia Paula.**Julia Aqulia Severa Aug.**Julia Mesa Augusta.**Julia Soemias Aug.**Julia Mamaea Augusta.*

221 M. Aur. Ser. Alexander Aug.

Salt. Barbia Orbiana.

235 Maximinus Pius Aug. Germ.

237 Jul. Verus Maximus Cæſ.

237 M. Ant. Gordianus Afr. Aug.

237 Imp. Gordianus Pius Fel. Aug.

237 D. Cæſ. Balbinus Aug.

237 M. Clod. Pupienus Aug.

238 M. Ant. Gordianus Aug:

244 M. Jul. Philippus Aug.

Marcia Otacil. Severa.

247 M. Jul. Philippus, Fil.

249 M. Q. Trajanus Decius Aug.

251 Q. Her. Etr. Mes. Decius Nob. C.

251 C. Valens Hostil. Mes. Quintus Aug.

251 Imp. Cæſ. C. Vib. Trebonianus Gallus Aug.

252 C. Vib. Volusianus Aug.

Her. Etruscilla Aug.

253 Jul. Æmilianus.

253 P. Lic. Valerianus. *Pater.**Diva Mariniana.*

253 P. Li-

- 253 P. Licin. Gallienus.
 267 P. Lic. Valerianus F:
Cornelia Solonina.
Lic. Corn. Saloninus Valerianus.
M. Cass. Lat. Postumus.
C. Jun. Cass. Postumus.
L. Elianus.
M. Aur. Marius:
Piauvonius Victorinus.
C. Pi. Victorinus Aug.
P. Pives. Tetricus.
C. Pives. Tetricus.
 268 M. Aur. Claudius.
 270 M. Aur. Cl. Quintillus.
 270 L. Dom. Aurelian.
Severina Aug.
 275 M. Cl. Tacitus.
 276 M. Ann. Florianus.
 276 M. Aur. Probus.
 280 M. Aur. Numerianus.
 281 M. Aur. Carinus.
 282 M. Aur. Carus.
 283 C. Val. Diocletianus.
C. Carausius.
 284 M. Aur. Val. Maximianus.
 302 Fl. Val. Constantius.
Fl. Jul. Helena.
Fl. Max. Theodora.
Gal. Valeria.
 306 Fl. Val. Constantinus Max.
 309 Gal. Val. Maximinus.

A a 3

317 Fl.

- 190 JOHANNES SIMEONIS
- 317 Fl. Jul. Crispus.
 - 305 M. A. Val. Maxentius.
 -
 -
 - 309 M. Aur. Romulus.
 -
 - 309 Val. Lic. Licinius.
 -
 -
 - 336 *Licinianus Licinius Jun.*
 -
 - 336 *Fl. Dehnatus Nob. Cæs.*
 -
 - 336 Fl. Cl. Constantinus Jun.
 -
 - 336 Fl. Jul. Constans.
 -
 - 336 Fl. Jul. Constantius.
 -
 - 340 Magnentius P. F. Aug.
 -
 - 350 Fl. Decentius Nob. C.
 -
 -
 - 359 *Fl. Cl. Constantinus Gallus.*
 -
 - 362 Fl. Julianus.
 -
 - 363 Fl. Jovianus.
 -
 - 363 Fl. Valentinianus.
 -
 - 377 Valens.
 -
 - 377 Gratianus.
 -
 - 374 Valentinianus Jun.
 -
 - 385 Mag. Maximus.
 -
 -
 - 378 *Fl. Victor. P. F. Aug.*
 -
 - 382 Theodosius Magn.
 -
 -
 - 392 *Galla Placidia Aug.*
 -
 -
 - 392 Eugenius.
 -
 - 382 Arcadius.
 -
 - 392 Honorius.
 -
 - 443 Theodosius Jun.
 -
 -
 - 446 *Æl. Eudoxia Aug.*
 -
 - 446 Anthemius.
 -
 - 517 Fl. Justinus.
 -
 - 526 Justinianus.

Scri-

Sterilem istam in Pinacotheca nostra numorum numerationem nunc missam facio, atque illos tantum hic subjicio, qui consummatissimis Rei Nummaria Scriptoribus fuerunt ignoti, non visi aut omissi, vel ab ipsorum numis, si non omni, saltem aliquo modo diversi.

Mille fere inter decem millia numismatum numos numerabo, quos nemo unquam attigit, vel in publicum emisit, quiue summam consummatiss. Fulvii Ursini & Adolphi Occonis in multis fugerunt diligentiam. Ut omittam Consulares nummos, licet Sosiam Familiam Ursino & Patino incognitam adhuc habeam, & præterea non pauci in reliquis Consularibus mihi suppetant numi, qui vel nusquam expressi, vel aliter hactenus notati, ut superius pag. 180 ad pag. 185 ostendi.

Restant denique Imperatorum Numismata, ignota Adolpho Occoni, qui accuratissime omnium, qui rem Veterum numariorum tractarunt, numorum inscriptiones congescit: Sed & numerus illorum tantus est, ut iis magnum (si Deus favet) additurus sim Occoni supplementum. Verum enim verò, ut aliquod tandem nummorum istorum specimen tradam, unum tantum ex singulis Romanorum Cæsarum & Imperatorum numis hoc loco numisma suggeram & levem unicuique interpretationem subjungam.

I.

Primus occurrit **J U L I U S · C A S A R**, quem qui non novit, cum Cl. Patino docere non cupimus,
natus

natus est Romæ ante Christum natum anno nonagesimo octavo, atque inter alia, quæ Senatus Populusque Romanus illi decrevit, hoc inter præcipua fuit, quod imaginem ejus in numismatis exsculpserint, ut tradit Dio Cassius lib. XLIV, atque sic illi primùm, quod ante ejus tempora apud Romanos inusitatum erat, signare licuit in nummis faciem. Veteres in nummis, non totius corporis imaginem, sed caput solummodo vultumque cœlarunt: & certe, ut Apulejus lib. de Dogm. Platon. refert. *Homo totus in capite & vultu est, namque prudentia & sensus omnes in illa parte continentur, ac cœtera omnia membra capiti ancillantur.*

Ut cum Prudentio jam loquar.

*En Cæsar agnoscet suum
Gnorisma nummis inditum.*

In parte Numismatis *adversa*.

C A E S A R. D I C T. P E R P E T U O.

Ad. Occo pag. mihi 15 inversas posterioris vocis legit litteras, hoc modo ~~inversas~~ sed noster nummus ab Occonis differt, omnes enim & voces & litteras exhibet rectas.

Caput hic Julii Cæsaris est *laureatum*, & sic calvitii deformitas minus appetat, quam irruissime tulisse ait Suetonius.

Dictator dicitur *perpetuo*, primus etiam ille Republicæ Romanæ Libertatem evertit, sibi Dictaturam & summa cum potestate Imperium arripuit.

In *aversa* parte L. Bvca. De L. Buca non multum legimus, nisi quod alias nummus exhibeat L. Ämilijum Bucam III Virum A. A. A. F. F. & quod Asco-
nius

nius Pædianus in commentario orationis pro M. Scauro tradit, ut jam olim Fulvius Ursinus monuit, L. Æmilium Bucam Filium Scauro adfuisse.

Exhibitentur in media nummi area , duæ dextræ conjunctæ, globus, caduceus, fasces, securis.

Dextræ conjunctæ duæ sunt Concordiæ Symbolum , hinc Virgil. En dextra , fidesque , & Ovid. Commissaque dextera dextra.

Globus est orbis terrarum insigne.

Caducens pacis tessera.

Fasces designant justitiam.

Securis, ut videtur victimaria , est Religio.

Atque sic forsan Veteres indicabant terram sub Julio Cæfare, quum L. Buca III vir monetalis esset, esse firmatam Concordiâ, Pace, Justitia & Religione.

I I.

A U G U S T U S , qui prius C A E S A R D I V I F . dictus, Romæ natus est ante Christi Servatoris nativitatem anno sexagesimo secundo , faciem teste Suetonio habuit masculam & eximiam , capillos leviter inflexos , n a s u m à summo eminentiorem , sed ab imo deductiorem , atque ita illum nobis antiqui nummi exhibent.

Nummus mihi æneus est Occoni non visus , qui ab uno latere dat caput Augusti coronâ laurea vinctum, adscriptumque est M V N . C A L . J V L . , quod est Municipium Calaguritanum Julium. Erat autem Calagurris Julia Municipium in Hispania Tarragonensi ad Iberum Fluvium.

B b

Ab al-

Taurus effigiatuſ cernitur inter nomina L. Granii & C. Valerii, qui erant Duum-viri, & quaſi in iſto Municipio Censores.

Tauri effigieſ, quaſe exſtat in medio nummi, Symbolum eſt fertilitatis terræ, videturque indicare abundantiam frugum in municipio, quaſe Calagurris Julia dicebatur, ſub Auguſto per Duum-viros L. Granium & C. Valerium fuiffe procuratam.

Bos enim vel taurus hieroglyphicum & typus eſt terræ fertiliſ, ut docet Sacra Pagina Gen. xli §. xxvi & l. i. septem vaccas pingueſ ſeprem eſſe annos fertiles. Et oſtendit Pierius lib. i. i. Hierogl. Taurus, inquit, eſt terra frugifera, & mox. Boves juncti in nummo Vefpafiani Imperatoris & Coſ. V. babentur, et que aliſ ſimiliter jugati in C. Marii C. F. nummo, nimurum arationis partes procurate & rei frumentarie comoda declarant: nam & apud coniectores aranteſ boves imaginari letiſſimam pronunciant frugem, & opulentam terum felicitatem. Quin & nomen buvi à nutriendo factum, non quippe nutritio. Labore enim ſuo in exercendo terra continuo nos pafcit. Hinc Grecoſ ſelicem agriculturam vocant, quibus quoq; agricultura eſt, & bovis etiam Epitheten.

I I I.

Augusto T I B E R I U S ſucceffit, poſt Caji enim Luciique mortem Augustus Tiberium annorum lvi adopta-

adoptavit, quem, ut Dio lib. LVI scribit, Successorem ordinaverat, quo magis ejus gloria floreret, ambitione tractus, referente Suetonio cap. XXI, ut tali successore desiderabilior ipse quandoque fieret. Tiberio imperante Jesus Christus Servator Mundi mortuus est.

Numisma est, in cuius *una* parte legitur.

T I. C A E S A R. D I V I. A U G. F. A U G. . . .
Litteræ posteriores olim detritæ, & vetustate nimia exæstæ jam fugiunt. Caput Tiberii laureatum clare adhuc hic cernitur, & est, quod Suetonius cap. LXVII etiam testatur, *capillo pone occipitum submissiore*, ut cervicem rigidam & obliquam obtigeret, facie honesta, in qua tamen crebri & subtilis tumores, cum prægrandibus oculis. Additque idem gravissimus Scriptor cap. LXIX ipsum turbatiore cælo nunquam non coronam lauream capite gestasse, quod fulmine afflari negetur id genus frondis, tonitrua enim præter modum expavescerat.

Dicitur Tiberius Cæsar D I V I A V G V S T I Filius, quia & ab Augusto erat adoptatus, & nummus hic post Augusti Apotheosin cusus.

A V G V S T V S quoque nominabatur, nomenque illud ipsi hereditarium erat, à Cæsaribus autem sequentibus promiscue usurpatum. Et hoc eo magis notandum, quum Suetonius cap. XXVI. scribat, Tiberius prænomen Imperatoris cognomenque Patris Patriæ recusavit; ac ne A V G V S T I quidem nomen, quamquam hereditarium, ullis nisi ad Reges & Dynastas epistolis addidit.

In altera parte inscriptio est.

P O N T I F. M A X I M. T R I B U N. P O T E S T. XXXIIX.

B b 2

In

In medio inter S. C. caduceus.

Tiberium appellatum fuisse Pontificem Maximum quām plurimi Tiberiani in Pinacotheca nostra nummi clarissime docent, quamvis ipse fuerit teste Suetonio cap. LXIX. circa Deos & religiones negligentior.

Tribunitiæ Potestatis titulus etiam Tiberio tribuitur. Quæ Tribunitia Potestas auctore Tacito imperia reliqua præeminebat, dum lib. 111 Ann. cap. LVI. meminit hujus Potestatis ab Augusti assumptæ, dicens. *Id summi fastigii vocabulum Augustus reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen adsumeret, & tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret.* Tiberius autem, quod Suetonius cap. IX. memorat, Tribunitiam Potestatem in quinquennium accepit, idemque Scriptor postea cap. XVI subjicit Tiberio, *data rursum Potestas Tribunitia in quinquennium.* Et in nostro nummo numerus XXXIIX. indicat, quot annis Tiberius Tribunitiam potestatem habuerit, puta octo & triginta.

Differt numisma hoc ab Occoniano. Occo enim pag. 95. non tantum in suo legit MAX. pro MAXIM. & TRIB. pro TRIBVN. Sed etiam habet aliam figuram, globum nempe cum temone, loco caducei, sicut in nostro.

Caducei autem species, docente Pierio, tota prorsus Ægyptiaca est, caduceum Mercurio præcipue Veteres consecrarunt, draconibus duobus, mare scilicet & foemina, parte media volumini sui invicem in nodum, quem Herculis vocant, obligatis: quorum primæ partes reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli jungunt, caudæ vero ad cadutei capu-

capulum revocantur, ornanturque alis ex eadem capuli parte nascentibus. Si quid in longa hujuscemodi rerum indagine hariolari licet, putavit ipse effigiem caducei in Pacis & Concordiae significationem inde desumptam, quod serpentis figura plerisque locis pro bello & odio, funestaque alia quavis clade poni solita est: osculum autem & Pacis & Concordiae signum esse negabit nemo. Quin & Sacræ pietatis litteræ Charitatis osculum attestantur. Sic Divus Petrus in priore epistola Catholica cap. v. §. 14. *Salutate alii alios charitatis osculo. Pax vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.* In Historia exoticâ & profana apud Plinium lib. ix, cap. iii. etiam legimus, *complexus anguum & efferorum concordia causa videtur esse, quare exteræ Gentes caduceum in Pacis argumentis circumdata effigie anguum fecerint.*

I V.

C A J U S, quem militari vocabulo Caligulam in castris appellaverunt, ut refert Tacitus lib. i. Annal. cap. xli. Et Suetonius in ejus vita cap. ix, ipse cæstrensi joco cognomen illud traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. Sed nusquam in nummis, aut (quod sciam) inscriptionibus Caius cognomine Caligula legitur. Excerendum hunc è Cæsarum numero, dixit Seneca in consolatione ad Polybium cap. xxxvi, ut qui in exitium opprobriumque humani generis sit editus. Senatus

B b 3

Roma-

Romanus ejus memoriam ægre ferens, omnia ex ære numismata imaginem Caji referentia conflari jussit. Vide Dion. Lib. LIX. Atque hinc de eorumdem numismatum raritate judicandum, neque adeo mirandum, cur tam pauca, sed cur tam multa adhuc hodie supersint, quæ & hic & alibi frequenter inveniuntur.

Est ex ære nummus, in cuius *antica* parte legitur
C. CÆSAR. AVG. GERMANICVS. PON. M. TR. POT.
 Nudum ibi conspicitur caput Caji Cæsaris, & inde patet ipsum fuisse, ut Sueton. cap. L. eum describit, *gracilitate cervicis & oculis & temporibus concavis, fronte lata & torva, capillo raro, ac circa verticem nullo, hirsutum cetera. Vultum verè extulisse natura horridum ac ex industria tetur.*

Cl. Adolphus Occo nummum fere similem habet, sed à nostro tamen non uno modo discrepat. Omittitur enim in Occonis nummo **A V G.** & pro **P O N.** **M.** ponitur **P O N T. M A X.**

Inter alios titulos cognomen **G E R M A N I C I** Ca-
 jo hic adscribitur: quemadmodum in libera Repu-
 blica Victores à victis Nationibus cognomina assu-
 mescunt, ita etiam Cæsares debellatarum Gentium
 nomina sibi adscriperunt, & Cajus dictus Germanicus
 ab expeditione ejus Germanicæ, licet ridicula,
 teste Suetonio cap. XLIII.

In parte *postica* videtur **V E S T A** inter **S. C.**
 Figura est Deæ sellæ insidentis, manu dextrâ tenentis
 pateram, & sinistra hastam puram.

Pli-

Plinius Vestim quoque à Scopa effictam sedentem asserit.

Patera in manu Numinis erat argumentum, quoniam ex illa in Sacris Dezx libabatur.

Hasta etiam insigne erat Deitatis, unde Iustinus lib. XLIII, ab origine rerum pro Diis immortalibus Veteres hastas coluere, ob cujus religionis memoriam adhuc Deorum simulacris hastæ adduntur.

V.

TI CLAUDIUS, qui primus imperium mercatus est, promittens singulis militibus quina de- na festertia, teste Sueton. cap. x, fuit, ut apud eundem cap. xxx. legis, canicie pulchra, optimis cervicibus.

Nummulus apud me est æreus cum circumscriptione.

Hinc TI. CLAUDIVS. CAESAR. AVG.
Non hic faciem vel caput Claudi, ut solet vides, aut quemadmodum Occo habet, bilancem, sub qua P. N. R. sed vas quoddam frumentarium, forte est modius frugibus multis oppletus, qui annonæ innuit curam, & in Symbolum Ædilitatis Curulis non semel occurrit. Muavis illud Annonæ curandæ olim eximii honoris loco habitum testatur Boëthius lib. II de Consol. dicens, si quis quondam populi curasse annonam, magnus habebatur.

Illinc PON. M. TR. F. IMP. COS. DES. IT.

In medio S. C.

Oconis nummulus & ab hac parte à nostro in cip-
cum-

200 J o h a n n i s S m e t t i
cumscriptione variat, exhibet enim loco littera M:
Syllabam M A X. vel pro I M P. C O S. D E S. I T. legit
I M P. P. P. C O S. I I I.

V I.

N E R O C L A U D I U S ætatis xvii Imperator
fit à militibus, quum promisisset eis tantum pecu-
nɪæ, quantum Tiberius Claudius dederat. Perpe-
ram hic à Besoldo & aliis dictus Domitius Nero,
nam quando dicebatur Nero, desit vocari Domi-
tius. Ägerrime tulit, (quum adoptione in Fami-
liam Claudiam transiisset) Domitium sese saluta-
tum à Britannico. Vide Tac. Annal. lib. xii cap. xli.
Sic igitur res habet, ut recte annotavit Doctissimus
Rupertus. Ante adoptionem à Majoribus dictus
est L. Domitius Ahenobarbus: ast adoptatus Nero
Claudius Drusus Germanicus appellatus. Impera-
tor autem denique factus, Nero Claudius Cæsar
Augustus Germanicus dici voluit, ut è quampluri-
mis nummis & inscriptionibus manifestum est.

Est apud me nummus aureus, & quidem rarissi-
mus cum bilingui inscriptione, Latinâ nimirum ac
Græcâ. Latina inscriptio est in parte anteriore,
Græca verò in posteriore.

Uno latere legitur NERO. CAESAR. AUGUSTVS.
& cernitur laureatum ejusdem Imperatoris caput, in
quo vultum vides plenum, nasum rectum, mentum
rotun-

rotundum, guttur tumidum, collum obesum, & obfessum crine denso circa cervicem in plicas varias contortam, capillos annulatos vel in ordinem graduatim dispositos. Quod & Suetonius de Nerone in ejus vita cap. LI testatur, quando refert illum fuisse, *circa culum adeo pudendum, ut canam semper in gradus formatam peregrinatione Achajia etiam ponere verticem sumpserit.*

Altero latere cernitur Figura Viri monticulo seu aggestui insistentis, dextrâ manu globum, sinistrâ hastam tenentis cum inscriptione in medio areæ ex una Figuræ parte ετ. & ex aliâ ια. Quæ (nisi fallor) ut dixi, Græca est inscriptio, ετογε ια seu ΕΝΔΕΚΑΤΟΡΑΝΑΥΜ Imperii Neroniani undecimum designans. Eò facit linea transversa utrinque litteris super posita, quæ breviationis & numerorum solet esse nota.

In nummis Romanorum Imperatorum, qui Græcis excusi sunt characteribus anni Imperii numerari solent litteris numeralibus. Sic antiqua Neronis sunt numismata, in quibus annus Imperii *primus L. A. secundus L. B. tertius L. G. quartus L. Δ. quintus L. E. sextus L. Σ. septimus L. Ζ. octavus L. Η. nonus L. Ω. decimus L. Γ. undecimus L. ΙΑ. qui numerus idem est cum nostro, duodecimus L. ΙΒ. decimus tertius L. ΙΓ. decimus quartus L. ΙΔ. ut apud Occonem videre est, ubi pag. 118. diserte ετογε. ΔΕΥΤΕΡΟΥ.*

Hinc corrige pag. 112. in Claudi nummis geminum errorem pro ετα. lege ετ. Α. & in Corona laurea pro ε. τ. Η. ut Occo exhibet, lege ετ. Γ.

Nummum hunc Studiosissimus Rei Nummariae investigator Adolphus Occo inter Imperatorum numismata omisit, sed ubi postea edocitus huic fere similem

202 JOHANNIS SEMESTRI
lem argenteum apud Joh. Vincent. Pinellum exsta-
re, cum in Paralipomenis retulit, verum in parte ad-
versa à nostro aureo longe diversum. Lectio enim
variat, pro NERO. CAESAR. AUGUSTVS, ipse
habet NERO. CLAVD... CAESAR. AVG. GERM.
Pars tamen aversa forsan eadem fuit, istamque sic de-
scribit, ET. RA. Et addit, Monticulus saxis asper, in
cujus medio, nescio quid, quod pro specu accipio, insi-
fit Figura, dextra globum, sinistra bastam praetendens.
Ad undecimum Neronis annum reffero, id enim inscriptio
significat, & ad Delphos pertinere existimat, de quibus
Justinus lib. xxiv. media saxi rupes in formam Thea-
tri recessit. Et paulo post. In hoc rupis anfractu, me-
dia ferme montis altitudine planicies exigua est, atque
in ea profundum terrae foramen, quod in oracula pa-
tet. Meminit Plutarchus Neronis apud Delphos pere-
grinantis libro de particula E I.

VII.

Neroni SER. GALBA successit, nullo gra-
du contingens Cæsarum Domum, teste Suetonio
cap. ii. Puer autem quum esset, ab Augusto au-
diuit, & tu Fili nostrum Imperium habebis, cui
tunc temporis respondit. Ita fiet cum mula pepo-
rerit, vel referente Xiphilino Galbae à Tiberio fuit
prædictum. Et tu quoque Galba degustabis Imperium:
nec eventus fefellit.

Numus argenteus, subæratus & Occoni omnino
incognitus habet in parte antice.

IMP E-

----- IMPRAT. Carteræ circumscriptioñis litteræ fugiunt. Caput Galbae est laureatum, calvum, naso adunco, uti etiam ex Suetonio in ejus vita cap. XXI patet.

In parte poftica.

H I S P A N I A. G A L L I A. Figuræ duæ galateæ & togatæ stant ac dexteræ fibi mutuo porrigitur. Una earum scutum habet & pilum tendit deorū, altera pilum quoque gestat, sed sursum & sine scuto. In figuris istis procul dubio Ser. Galba & Jul. Vindex apparent: eodem enim tempore ille in Hispania, & hic in Gallia bella movebant, & armis contra Nero-nem insurgebant, atque ejusdem imperium collatis viribus detrectabant. Nunc junctis dextris foedus ini-re videntur in Neronis odium. Sic gravissimus An-nalium Scriptor Tacitus lib. XII. scribit. *Mos est Regibus, quies in societatem coenit, implicare dextræ.* Et iude Virgilius. *Endentra, fidesque.* Atque post ipsum Ovidius. *Commissaque destra destra.*

VIII.

M. O T H O Galbam interemit, Imperiumque vi suscepit, & quum tribus tantum mensibus imperasset, se ipsum etiam interfecit. Unam mortem ejus commendant, quibus ~~annis~~ egregium fa-cinus est. Tacit. Lib. II Hist. cap. L. Dio Lib. LXIV. Plutarch. sub finem. Atque ex illorum mente Auso-nius in Cæsaribus.

*Fine tamen laudandus erit, qui morte decora
Hoc solum fecit nobile, quod periret.*

C c 2

Omnes

Omnis Othonis nummi quam rari sint, præfertim illius ænei, nemo nescit, sed quantum valeant singuli argentei priorum Imperatorum ex majori modo, ostendit Rei numariæ peritissimus Car. Patinus in suo Numismatum Thesauro cap. iv. ad nummum Trajani, dicens, *nos et si tenaissime Fortune habenter mille thaleros repensuros ei, qui nobis quinquaginta priorum Imperatorum numismata istius conditionis venalia objiceret.*

Certe inter majoris formæ nummos maximi faciendus & inter rariores rarissimus æstimandus major nostor argenteus *Otho Neronianus* cum inscriptione Græcâ, omnes enim, qui numismata tractant, satis norunt, pretium imponere singulis numis Græcis characteribus insignitis.

Sunt quidem fateor in nostro nummo litteræ aliquot vetustate nimia detritæ, sed vox Othonis tanti nobis pretii videtur esse, ut reliquæ inscriptionis jacturam facile compensare possit, ut ex Eruditissimo Sequino illum integrum cum ejusdem descriptione hic exhibeam in Supplementum Occonis Viri studioſissimi & indefessi in rem nummariam operis.

In uno latere Epigraphæ est

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. Μ. ΟΘΩΝ. ΚΑΙ ΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟC.

& typus habet caput Othonis laureatum, non cum ullo galericulo, quod capiti ipsius propter raritatem capillorum Auctore Suetonio cap. xii. adaptari solebat, sed tantum cum aliquibus Neroniani vultus lineamentis. Vide quam huc faciant ejusdem castigissimi Scriptoris verba cap. vii. in Othonem *super ceteras gratulantium adulantiumque blanditas ab intimis plebeis*

plebe salutatus Nero: primisque epistolis suis ad quosdam Provinciarum Praesides N E R O N I S cognomen adjectit, certe & imagines ejus statuasque reponi passus est. Eadem fere Tacitus Hist. lib. 1, cap. LXXVII. Fuerunt qui imagines Neronis reponerent, atque etiam Othoni quibusdam diebus populus & miles tanquam nobilitatem &c decus adstruerent N E R O N I O T H O N I acclamavit.

In altero latere legitur E T O Y C. A. & conspicitur Aquila, quæ coronam lauream rostro tenet, pede sinistro clavae Herculis insistit expansis alis, ad alam dextram adest ramus. Typus hic partim ex se patet, aquila enim insigne est Romani Imperii, partim sensu communis est cum aliis Othonis numismatibus aureis & argenteis, quibus inscribitur P A X O R B I S T E R R A R U M, vel VICTORIA OTHONIS, quæ hic per palmam & coronam designatur. Hinc Suetonius cap. ix. in ejus vita, tribus quidem sed mediocribus præliis vicit.

I X.

A. V I T E L L I U S (cujus genituram à Mathematicis prædictam ita Parentes exhorruerunt, ut Pater magnopere semper contenderit, ne qua ei Provincia vivo se committeretur: ut Mater & missum ad Legiones, & appellatum Imperatorem pro afflito statim lamentata sit, quod memoriae mandavit Sueton. cap. III.) is est, qui primò tamen se Vitorem, deinde evectum ad imperium Imperatorem Romanum se victum vidit, & paulo post ad Gemonias excarnificatum. Refert quoque de illo

C c 3

Sue-

Sueton. cap. viii, quod consentiente Superioris Provinciæ exercitu, qui prius à Galba ad Senatum defecerat, cognomen GERMANICI delatum ab universis cupide recepit, AUGUSTI distulit, CAESARIS in perpetuum recusavit. Addit Tacitus Hist. lib. i. cap. LXIV. Nomen GERMANICI Vitellio statim additum, Cæsarem se appellari etiam Victor prohibuit. Et rursus. Quin & CAESAREM se dici voluit, aspernatus antea.

Apud me nummus est argenteus, admodum rarus & Adolpho Occoni non vifus.

Hinc, A. VITELLIUS. I M P. GERMANICUS. cum capite Imperatoris laureato.

Illinc, I. O. M. CAPITOLINVS. Figura Jovis seminudi, tenentis manu dextra fulmen sinistra hastam, & sedentis in templo.

Juppiter Optimus Maximus & Capitolinus hic dicitur, eadem quoque inscriptio invenitur in alio meo ex argento numismate, quod Clariss. Ursinus *ad incertæ* retulit, ast in eo caput Jovis Senis barba horrida. Unde Prudentius hymno in Romanum Martyrem. *Barbam rigentem dum Jovis circumplicat.* In nummo autem, quem nunc præ manibus habeo, Juppiter in templo dicitur O. M. Capitolinus. Optimus, Maximus (ut docet doctissimus Johannes Rosinus in suis Antiquitatibus Romanis Lib. II. cap. xxv.) quod velit & possit omnibus prodesse, ac Optimus quidem antequam Maximus: quia majus est gratiusque prodesse, quam magnas opes habere teste Cicerone, à quo in Orat.

Orat. pro domo sua Capitolinus etiam Juppiter appellatur Optimus Maximus his verbis. Quocirca te *Capitoline*, quem propter beneficia *Populus Romanus* Optimum, propter vim Maximum nominavit.

Capitolini nomen habuit à monte Capitolino, in quo Templum ei conditum, & cultus Divinus institutus fuit. Templum illud à quo primùm exstructum sit, quomodo Imperante Vitellio exustum & sub Vespasiano postea restauratum refert Tacitus lib. iv Hist. Et Plutarch. in Poplicola. De magnificentiis ejusdem tradit hæc Dionysius, situm fuisse & fundatum in alta crepidine, iix jugerum ambitu, cc ferme pedibus patens per latera singula, pari propemodum longitudine atque latitudine, vix xv pedum differentia frontem ejus meridiem spectantem habuisse porticum cum triplici columnarum ordine, in lateribus autem dupli ordine, tresque ædes pares communibus contentas fuisse lateribus, medium fuisse Jovis, à dextra Minervæ, à finistra Junonis. Hinc P. Victor in descriptione regionis viii. *Templum Jovis Opt. Max.* In qua erant tria dehobra: medium Jovis, dextrum Minervæ, levum Junonis. Sed dubium adhuc est & anceps, an postea incendium istius Templi à Vitellianis obsidentibus, an à Flavianis obsessis profectum, eam certè à se infamiam amoliebatur Vitellius hac suæ erga sedem Jovis Optimi Maximi ac Imperii pignus pietatis contestatione: ut nummus noster non obscure indicat.

Juppiter hic effingitur superiori corporis parte nudus, inferiore testus amiculo, quo significari volunt (teste eximio Philologo Ger. Ioh. Vossio) animas cæle-

cælestes perspicere Dei naturam , vulgaribus illis , humilibus terrenisque curis immersis omnia esse tecta & obscura.

Dextrâ tenet fulmen & nulli magis , quam Jovi illud convenire dicunt. Unde Virgilius , vel quisquis Author fuit Lusus in Priapum.

*Fulmen habet Mundi Dominas tenet illud aperte.
Sinistrâ habet hastam insigne Deitatis.*

Sedet. Sic quoque (Strabo Auctor est) Jovis Olympii Simulachrum à Phydia erat efformatum , ut quamvis sedentem effinxisset , appareret tamen ejus esse magnitudinis ; ut si surgeret , templum esset tecto nudaturus. Atque illic , cur sedens effingeretur , causa erat , ut ita melius magnitudo ostenderetur. Certe & in meo numismate Juppiter Optimus Maximus capite altissimam portam Capitolinæ Ædis , vel ipsius superliminare attingit. Sedet quoque , quia Regi convenit sedere in solio , & sedentes ob corporis quietem melius animum intendunt ad omnia. Et quia sedentes non movemur loco , sessione Jovis melius exprimitur perpetua atque immutabilis Gubernatio.

Quum non ita pridem familiariter mihi assideret Consultissimus Juris Consultus & Antecessor Neomagensis Gerardus Noodt , legeretque superiora , revo- cavit in mentem , quod ajunt , *sedendo prudentiores efficimur* , atque in primis illud Plauti in Mostell. Act. v. Scen. i. *plus sapio sedens* , ad quæ verba Viri docti olim annotarunt , quod qui aram occuparant , quique ad aram Deos venerabantur , & precabantur , sedebant : & qui de re aliqua consultabant , sedebant. Cujus rei forte causa est , quod Judex ex animo con- stante

stante, sedato & bene composito esse debet. Talis autem potest esse magis, cum corpus etiam est quietum.

X.

F L. V E S P A S I A N U s post Neronem Galbamque Othonem atque Vitellio de principatu certantibus in spem Imperii venit, teste Sueton. cap. v. Et post illorum exitum multi milites consilium iniehunc eligendi creandique Imperatoris, ac nomen ejus vexillis omnibus sine mora inscripserunt. Sueton. cap. vi. Solus omnium, ut habet Tacitus Lib. i Hist. cap. l, ante se Principum in melius mutatus est, & Lib. ii Hist. cap. i, prorsus (si avaritia abesset) antiquis Dūcibus par. Turpe tamen lucrum cavillatione solitus diluere, vel ad sales transferre, nam (referente Suet. cap. xxiii.) reprehendenti Filio Tito, quod etiam urinæ vestigal commentus esset, pecuniam ex prima pensione admovit ad nares, sciscitans num odore offenderetur, & illo negante, arqui, inquit, è lotio est. Et Cap. xxv. Tandem cum in Campania creberimo frigidæ aquæ usu intestina vitiasset, & alvo repente ad defectionem soluta, Imperatorem ait stantem mori oportere. Dunī consurgit ac nititur, inter manus sublevatum extinctus est.

D d

Num-

210 J o h a n n i s . S M E T I I

Nummus apud me æreus est , Occoni noti visus, literis non prominentibus, sed quod rarissimum alte ex utraque parte incisis, non memini quemquam alium Rei Nummariae vel Scriptorem vel Collectorem numeros tales unquam observasse, plures tamen istius generis ego in Pinacotheca nostra hactenus mihi servo.

In una parte. IMP. CAES. VESPASIAN. AUG. COS. III. Inscriptioni additur caput Imperatoris laureatum cum fronte rugis plena, cavis oculis, naso adunco, mento præminentem, genis fere quadratis, sicut Phæbi vultum olim expressit Martialis Lib. II, Epig. LXXXVII.

Dicis amore tui bellas ardere puellas,

Qui faciem sub aqua Phæbe natantis babes.

Idem Lib. III. Epig. LXXXVIII.

Utere lactucis & mollibus uere malvis,

Nam faciem, durum, Phæbe cacantis babes.

In altera. SECVRITAS AVGVSTI. Infra Figuram est S. C. Figura autem muliebris est, & quiete insidet sellæ, cui dextro cubito innititur, & dextra manu occiput sustinet, sinistra baculum tenet, ante pedes adstat ara accenso igne.

Gestus hujus Matronæ ita sedentis est otiosorum & tranquillorum hominum, qui nullis anguntur curis. Ipse Vespasianus jam cives servaverat, ut nummi illius ærei argenteique ante & circa hoc tempus cusi, quos habeo, clare demonstrant, in quibus legitur S. P. Q. R. P. P. O. B. CIVES. SERVATOS. ROMA. PERPETUA. JUDAEA. CAPTA. PAX. AUGUSTI. VICTORIA. AUGUSTI Ara accenso igne securitati adstans, vel indicat cultum Religionis, qua Securitas P. R. procuratur, vel desi-

designat in securitate, composita pace & profligatis
bellis majorem solere Deorum & Religionum esse cu-
ram.

X I.

T I T U S imperium à Parte accepit, vir omnium
virtutum genere mirabilis fuit, adeo ut passim
diceretur **A M O R E T D E L I C I A E G E N E R I S**
H U M A N I. Suet. Cap. i. Non oportere, ait,
„ quemquam à sermone Principis tristem decede-
„ re, atque recordatus quondam super cænam,
„ quod nihil cuiquam toto die præstitisset, memo-
„ rabilem istam meritoque laudabilem vocem edi-
„ dit. **A M I C I , D I E M P E R D I D I**. Suet.
„ Cap. viii. Duos Patricii generis convictos in
„ affectatione Imperii, nihil amplius, quam ut de-
„ sisterent, monuit, dicens Principatum fato dari
„ Domitianum Fratrem insidiari sibi non desinen-
„ tem, nonnunquam secretò lacrymis & precibus
„ orans, ut tandem mutuo erga se animo vellet esse.
„ Inter hæc morte prævenitus, excessit in eadem,
„ qua Pater villa, Idibus Septembbris post biennium
„ ac menses duos, diesque viginti, quum successe-
„ rat Patri, altero & quadragesimo ætatis anno.
„ Vide Suet. cap. ix, x & xi.

Nummum ex ære majorem habeo, cui fere similem
maximus humorum investigator Ad. Occo ad Tibe-
D d 2 rium

212 JOHANNIS SMETTI
rium retulit, sed procul omni dubio utramque partem
ibi non bene conjunxit.

Hinc legitur in meo.

IMP. T. CAES. DIVI VESP. F. AUG. P. M. TR. P. P. P. COS. VPI

In medio R E S T .

S. C.

Illuc. C I V I T A T I B U S A S I A E R E S T I T U T :
Vesta adest sedens, quæ tenet dextra pateram, &
sinistra hastam, de qua, quia dictum in nummo Caji
Caligulae, nihil jam hic dicendum restat.

Utut omittam, quod Imperatores solebant Ante-
cessorum suorum monumenta aut reparare, & denuo
fabricare, vel variis gryphis & litteris diversis nota-
re, sicut ex multorum monetis abunde nobis constat,
& licet ostendam, quod imprimis Titus nonnullos
Tiberii nummos conatus est restituere. Haud tamen fa-
cile conjiciam, cur Optimus ille Imperator sublato
Tiberii nomine & suo imposito Posteris confignare &
restituere voluerit Civitatum Asiae memoriam.

Nummus autem præter Auctores celebrat collapsas
terræ motu septem Asiz urbes à Tiberio erectas &
restitutas: quo respexit Suet. in Tiber. cap. XLVIII.
Neque Provincias quidem ulla liberalitate sublevavit,
excepta Asia, disiectis terra motu Civitatibus. Nec non
Vellejus: *Fortuita non Civitatem tantummodo, sed urbium*
danna Principis munificentia vindicat.

X I I.

D O M I T I A N U S , vivente adhuc Tito venit
Romam, in castra introiit, ac nomen & potentiam.

Impe-

Imperatoris accepit, circa administrationem Imperii (teste Suet. cap. iii) aliquamdiu se varium præstet, mixtura quoque inæquabili vitiorum atque virtutum, donec virtutes in vicia deflexit. Superbia ipsum ita invasit, ut, quod idem Auctor cap. xiii refert, D O M I N U S & D E U S noster dici vellet. In Germaniam cum exercitu profectus & hoste nunquam viso reversus est.

Numus ex argento pulcherrimus est, quem Occo nunquam habuit.

In uno illius latere legitur.

I M P . C A E S . D O M I T . A U G . G E R M . P . M . T R . P . IIII.

Et confpicitur caput laureatum, grandibus oculis, capillatio satis denso, sed forte adscititio, nam Suet. memorie tradidit cap. xiii, Imperatoris caput fuisse calvitio deforme, grande piaculum fuisset certè, si monetales calvastrum exhibuissent, quum vel ad calvitii mentionem levissimam excandesceret.

In altero latere.

I M P . V I I I L . C O S . X I . C E N S O R I A . P O T E S T . P . P .

Figura nuda, & satis magna adeſt, quæ scuto oblongo humi posito insidet, caputque moesti instar inclinat, idemque sinistra manu sustentat. Sagitta adjacet in medio confracta.

Lugubris iste nudi maxima statuta Germani devicti habitus prostratam nobis Germaniam exhibet, quasi optima ista Provincia suam lugeret Fortunam, quod jam Imperatori tam ignavo & vesano nimis inservire

214 JOHANNIS SEMETI
deberet. In aliis quoque ejusdem Domiciani nummis
habes GERMANIAM CAPTAM.

Statua in honorem Imperatoris fuit ercta Romæ
in medio foro, quæ repræsentat equum æneum auro
superfusum, sub altero equi pede est Rheni Simu-
lachrum Germaniam indicans, quam versibus cele-
brat Papinius

----- *vacue pro cespite terre*
Ænea captivi crinem tegit ungula Rheni.

Post priores duodecim Imperato-
res, quo pede inceperam, isto erat
animus modo pergere & producere
sic unum ex multis singulorum sub-
sequentium Cæfarum nummis vel
Occoni omnino incognitis, vel ab
Occonianis aliquo modo diversis,
quos in Flavissim mihi servo non
paucos. Sed mutato repente confi-
lio, venit in mentem aut ab inceptis
desistere, aut alia incedere via, qua
aliquando ostenderem multos in
uno etiam Imperatore penes me esse
nu-

numos à consumatissimo Veterum Numismatum scriptore hactenus desideratos. Atque dum magnum illius rei Thesaurum apparo, hic portiunculam, quæ salivam moveat, ex Gallieni & Postumi nummis præmitto, & istam hic exhibeo veluti tegulam de tecto, ut sciam ex hac tabula, quam nunc in pergula propono, an curæ pretium sit in posterum altius investigare tot antiquas Veterum Romanorum reliquias.

GALLIENUS Valeriani Filius, non minus per infelicitatem Parentis notus, quam per fui meritum, primùm Cæsar, deinde Augustus à Patre appellatus, eique Imperium commissum, exofus tandem fere omnibus à propriis Ducibus & Militibus prope Mediolanum interemptus est, anno ætatis quinquagesimo, Imperii decimo quarto. Ipsius temporibus triginta prope Tyranni in Oriente & Occidente Imperium adipisci conati sunt.

Num-

I.

Nummus apud me est multum ab Occoniano diversus. Ab una parte inscriptio est

IMP. C. P. LIC. GALLIENUS. P. F. AVG.

& caput Imperatoris cum corona radiata. De Gallieno in ejus vita annotavit Trebellius. *Radiatus sepe processit.*

Ab altera. PROVIDENTIA. AVG.

Figura muliebris est stolata, cuius dextra dirigit radium vel sceptrum ad jacentem ante pedes globum, qui tamen longius ab illo abest. Sinistra autem tenet cornucopiam.

Providentia scilicet minime vi aut necessitate Mundum sibi subiectum cogit, sed libere & longinquo, sicut vult, regit.

Post justum vero Mundi regimen secunda tellus multos magnâ copiâ profert fructus.

II.

Aliud etiam est numisma, cum eodem capite & simili inscriptione in latere *adverso*, sed in *averso* cum sequenti epigraphe.

VICTORIAE AUGG. IT. GERM.

Cernitur hic figura stans stolata & alata, quæ dextra tenet coronam lauream, & sinistra gerit ramum palmæ, pacis scilicet symbolum, illi adjacet ante pedes devictus vel captivus aliquis.

Veteres Victoriae alatam frequenter efformarunt, illius rei causam docet Latinus Pacatus in Panegyrico dicens,

dicens; Recke profecto germana illa Pictorum Poëtarumque commenta Victoriae finxere pennatam , quod hominum cum Fortuna euntium non cursus est , sed volatus.

Ob velocitatem ergo Victoria olim cum alis effingebatur. Quo enim citius (ut ait Celeberrimus Ant: Augustinus Dialog. 11 Antiquit.) Victoria parta , ac breviori spatio victi fugatique hostes , eo illustrior ac celebrior est Victoria. Aut etiam , quod idem ferè innuit , quia velocibus pennis vel avolat vel advolat , alata Victoria à Veteribus pingebatur , nimirum erat nunc his , nunc illis secunda , quod usu venit Romanis , Poenis , Atticis , Spartanis ac Thebanis , nunc victis , nunc Victoribus.

Coronam lauream Victoria tenet , quia est præmium vitori , imo , quia perpetuò viret , nam virtus in milite vivere & virere semper necesse est.

Palmæ ramus Victoriæ tribuitur , quia palma se premi non patitur , sed ponderi imposito resistit.

III. & IV.

Duo præterea sunt penes me numismata , quorum effigies & inscriptiones in priore parte conveniunt cum superioribus , sed in posteriore utriusque numismatis area legimus eandem circumscriptiōnēm.

V I R T U S A U G.

Figuræ autem sunt diversæ.

In nummo uno figura est Viri paludati stantis , dextra hastam & sinistra clypeum tenentis.

In altero , figura est Martis Gradivi , dextra ha-

E c

stam ,

Virtus virili habitu idcirco solet depingi, non tan-
tum quod à Viris Virtus nomen mutuata est, teste
M. Tull. Cicerone Tuscul. Quæstion. lib. 11. sed
etiam, quod Virum, id est, fortem esse, vel vires
habere, qui virtutem possideat, sit necesse.

Mars autem Gradivus appellatur, ut Festus habet,
à gradiendo in bello ultiro citroque, nam gradatim &
per ordines ad bellum itur, sive à vibratione hastæ,
quod Græci vocant ἐγένετο. Mars Gradivus dicitur,
inquit Servius, cum sacerdotem, cum tranquillus est,
Quirinus: Unde & Romæ duo habuit templa, unum
in urbe, quod est Quirini, aliud extra urbem in via
Appia, quod est Bellatoris & Gradivi.

V.

Nummum habeo, qui in parte *antica* exhibet in-
scriptionem.

IMP. GALLIENUS. P. F. AUG. GERM.

Caput Imperatoris in illo, ut in reliquis, radiatum.

In parte *postica*. VICTORIA. GERM.

Figura muliebris stat stolata & alata, dextra manu
tenet coronam lauream, sinistra palmæ ramum ge-
rit, & captrivus illi adsidet ad pedes, ut superius in
Nummo II vidimus.

Gallienus à Gallia Germanos strenue arebat, teste
Aur. Victore, & propterea non tantum hic legimus
Victoriam Germanicam, sed etiam Imperatorem
Germanicum, ab ista enim Victoria Gallienus reli-
quis

quis fastigii sui titulis addidit debellatae ac devictae
Gentis Germanicæ cognomen, antea pluribus etiam
Augustis amatum.

X I.

In Nummo, qui fere similis est priori,

Hinc IMP. GALLIENUS. P. F. AUG. G. M.

Illinc. VICTORIA. G. M.

Figura eadem, qualis superior.

Notandum hic, quod utraque inscriptio habet
G. M. loco G E R M. Sic in nonnullis Salon. Vale-
riani nummis lego c. s. pro C A E s.

XI.

Numismatis epigraphe est quoque praecedenti non
absimilis, sed in alio latere legitur ORIENS. AUGG.

Figura Solis nuda adstat capite radiato, dum dex-
teram elevat, sinistra flagellum gestat.

Effingebatur Sol à Veteribus tam humana & nuda
juvenili forma, quia clare nitet, & omnia dilucide aut
nude in oculos agit; quam capite radiis cincto, ut
hoc faciant, quæ habet.

Ovid in Ibin. ----- radiis circumdata Solis imago.

Et lib. i Fast. ----- radiis Hyperionæ cinctum.

Nec non Martianus Capella lib. i de Nupe. Philolog.
Solis angustum caput radiis perfusum, circumactumque
flammatibus, veluti auratam casariem rutili vertice
imitatur. Hi radii fuere duodenii pro numero signo-
runt, quæ percurrit. Unde Maro lib. xii Aeneid.
Solis ad exemplum de Rege Latino ait.

E c 2

--- cui

- - - - cui tempora circum
Aurati bis sex radii fulgentia cingunt
Solis avi specimen.

Sol etiam curru quondam vehebatur, & antiqui tribuerunt ei quadrigas, ut Siderum nobilissimo, hinc figura hæc stat, & quasi equos adhuc agitaret ac propelleret, dextram attollit, & sinistra flagrum vel scuticam instar aurigæ tenet: quod notum facit Prudentius lib. i contra Symmach. à §. 344.

*Hoc sidus currum, rapidasque agitare quadrigas
Commenti, & capitis radios, & verbera dextre
Et frænos, phalerasque, & equorum pectora anbela.*

V I I I.

Nummus *hinc cum capite radiato Imperatoris & inscriptione.*

IMP. GALLIENUS. P. F. AUG.

Illinc. GERMANICUS. MAXIMUS.

Tropæum ex hostium spoliis erectum, ad eujus truncum humi adsidet utrinque captivus nudus, manibus post terga revinctis, nec non uterque flexo retrorsum capite, instar indignabundi oblique ad tropæum suspicit.

Tropæa ergebantur hoste fugato, quemadmodum illo victo triumphus agebatur, quæ quidem vel intumulo, vel colle, vel locis eminentioribus struebantur, unde & in urbibus figurebantur in arcubus ad id ipsum ædificatis. Sicut Virgil. initio lib. xi Æneid. Victorem Æneam occiso Mezentio tropæum Marti erexisse scribit.

Ingen-

*Ingentem quercum decisim undique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma,
Mezentii Dui exuvias, tibi magne tropaeum
Bellipotens, aptas rorantes sanguine cristas,
Telaque truncata viri, & bis sex thoraca petitum
Perfossumque locis.*

Notant Viri docti & in iis tropaeis hostium tela apponi præfacta, ut hic innuit Virgilius & Satyr. x.
§. cxxxvi. Juvenalis.

*Bellorum exuviae truncis affixa tropaeis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curvum temone jugum, vietque triremis
Aplustre, & summo tristis captivus in arcu
Humanis majora bonis creduntur.*

I X.

Nummus in latere uno. IMP. GALLIENVS. AVG.

In altero. ADVENTVS. AVG. cum Littera P. in ambitu infra figuram paludatam & equestrem quasi ovantis Imperatoris.

Designabantur vulgo per figuram istas Cæsarum equestres, corundem in urbem Romanam Adventus.

X.

In area priore Numismatis circumscriptio convenit cum superiore.

In area autem posteriori PAX. ABTERNAL. AVG. inscripta legitur.

Cum littera G. juxta figuram ad sinistrum latus.

Ec 3

Figuræ

Figura muliebris stolata stat, dextrâ verò attollit olivæ ramum, & sinistra dimittit hastam puram.

Pax firmiter videtur stare, forsan ut indicaret, se adeo firmam & stabilem esse, ut perpetuo vel in æternum manere possit.

Optime reliqua fere pacis argumenta exponit Ant. Augustinus, dum scribit, pax virgo est ut simplex & integra, nam bello virginis contra jus rapiuntur & stuprantur.

Olea signum Pacificatoris. Hinc Virgilius refert de Legatis Æneæ ad Regem Latinum.

*Tum satus Anchise, delectos ordine ab omni
Centum Oratores, augusta ad menia Regis
Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes,
Donaque ferre Viro, pacemque exposcere Teucris.*

Nec non de Legatis Regis Latini ad Æneam.

*Iamque Oratores aderant ex urbe Latina
Velati ramis Olea, veniamque rogantes.*

Olivæ folium decerptum, quod in ore columba Noachi ad arcam detulit, Gen. viii §. xi, fuit in testimonium scilicet exsiccatarum aquarum diluvii, atque ut quidam allegorice interpretantur in signum pacis à Deo.

Olea quoque ut habet Ant. Augustinus, Symbolum est Minervæ, cui hæc arbor sacra, artium habita Præses: quæ artes ad lucernam noctu lucrubando nimium quantum cresent, in qua lucerna & oleum adhiberi solet, artes sane ut pace valent, florent & augentur, sic bello evertuntur.

Addo, quod fructus olivæ, cuius ramum pax dextrâ manu attollit, salutaris est, ad sanandum vulnera in bello omnibus afflicta.

Ha-

Hastile zutem à Virgine dimissum designat tempore pacis & arma deponenda & bella esse dediscenda. Inde apud' Jesaiam cap. 11 §. iv legis, non attollat gens una in alteram gladium, neque discant amplius bellum, & in Davidis Psalmo XLVI §. x habes, Jehova faciens ut cessent bella usque ad extremitatem terre, arma perfringat, & truncet hastam.

X I.

In Nummo binc GALLIENUS P. F. AUG.

Illic. RESTIT. GALLIAR.

Similem fere exhibet Occo, sed cum inscriptione diversa, ab una parte IMP. GALLIENUS. PIUS. AUG. ab altera. RESTIT. GALLIAR.

In meo autem clare lego GALLIAR. in plurali. Figura militari stat habitu, dextramque figuræ seminudæ in dextrum genu procumbenti, & eandem manum extendenti porrigit, atque ita, ut videtur, erigit, sinistrâ hastam puram tenet.

Figura militaris est ipse Imperator Gallienus.

Figura alia seminuda & supplex prolapsa est bello afflita omnis Gallia.

Regionem hanc olim in Cisalpinam & Transalpinam divisere. Gallia Transalpina triplex nomen habuit. Togata enim, Comata & Braccata dicta est. Jul. Cæsar initio lib. 1. de Bello Gallico diecit. *Gallia est annis divisæ in partes tres. Quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam, qui in ipsorum lingua Celte, nostrâ Galli appellantur.*

Gallienus, referente Eutropio, Juvénis in Gallia & Illy-

224 J O H A N N I S S M E T I I
Illyrico multa strenue fecit, & quum Germanos inde
arceret, ut superius ex Aur. Victore ad Nummum V.
audivimus, hic nummus est percussus.

X I I.

In alio rursus nummo ab Occonis diverso, cui simili
lis est epigraphe anterior, in posteriore autem legitur
VICT. GERMANICA.

Figura est alata gradiens, quæ dextro pede premit
cervicem nudam devicti & prostrati militis: dextra
verò manu elevat lauream, & sinistrâ supra humerum
gestat spolia.

De hac Victoria ad Nummum V. pag. 218 dixi, nec
non ad Basin Colossi pag. 66. retuli, sic victos sub pe-
dibus Victorum depresso jacuisse, quo sensu fere
Ovidius lib. IV Tript. Eleg. 11. exhibit Germaniam
passis crinibus colla præbentem.

*Crinibus en etiam fertur Germania passis,
Et Ducis invicti sub pede mæsta sedet.*

X I I L

Est & Numisma cum simili inscriptione, sed in
aversa parte legitur. V I R T U S. A U G U S T I.

Ad. Occo in parte aduersa aliam dat inscriptio-
nem, & in aversa exhibet figuram militis dextro pede
globo insistentis, dextraque manu tenentis ramum,
& sinistra hastam. Sed noster nummus habet figu-
ram nudi Herculis dextram post tergum tenentis, &
sinistrâ brachii alâ incumbentis clavæ cum pelle in-
teremti Leonis: à lævo latere adpieta est stella.

Eo-

Eodem fere modo & gestu à Libanio describitur in
Herculis, ubi inter alia legimus. *Imprimis ipsi
caput nutat in terram, ac totum corpus amictu denuda-
tur, neque enim Herculi ulla curæ verecundia fuit, ad vir-
tutem prospicienti. E manibus dextra extensa est, & si-
mul reflexa in dorsum. Sinistra verò remissa est, ac tendit
in terram. Etiam cloram sustinet quiescens, ut vim pu-
gnacem servaret. Spolum autem Leonis clavae adhaeret.*

Nudus fere Hercules cum clava cernitur: Virtus
scilicet nudo homine contenta est, clava enim pro
virtute saepius pingitur, ut nos antiqui nummi satis
docent.

X I V.

Nummus adhuc est aliis, & longe ab Occoniano
diversus, in cuius parte *posticâ* legimus **VIRT.** **G A L-**
L I E M I. A U G. & cernimus non equestrem decur-
rentem statuam, ut Occo exhibuit, sed pedestrem &
gradientem figuram. Vir autem habitu militari, dex-
tra manu vibrat hastam, & sinistro brachio tenet
clypeum, pedibusque conculcat captivum humi pro-
stratum.

Virtutem à Viro vel Viribus nomen derivare ex
M. Tullio Cicerone superius ad Numm. **III & IV.**
audivimus, sive à vibratione hastæ, quod Græci vo-
cant *Kρενίς*. Certe Romani olim Veteres Virtutem
masculam & militarem coluerunt.

X V.

In nummorum sequentium *adversa* parte
GALLIENUS. A U G. Cum capite radiato:

F**E**

Et sub ista Imaginis circumscriptione nunc unde
quasi serie aversarum partium inscriptiones alphabe-
tico ordine hic dispono.

Occurrit primo loco. ANNONA. A U G.:
Figura muliebris stolata stans, dextrâ navis guberna-
culem globo impositum tenet, sinistrâ spicas habet.
Designans sine dubio frumenti copiam navibus per
totum terrarum orbem deportari.

X V I.

Nummus cum inscriptione APOLL. CONSER.
Figura nuda stans juvenili forma, dextram capiti
imponit, sinistra cytharam multis chordis instru-
etam, atque columnæ five potius aræ innixam,
continet.

Apollo sic solet juvenili formâ fangi, teste Albrico
de imaginibus Deorum. *Iste, inquit, pingebatur spe-
cie impuberis juvenis, & semper imberbis.*

Citharam, quæ aræ insisteret videtur, sinistrâ ma-
nu tenet, referente Georg. Codino de Originibus
Constantinop. *Citharam manibus tenere finguunt Apol-
lensem, seu Sokem, quoniam is auctor est consonantie
omnium rerum.* Adde, quod Virgilius habet Lib. xii:
Æneid.

*Ipse suas artes, sua munera letas Apollo
Augurium citharamque dabat.*

Vero-simile est Apollinem, ut sumnum Medi-
cum, Oratorem, Poëtam & Musicum coli, quorum
exercitationibus Imperator ille dabat operam. *De
Gallici enim studiis Trebellius Pollio in ipsius vita.*
Fuit

Fuit Gallienus, quod negari non potest, oratione, Poëmate, atque omnibus artibus clarus.

Apollo denique Conservator ab Imperatore Galieno in hoc nummo signatus, ad avertendam pestem summopere grassantem, nam referente Trebellio Pollone tum temporis pestilentia tanta exstiterat, vel Rome vel in Achaicis urbibus, ut uno die quinque mille hominum peri morbo interirent.

X V I I.

Num. cum inscriptione C O N C O R. A U G.

Figura stolata sellæ insidens tenet dextra pateram, sinistra cornucopiæ.

Patera symbolum est Deitatis, designatque Concordiam esse rem sacram, cui etiam sacrorum honos debetur. Hinc Romæ templū Concordiæ fuit conditum.

Cornucopiæ insigne est Ubertatis.

Omnium enim rerum Abundantia ex Concordia vel pace solet provenire.

X V I I I.

Num. cum Inscr. D I A N A. P E L I X.

Figura muliebris ueste succincta stans, tenet dextrâ manu hastile, lèvâ verò arcum, hinnulus ad latu finistrum currit.

Exprimitur heic Diana Venaticis forma, de illius Simulachris agit aliquoties Pausanias, illamque sic describit Claudianus lib. 11 de raptu Proserpinæ.

F f 2

Brachia

*Brachia nuda nitent, levibus projecerat auris
Indociles errore comas, arcuque remisso
Ocia nervus agit: pendent post terga sagittæ
Crispatur gemino vestis cortynia cinctu
Poplite fusa tenuis.*

Et Dianam quoque à cruribus imprimis commendat
Ovidius lib. III Amor. Eleg. 11.

*Talia succinctæ pinguntur crura Diane,
Cum sequitur fortis fortior ipsa Viros.*

Tali habitu antiquitus, (ut Ouselius ad Minucium
Felicem annotavit pag. 114.) Venatores utebantur,
ut tanto agilius per obliqua montium devexa, saxis
cincta, ac cava convallium lacunosa, spinetis asper-
rimis, sentibusque aggerata vagari possent.

Hinnulus, sicut cervus, est animal Diane ob ve-
nationem sacrum.

XIX.

Num. cum inscriptione FELICITAS. AUG.

Figura muliebris stat stolata, dextra tenet cadu-
ceum, sinistra cornucopiae.

Ad. Occo huic fere similem apud Phil. Ed. Fug-
gerum vidit, sed quid mulier dextra tenuerit, omi-
nit, & finistræ hastam adscriptis, loco cornucopiae,
quod in meo est numismate.

Caduceus indicat felicitatem, & cornu Amaltheæ
bonorum quoque largitionem.

Caduceus vero designat bona coelestia, & Cornu-
copiae terrestria, ita ut qui utraque simul possidat,
is demum felix sit habendus.

Num-

XX.

Nummus cum inscr. **FIDES. MILITUM.** & cum Litera M. intra ambitum ad latus sinistrum figuræ, quæ dextra tenet signum militare, & sinistra hastam.

Eandem inscriptionem exhibet Occo, sed sine ulla figura, in corona oleaginea ad Annum Christi 254. & laurea ad A. C. 259. Habet quoque nummum, in quo signa sunt duo militaria, atque in eorum medio Aquila, cum simili quidem inscriptione in parte aversa, sed dissimili tamen in adversa.

Signa ac vexilla cohortis, ut & hastæ (referente Ant. Augustino in Dialog. 11. Antiq.) significant fidem, quam Imperatori Miles Romanus dedit sacramento.

XXI.

Num. cum inscript. **FIDES. EXERC. VIII.**

Figura muliebris stat iterum stolata inter duo signa militaria, quorum unum tenetur dextra erectum, alterum verò sinistra transversum.

Quid Schema hoc significet, ex præcedenti facile colligimus.

XXII. XXIII. XXIV.

Tria sunt numismata, cum inscriptionibus Jovis.

Epigraphe *primi* est. JOVI CONSERVAT. ultimam hanc posterioris vocis litteram T. non habet Oceo, neque N. intra ambitum ad latus figuræ dextrum.

Figura autem est virilis, quæ nuda stat, nisi quod Ff 3 laeva

lævo brachio pallium suspensum habeat, dextrâque tenet fulmen trisulcum, sinistra hastam puram.

Inscriptio secundi est, IOVI. PROPUGNAT. cum litteris vel notis X I. intra ambitum ad dextrum quoque figuræ latus.

Figura est Juppiter sedens, superiore corporis parte nudus, cum fulmine in dextrâ & flagello in sinistra.

Et tertii est. JOVIS. STATOR. cum figura Jovis nudi tenentis dextra hastam, laterique sinistram applicantis.

Jovis figuram nudam cum fulmine & hasta superius pag. 207 & 208. exposuimus.

Hoc tantum loco notabimus, quod *Jovis* fuerit vetus nominativus, unde obliquos hodiernus usus retinet; in quo, ut ait Scaliger cap. LXXXIV. de causis L. L. Apulejus sequutus est vetus Ennii carmen, *Mercurius*, *Jovis*, *Neptunus*, *Vulcanus*, *Apollo*.

Ex sententia Perotti, à principio *Jovis* appellatus est à juvando, postea adjuncto altero vocabulo dictus est *Iuppiter*, quasi *Jovis* pater. Sunt, qui acceptum putant à *Iova*, quod contractum pro *Iehova*. Hinc dies *Iovis*, qui Septimanæ quintus nobis dicuntur, *Donder-dagh*, quasi *Jovis Tonantis* dies.

Multi Veteribus fuere *Ioves*. Unde M. Minucius Felix, *Jupiter* *vester modo imberbis* statuitur, *modo barbatus* locatur: & cum *Hammon* dicatur habet cornua, & cum *Capitolinus*, tunc gerit fulmina: & cum *Tatieris*, eruore perfunditur: & cum *Feretrius*, non audierit. Et ne longius multos *Ioves* obeam, tot sunt *Jovis* monstra, quos nomina.

In

In nummo nostro Iovis dicitur **S T A T O R**,
 non (ut Historici tradiderunt) ex eo, quod post votum
fusceptum, acies Romanorum fugientium fuit, sed quod
statu beneficio ejus omnia, **S T A T O R**, Stabilitorque est.
 Hæc Seneca lib. iv de Benefic. cap. viii.

X X V.

Num. cum inscr. **L E G . I I T A L . V I I . P . V I I . F .**

Inscriptioni additur Lupa lactans Romulum & Re-
 sum, quæ ad gemellos istos Fratres sinistrorum ca-
 put inclinat.

Ovid. lib. iii. Fastor.

Laetè quis infantes nescit crevisse ferino?

Et picum expositis sape tulisse cibum?

P. Virgilius Maro fere ad finem Lib. viii. Æneid.
 pulcherrime explicat, quomodo Vulcanus olim in
 Æneæ clypeo omnem hanc Historiam inciderat,
 dicens,

*Fecerat & viridi fætam Mavortis in antro
 Procubuisse Lupam, geminosque huic ubera circum
 Ludere pendentes pueros, & lambere Matrem
 Impavidos, illam tereti cervice reflexam
 Mulcere alternos & corpora figere lingua.*

An revera expositis Fratribus Lupa commodaverit
 ubera, an uxor Pastoris Faustuli corpore quæstum fa-
 ciens, atque ideo Lupa dicta hoc nomine signifi-
 cetur: viderint alii.

X X V I.

Nummus cum inscript. **L E G . I I I L G . II I I . P . III . F .**

Ani-

Animal adest ignotum.

Sed littera, quæ in nummi hujus inscriptione sequitur, vix possum eruere, & propterea non facile dixerim, an hic Legio Gallica, an verò Gemina designetur.

X X V I I.

Num. cum Inscr. LEG. XXX. VLP. VI. P. VI. P.

Figura adstat nuda Neptuni, dextra tenens tridentem, sinistra ferens delphinum, Dei illius insignia, ex dextro humero vestis lacinia dependere videtur.

Tridentem Neptunus tenet ob triplicem aquæ naturam. Sic & Fulgentius in sua Mythologia lib. IV: de Neptuno, Tridentem ob hanc rem ferre pingitur, quod aquarum triplici virtute fungatur, id est, liquida, fecunda, potabili.

Et qui Neptuno Simulachrum faciunt, delphinum aut in manu aut sub pede constituere videmus; quod Neptuno gratissimum esse arbitrantur; ait Hyginus Astronom. lib. II in Delphino.

Neptunus cum sit maris potens, hinc quoque ad regnum ejus pertinent innatantes in eo piscium greges. Præ aliis maxime Delphini, quippe qui eo in piscibus loco sunt, quo in quadrupedibus Leo, in avibus aquila.

*Inter aves aquile, si quis me judice certet,
Inter quadrupedes gloria prima Leo.*

X X V I I I.

Num. cum inscript. LIBERTAS. AUG. cum notis

notis XI. intra ambitum ad latus Libertatis finistrum.

In eo differt nummus noster ab Occoniano, quod ille integrum inscriptionem non exhibeat, & notas reliquias omittat.

Figura adstat muliebris stolata, dextra tenens pileum, sinistra gerens bacillum transversum.

Pileus erat insigne libertatis, quem manu-missi induebant, & quo semper servi carebant.

Bacillus vel virga, quam vindictam veteres nominabant, quod manu-mittendum vindicet libertati, quando illa à Prætore tangebantur. Unde Persius Sat. v. §. LXXXVIII.

Vindicta postquam mens à Prætore recepsi.

X X I X.

Num. cum inscr. MERCVRIO. CONS. AUC.

Monstrum adjacet, ut videtur, marinum, anteriore parte equum referens, posteriore in piscentem desinens.

X X X.

Num. cum inscr. PAX. AETERNA. & cum littera Graeca Δ ad Pacis finistrum latus.

Figura quoque adstat muliebris stolata, quæ dextra olivæ ramum attollit, & sinistrâ hastam dimittit.

Schema illud ad num. X. superius illustratum vide & hoc loco tantum adde Virgilii versum de Ænca Evandrum adeunte.

Pax feraque manum ramum pretendit olive.

Gg

Duo

Duo sunt numismata cum eadem inscriptione.

P I E T A S . A U G .

Illorum unum habet Litteram P. alterum S. infra ambitum ad dextrum Pietatis latus.

Pietatis in utroque est Figura muliebris stolata stans ante aram igne accensam, precantisque habitu in altum tendens ad sidera palmas.

Pietas à Veteribus saepius fumitur pro religione erga Deos, unde instrumenta Sacerdotalia, pateræ, templa, & ut hoc loco videre est, aræ in Cæsarum nummis depinguntur.

XXXIII. XXXIV. XXXV.

Tria sunt numismata cum inscript. PRO VID. AUG.

In primo cernitur Figura stolata stans, quæ dextrâ globum vel orbem Imperii præfert, sinistra hastam transversam tenet.

In secundo legitur II. & in Tertio X. ad latus sinistrum Figuræ.

Figura autem in utroque eadem est, nimirum stolata stans, quæ dextrâ radium vel virgam dirigit ad globum ante pedes jacentem, quem tamquam sibi subiectum non tangit, sed tantum è longinquo mostrat: & sinistrâ cornucopia tenet. Dic Prævidentia, dicitur est superius ad Num. 1. pag. 246. b. 1. l. 1. modic.

XXXVI.

Num. cum inscriptione SACRA ME AUG. cum noctis vel

cis vel litteris VI. intra ambitum ad dextrum figura latus.

Figura est muliebris, quæ superiore corporis parte seminuda cruribus decussatis & sinistro cubito columnæ innixa quiete stat, dextram manum capitè applicat, sinistramque in sinum dimittit.

Gestus sane hic à capite ad calcem est otiosorum & tranquillorum hominum, qui nullis omnino anguntur curis.

X X X V I I.

Numm. cum inscr. V I C T O R I A. A E T. cum Litera Z. intra ambitum ad dextrum figuræ latus.

Ad. Occo nummum nostro fere similem exhibuit, sed non cum eadē inscriptione in partē adversa.

Figura, quæ adeſt, stat more solito alata, & dextrâ coronam lauream extendit, sinistra verò ramum palmæ oblongum gerit.

Ad figuræ istius explicationem faciunt, quæ dicta sunt superiorius ad num. II. pag. 216 & 217.

X X X V I I I.

Denique nummus penes me est cum inscriptione in medio vel centro coronæ querceat.

V O

T I S!

X.

Hoc est, Decennalibus, puta Ludorum, non susceptis, sed solutis, nam *decennia Imperator Gallienus*, teste Trebellio Polione, *celebravit novo genere Ludorum*. Moris fuit singulis imperii decenniis ludos

G g 2 cele-

celebrare, morem istum ab Augusto incepisse; & postea ad reliquos Imperatores defluxisse docet Dio Cassius Lib. LII. dicens, Augusto quin primus decennium exquisit, atque eo circumacto iuris eius quinque annuum post decennium; ac eo finito aliud iterum decennum est, & quinque quidem ita ut continuatio decennia per totam vitam Imperii summam obtineret. Quam ob causam posteriores quoque Imperatores, et si non ad certum tempus, sed per omne vite spatium ius Imperium deferatur, tamen singulis decenniis festum pro ejus renovatione agunt.

X X X I X.

Namisma, quod serius accipio, & prioribus, dum superiora scripsieram, adjicio, loco hic legitur nota.

Exhibit in *adversa* parte inscriptionem.

GALLIENUS. AUG.

In *aversa* autem. C.Q.M.H. P.N.A.E.T. VI. P.VI. F.

Nec non Leonem gradientem, qui è jubis undique suos videtur spargere radios.

Cohortium Praetoriarum Numisma nostram mentionem facit. Cohors autem Praetoria dicta est, ut Sex. Pompejus declarat, quod à Pretore non disciebat, vel ut fere idem est, quod apud Praetorem sive Proconsulem semper excubabat.

Milites, qui ad auxilium erant, & quos alii stipates vel corporis custodes dixerunt, illos Herodianus & Zosimus Praetorianos vocarunt.

Scipio Africanus, teste Pomp. Festo, primus fortissi-

tissimum quemque de legit, qui ab eo in bello non discederet, & cætero munere militiæ vacaret, & sesqui-duplex stipendium acciperet. Quanquam Constantinus dicitur Praetorianas cohortes sustulisse, post eum tamen sub inferioribus Principibus Praetoriani etiam memorantur. Lib. vi. Cod. Theod.

P O S T U M U S sub Gallieno Imperatore Gallis præfuit. Erga hunc magnus amor Gallicæ gentis: nam submotis Germanis Romanum in pristinam securitatem revocavit Imperium. Hunc Valerianus Imperator Trans-rhenani limitis Duxem & Galliæ Præsidem fecit, virum quem præ cæteris stupebat, & qui locum Principis jure merebatur. Francos, qui olim Sicambri, postea Menapii dicti, conserderant ad eum locum, quo Rhenus mare influit, sibi adscivit, acque imperium apud hos decennio possedit. Hinc illius nummi Gallis admodum familiares. Fuit in bello fortissimus, in pace constantissimus, in omni vita gravis, ait Trebellius Pollio. A quo Postumius ubique vocatur, ut & à Vopisco, quem postea, sed perperam secuti sunt Jacobus Strada & Guilielmus Choulius, reclamantibus omnibus nummis, qui nunquam Postumius aut Posthumius, vel ut alii Scriptores habuere Posthumus, sed semper legerunt **P O S T U M U S**.

I.

Nummus apud me est ex arc'e maximus, in parte
adversa cum inscriptione I M P. C. M. C A S S. L A T. P O S T U-
M U S. P. F. A U G. & cum radiato Imperatoris capite.

In parte *aversa*. F E L I C I T A S. In Frontispicio
Ædis Augustæ aut arcus triumphalis, supra ædem vel
arcum captivi duo manibus post terga ligatis sub tro-
phæo hinc inde sedent, atque infra vestibulum ædis,
portamve arcus legimus A U G.

Ad. Occo alium se vidisse testatur apud Joh. Vi-
vianum, in quo in uno latere P O S T U M U S. P R U S.
F E L I X. A U G. cum Postumi utriusque capitibus lau-
reatis.

In altero latere. F E L I C I T A S. A U G. & binæ effigies,
pectore tenuis, Uxorii forte. Felicitatis tamen &
Victoriarum specie, aut utriusque seu Victoriarum & Pacis.
Uma alata est palnam tenens, altera brachio exerto
sextum & oleæ ramum fructu etiam suo onustum.

Ad numisma nostrum ut redeam. Felicitas cum
captivis hostibus inscripta ædi vel arcui triumphali
designat eam à Victoriarum originem ducere, nec ul-
lam esse posse veram felicitatem, nisi devictis belli-
cosis hostibus.

I I.

Nummus etiam est apud me ex arc'e minimus, in
latere *anlico* habet eandem inscriptionem cum siape-
riore.

In postico autem. V I C T O R I A. A U G.

In Oc-

In Occonis numo Victoria coronat Imperatorem,
sed in meo Victoria latata progreditur, dextro pede
captivum humi jacentem calcans, & dextra manu
gerens coronam lairream, sinistra vero palmæ ramum.

Illustratam hanc Victoriam vide in Gallieni num-
mo **ii** & **xii**.

I I I.

Num. cum inscriptione.

*Hinc IMP. C. POSTUMUS. P. F. AUG. cum radiato
Imperatoris capite.*

Atque cum simili inscriptione eademque effigie,
omnes qui sequuntur, erunt nummi.

Illinc. P. M. TR. P. III. P. P.

Mars Gradivus dextra tenet hastam, sinistra tro-
paeum super levum gerit humerum.

De Marte Gradivo ad nummum **IV.** Gallieni
pag. 218. multa diximus.

I V.

Num. cum inscr: *COR. C. L. AGRI. P. COS. IIII.*

Figura muliebris adstat stolara, dextra tenens bi-
lancem pondere aqualem, sinistra cornucopiam, sicut
Æquitas à Veteribus soleat effingi.

Bilancem habet, nam adeò exacte singula appendet
ac juste omnia ponderat, ut nullam in partem aug-
magis aut minus inclinet.

Cornucopiam tenet in signum felicitatis, quia ubi
Æquitas, ibi & Felicitas.

Tria

V. VI; VIII.

Tria sunt apud me numismata, quorum
Primum inscribitur. C. O. S. IIII.

Alterum. C. O. S. V.

Tertium. I M P. X. C. O. S. V.

In singulis eadem est figura, nimirum alata stans,
& seminuda, quæ dextram & attollit & expandit, sinis-
tra autem tenet palmam.

VIII.

Num. cum inscript. P. M. TR. P. X. C. O. S. V. P. P.

Victoria adest alata & seminuda, quæ sinistro pe-
de insistit globo, & super genu clypeum votivum ce-
net, cui inscriptum est. V. O.

X. X.

Vota, ut supra audivimus, Veteres & suscep-
runt & solverunt decennalia, sic etiam hoc loco vi-
cennalia.

IX. X.

Duo quoque sunt Nummi cum inscript.

DIANAE LVCIFERAE.

Figura hic stolata stat, tenuis utraque manu ar-
dentem facem, sed in alio figura cum capite radiato,
nisi radii isti forsitan sint cornua Acteonis, pharetram
gestantis.

Ovid. XI Trist.

*Iscus Acteon vidit sine ueste Dianaem,
Preda suis canibus non minus ille fuit;*

Diana,

Diana , sicut Luna in nummis dicitur Lucifera.
Hinc Phurnutus. Diana & Lucifera nuncupatur,
quod & splendorem emittat , cælumque aliquo modo
illustret lumine suo , imprimis , quando est in pleni-
lunio.

X I.

Num. cum inscr. D I A N A E. R E D V C I.

Diana dextra cervum ducit , sinistra arcum tenet.
Cervus ob venationem sacer est Diana venatrix.
Dianæ effigiem habeo in anteriore denarii argentei
latere , in cuius posteriore parte legitur L O L L I V S
cum cervo ei sacro & sub cervi ventre intra pedes lit-
tera inscripta est B , & non I Z , ut videre est in fami-
liis Romanis Ursini à Patino auctis.

X I. I.

Num. cum inscript. F I D E S. E X E R C I T V S:
& quatuor erecta adstant signa militaria.

Signa militaria seu cohortium erant , in quibus
imagines Cæsarum aureæ & argenteæ gradatim ad
hastam , alia super alias affixaæ. Ab imaginum rotunda
forma clypei dicti sunt , hanc imaginum congeriem
Tertullianus in Apologetico suggestum vocat , quasi
dices contextum.

Imaginarii dicebantur , qui hujusmodi signa fere-
bant , quemadmodum & Aquiliferi , qui Aquilam
Legionarium.

Per signa superiora quatuor ita militaria designa-
tur Fides , quam Exercitus Romanus suo Imperatori
dabat.

H h

Nu-

XIII. & X IV.

Numismata sunt apud me duo cum una eademque inscriptione.

HERC. DEVSONIENS.

In uno illorum Hercules scytalo-sagitti-pelliger stat nudus, dextra gerens clavam, sinistra pellem Leonis & arcum.

Adolph. Occo in Numismatibus Imperatorum à se editis ultimam litteram omittit, & vocem conjunctam D S V S. O N I E N S. dividit. Nec non Herculis figura ab ipso dicitur dextra gestare Leonis pellem, sinistra clavam.

In altero. Hercules etiam nudus eo modo, ut superior, sed sine arcu in medio Templi visitur.

Hercules Deusonienfis; (junctā sic unā voce & non duabus quasi Deus Oniensis, quemadmodum non bene alii olim existimarunt) dictus est à Deusone in Veterum Francorum finibus ultra Rhenum oppido aut castello, ubi quondam Saxones cæsos scribit Divus Hieronymus in supplemento Chronicæ Eusebiani ad Ann. 376. inquiens. *Saxones cæsi Deusone in Regione Francorum.*

Fertur Hercules in civitate ista fanum habuisse, & ab istius Regionis incolis cultum fuisse. Sunt, qui putant (& in iis est Cl. Patinus) Urbem Deusonem esse Duitz prope Coloniam Agrippinam.

X V.

Num. cum inscript. IOVI: VICTORI:

Juppi-

Juppiter stat pedibus longe dimotis , dextra gestans vel jactans fulmen , sinistra autem tenens hastam in altum sublatam.

Fulmen Symbolum est summi Imperii & hasta insigne divini Numinis. Huc faciunt Justini verba Lib. XLIIII. *Ab origine rerum pro Diis immortalibus veteres hastas coluere , ob cujus religionis memoriam adhuc Deorum simulacris hastae addantur.*

X V I.

Nummum habeo ex ære maximum cum inscript.

L A E T I T I A . A U G . Adebat S. C. sub triremi in medio mari , vel nave Prætoria cum remigibus eam remis propellentibus , atque Gubernatore in ea ad Clavum stante.

Postumus Imperator tanquam Gubernator Navis ad clavum Imperii sedet , & feliciter dirigit , atque inde est , quod Senatus Populusque Romanus lætitiam indicaturus navem vel triremem in symbolum felicitatis & Salutis Provinciarum in nummo percusserit.

Per navem nostrates adhuc hodie designant salutem Provinciarum , vulgo *Lants-welvaren.*

X V I I.

Num. cum inscr. M A R S . V I C T O R .

Figura galeata adstat & paludata , quæ dextra attingit clypeum , sinistra tenet hastam.

Ad illustrationem ejus accipe , quæ Albricus in Imaginibus Deorum de Marte refert , dicens. *A-*

H h 2

matus

XVIII.

Num. cum inscript: MERCVRIO. FELICI.

Figura adstat fere nuda, solummodo Ephebica Chlamide sinistrum tectum habens humerum, quæ in dorso gerit pallium, quali opus habent nuncii adversus imbres, & dextra tenet bursam, sinistra caduceum.

De Mercurio multa pag. 139, 141 & 142. notata vide, quibus adde ex Apulei Metam. lib. x. *Adest luctucentus puer nudus, nisi quod Ephebica Chlamide sinistrum tegebatur humerum.* Atque ex Albrico de Imaginibus Deorum, Erat ipsius (Mercurii) signum homo nudus, qui in capite alas habebat, in manu sua levam virgam tenebat, que virtutem habebat saporiferam, & quæ serpentibus circumdata.

Th. Dempsterus in Paralipomenis ad Joh. Rosini Antiquitates Romanas cap. ix lib. ii. hæc de Mercurio refert. Non in manu bursa, ut imperitissimus quidam affirmavit, sed è cingulo propendens, in qua antiqui pecunias suas circumferabant. Et mox idem de zona numularia, de crumena, de collo loca quædam Veterum pro se allegat, quæ nihil ad Mercurium. Sed notus est homo sibi Suffenus, aliorum Aristarchus, parum gravis, scholastico pulvere Lutetiaz obsitus, qui si antiquitatis monumenta pauca vidisset, imperitiaz tam leviter doctissimum Rud. Gualtherum, vel alium quisquis ille fuit, qui bursam Mercurio in manum dedit, non sugillasset.

Sigil-

Sigillum Mercurii æneum, gemmas & nummos
plures habeo, quæ Mercurii Barbarorum figuram fe-
runt, & censorem illum imperitiae arguant.

XIX.

Num. cum inscr. P A C A T O R. O R B I S. & capi-
te juvenili radiato, coma promissa, forte Junioris
Postumi.

Ad. Occo similem quidem exhibet inscriptionem,
sed in parte anteriore longe dissimilem, ubi legitur
POSTUMUS PIUS AUG.

Cl. Patinus, dum illustrat lateris posterioris inscrip-
tionem, putat esse Postumum Patrem, quem ego
ex facie ista admodum juvenili existimo Filium. Qui
cum Patre Pacator orbis dicitur, quod uterque ta-
men fuit plus in spe, quam in re.

Rempublicam etenim, referente Patino, omnimo-
dè turbatam, aut potius terrarum orbem civilibus
armis & hostibus undecunque in Imperium ruentibus,
facile patabant Galli suum Imperatorem virtutibus
fuis, prudentia & fortitudine pacaturum.

XX.

Num. cum inscript. P A X. A V G V S T I.

Figura adstat stolata, dextra ramum attollens,
sinistra hastam transversam gerens.

Ad hujus figuræ explicationem faciunt, quæ ad
nummum X. Gallieni pag. 222. supra dedimus.

X X I.

Num. cum inscript. P I E T A S. A U G.

Figura adeſt muliebris ſtolata, cum puerulis qua-
tuor, quorum ſinguli ex utroque latere, duo adſtant
pedibus, & duo geſtantur brachiis.

Tanta charitas Imperatoris eſt in ſubditos, quanta
Matris in liberos, ſicut figura iſta hoc nobis notare
videtur.

Eſt etiam apud me Fauſtinæ M. Antonini num-
muſ, qui plane eandem habet figuram, ſed cum alia
inſcriptione, nempe F E C U N D A U G U S T A E. Suam
ibi prædicare vult fecunditatem, dum charitatis in-
ſtar quatuor oſtendit ſe fovere puerulos.

X X I I.

Num. cum inscript. R E S T I T U T O R . G A L L I A R.

Ex Fragm. Hist. Ursini Occo habet Poſtumi num-
muſ, qui inſcribitur *hinc*, I M P . C . M . C A S S . L A T .
P O S T V M V S . P . F . A V G .

Illinc. R E S T I T U T O R I . G A L L I A E.

Figuræ typus Occoni fuit incognitus.

In nummo meo Mulier eſt turrito vel coronato ca-
pite & decore veſtita, ſinistra cornucopiaz gerens,
ſed inſtar ſupplicis in genu dextrum procuabit, cui
Imperator (paludatus trans & dextrum pedem cervi-
ci militis debellati & nudi, cum manibus poſt tergum
ligatis, imponens, ſinistraque haftam tenens,) dex-
trum porrigit, atque ſic eam ſublevare conatur.

Poſtu-

Postumus, ut ait Trebellius Pollio, ab omni exercitu grater acceptus, talem se præbuit per septem annos, ut Gallias instauraverit: Idem. Gallias ab omnibus circumfluentibus Barbaris validissime vindicavit. Nec non Orosius lib. vii, cap. xxii. Postumus in Gallia invasit Tyrannidem multo quidem Reipublicæ commodo, nam per decem annos ingenti virtute ac moderatione usus, & dominantes hostes expulit, & perditas Provincias in pristinam faciem restituit.

Eodem tempore Postumus cum Gallieno, ut multò ante ipsos Hadrianus dictus est Restitutor Galliarum, quod non minimam illis peperit gloriam.

Car. Patinus videns in nummo Galliam in genua ante Imp. Postumum procumbentem habere in capite coronam radiis ornatam, judicavit, quum in Provinciarum typis non occurrat, dignitatem ejus supra cæteras hoc ornamento indicari.

X X I I I.

Num. cum inscriptione R E S T. O R B I S.

Imperator adstat paludatus, sinistra hastam tenens, & apprehendens dextrâ dextram mulieris coronatæ ac stolatae alteraque manu cornucopiae tenentis, nec non instar supplicis in genua procumbentis, quam sublevare videtur.

Oeconis nummus variat inscriptionem in parte antica, ubi legitur POSTUMUS PIUS AUG.

Interpretatio hujus facilis est ex præcedenti. Per mulierem terrarum orbis designatur, cuius Restitutorem se Postumus nominabat.

Num.

XXIV.

Nummus cum inscr. SAECULI FELICITAS.

Eandem inscriptionem apud Occonem invenio, sed figuram dissimilem video, in meo Imperator laureatus & paludatus incedit, dextra tenens hastam præpilatam, sinistra globum præferens.

Designat per orbem Romanum sub ipsius Imperio Saeculi felicitatem.

XXV.

Num. cum inscr. SAECULO PRVGIFERO.

Ad. Occo istam quoque inscriptionem habet, sed nullam figuram vel typum dedit.

In Numismate meo caduceus est alatus cum draconibus vel serpentibus implicatis.

Caduceus est pacis Symbolum, (sicut ex Pierio ad Tiberii Imp. nummum pag. 196 & 197. docuimus,) tempore pacis ubertas & abundantia rerum oritur, tellus aratur, & fruges undique melius proveniunt.

Eandem & inscriptionem & figuram, si bene memini, aliquando mihi Zutphaniae ostendit Nobilissimus, Honore & Virtute Excellentissimus. D. EVERARDUS ab HECKEREN, Toparcha in Nettelhorst, EnghuySEN, & Baarlam, nec non Satrapa Comitatus Zutphaniensis, qui etiam, ut est sedulus & indefessus Antiquitatum rerumque curiosarum Investigator, in admirabili suo Tabularum pictarum, Conchyliorum, & Nummorum veterum Thesauro varia

varia possidet numismata, quæ vix apud alios, quamvis etiam studiosissimos harum rerum Collectores reperias.

X X V I.

Num. cum inscr. **S A L V S. P O S T V M I. A V G.**

Figura adstat stolata, ferens dextra serpentem, & porrigens sinistra ex patella illi cibum.

Serpens salutis Hieroglyphicum est. An eo usque antiquus serpens miseros mortalium animos dementavit, ut salutem in eo poneant, per quem salutem amisimus? An serpentis à Mose erecti fama tantum potuit, ut serpentem Salutis & Æsculapii sui imaginem esse voluerint. Ego jam in ista altius non inquiro.

Anguis, ut alii viri docti docent, symbolum est sanitatis, quia ut anguis positis exuviis rejuvenescit, ita medicamentis mutantur ægroti & recuperata valetudine quodam-modo instaurantur. Sic Macrobius lib. i Saturnal. cap. xxiv. *Simulachris & Æsculapii & Salutis Draco subjungitur.* Rationemque addit Physicam. *Humana corpora velut infirmitatis pelle deposita ad pristinum revirescunt viorem, ut virescunt Dracones per annos singulos pelle senectutis exuta.*

X X V I I.

Num. cum inscript. **S P E I. P E R P E T V A E.**

Figura adestit juvenilis, quæ stolata & oblonga vestite induita summis pedum articulis incedit, dextra hilium ostendit, sinistra stolæ laciniam colligit & sublevat.

Ii

Totam

Totam figuræ hujus rationem non minus doce, quam pulchre reddit. Celeberrimus Ast. Augustinus Dialog. 11. Antiquit.

Spes, inquit, in omnibus nummis juvenili specie cernitur, solent enim pueri bonam de se spem concitare, & quemadmodum adolescentia imperfecta est, ita etiam, ut hoc addam, spes hominum.

Veste oblonga spes induita, nam omnis spes semper est longa.

Summis pedum articulis incedit, quia non stat solidia, quasi res sit adepta, neque caret timore, & semper usu venit, ut major res quæque appareat, dum expeditur, quam dum possidetur.

Quid dextra teneat, non omnes idem sentiunt.

Vivianus credebat florum caliculum, quod ex flore exspectentur fructus.

Augustinus existimabat herbam trium foliorum, seu primum illud germen, quod jacto grani semine nascitur, & cujus, ut veteri verbo dicitur, *spes est in gramine*, utque granum recens colore ac tempestivitate bonam malamve spem messis concitat.

Sed reverâ potius cum Ingeniosissimo Pierio, Clarrisimo Rubenio, & Eruditissimo Spanhemio censemus, spem in nummis lilyum opportuniōri symbolo præferre: Unde lucem mutuatur Artemidorus lib. 1. cap. LXXIX, illamque vicissim commodat his nummis, qui coronas ex liliis concinnatas & plexas, ut certum differendi, & prolatandi res in spes augurium notat. Virgil. lib. vi. Æacid. §. 883. dum Marcellum proprio illustrat emblemate, dicit,

--- Spes;

*Spes unica nostri**Tu Marcellus eris, manibus date lilia plenis.*

Sinistra, ut omnes consentiant, stolæ laciniam colligit & sublevat, ut tanto ad progrediendum sit expeditior; Spes enim sine ulla mora semper progreditur.

X X V I I I.

Num. cum inscr. V B E R T A S. A V G.

Figura adstat muliebris stolata, dextra tenens loculos, sinistra cornucopiae.

Occonis epigraphe à mea in anteriore parte multum discrepat, & typus in posteriore parte aliquo etiam modo differt. Res, quas nostra figura tenet manu dextra, Occoniana habet sinistra, & rursum vice versa.

X X I X , X X X .

Duo sunt numismata cum una eademque inscriptione.

V I R T V S. A V G.

Occo similem exhibit inscriptionem, sed dissimilem figuram: in ipsius nummo est figura gradiens, quæ dextra pilum, sinistra parvam habet.

In uno meorum est Hercules nudus Scytalo-sagittipelliger, dextra tenens clavam in terra positam, sinistra pellem Leonis & arcum.

Vide xxi. Gallieni nummum pag. 225. & adde, quæ Albrieus de imaginibus Deorum annotavit. Secunda Herculis Victoria notabilis fuit, qua ipse pugnasse cum Leone, ipsumque clava mactasse, & intertempio pellem

252 JOHANNES SMETTI
lem abstulisse dicitur, quo deinde spolio incessu semper ini-
dutus, in signum perceptae Victoriae.

In altero Figura stat galeata & stolata, dextra te-
nens Victoriam, sinistra hastam.

Virtute sic miles hastam vibravit, & Victoria-
tandem accepit. Imagunculam Victoriae dextra osten-
dit, ut scopum, quo tendunt omnes actiones, indi-
cet: scilicet in bello eum milites sibi proponunt exi-
tum, ut spectantes Victoriae reportent.

X X X I.

Numm. cum inscript. V I R T V S. E Q V I T.

Vir juvenis adstat galeatus & paludatus, qui longis
incedit passibus, & dextra tenet hastam, sinistra vero
clypeum.

Adolph. Occo numisma exhibet cum inscriptione
in parte *adversa*.

IMP. C. M. CASS. LAT. POSTUMUS. P. F. AUG.

In parte *aversa* solæ tantum litteræ superfundit:
Q V I T. T. quas ego procul omni dubio non ma-
le restituo, dum in meo admodum clare & distincte
lego V I R T V S. E Q V I T. Convenit enim in omni-
bus figura, quæ est ut Occonis verba referam, vir
armatus cum clypeo sinistrâ, & hasta dextrâ.

Virtus à viro vel viribus nomen habens, instar for-
tissimi juvenis à veteribus effungi solet, & habet hastam
atque clypeum, arma nimirum offensiva & defensiva,
non tantum, ut continuo quibusvis vitiis obsistat, sed
etiam, ut se adversus ea protegat.

Ubique fere obvia est inscriptio VIRTVS. MILI-

TVM.

T V M. sicut in nummis Victorini, Diocletiani, Maximiani & Constantii legimus, sed haud ita frequens
V I R T V S. B Q V I T V M. Non enim memini me
illam alibi, quam hic in Postumi nummo invenisse.

Coronidis loco Postumo Patri Filium hic addo.

P O S T U M U S Junior, adolescens ita litteris omnibus instructus, & in declamationibus (teste Trebellio Polione) fuit disertus, ut ejus controversiae Quintiliano dicantur insertae. Declamator Romani generis acutissimus. Magni illum Valerianus Imperator fecit, dedit enim ipsi Tribunatum Vocontiorum, non dubitans quin se dignum Patris moribus redderet. Postumum Filium à Patre C A E S A R E M appellatum ac deinceps in ejus honore A V G V S T V M, nec non filium cum Patre ab equitibus Romanis rebellione quadam apud Francos seu Sicambros interemptum scribunt Historici.

Nummum hujus Postumi elegantissimum habeo, in
ano latere cum inscriptione.

I M P. C. P O S T V M V S. P. F. A V G. & cum capite radiato Junioris Postumi: ut ex juvenili ejusdem facie liquet, est enim quoque apud me eadem epigraphe & idem typus, sed cum capite senili Postumi Patris.

In altero latere legitur. SALVS PROVINCIARVM.

Et cernitur figura seminuda senis adjacentis humi cum longis capillis, & cum duobus supra frontem cirris vel cornibus, dextra scapham continentis, at sinistra arundinem habentis.

Hæc figura fluvium & quidem Rhenum nobis designare videtur.

Fluvii à jacto mundi fundamento originem duxerunt, & propterea sicut multorum annorum viri & Senes efformantur.

Flumina etiam ideo (teste Servio in Virg. Aeneid. viii.) cum cornibus pinguntur, sive quod mugitum boum imitetur murmur undarum, sive quod plerumque in cornuum similitudinem curvatas cernimus ripas. Easdemque duas illius moris reddit causas Strabo lib. x, unam ob strepitus aquarum, alteram ob flexus alveorum. Crinesque pro fluminum brachiis ab Aëtio sumi ad Solinum jam observasse maximum Salmasium docet Elegantissimus Spanhemius.

Rhenus certe fluvius à multis annis fluxit, & inde instar annosí viri vel senis depingitur.

Cirri bini supra frontem, qui eminent, ostendunt satis Rhenum fluvium in duo se scindere bracchia, ac bicornem esse. A Poëtis passim Rhenus tanquam proprio ejus epitheto dicitur bicornis. Sic Claudianus.

- - - - - *Te Cimbrica Tethys*

Divisum bifido consumit Rhene meatu.

Atque ibem alibi.

Ad bifidos tractus & juncta paludibus era

Ut Salius jam rura colat.

Nec non Virgil. lib. viii. Aeneid.

Exte-

Extremique hominum Morini, Rhenusque bicornis.
 & hinc in Virgil. Servius. Rhenus bicornis dicitur, quia per duos fluit alveos. Idem non tacet Tacitus Annal. lib. 11 cap. vi. *Rhenus uno alveo continuus apud Principium agri Batavi vetus in duos amnes dividitur, servatque nomen & violentiam cursus, quæ Germaniam prætervehitur, donec Oceano misceatur. Ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens verso cognomento Vahalem accola vocant.*

Non sine causa nummis Postumorum Patris & Filii Rhenus bicornis impressus est, siquidem illi sub Imp. Gallieno Gallis præfuerunt, quæ pro limite fluvium Hunc habuerunt.

Salus Provinciarum propterea Rheno quoque inscribitur, quia Provinciæ hæ inferiores salutem debent isti fluvio, qui non tantum magnam vim hostium in eas ingruentium sicut, sed etiam ob faciles appulsus commode apportat in easdem Provincias navibus omnia, quæ domi non proveniunt.

Sufficiat nunc carptim recensuisse & quasi per Satyram indicasse ex singulis prioribus duodecim Imperatoribus numisma unum, nec non quam plurima ex Gallieno ac Postumo superioribus addidisse, quæ Adolphus Occo studiosissimus Veterum numorum collector hactenus vel integrè omisit vel aliter edidit.

Infinitum est omnia reliquorum Imperatorum excutere aut in lucem ponere numismata. Quis enim

enim modus esset? Si scrinia nostra thecasque numarias ulterius referarem, ingens seges se offerret. Ut omittam decem millia numismatum Romanorum, atque aliquot Græcorum, Gothicorum, & Celticorum. Supersunt etiam nummi recentiores, quos vulgo modernos vocant, mille amplius numero, qui in variis Regnis, Regionibus, Provinciis & Urbibus cusi sunt post distractum Romanum Imperium & Monarchiarum, quæ nunc Europam regunt, institutionem. Paucos si excipias aureos, plumbeos & chartaceos, reliqui illorum, quos habeo, erunt vel argentei, vel ænei. Aliqui sunt missiles, augurales, nuptiales, alii feiales, lugubres, nonnulli feciales, quam plurimi memoriales, triumphales, honorarii ac votivi. Adde Castrenses, Militares & Obsidionales.

Non mihi quidem est otium jam illis insistere. Erunt tamen aliquando, ut spero, summa ingenia, & in iis Apelles aliquis, illiusque manus in nostris aliquod emblema inveniet, cuius in politissima, quam dabit, Patriæ pictura, ipsi usus erit. Sed heus! nos manum de tabula.

F I N I S.

MANTISSA.

Ad Suppellectilem Antiquariam,

quum eam spectare dignarentur,

CAROLUS LUDOVICUS

S. Romani Imperii Elector,

ET

ROBERTUS

comes Palatinus ad Rhenum.

Principibus spectata Viris, nunc altior exis;

Et majore tibi surgit ab ore jubar.

Clara, Palatini Fratres, duo fulmina belli,

Aut Iidem Pacis lumina clara duo.

Spectatum veniunt: Ille alter maximus Heros

Elector, generis gloria prima sui.

Nunc Batavas rumpit nimium fors prodiga metas;

Quas inter nobis huc sterit usque decus.

Nunc nescit Fortuna modum; diadematæ solo

Inferior magno Cæsare, noster erit.

Nil ultra sperare licet; nisi forsitan, in illo

Ut quoque Cæsareus mox numeretur apex.

Cat. Septemb. Jul. cīc loc xxxiv.

JOHANNES SMETIUS.

Kk

Ad-

158 JOHANNES SMETIUS

Adventui.

Illustris Spectatissimique Viri

C A S P. C O I G N E T I

Domini de la Thuillerye &c.

Legati Regis Christianissimi.

R omulidum collecta mihi monumenta, Batavum
Relliquis, nostro non bene clausa Lare.

Illustri doctaque manu tractata, favoris

Utraque, sed patriæ signa dedere manus.
Judice nunc alio causa est versanda, perita

Pro meritis trutinā pensiculanda suis.

Pignorli cineres aderunt, Manesque Molini;

Quæque Italum telus nomina prisca canit.

Hic grave judicium momentis omnia justis

Exiget, hic pretium; quod meruistis, erit.

O quoties! vestrum gemina suspendere pondus

Ancipitis libra mens mihi lance fuit.

Et quoties, alium, qui vos discernere posset,

Optavi nobis Româ aliquando dari.

Nunc venit illa dies. Quid? Nunc spes vota, modumq;

Sors sperat. Nobis ter memoranda dies.

Nostris succedit tectis C O I G N E T I U S Heros,

Dignaturque suâ frivola nostra manu.

Quem magis Illustrum nostra intra limina? Regum

Legatum huic primus Rex dedit esse suum.

Cedite nunc docti, Magnates cedite. In uno

C O I G N E T O vestrum sector utrumque decus.

Honoris ergo scribebat JOHANNES SMETIUS.

Noviomagi i. Julii. A. cœlo 1741.

In

In Domum Antiquarium.

Nobilissimi

B A R T H O L D I à G E N T

Domini in Wolferen &c.

Adscensoris Collegii Rationum Federati Belgii &c.

Si liber Augustos vultus & Cæsaris ora.
 Spectare, Authores & didicisse meos.
 Nobilis ante alios, hic se tibi Gentius offert,
 Non leve, nec simplex conculit ille decus.
 Aurea bina dedit per-rara numismata nobis,
 Et voluit raris nomen inesse suum.
 Quod mihi non simplex, nec candida littera signet,
 Sed meritò auratis aurea multa notis.
 Aurea ne tantum Saturno sœcula quærat
 Rege nepos, ætas aurea nostra fuit.
 Si duo præterea tales dent fata, Supplex
 Hæc stabit magnis iavidiosa Viris.

*Gratitudinis ergo
 L. M. Q. scribebat*

J OHANNES S METIUS.

P. E. Noviomagenfis.

Kk 2

In

In Donum Antiquarium

Nobilissimi Spectatissimique Viri

J U S T I à V Y G H

Supremi apud Geldros Ordinis Senatoris. &c.

Relliquiæ Ausonidum, patriæ monumenta vetustæ,
 Hic post ter quatuor saecula parata mihi.
 Æris & argenti vice plus vos simplice dono
 Visa est Heröum demeruisse manus.
 Gemmam auro claram, sacroque emblemate fœtus,
 Incrementum ingens, nunc periamma dedit.
 Illud deerat adhuc: prisci post arcula promet
 Condetque omnigenas nostra decoris opes.
 Semper honos maneat nomenque illustre Virorum,
 Per quos vel crevit, vel stetit illa fœtus.
 Nullus in hoc numero mihi non laudatus abibit,
 Sed J v s t v m ante alios justa Thalia canet.
 Ut vincant alii numeris, Hic munere vincit,
 Major ut est auri, sic minor æris honos.
 Cum statuæ surgeant, illinc argenteus, illinc
 Æneus adstabit, marmoreusve Pater.
 Si qua fides meritis, J v s t v s sublimior illos
 Aureus, aut totus gemmeus inter erit.

Gratitudinis ergò scribebat L. M. Q.

JOHANNES SMETIUS.

P. E. Noviomagenfis.

Amplissimo Consultissimoque Viro

D. PHILIPPO DOUBLET

Inclytæ Hagiensium Reipublicæ
IIIviro dignissimo.

I.

Quina dabas nostris, Vir Magne, numismata numis,
Argentique fuit dignior orbe manus.
Quas ego, quas tanto reddam pro munere grates !
Quas isthæc posset charta referre, fero.
Sed tamen argentum chârtâ mutamus, ut olim
Ære aurum, Glauco qui minus æquus erat.
Æra nec hic auro tanto inferiora fuerunt,
Quantum est argento chartula nostra minor.

II.

Nil de te meritum raro quod munere donas,
Nunc etiam donum quo movearis habe.
Ut nihil in nobis sit, quod mereatur amorem,
Est hic, est munus quo foveatur amor.
Hic quoties dextræ digitos numerare licebit,
Et doni numero tot monumenta tui.

L. M. Q. Gratitudinis ergò scribebat
Schoonhovie Idib. Jul. A. clc Icc L.

JOHANNES SMETIUS.

P. E. Neomagenfis.

K k 3

LAM-

LAMBERTUS GORIS. J. C.

Noviomagensis Urbis Syndicus

ad Reverendum & Doctissimum

D. JOHANNEM SMETIUM

E. N. PASTOREM.

SMETI, moribus, eruditione,
 Inter præcipuos, mihi colende,
 Quælo, fronte numisma sume eadem
 Præsens, quā tibi dat tuus GORIUS.
 Ut cunque haud memoret stupenda Romæ
 Facta, aut Cæfaris exprimat Nepotum
 Vultus, quos bene promus atque condus
 Servas, eximium soli paterni
 Mixtum laude decus: tuo paratu
 Indignum tamen haud reor, vel imo
 Subsedisse loco diem notandum
 Belgis unanimis, Araustum quo
 Princeps, ad solium Jovis levatus
 Captam civibus exhibet Vesalam
 Cum Sylva Ducis, atque liberatos
 Agros Velavie; Hinc equestri honore
 Concessa hac statuā. O Deus citato
 Quam tunc tristia gaudio rependis,
 Motus machina qualiter Tragædum
 Mœstos dissipat? At mei tenebis
 Quodcunque hoc monimentatum, & æstimabis

Affectu

Affectu mage , quam suo metallo ,
 Vel dextræ pretio , nimis pusillo ,
 Atque infra meritum nimis maligno .

Responsum

JOHANNIS SMETII

A D

Clarissimum Virum

D. LAMBERTUM GORIS.

Ad hunc Hendecasyllabi , quo effis
 Omnes , undique quotquot estis omnes .
 Virtum flosculus eruditiorum ,
 Non horum modò , sed quot aut fuerunt ,
 Aut sunt , aut Numagis erunt in oris ,
 Idemque omnibus & meis amicis .
 Antistat mihi millibus trecentis :
 Me vult Gorisides habere nummum ,
 Argenti grave pondo pustulati ,
 Sed dextra artifici probaque factum ,
 Vere Phidiaci toreuma coeli ,
 Quo Vesalia capta , Sylva victa ,
 Et Velavia liberata , picta est ,
 Quo se qui Patriæ Patrique vovit ,
 Grande Henricus Eques refert trophæum .

Hæc gemma patriis notanda fastis
 Scæna est : qua Batavum premebat hostis ,

Et

Et pulsum Batavus subegit hostem.

Æstas perculit & levavit una.

Quid nunc, quid monumenta pervetusta,
Et nostræ Veterum domi Quiritum
Nummi, quos Neomaga terra nuper
Hic, ter sœcula post quater reclusit?
Quid vultus juvat ære Consulares,
Magni Cæsaris ora quid tueri?
Augustos numerare quid Dynastas?

Dono Gorisidis juvat notare
Sæcli incommoda gaudiumque Sæcli,
Summa imis varient ut ima summis,
Rerum ut conditor arbiterque jussit.
Nec tanti mihi pondo vel character,
Nec tam me movet æstimatione,
Quam quod ~~unum~~ mei Sodalis,
Quem digne nequeo remunerare.
Certent muneribus beatiores,
Si mittant sua quisque, nil Poëta
Præter versiculos suos remittet.
Ergo plus oculis meis amatum,
Ad cœlum lepido vocabo versu.

*Subjicitur Epicediam, quo Noviomagi post habitas pu-
blice in Templo Majori Conciones & in Gymnasio Apofo-
lico Orationes funebres, inter varia Magnorum Virtutum
Carmina Elegiaca, tum Belgica, tum Latina, Clarissi-
mum eterna Veritatis Interpretem & Notissimum erudi-
dit & Antiquitatis Vindicem Parentem nostrum parentavidi
Amplissimus L A M B E R T U S G O R I S.*

IN OBITUUM

Reverendi & Doctissimi Viri

D. JOHANNIS SMETII

Pastoris Ecclesiae Noviomagensis,
ex hac mortalitate ad beatam immortalitatem translati,
die xxx Maii A. d. 1651.

O Spes fallaces hominum! immortale quid usquam?
Principio finis jungitar usque suo.

Nec genus à proavis, nec opes, nec forma, nec istud
Pluribus ingenii prævaluisse bonis.

Nec pietas, Cœlo atque Solo gratissima virtus,
Invida mors, umbras præteriere tuas.

Qui mòdò Virtutum cumulus, nec sic gravis annis,
S. M. B. u. s. (heu!) cunctis flebilis occubuit.

Sacra suum Vatèm, Musæ amisere Patronum,
Indice * privantur sæcula prisca suo.

Sola salutaris tibi Smeti fabula Vitæ
Finis, & optato Plaudite conspicua est.

Dum sursum promissa piis decerpis, & urbe
Tota inculpato nomine mactus ovas.

Te † Noviomagvm memori nunquam eximet ævo:
Famaque cum Batavis crescer adulta tuis.

Adde, sed à nobis toto divisus Olympo,
Semper honorandus, semper amandus abes:
Donec, Amicitiæ conjunctos foedere quondam,
Collectos Cœlo Spiritus unus agat.

Amico Veteri & bene merito

M. P. LAMB. GORIS, *Syndicus Noviomagensis*

* Inniuitur Penus Antiquaria rarissimarum Antiquitatum, suo Interpretæ destituta.

† Inniuitur elegansissimus Tractatus de Batavorum oppido seu Noviomago editus. An. 1644.

Quum biduo post editum Carmen hoc lugubre, morbo letali corriperetur L A M B E R T U S G O R I S, & intra paucos dies moreretur magnum illud Republicæ Noviomagensis Decus. Max varia Poëse certasim confribebant carmina Elegiacæ in laudem utriusque Viro, beatæ immortalitate dignissimi, nisi morte ad immortalitatem transcedendum fuisse. Ex multis in eodem Epicedio numerant alterum, hic attexere visum fuit.

EPICEDIUM IN OBITU

Reverendi, Clarissimi, Dottissimique Viri

D. JOHANNIS S M E T I I,

Pastoris Ecclesia Neomagensis fideliissimi.

I pete mors alios; facit hunc rapuisse vultus.
Qui vir est similem spes habitura Virtus?
Dic age, per Musas cur sic malefana superbris?
An quia jam minus hunc vivere posse putatis?
Pallida membra facient studio temuta perenni,
Restitunt multò sed meliora Deos.
Inclyta fama manet, pietas manet inlyta, libris
Ædita doctisonis inlyta quaque manent.
Visceribus terre revocata Numismata prisca,
Testes, sumosas lampadas, offa, stylos,
Tesserulas, Urnas lachrimarum atque arma virorum,
Atque Cæsaribus multa notata fuis,
Reliquias alias, nihil est tibi Roma verendum
Hoc, moritura iterum, jam moriente, Viro.
Vivunt in scriptis, vivunt & in ordine S M E T I ,
Quo sine cognitio, nullus & usus erat.

Quid

Quid tu Roma times caput olim terror & orbis?
 Jam vix Imperii permanet umbra tui.
 Hoc satis, & gaudet Numagum sibi, judice tanto,
 Se dici Batavæ Gentis & esse caput.
 Si pulchrum & raro est, varias cognoscere linguas;
 Quæ peregrina hinc incognita lingua fuit?
 Hebreum, Græcum, Romanum idioma, Arabumque,
 Et Chaldaeorum, tum Syriæ tenuit.
 Et si perdocto quisquam sub judice certet,
 Eloquii hic Latii judice victor erit.
 Ergo dum sua scripta manent, nunquam moriturus.
 Mors quamvis rapuit, fama perennis erit.

G V I L V E R R E I D E N.

Senatori Ordinis XIIIVr.

I N O B I T U M.

Amplissimi & Clarissimi Viri,
 D. L A M B E R T I G O R I S , J. C.
 & Reipubl. Noviomagenis Syndici meritissimi.

E ximiam certè laudem, & spolia ampla tulisti
 Invida Mors, nulli parcere docta bono:
 Ludis in humanis rebus, quem vivere longum
 Optamus, curvâ falce resectus obit.
 Nonne alius, quem tu telluris inutile pondus
 Noveris, in casses præda petita placet?
 Non viles curas animas, sed summa voluptas
 In magnis etiam luxuriare viris.

Gaudes, & tollis naso crispante cachinnos,
 Talia cum exco sidera ab orbe rapis.
 Corpus habes, quid corpus habes? informe cadaver,
 Et quod parte sui nobiliore caret;

Ll 2

Que

Quæ pars nobilior jam gaudet caribus illis,
 In quibus abjectis non datur esse animis.
 Quij corpus reddeſ meliori in ſede locandum,
 Atque animæ junctum vivere perpetuum.
 Semper honos, nomenque tuum doctissime Gorria
 Mansura, & nullo ſunt moritura dic.
 Non genus & proavos, non clarum canto Parentem,
 Et claros claris naſcier haud reſero;
 Te tua te virtus, doctrinaque ad æthera vexit,
 Cana hæc posteritas commemorabit anus.
 In dubiis, dum vita fuit, reſponſa petebant.
 Conſcripti Patres, ordinis omnis homo.
 Conſilium quoties Patriæ de rebus habendum,
 Juſdicium & veſtrum poſcerè conſilium.
 Os tu facundum ſemper calamusque fuisti,
 Dum profers, aperis, quæ ſacer ordo jubet.
 O quoties Juris te conſuluere periti!
 O quoties doctos conſuluere libros!
 Cuius in ore lepos, cuiusque in pectore candor,
 Quem Themis in gremio fovit adusque ſuo.
 Thespiadum Phæbique decus, diſſolveſe nodos
 Difficiles Juris cui modò lufus erat.
 Curia præſidium quantum! Tu patria quantum
 Perdiſ, Ariftide hoc dum caritura gemis!
 Dum S M E T I I lugēs prætriftia funera, tantum
 Et petis, ut ploret Nænia noſtra Virum.
 Abrumpunt atræ tua vitæ filia Sorores,
 Ætatis medio flore cadisque ruæ:
 Anne tuo S M E T I O tenerè quem ſemper amasti,
 Jungier optaſti tam cito tamque avidè;

Non

Non tamen in mediâ G O R I S nos morte relinquis,
 Ingenii linquens tot monumenta tui.
 Attenuata licet jaceant tua membra labore,
 Corpus humi recubet, scripta relicta manent.
 O! quod si similes jam ferret Patria nostra
 Terra Viros, felix Patria nostra fores.
 O! utinam Patrem proles sequeretur, & hæres
 Doctrinæ, & tanti nominis esset homo.

G U I L. V E R H E I D E N.

M E M O R I A E

Doctissimum, omnibusque celebrandorum nominibus Virorum,

D. J O H A N N I S S M E T I I,

Pastoris Ecclesiæ Noviomagenfis Vigilantissimi.

D. L A M B E R T I G O R I S,

Syndici Civitatis Neomagenfis Consultissimi.

Hoc qualecunque Elegiacum D. D. D.

L. M O R G A N Anglicanæ Ecclesiæ Pastor.

I N S M E T I U M.

E xcessit ! quid enim mores valuere, quid artes,

Quid probitas, pietas, ingenium, Genius?

Quid conjuratæ Charites in pectore, vultu,

Incessu, & blaso plurima in ore xæus?

Quid multum exesis scrutari verbula chartis?

Quidve tot obtiras prodere tesserulas?

Christicolis documenta piis quid seria? acuti-

Quidve sales? linguae quid valuere decem?

Non S M E T I U M latuere libris idiomata sacra?

Sive Palæstinis edita? sive Syris?

L 1 3

Cal-

Callauit Anglorum sermonem, eque ore rotundo
 Exhibit Grajo verba Pelasga sono.
 Hunc Gallus, Chaldaeus, Arabs, Latiusque, Italusque,
 Hispalis & novit: prætereo Batavum.
 Unam Orpheus habuit linguam, linguaque movebat
 Una, pro chara Conjuge fata tria.
 Me miserum! exclamare libet: quum lingua movere
 Non poterat tetricas tam numerosa Deas.
 Sed plures linguae, SMETI, pars ultima laudum,
 Acta probant laudum te metuisse satiis.
 Quæ pietas major, divinis cultibus omnia
 Integra quam vice secula dedit? dedit.
 Quid magis excelsum quam singula noscere? novit.
 Et celebrandum omni laude fuisse? fuit.
 Quæ major laus, quam terraque polique meatus,
 Atque iter in pelago scire? sciebat iter.
 Pectore sedato quenam patientia major,
 Horrida quam mortis faca tulisse? tulit.
 Ede; Viri tanti, si possis, ede, fuitne
 Vita colenda magis? morsve dolenda magis?
 Musa mihi, si Musa mihi est, infunde querelas,
 Totus ergo lachrimæ, funera totus ero.
 Et rapiunt mala fata bonos? ignoscite Musæ?
 Vix suboleat placidum nostra Thalia Jovem.
 Et nunc? & SMETIUM prædantur Fata? nec ulara
 Esse sinunt? gratum rebus adesto chaos!
 Deliciæ periere tuæ, veneranda Poësis!
 Prosequere exequias flebilibus calamis.
 Deliciæ periere tuæ, ingeniosa Mathesis!
 Rhetorice! & flores jam ecclidere tua

Vos

Vos Artes septem, vos septem caluit Artes,
 Septenis Mysten concelebrate modis.
 Verum, o te miseram! tua funera funere in isto
 Prosequimur incerti, fribilis Historia!
 Quis tua jam Batavæ pandat Mysteria Gentis?
 Mulceat ruit sacræ pedibora nostra tuis?
 Quid fructu Proayam mores, juga, pectus querunt,
 Annales, Batavi, quum perire tui?
 Hystoriz Mystes, Neomagi Gloria, Cleri
 Deliciæ, summi Lingua diserta Dei,
 Virtutis gnomon, misericordia portus, alumnus
 Exulis, errantis chartula, obit Smetius.

IN GORISIUM.

Gorisius Smetio sociatur funere, vita
 Coniunctus, junctus morte, dolens dolor!
 Ille suos Patres adiit, terrasque reliquit,
 Norne Urbis columen fatam obiisse queror?
 Quem Pietas, quem prisca Fides, quem maxima Virtus,
 Et Patrum summus nobilitavit Honos.
 Invida mora nimium, quæ millia sustulit; una
 Tot coaperatas quæ laceravit opes.
 Qui occidit Patriæ splendor generosus? Alysura
 Qui misericordia, trepidis Ara salubris erat:
 Cor tremulis, cerebrum dubitis, oculusque vagans,
 Labenti & fesso crux, manusque iisopi.
 Depressis humeri, collisis brachia, lingua
 Inductis, doctis portus, & umbra fuit.
 Portus, & umbra fuit, dum vixerat, umbra, sed cheu!
 Tantum est, qui fuerat portus & umbra prius.

IN

I N U T R U M Q U E.

GORISIUM illachrimat civis, lachrimisque doleret.
 Continuis, lachrimis si revocandus erat.
 Et SMIETIUM illachrimat Clerus, lachrimisque maderet
 Perpetuis, lachrimis si redimendus erat.
 Illachrimant Utrumque oculi, sed pignora amoris
 Talia, non lachrimis sunt repetenda meis.
Quid tamē hæ lachrimæ? quæ tanti causa doloris?
 Scire cupis nostrum vulnera! scire cave.
 Deflamus Manes tantos, vix sæcula nobis
 Ulla priora dabant, ulla futura dabunt.
 Illustrē ambo, cultores Numinis ambo,
 Civis Uterque bonus, doctus Uterque fuit.
 Coelum habet unum animas, templo clauduntur in uno
 Corpora, quæ tandem reddet & una dies.
 Sed caveas nostros unū angustare dolores,
 Una valet gemmas Unio mille rudes.
 Consilii Decus omne, Fidem, Jus hisce peremptis
 Palladium raptum flet Neomaga suum.
 Nonne malum hoc prædixit hyems Aquilonibus acta?
 Non Vahalis tritæ nescia adesse viæ?
Quid fera lymphatis tumuerunt flumina Nymphis?
 Quid Jovis ob lachrimas nuper anhelus ager?
 Horret ad adproperans Fatum Natura, perempto
 Hocce pari, reliquum quid sibi cura pecus?
 Funera cum celebrent Coelumq;, Sålumq;, Solumq;
 Carmina dent alii, meclitus ego obstupui.

IN-

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

A.

Alpha & Omega cum Chi
& Ro in nummis
Magnentii & De-
centii. pag. 62.
Academia Neomagensis. 150.
Accipiter Soli dicatur. 136, 137.
Accipitris caput Lunæ Simula-
chrum habet. 136.
Acrostichis Sibyllarum cum
voce Ῥω. 35, 40.
Acrostichis falso Sibyllis tri-
buitur. 36.
Acus offæ, æneæ, sartorum,
textorum & foeminarum co-
matorizæ. 17, 18.
Acus fibularum rectæ, obliqua-
tæ, ductiles & pendulæ. 83,
84, 86.
Adventus Gallieni per figuram
equestrem designatur. 221.
Æ & E permutatio. 65.
Æquitatis typus. 239.
Agnus Dei loco bullarum re tur-
piculâ consignatarum. 42.
Ahenum ex ære Dodonæo. 159.
Alæ Soli tribuuntur. 130, 131.
Albani Ducis statua. 67.
Alæ æneæ, offæ, plumbeæ. 21.
Amphisbaenæ formâ annuli. 22.
Anuleta variis figuris & litteris

insignita, ex ære, offæ, & la-
pide Heliotropio. 19, 20.
Amphitruonis signum. 28.
Anchora in annulo Seleuci. 55.
Anchora in medio duorum pi-
scium. 32, 54.
Anchora & pisces designant
Christum & Christianos. 58.
Anchora spes Christian. 56.
Annonæ typus. 199, 226.
Annuli domestici, pronubi,
nuptiales, signatorii. 22, 23.
Annulorum materia. 24.
forma. 22.
gemmae & sculptura.
27, 28, 29, 30, 31,
32, 33, 34, 35.
Annuli cum clavibus. 25.
Ansæ vasorum. 64.
Anser Junoni, Priapo, Isidi di-
catur. 132.
Antiquitas Christianismi in Ba-
tavorum Oppido & insula.
61, 62, 63.
Antonini Pii Imp. caput æ-
neum. 70.
Apollo capite radiato in qua-
drigis. 28.
Apollinis statua ænea super tri-
pode. 143.
Apollo variis æstatibus effingi-
tur. 128.
Mm Apol-

<i>Apollo conservator juvenili forma & cum cithara.</i>	226.	<i>Caduceus insignie felicitatis & pacis.</i>	228.
<i>Apollo sagittarius.</i>	131.	<i>Caji Caligulæ caput.</i>	198.
<i>Aquila cum corona laurea.</i>	205.	<i>Cajus cur dictus Germanicus.</i>	198.
<i>Aquila cum signis militari- bus.</i>	229.	<i>Calagurris Jul.</i>	193.
<i>Aquila insignie Imperii.</i>	112, 205.	<i>Calculi judicarii.</i>	68. 69.
<i>Solis.</i>	136.	<i>Calix in lucerna.</i>	112.
<i>Aræ sepulchrales marmoreæ.</i>	65.	<i>Canales fictiles.</i>	155.
	95, 96.	<i>Canis.</i>	145.
<i>Aræ dicatæ I. O. M.</i>	65, 96.	<i>Capillorum nodus.</i>	71.
<i>Fortunæ Reginæ.</i>	65, 66.	<i>J. O. M. Capitolinus.</i>	206, 207.
<i>Minervæ.</i>	66.	<i>Capulum ensis.</i>	74.
<i>Matronis Aufaniabus.</i>	91.	<i>Caput hominis sumitur pro toto homine.</i>	69.
<i>Matribus Mopatibus.</i>	93.	<i>Caput Antonini Pii Imp.</i>	70.
<i>Aræ in nummis Cæsarum.</i>	234.	<i>Gorgonis.</i>	70.
<i>Arietum Sigilla.</i>	146.	<i>Jovis.</i>	69.
<i>Armenia & Mesopotamia in po- testatem P. R. red.</i>	67.	<i>Leonis.</i>	70.
<i>Asiæ civitates restitutæ.</i>	212.	<i>Mercurii.</i>	70.
<i>Augusti Imp. facies & caput.</i>	193.	<i>Mormonis.</i>	112.
		<i>Neptuni.</i>	69.
		<i>Palladis.</i>	70.
		<i>Sicambri.</i>	70.
		<i>Serpentis.</i>	70.
B.		<i>Carmina Sibyllina.</i>	64.
B acchus & Hercules iidem		<i>Caroli Magni imaguncula.</i>	148.
Dii.	133.	<i>Catenulæ ex ære, auro, etiam cum lapillis pretiosis.</i>	74.
Baccho vitis sacra.	134.	<i>Celtes.</i>	80.
Bases statuarum.	66.	<i>Cervus in lucerna.</i>	112.
Bilancium juga.	67.	<i>Cerva Dianæ sacra.</i>	241.
Bilanx typus æquitatis.	239.	<i>Chirurgica instrumenta.</i>	75.
Bolides.	67.		167.
Brachialia.	68.	<i>Christi nominis initiales litteræ cum</i>	
Bullulæ.	67, 118.		
C.			
C . Litteræ figura.	120.		
Caducei Merc. species.	196.		

cum pisciculis in lucerna	59.	Concha marina in lucerna.	111.
in labaro.	59, 62.	Concordisæ sigilla.	140, 141.
in nummulo Constantini M.		typus.	193, 140, 227.
Magnentii, Decentii.	62, 63.	Constantini M. nummulus cum	
Christiani olim dicti Galilæi.	44.	victoria & initialibus Christi	
Geusii.	51.	litteris.	63.
Nazareni.	44.	Constantini M. Labarum cum	
Pisciculi.	43, 44, 45.	initialibus Christi litteris.	58.
Sibyllistæ	35.		59.
Christianorum fortitudo.	50.	Consularium nummorum no-	
Salus.	62, 63.	mina.	176.
Spes	55.	pondera.	179, 180.
Christianismi antiquitas in Ba-		Corona laurea ex ære.	80.
tavorum insula & oppido.	61.	Cornu Amaltheæ.	110.
	62, 63.	Cornucopiae signum felicitatis,	
Christianismi reliquiae.	60.	abundantiae & ubertatis.	100,
Cineraria.	75, 161.	140, 227, 228, 239.	
Circellus argenteus.	75.	Cornua fluviorum.	254.
Circinus.	75.	Cornu venatorium.	80.
Claves vulgares, annulares, ma-		Corvus Soli dicatur.	136.
tronales,	25, 75.	Crucifixus cum semicinctio, sup-	
Clavi caligares.	108, 109, 110.	pedaneo & quatuor clavis.	
Clavi quatuor crucifixi.	138.	137.	
Clavi capitati, bullati, trabales,		Crucis forma in nummis.	53.
umbellati.	75.	signum apud Christian.	46.
Clavorum æneorum usus.	76.	candente ferro infantibus	
Clavus cum facie Neronis.	75.	inustum.	49.
Mercurii.	75.	in medio duorum piscicu-	
Claudius Imp.	199.	lorum.	32, 33:
Clypeoli.	76.	Cucurbitulæ.	80, 115.
Cochlearia.	76.	Cultellorum manubria.	120.
Cohortes prætoriæ.	236.	Cupido insidens delphino.	29,
Columella Trajani milliaris.	77,		31.
	78.	Cuspides jaculorum.	18.
Columna Priapi.	78.	Custodes puerorum.	20, 41,
Comædorum fibulæ.	82.		81.

D.

- D**ecentii nammus cum litteris Christi nominis initialibus. 62.
Deitatis insigne hasta. 199, 243.
 patera. 199, 227.
Delphinus cum Cupidine. 31.
Delphini duo cum suis selloribus. 31.
Diana cum cane. 30.
 hinnula. 227.
Diana Lucifer. 240.
Diana Redux. 241.
Dexteræ dux designant Concordiam. 193.
Digitæ ex ære obliquæ. 81.
Digitalia. 81.
Domitiani facies. 213.
Drussilla habitu Concordie. 140.

E.

- E** littera vocalis pro diphongo AE. 65.
Elephas fictilis. 148.
Elenchos aureus. 81.
Equus marinus in lucerna. 111.
Equitum virtus. 252.

F.

- F**asces designant Justitiam. 193.
Felicitatis typus. 228, 238.
Felicitas sæculi. 248.
Fibularum materia. 82, 83.
 forma. 82.

r aritas.	83.
t ypi.	86.
acus dactiles & pendulæ.	83.
F ibulæ vulgares.	87.
Comædorum.	82.
deperditæ.	82, 83.
F ides exercitus.	219, 241.
militum.	229.
Figulorum nomina in vasis, la-
genis, lucernis, testis & patellis.	2163 ad 168.
F iscellæ ænæ.	87.
F istula offea.	87.
F luviorum cornua.	254.
F oculi ænei.	87.
F ortis nomen figuli.	99.
F ortunæ arula.	65, 66.
typus.	18, 19, 20.
F rontalia equorum.	81, 87.
F ulmen in signe summi Imperi.	243.

G.

G albe facies.	202, 203.
Galilæorum nomine tra-
ducti Christiani.	44.
G allæ typus.	203.
restitutio.	223.
G allieni adventus,	221.
caput radiatum.	216.
G allus gallinaceus.	147.
G emmæ annulæ.	27, 88.
G ermania devicta.	213.
G enius cum lecytho in lucer-
na.	112.
G enii in genamia.	27, 30.
G eusii	

Gefisi.	51.	Inauris aurea cum carbunculo.	88.
Gladiolus.	88.	Jovis caput.	69.
Globus est symbolum mundi.	193, 248.	figura.	28.
Gorgonis caput.	70.	Jovis casus nominativus.	230.
imaguncula.	147.	Julii Caesaris facies.	192.
Granius Iuvir.	194.	Junonis Leænæ insidentis figura,	ut à Carthaginensibus colitur.
Graphia.	88, 149. &c.	I.	28.
H.		O. M. cur Capitolinus dicitur?	207.
Hædulus.	145.	cur sedili insidet?	28.
Hami piscatorum.	88.	aræ dicatur.	95, 96.
Harpocratiolus.	127.	Juppiter conservator.	229.
Hasta insigne Deitatis.	199, 243.	stator.	231.
Hasta dimissa.	213.	victor.	242, 243.
Hedera Baccho sacra.	133.	Justitia per fasces designatur.	194.
Herculis statua.	142.	L.	
figura in nummis.	224, 251.	Lætitiae typus.	243.
ingemma annulari.	29.	Lachrymarum urnula.	117.
manus.	120.	Lagena vitreae.	89.
Hercules Deufonieensis.	242.	oblongæ cugi opobalsamo.	
idem est cum Baccho.	133.	118.	
Hispaniæ typus.	136, 203.	cum polline tenuissimo.	118, 160.
Hydria in sacris Osiridis usurpata.	131, 132.	cum inscriptionibus:	116,
I.		117.	
I A in lapide Heliotropio.	21.	Laminæ triangulares.	90.
Jaculorum summitates.	88.	cum inscriptionibus.	
ræs in Acrostichide Sibyllina.	35, 38.	89, 90.	
Imagines in annulis.	27, 28.	Lapis Heliotropius aureo circulo inclusus & utrinque sculptus.	20.
Imbrices cum inscriptionibus.	88.	Lapilli albi & nigri.	68, 69, 70.
M m 3		Lapil-	

Lapillus, in quo M. Ulpius Heracles.	98, 99.	Pisiculi, & litteræ initiales nominis Christi.	59.
Fortis.	99.	Lucernarum magnitudo.	113.
Proselitos.	101.	capedines.	116, 118, 119.
Legionum nomina in lapidibus & nummis.	70, 88, 99, 100, 231, 232.	opercula.	115.
Leæna, cui insidet Juno.	28.	Ludus litterarius Neomagi.	150.
Leonum capita.	70.	Lunæ Simulacrum cum capite accipitris.	136.
Lepus solis imago.	135.	Lunulæ Nobilium.	119.
Libella ærea.	231.	Lupa cum Romulo & Remo.	231.
Libertatis typus.	233.	Lupus.	145.
Lotus Soli dicatur.	129.		M.
Lotus in capite Harpocratis.	129.		
Lucernæ teneæ & fictiles.	101.	M Aguentii nummus cum initialibus Christi litteris.	62.
bilichnes.	101, 107.	Malleoli tintinnabulorum.	120.
authoris nomine inscriptæ.	104.	Manus Herculis.	120.
Lucerna referens caligam militarem.	108.	Manubria cultellorum.	120.
Gallinam cum pullis.	107.	gladii.	74.
Pavonem.	103.	Martis statua.	143.
Satyri caput.	107.	Mars galeatus in gemma.	29.
Lucerna cum luna.	102.	gradivus in nummo.	218.
Lucerna, in qua aquila cum palmo ramo & fulmine.	112.	victor in nummo.	242.
alia, in qua calix.	112.	Matrix argillacea cum figuris.	120.
caput Mormonis.	112.	Matres Mopates.	92.
cervus.	112.	Matronæ Aufanizæ.	91, 93, 94.
concha marina.	111.	Mercurius cum sua crumenæ	
Equus marinus & figura humana.	111.	in gemma.	29.
Genius cum lecytho.	112.	in lucerna.	111.
Mercurius.	111.	in nummo.	244, 245.
Mulier cum catello.	112.	Mercurii statua.	141, 139.
Pugiles clypeati.	111.	caput fictile.	69.
		in clavo.	75.
			Mili-

RERUM ET VERBORUM.

Milites paludati cum gladiis & parmis.	89.	Numismatum usus.	5, 6, 7, 8, 174.
Militis armati statua.	144.	sculptura.	170, 171.
cataphractati pes.	122.	Nummorum comparatio cum aliis monumentis.	169.
Militaria instrumenta.	120.	Nummi aur. arg. æn. stagn.	170.
Militum fides.	229.	Jano & rate insigniti.	171.
Minervæ arula.	66.	concavi,	171.
Moduli pedis Romani.	122.	ferrati.	172, 185.
Monilia gemmata.	120.	divisi.	172.
Mormonis caput in lucerna.	112.	perforati.	173.
Mortariolum lapideum.	121.	limbo circumdati.	173.
Mulier cum catello.	112.	incerti.	179.
Mundi insigne globus.	193, 248.	Consulares	176.
Municipium Calagurris.	194.	Imperatorii.	185.
Murænulæ.	74, 121.	bilingues in inscript.	250.

N.

N Eptunus in gemma.	29.
	54.
in nummo.	232.
Neptuni caput.	69.
Neronis caput in nummo.	200.
in clavo.	75.
Nodus capillorum.	71.
Nodi cingulorum.	121.
Nomina figulorum in lucernis, in vasis, patellis & testis.	163.
Nomina Legionum in lapidibus & nummis.	88, 99, 100, 23, 232.
Nomina Nummorum Consula- rium.	176.
Numismata amuleti loco.	21.
Numerus numismatum anti- quorum.	169, 190.
recentiorum.	258.

O.

O Bbæ ansatæ.	161.
Olea insigne pacis.	222.
Ollæ sepulchrales.	121, 162.
Opercula lúcernarum.	115.
pyxidum.	19, 121.
Orbiculi lusorii.	121.
Orbis restitutio.	247.
Orientis typus.	219.
Ossa & cineres in urna.	161.
Officula piscis forma.	43, 121,
Ostrea ex ære.	122.
Othonis Neroniani facies.	203.

P.

P Acis insigne olea.	222.
Pallas galeata in gemma.	29.
Palla-	

Palladii caput cristatum.	70.	Patracus.	146.	
Pantheræ.	146.	Pugiles clypeati in lucerna.	111.	
Patera insigne numinis.	199.	Pyxides.	19, 125.	
	140, 227.	Pyxidum opercula.	19, 121.	
Pacis insigne caduceus.	193.	Pyxis, in cuius operculo res turpicula.	12.	
	248.	Pupæ fictiles.	148.	
sterne typus.	221, 222,			
	233.			
Pedes statuarum.	122.			
Pedis Romani moduli.	122.			
Pes militis cataphractaci.	122.			
Phialæ vitrea.	160.			
Pietatis typus.	234, 246.			
Pileus insigne libertatis.	233.			
Pissillum argenteum.	124.			
Pisciculi ossei.	121, 122.			
Pisciculorum nomine traducti Christiani.	43, 44, 45.			
Pisciculi & litteræ initiales nominis Christi in lucerna.	59.			
	cum cruce in gemma.	33.		
	cum anchora in gemma.	54.		
Pocula omnis generis.	124, 160.			
Pollex.	124.			
Pondera æn. lapid. plumb.	125.			
	nummorum Consularium.			
	67, 90, 180.			
Postumus non Posthumius.	237.	Sacrarum Litterarum depravata verio.	80, 59.	
Postumi caput radiatum.	238.	Seculi felicitas.	248.	
	Salus.	Salus Postumi.	249.	
Priapi imaguncula.	144.		Christianorum.	62, 63.
Priapi major pars in columna.	78.		Provinciarum.	254.
Priapi & Bacchi sacra.	79.	Sarcophagus ex topho.	116.	
Providentiae typus:	216.	Securitatis typus.	210, 235.	
Provinciarum fatus.	254.	Securis victimaria est testis Religionis.	193.	
		Sera		

Q.

Quadrigæ Soli tribuuntur.
28, 220.

R.

R eliquæ Christianismi. 60.
Res turpiculæ. 20, 41, 78,
81, 121, 122.
Restitutio Civitatum Alizæ. 213.
Galliarum. 223, 246.
Orbis. 247.
Rheni typus. 254.
Roma galcata sedens in gemma. 80.
Romulus & Remus sub Lupa. 231.

S.

S acrarum Litterarum depravata verio. 80, 59.
Seculi felicitas. 248.
Salus Postumi. 249.
Christianorum. 62, 63.
Provinciarum. 254.
Sarcophagus ex topho. 116.
Securitatis typus. 210, 235.
Securis victimaria est testis Religionis. 193.
Sera

RERUM ET VERBORUM.

281

Seræ.	126.	Militis armati.	143.
Serpens salutis hieroglyphicum.	249.	Pantherarum.	146.
Comes Deorum Ægyptiorum.	134.	Priapi.	144.
Soli tribuitur.	134.	Psittaci.	146.
Diabolus.	58.	Puparum.	148.
à Christo contritus.	59.	Stephani.	137.
Serpentum capita.	70.	Victoriz.	140.
Sibylæ.	33.	Ululæ.	147.
Sibyllarum carmina.	37.	Vulpeculæ.	146.
Sibyllistarum nomine traducti Christiani.	35.	Signum, in quo Constantinus vicit.	63.
Sicambrorum capita.	70.	Soleæ calceorum clavis suffixæ.	109, 110.
Signa in annulis.	47, 55.	Solis figura.	219.
Signum crucis candente ferro infantibus inustum.	49.	Sol ut puer colitur.	128.
Sigilla eburnea, lapidea, ænea, inaurata.	126, 127, 137.	cum situla effingitur.	132.
Sigillorum usus.	126, 127.	Soli tribuuntur alæ.	130, 131.
Sigilla Apollinis.	143.	quadrigæ.	28, 220.
Arietum.	146.	quatuor ætates.	139.
Canis.	145.	dedicatur Apollo Sagittarius.	131.
Caroli Magni.	148.	Accipiter.	136, 137.
Concordiæ.	140, 141.	Aquila.	136.
Crucifixi.	137.	Corvus.	136.
Elephantis.	148.	Lepus.	135.
Galli Gallinacei.	147.	Lotus.	129.
Gorgonis.	147.	Serpens.	134.
Hæduli.	145.	Speculum chalybeum.	118, 149.
Harpocratis.	127.	Spei perpetuæ figura.	249, 250.
Herculis.	142.	publicæ typus.	58.
Lupi.	145.	Spes Christianorum Christus.	58, 59.
Martis.	143.	Statera ænea.	149.
Mercurii.	138, 139, 141.	Statua Ducis Albani.	67.
		Stephani protomartyris.	137.
		Statuarum bases.	66.
		N n	Styli

Styli antiqui.	149.	Trophæa ex spoliis hostium eræta.	220.
illorum copia.	150, 151,		
materia.	151.		
forma.	152.		
usus.	153.		
abusus.	151.		
Supæplex antiquaria an præstet re nummaria?	169.	V	
Suppedaneum crucis.	138.	Valerius II vir.	194.
		Vas frumentarium insigne annonæ.	199.
		Vasa	156, 162.
		Valorum usus.	156, 157.
		materia.	157.
		forma.	158.
		ansæ rudes, litteratæ.	64.
T.		Ubertatis typus.	251.
Aurus terræ fertilis typus.	194.	Venus victrix in gemma.	29.
Tegulæ pavimentorum, cana- lium litteratæ, inscriptæ.	88.	Verticilli diversæ magnitudinis & varii coloris.	167.
Tesserae.	154.	Vespasiani caput.	210.
Thecæ ad odores quadratæ, & rotundæ.	154.	Vestæ figura.	198.
Terra rubra.	80.	Victorizæ imaguæcula.	149.
Testæ litteratæ.	161.	figura in gemma.	30.
Tibia ocreata ænca.	154.	in nummis.	216, 238.
Tiberii caput.	195.	Victoria aurigans bigas in gem- ma.	30.
Tiberius cur diætus Augustus?	195.	Victoria Germanicæ figura.	218, 219, 224.
Divi Aug. Fil.	196.	Victi jaceant sub pedibus victo- rum.	66, 224.
Pont. Max.	196.	Vindicis peritæ in picturis diju- dicandis.	60, 163.
Tiotinnabula.	154.	Vindicta libertatis.	233.
Tiotinnabulorum malleoli.	120.	Virtutis typus.	217, 224, 225,
Titi nummus,	211.	251.	
Trajanî columella palliaris.	77.	Virtus equitum.	252.
78.		Viridarium.	162.
nummaris.	66, 67.	Vitel-	
Triremis insigne ketuæ.	243.		

RERUM ET VERBORUM.

Vitellii caput laureatum.	206.	Urnæ sepulchrales.	283
Vitis Baccho sacra.	133, 134.	Urnulae lacrimales.	161.
Vitra.	167.	Vulpecula.	117, 160.
M. Ulpius Heracles.	98, 99.		146.
Ulula.	147.		
Umbilici diversi generis.	167.		
Uncinuli.	167.		
Volscelle.	167.		
Vota decennalia.	235.		
Vicennialia.	240.		

W.

W illibrordus & Werenfri,
dus non fuerunt primi
in Belgio Christiani-
smi Propagatores. 63.

M E N D A E M E N D A N D A ;
qua rāmen omnia non erunt in singulis libri exemplaribas.

Pag.	Lat.		Pag.	Lat.
13.	11. vocavit <i>lege</i>	vacavit.	140.	31. decitantes <i>lege</i> devitantes
67.	7. duobus	duabus.	172.	21. illic illinc
71.	24. vinculique	vinculoque	180.	4. appendit appependit
76.	1. modum	modum	192.	12. capite capiti
76.	27. pire	pipere	196.	28. sui sibi
81.	1. viri <i>adde</i>	ita	217.	16. virtus virtutem
83.	22. nunquam <i>adde</i>	non	223.	27. in ipsorum <i>dele</i> in
86.	14. ducentos <i>lege</i>	ducentas	232.	2. littera, quæ <i>lege</i> litteram, quæ G
109.	14. cura	crura	233.	12. tangebantur tangebatur
110.	6. utebantur	utebatur	236.	4. exivisset, <i>adde</i> aliud quin-
115.	4. crassiculum	crassiusculum		quennium
117.	28. F.locoP. P.&F.locoG.&P.	238.	17. sextum <i>lege</i> sertum	
121.	22. quarum	quorum	240.	23. sit fint
121.	25. penderet	penderent	264.	16. <i>parvissimis</i> <i>parvissimis</i>
124.	21. augusto	angusto	269.	31. Palæstinis Palæstinis
138.	18. quaternarium	quaternarium	272.	1 doloret doleret

Reliquæ benevolus Lettor facile vel feret, vel auferet.